Владимир Занҭариа

Иалкаау

Ажәеинраалақәа
Аиҭагақәа
Апародиақәа
Аепиграммақәа

Аԥҳәыҧшәҟәтыжьырҭа
Аҟәа 2014

ББК 84(5Абх) 6-5
З 25

Занҭариа, В. К.

З 25 **ИАЛКААУ.** Ажәеинраалақәа. Аиҭагақәа. Апародиақәа. Аепиграммақәа. Аԥхәыҥҭшәҟәҭыжьырҭа. Аҟәа, 2014. – 480 д.

Владимир Занҭариа аԥсуа ԥхьаӡцәа ибзиан ирдыруа поетуп, ууажәларратә усзуӡуп. Зыԥсадгьыли зыжәлари, абызшәеи аԥьыԥьи рзы згәы былуа Аԥсыуоуп.

Ауаӡытәыӡса иқәрабжа данынахыслак, ишьҭахьҟа инижьыз иԥсҭазаара зегь ахәшьара аҭара игәы азцо далагоит. Дзыхьҙази дызхьымҙази, дызхысызи иаԥхьаҟа изыԥшуи дрызхәыцуеит. Еидикылоит имоу иреиҕьу.

Аԥхьаӡ изы аԥьа баны еилыршәшәаны, абырцкал икылхны еиқәыршәоуп ари аизга – Владимир Занҭариа иӡныҵҟатәи идунеи аазырԥшуа, иҽахәы зхәо, иныҵкааны даҳзырдыруа, бзиа даҳзырбо, ҳидызхало.

Аԥсуа шәышықәса данырҭысуоуп иқәрабжа ифеит ҳәа анизырҳәо. Ус анакәха, Владимир Занҭариа аамҭа рацәа иаԥхьа ишьҭоуп, ҳара, ипоезиа абзиабаӡцәагьы ажәа хымкыхла иӡу ажәеинраалақәа ҳамҭаны ҳарзыԥшуп.

ББК 84(5Абх) 6-5

© Занҭариа, В. К., 2014
© Аԥхәыҥҭшәҟәҭыжьырҭа, 2014

АԥХЬАЖӘА АЦЫНХӘРАС

Иалкааy, илыԥшаахыy ҳәа шәҟәык аиқәыршәара иҽазикyеит зырҿиаратә ԥышәара еихшьааланы, анаѡстәи зшьаҿақәа реихгара зҽазыҟазтцо ашәҟәыѡѡы. Ԥьоукы уи рзымариоуп. Аха даҽа ԥьоукы рзын ахатә ѡымҭақәа реилыԥшаара, алыхәҭа гәӡа ркылхра – ус мариам, аԥсихологиатә лакѡакрақәа маԥымкәа иацуп.

Убас, сыхынѡажәа шықәсхытцра ашәгәашәқәа сырзааигәахо саналага, саргьы раԥхьаӡатәи сеизга инаркны, иахьанӡа итсыжьхьоу сышәҟәқәа неихырԥхьо, иреиґьыy, сызцәыԥхамшьо сѡымҭақәа сзеидкылозар ҳәа ус хьанҭак напы асыркит.

Аѡеи-аӡеи, ихьысҳау, ма иаҳа иґәґәоу еилырго уҿанынаухалак ауп ианыубо – иугy-иубзоy, инагӡаны зҳәашьа уақәшәаз, уақәымшәаз, ибжаѡа-бжаӡоy.

Еиҳаракгьы игәнызго, санқәыԥшыз изѡыз сажәеинраалақәа рҿы сымч зқәымхаз, сԥышәа ззымхаз аҳәоyртәашьақәа роуп. Абызшәа аҭауларақәа, уи ахаарабзаарақәа зегьы ҭцааны, доуҳала, шьала-дала идикыларц азын дарбанзаалак ашәҟәыѡѡы, уи, аиашазын, ѡынѡықәрагьы изхом. Аха уи ирҿиара ахацыркымҭази иуаѡыбжарахь данынаскьалак ишьҭикаауа, ицәа иалоу ажәа агәынкылашьеи – гаки-шьхаки рыбжьоуп. Урҭқәа збарҭоуп саргьы шьҭа, иахьатәии, иацтәии, жәацтәии еиҿсырԥшыртә, схатә хәшьара рыстартә алшареи аԥышәеи ансоу аамҭазы. Поль Валери иҳәашьала, зегь реиҳа иџьбароy ѡнытцҟатәи редакторуп ашәҟәыѡѡ, апоет изын – иара ашәҟәыѡѡы, автор ихаҭа.

Аха иагьа ус акәзаргьы, итсыжьхьоу сышәҟәқәа зегьы рҽы сажәеинраалақәа акык-ԝбак спыхьашәеит, сгәанала, иҟәнысымшьаша, уеизгьы-уеизгьы «Иалкааy» иалаимҭар амуа иҟазма абарҭ ҳәа, аԥхьаԝ, ма алитератор исаҽыԥнимкылаша. Атомқәа рхыԥхьаҙара сыҽекынҭо сашьҭамлеит. Шәҟәык, томк иагәылаҙаз – агәылаҙеит,уи иканаԥсаз – канаԥсеит. Џьара-џьара цәаҳәақәак, ажәақәак ԝаԥхьа абыртцкал икылысхит са стәала, астильгьы маԛк снацхраақәеит. Уи азин имоуп дарбанзаалак автор, иԝымҭақәа реиҭатыжьра аан. Апоет ажәак, цәаҳәак иԝнытцҟатәи ицәалашәара итцанаҳәаны маԛк ирҽыцзар, уи иацәшәатәым, аус злоу – кониунктуратә знеишьала арҽеирақәа ихы иатәеимшьароуп. Нас, мышкызны, еиҽзырԥшыр зҭаху, еиҽдырԥшуеит. Уигь, анс ҳҳәа, арс ҳҳәа, рҽиаратә процессуп. Акы- заҵәык сгәы злаҫкажо–слирикатә пҵамҭақәа рҽы сзышьҭаз сыгәтыха, схьаа, сызлахәу апсҭазаара, сдунеи, уи иацу аҟыба-зыба, хаҭала сшазыҟоу аарԥшра акәын. Уи ахьынҙасылшаз – шәара ижәбарҭоуп. «Слово поэта обладает таинственной, мистической властью над ним и его судьбой…» – иԝуеит Фазиль Искандер. Сажәеинраалақәа рҽы аҭып змоу ахеиҭаҳәара, уи џьара-џьара имыцхәцәазаргьы, сара сыԥсҭазааратә гәаҭеира, слахьынтца, сдунеидкылашьа иамшынтцоуп. Ишәыдызгало ашәҟәгьы – иҳаԝсыз ашәышыкәса хынԝажәеижәабатәи ашыкәсҟәа раахыс, саныстудентыз инаркны, аамҭа-аамҭала, – гәтыҷъҷаала, исҳәо монологуп. Уи згәаԥхо дҟалап, изгәамԥхо дҟалап, аха сара истәуп, сара исҳәамҭоуп, сара исԝымҭоуп. Сыхьҙи сыжәлеи атцаԝуп, схатә паспорт еиԥш.

Владимир Занҭариа

АЖӘЕИНРААЛАҚӘА

АШЬАЦ АИРА

Сыдгьыл инадыстцеит схы,
Цшьаала, ҷымтҙо, сзырҧуа.
Са истахын исаҳарц, истахы,
Иашьтыбжьу ашьац аниуа!..

Ҷыц иаиуа аҳаскьын,
Ианеихо лашарак абарц, –
Амч-алша неизыркәкәа,
Амреи аҙаҙеи ирыхьзарц!

Сыдгьыл инадыстцеит схы,
Цшьаала, ҷымтҙо сзырҧуа…
Истахын исаҳарц, истахы,
Иашьтыбжьу ашьац аниуа!..

АЖӘҨАН АТҬА ЦҚЬОУП...

Ажәҩан атҭа цқьоуп,
Амра каххаа иҧхоит...
Сашҭа чытҭла ихҟьоуп –
Сара уи сызхоит...

Сҭынчра еилазго ара
Ашьхыц хәыҷ абжьоуп,
Ицо–иаауа ибжьоуп
Шьыжьаахыс иара...

Сышьхыц-хәыҷ абжьоуп
Сҭынчра ԥсыс иахоу...
Уи ауп сгәы зыжьжьо,
Уи ауп – сеиқәзырхо...

Ажәҩан атҭа цқьоуп,
Амра каххаа иҧхоит...

* * *

Сқыҵа ацәа иалан иҵахәхәа,
Мрагыларагь аиԥхыӡуан ашәаԥшь.
Иахьлеиуаз аҟауар-хыб иахьыкәкәа,
Ацәыкәбар еиҵанаҳәон ажәабжьк…

Абар ашамҵаз амшцәгьагьы еилгеит,
Етҵәақәак аацәыртҵт, ибааӡаза!
Амшцәгьа наҟ иниакәкәа ицеит,
Иасуеит, иасуеит ԥшакгьы ҷацаза…

…Ашҵа сықәын сымала ҭхыбжьон,
Сҷаԥхьа сахьа ссирқәак са сыржьон:
Ҳамжәаҭла иҷалаз ԥьысшьон абыгь-ҷа,
Аарла амахә ианахьысуаз амза-ҷа!..

ИЗХЫЛТЦЫЗ АШЬХАҚӘА ИРЦӘЫБНАЛАНЫ...

Реки топятся в море...
Жак Превер

Изхылтцыз ашьхақәа ирцәыбналаны,
Илеиуеит сырԥашқәа, аԥхаа ибжьаланы,
Рышьхақәа гәхьааргоит, ианықәлалак архара,
Аха имариоума шьҭа рхьышьтрахь ахынҳәра?..

Нас, зны иргәаҕьыз шԥеимгьы гәаагҙаны,
Рхы ҭадырхоит урҭ, рхы иазгәааҙаны, –
Зыпшҙара ихнахуаз Амшын Еиқәа,
Ахаананаз иналаҙԥоит Сырԥашқәа...

Ахаананаз иналаҙуеит
Сырԥашқәа...
Адгьыл иазынрыжьуеит ҳамҭан...

Адгьыл иазынрыжьуеит ҳамҭак–
Изқәашьу ақәҙаара, аԥсра...
Ҽнак иаарыдгылоит зегь раамҭа,
Изхымпо-изҭымсуа рыҕҳәара...

Шьауардынқәак, ҭысхәк нарылшәан,
Бла иахьамбо инаскьалоит.
Ахҳәатҷәқәагьы, рыцк наргәылшәан,
Адгьыл акәа инҭашәоит...

Шьҭада имҩасшам аџьҭ-ҭла дуқәа,
Шәышықәсала жәҩан ҭзыпҫсо.
Абҩа зхьыршоу урҭ рыбгь-џьаџьагь,
Жәҩан иаҳамҭаны икапсоит...

Ҟәырҷахак зегьы ирҭынхоит, –
Дгьыли-жәҩани ирзынхоит.
Ауаҩытәыҩса иҭахамҭаз,
Иажәеи, иуази нижьуеит ҳамҭан...

Ԥсреи-бзареи
еинзыршәо
ҳәамҭан...

АГӘАҲӘАРА

Амра жәҩанаҷ иҙытны,
Амшын иатҵәара иныхҭәалеит...
Махәык иампытцшәан, иԥыр-ԥыруа,
Снапсыргәытца бҕьык наншәалеит...

Абри абҕьыц-хәыч анысхьыс,
Ҷыц иснырт, издырт– ҭагалан!
Ҳаҟоуп зны-зынла убыс,
Ҳаамҭа-еикәшара ҳалоуп ҳҟьалан...

Зных – лацәааихьшь ҟаҳцаҙом,
Ҳусҟәа ршоура ҳҭанагалан, –
Ҳаамҭа шҳаҩсуагь аабаҙом,
Ҳамшқәа акакала еишьҭалан...

Апхын – аҙынра ҳазхьуеит,
Аапын – ҳаиԥхыҙуеит ҭагалан!
Ишар, ианбахәло ҳәа ҳаԥшуеит,
Ашьыжь гәхьаагоит – хәлбыҷехала...

Сеиԥшны иҷшәаз абри абҕьыц,
О, ишпасҭаху сыхиаала-хиаало,
Инасылх хәыцра-шәкы рнапхыц,
Салазшәа инашаноу ԥхыҙк,
Сҷеиуастәырц
са сыдгьыл –
ԥшьаала!..

АРРАТӘ ЦИКЛ

1. Сыхаара, саҳәшьа, сҳақьым!..

Сгәеисыбжь гәанатоит апша,
Сгәышпы инадтцаны алымҳа, –
Нас уи збатәузеи омашәа?!
Апсабара са исызҽлымҳауп!

Сазыразым, истахым
Апстазаара, агәыхь ацны, –
Сыхаара, саҳәшьа, сҳақьым,
Зышхәак саҳәоит –
тцәыцак азна!..

Сбыҳәоит, еирызла зыхьк таны,
Исыржәла, исыржәла! Ус, лассы-ласс...
Тцхыбжьон санԥықәтәо, сцәырҳаны,
Агәра згарц ара аҙә дшахылаз...

Псзык саҳазшәа, сгәы нтыпсаа,
Сынхыҟәтәалоузеи шаҟараантә...
Ак ԥхызла самоуп сыхәда тцкаа,
Зны сшьара сыҟәнаҟьоит гәытҟьарак.

Сыхаара, саҳәшьа, сҳақьым,
Ихәшәуп, исхызааит бара былапш!
Макьана апстазаарагь шымцым,
Апхыз шыпхызу насбырдырлап...

Сыхаара, саҳәшьа, сҳақьым!..

2. Сан лышҟа

Араҟа ишьҭоу асы лассы иԥсасиип,
Адгьыл тцааршәгьы иалалап ԥсы-ԥхак,
Идысып, сан, бнапы разқәагь еисиип,
Издыруеит, са бсызхәыцуа бтәоуп уахак…

Са снаскьаго бтцәыуон, сан, аҳәҳәыҳәа,
Бҽеаныбраалон бызатҷәра еиҭах.
Нас бхынҳәуан аѡныҟа, сымѳа ныҳәан,
Бызатҷәра базыхынҳәуан еиҭах…

Азатҷәра блаԥшықәтцан иаыбхаѡоз,
Быпсҭазаара ҽыҭ- ҽыҭла еиѡшауа,
Бышԥазыхьуаз усҟан хатца-цәаѡак,
Цәаѳа ԥагьак, иԥхьазцоз агәырѳа…

Бгәыҷра аҽаԥхьа арыцҳарақәа хьатцуан,
Бгәыҷроуп, бгәыҷра, измыршлаз ба быхцәы.
Иарфон агәыҷра былахьеиқәра адацқәа,
Бааиуан ус – иацы, иахьа, уатҷәы…

Шарԥазынʒа
Ба сбызхәыцуеит, сыцәа ҟьалан,
Бышәҟәы бгьыц-хәыч ҭаршәуп сыхчыхҟьа,
Зны ԥхыʒла, – сыѳуа, сыѳуа, ҳашҭа сҭалоит,
Ашьыжь шаанʒа, ҳгәашәқәа неимырҟьа…

Ԥхыʒла Тамшь ҳмардуан саннадыххыло,
Исыхьʒоит арота аҵаԥшьаѡ ибжьы…
Ашамҭаз шәымҭак ҳаѡмыршәа ҳѡагылоит,
Аԥсабара ацәа ианалоу, еиқәышьшьы…

Араҟа ишьҭоу асы лассы иԥсасиип,
Адгьыл ҭааршәгьы иалалап ԥсы-ԥхак,
Идысып, сан, бнапы разқәагь еисиип,
Издыруеит, са бсызхәыцуа бтәоуп уахак…

3. Уахазны, ԥхыз баапсҙак ууалҭны…

Уахазны, ԥхыз баапсҙак ууалҭны,
Убырцьеиуа уаныҟәтәо узлаиоу уцәарҭа,
Хьҭа баапск улаҽны, хьаак уанаргәамҭуа,
Ашоура-мца анхылоу уара улакҭа,

О, ишԥоуҭаххо усҟан уан лнапыраз,
Улахьтцәҟьа инадларц, ушоура хнаҽуа,
Ма аҳақьым дыуҭаххома акыраз,
Уи угәы анлырҭынчуа, ухахәыжәпара рҽуа…

Аха уҟоуп, уҟоуп уара ухала,
Ԥшьы-ҭҙамцк урыбжьаршәуп,
унхеит узатцәҙа, –
Мшәан, аамҭа аатгылама,
шәы-ҭхык неихалан?..
Упалата иԥнаҳаит лашьцара баапск
ҭацәҙа…

Утцәыуеит-ухьит ҳәа, убжьы заҳауада,
Ҭхыбжьон, ауаа ақалақь иахьамоу ихәаҽны?..
Уԥнытцәаар – иазыхынҳәуеит уҳәҳәабжь ууада,
Иҿаҳа-дагәоу аҭынчра агәы неиҟәжәаны…

Иркутск, 1977

АҨХЫЗ ШКӘАКӘА

Иацыршәазшәа ҧсаатә-ҟәашк амҭәыжәԥа,
Пра-ҟәашқәак амшынгәы ихыҧсалан,
Иҭнаҟьама урҭ рыҧшӡара сыжәԥа?..
Ҧхыз-шкәакәак сзалымҭӡо салан...

Уа апрақәа срытҵадыршьыцуан,
Сыргон урҭ рымҭәыжәԥақәа срытҵак.
Гәаҳәарак сымчқәа арҿыцуан,
Хәыцра-гәытҵхақәак срытҵан...

Сзыршанхаз апрақәа срыцын,
Урҭ рыҧшӡара иацлабуа мчыҟам!
Гәытҵха-хәыцрақәак срытҵан,
Исхаштуамызт адгьылаҿ сшыҟам...

Ҧсаатә-ҟәашк амҭәыжәԥа иацыршәазшәа,
Пра-ҟәашқәак амшынгәы ихыҧсалан,
Урҭ рыҧшӡара сыжәԥа ҭнаҟьазшәа,
Ҧхыз-шкәакәак сзалымҭӡо салан...

Ҧхыз-шкәакәак
сзалымҭӡо
салан...

УАХЫНЛАТӘИ ХӘЫЦРАҚӘАК...

Иҧыцәааит шысҳәо, ҧыц еиқәылоит
Пырҕқәак ацыпхь рыцрыдды.
Игьежьы-гьежьуеит, нас иааҭгылоит,
Иаапсазшәа, пшьаала, адырды.

Хәыцрак цәыртцуеит, гәыҕрак бжьазуеит,
Акы иазхьаауеит сара сгәы.
Сахьақәакгьы еилаҩеиласуеит,
Иалтцны иаагылазшәа аҩныргәы...

Нап цьацьақәак лашоит цәымзан,
Дашла ирысу нап кычқәак.
Напы ласқәак, лапшы зхьымзо,
Иҧымцәааз0 фцырҟьақәак...

Сишь, сзырҩын, аҭзамцқәа рцәажәо,
Иааҩуеит арашәыга абжьы!
Гәыҩ-ҧыҩшәагьы гәыҕрак сажьжьоит,
Исхаҳаит хәыцрақәак рышәшьы...

Арахәыцқәа еихала-еихытцуеит,
Атцых ықәҳа, ицоит, ицоит,
Кәиц кәеицеиқәак сгәы дырҧыцуеит,
Гәыҕрак сгәатцаҧ аҽеазоит...

Атцых ықәҳа ицоит, ицоит...

ЛЫРҨЫХАРА ЗГӘАҒЬУАДА?..

Еҳ, дзакә пҳәызбои ицәоу,
Ауп҆шәыл, анцәахша!
Ихәмаруа абартца итцоуп,
Иналҧашьқьыруеит аҧша!

Лырҧыхара згәаҕьуада?..
Иахҭыгәлода лыпхыз?..
Уи лгәеисыбжь заҳауада?
Ихытцуада лышәхымс?..

Псаатәк шәаҳәом, иацәшәозшәа,
Дааҧшыр ҳәа дцәырҳаны.
Лгәы нҭыпсаа ицозшәа,
Шьҭыбжьык лаҳаны...

Нахьхьи имцаҧшьха икыдлаз,
Шарпазтәи ашәаҧшь,
Иланаҳәоит, хәыҵ-хәыҵла,
Илмаҳац ажәабжьк...

Цәатцла быбышк зыѽза
Ишанханы илҧаҧшуеит.
Пшаласк алашыѽкзан,
Лааигәа ишьқьыруеит...

Еҳ, дзакә пҳәызбои ицәоу,
Иахҭыгәлода лыпхыз?..
Дарбан уи згәаҕьытцәҟьо,
Ихытцуада лышәхымс?..

АҨЫМҬРА АБЖЬЫ

– Изаҳада, аҨымҭра иахылҵуа бжьыс?! –
О, мап, ари ҳехырцәажәарам, –
АибашьраҨы зпа дыршьыз,
Ахатца ҨымҬ игәжәажәара…

Зыӡҟы дзымҟәытқәыкәаа дыргаз
Ан – бжьыҵкаада лыҳәҳәара.
Зцьынць иаҟәыганы инхаз,
Амҳацьыраа руазҳәара…

Хра-ҭакнаҳак иаҨахаз,
Ихытцны еиқәтәаз ичҳара.
АбнаршәыраҨ зыжәҩа ҭҟьаз,
Игәырҩаҳеыгоу иччара.

Ԥшәымеи шәацьхәаҩи еиқәышьшьы,
Ҟыт рыхәлымшәо ргылара, –
Абри аума аҨымҭра абжьы –
ҨымҬ агәырҩа апылара?

Ирхыҩуама АҨымҭра Абжьы
Иҵыкка инхаз аҳаблақәа?..
Ирхыжәбаалама аҨымҭра абжьы
Ашәара зхымҵыц аблақәа?..

АХАЦӘА, АХАЦӘА, АФЫРХАЦӘА...

Ақәа анлеиуаз уахгьы-еынгьы еиматҷаан,
Еимаѡʒан асы анауаз, –
Ахацәа, ахацәа, афырхацәа,
Шәа шәоуп ҳа ҳразқьы зыʒбауаз!

Мчыла, даушла, махәҷала,
Бцьарла ишәыхьчон шәара шәцьынць!
Ианамуазгьы, ахрыԥхра шәаҷалон,
Уа шәызқәатыԥ ылышәхуан ҭынч!

Иааҽәуеит шәара шәзын, иныхҭәалан,
Ихаҳцоит шәа шәзын асыкәмал...
Шәа шәҳацуп – гәаҭала, ѡнаҭала,
Ҳа ҳатцоуп – шәа шәҳақ, шәара шәуал!

Аԥсынтәыла анбылуаз, ианахацәоз,
Ҳшьамдгьыл хәыҷ ццышәха ианцоз, –
Ахацәа, ахацәа, афырхацәа,
Ижәдыруан шәа шәхы зыхшәырқьоз!

Ахақәитраз, аҳақаз, аиашаз,
Аамҭа-мыждак шәалан шәшақьо!
Шәа ижәдырхьан шәымѡашьо – шәзыниашаз,
Шәа шәзыҳәан ахызатцә шытқьоз...

Ахацәа, ахацәа, афырхацәа!
Измадаз хҭацәыхак, былран, –

Шәа ишәхашәыршҭхьан амлакра, ацәа,
Лацәааихьшьха змадаз – қәпаран!

…Игылоуп шәа шәҽеыѡқәа кәадырны,
Ахьырпар шәышькылкра иазхиоуп!
Урҭ, аныкилыхшазшәа, еибадырны,
Рыхҭырпа-рқьақьа шкәакәақәа рхоуп!

Ишәымаҳам тәамѡахә иахьанҳагь…
Анаатә, асымҟәыл, ашьа, –
Ирзымпсахит… ашьантцеипш,
Еицакра зықәҳам шәа шәҟазшьа!

Ахацәа, ахацәа, афырхацәа,
Зхақәиҭра зызгылаз баҟас!
Анаатәи асымҟәыли ирылыѡ
Иааѡуеит ишааѡыц шәа Шәуаз!..

ААҨЫНРА БЫРЛАШҬАС БЫРЛАШО БАМОУП...

Аанҵынра ашәҭқәа зегь ацәыбӡаз ҷьысшьоит,
Снахәаҧшыр шәҭышла ихыркыу ба быцкы,
Быҧшӡара аҿаҧхьа, аҧҳәызба, схы ҟәнысшьоит,
О, имцара дарбан бара бхатцкы!

Бырфын-бырсала ба бҭанаҳәҳәаазшәа,
Аанҵынра быхәаҧшуеит ба бҷьашьаны...
Бцәа-бжьы зырлашо ахьӡы быхьнаршазшәа,
Абартцаҿ баацәыртцлоит бынцәахшаны!

Ажәѡан бырлашҬас бырлашо бамоуп,
Зыкьѡык рахьтә инапы банаркырцаз аӡәы.
Аҧҳәызба, быҧшӡара хәшәуп – иагьышҳамуп,
Са сҭанархеит уи – деиқәхарцаз ҿаӡәы!..

ИИРАН ИҨОУ САЖӘА

Инеихашәы ихәлазаргьы – избада,
Избада шьҭа ишарккозаргь адәахьы?
Сыԥнахеит сыздәылымҭуа са суада,
Ԥшьы-ҭзамцк рнаԥс са избарҭам акагьы…

О, иссирзоуп амш иахьа, издыруеит,
Ҳашҭа ҿынла хьычԥаԥырла итәу,
Уаха шаанза цәымзара азыруеит,
Азыркәиқәа згәышҭа – мцабыз хьтәу…

О, исылшом са скалам сыбгьыц инақәыршә,
Адәыкакаҷқәа ртәылахь ацара…
…Ԥсыхәас иамои ииран иҨоу сажәа,
Закә насыԥуи ажәа ҿыц аира!

Сыԥнахеит иахьак сзыԥнымҭуа суада,
Сгәаҭеиуа сашҭа сықәым абжьааԥнеиԥш…
Аҭынчра ансиҭа Анцәа ду – гәырԥада, –
Са сбылларуп суадаҿ амзаш еиԥш!.

БАРА БЫЧЧАБЖЬ

Н. П.

Уажә аамҭала ҳахьеиԥырҵуа
Былахь еиқәнаҵоит.
Ихыбѡарц башьҭоуп быччабжьала
Ҳалахьеиқәра аха҂ы…

Хрыжь-хрыжь бцәажәоит,
Бара бцәажәабжь
Сгәы амца ацранаҵоит!

Исҭахыуп, иҭымҵәо сгәаҵа,
Иҭыѡларц ба быбжьы!
Исҭахыуп, шьҭыбжьы ыҟаҳамшәа,
Еихсыҕьырц ҳамҭакы…

Урҭ рцынхәрас
Ба быразны-ччабжь
Ааѡларц – ес-шьыжьы!

Сгәы ақә҂ыҕьраҳа
Апсаа рашәа
Зқьы…
Зықь-шықәса,
Аҳыхь ашьҭыбжь
Сгәы ақә҂ыҕьраҳа,
Наунагҳа … бзанҵы, –

Са сгәы ақәҽыԥшам
Быччабжь гәырԥахә,
Бразны-ччабжьы – ихаҵа!

Ҳәаа змаӡам
Абри адунеиаҿ,
Сыԥсы ҭанаҵы!

Иаҭаххозар быччабжь, башәа
Ноталагь истцап!
Сгәалашәараҿ ҭыпк азыԥшаан,
Сахӡыӡаауа истҷәахып…

Бара быччабжь –
Жәҩан еишьыл ду
Имхәашьӡо алакҭа!

Бара быччабжь – ашацкыраз
Ҷыц игәылтцыз
Ашәҭ!

Бара быччабжь –
Ирҩашха идәыҚәлаз
Аапын ахаҭа!

Бзиабарак, сгәы сҽанӡамкәа
Исзаанартыз
Аҩнашә!

ҪНАК

Инаунагъоу башьапкуан баша бара,
Инаунагъоу – ари адунеиаҿ акгьыҟам…
Аҽыпхьак, иазыԥшуп еимгеимцарак – аԥсра,
Зныкоуп адгьыл ҳаныҟәлоу – зныкоуп…

Иац ҳаҟара ҳацызтцоз абри асы,
Цәарҭа-ҟәашушәа ҳашҭақәарҿ ишьҭаз,
Ҫнак-заҭәык лакә-ссирк иаҩызан ҳа ҳзы,
Нас уи шәахсҭан ианылт ауаа рышьҭа…

Цьоук ршьапышьҭақәа шәахсҭан изныла,
Агәыгреиԥш иаҳԥылаз асы ҭахахьеит.
Нас иамоума ргьашьа асы ахьҭаҽылаз?..
Бареи сареи ҳхьаақәа ҳамшқәа идыргьеит…

Иҟан, иниаҟьа ицеит нас мышқәак,
Ҳанылашоз ҳарҭ, асырҳәеиԥштәкьа ҳаныцкьаз…
Икаххаа ҳабжьара ианеиқәыз мцақәак,
Ҳагәтыхақәа, ҳамаза рцәыргара аныцәгьаз…

Иҟан, иниасит… иҟам уи амш,
Асыҭәхәеиԥш уи налазит ҳаамҭа-еикәшара.
Шьҭа ҫнактәи апсҭазаара иҳанаҭаз амч,
Ҫнактәи ашәалкьа-мроуп иаҳныруа зыԥхара…

Нас зегь акакәзами – шәышықәса, ҫнак?..
Ҫнактәи ҳапсҭазаара шәышықәса ираҩсуазар?
Ҳшәышықәсагь зырцәқәырԥо – ҫнак-заҭәык, ҫнак!
Ҫнакоуп ҳаҟанаҭ ҳагәқәа злеисуагьы!..

ААҧЫНРА ИАМАЗ ШЬАНАС…

Ааҧынра алагон абри аштаҿ –
Абартца снытцытцуан сыбла аҧсашьарц…
Уа тцәатцла-быбышк иналшәон ашәҭыц,
Инылашәон ааҧын иашьанан ашьац…

Ҳгәылацәа зҧабцәа – згәыҧрақәа иреижьаз –
Ргәыҧра наҙарцаз ҳаштаҿ еизон.
Царҧалыкь ссирк, зымтцәыжәԥақәа ԥеижьыз,
Урҭ гәырҧьаҿеҳәашак рызныжьны ицон…

Рыҙҧабра амаҙа амардон ҳамзырха,
Аҭыпҳацәа ссирҙақәа ҭытцны ианцоз!
Иашьҭан нас уи амаҙа аҭцыхра,
Рҧарцәақәак – зқәыпшра ҭынч иамыртәоз…

Исхаштзом, ҳамзырха аҭакәажәцәагь ҭалалон,
Игәхьааргалоз жәабжьқәак еибырҳәарц ԥаҧхьа.
Ираԥрыжьхьоу аамҭа иҟьалан иналалон, –
Рқәыпшра ҳамҭас изанаршьахьаз…

Зымшқәа бырлашшәа инызххьаз аҭакәажәцәа
Рышлара иарлашон ҳашта агәы!
Ҳамзырхагь ҧхызла иабон дара ракәызшәа,
Иаашанҙа ирлашо ацәымзақәа зкыу.

Ааҧынра алагон абри аштаҿ –
Абартца снытцытцуан, сыбла аҧсашьарц,
Тцәатцла-быбышк иналшәон ашәҭыц,
Инылашәон ааҧын иашьанан ашьац…

СЫЧҲАРА МАҶНЫ СҠАЛОИТ...

Сычҳара маҷны сҡалоит,
Зны-зынла, схы саназныжьу...
Атәымцьара сгәы еихалоит,
Ҟазшьа баапсны уи сызкамыжьу?..

Хьҭак сарлаҳәлоит аҧхын агәта,
Сыздырам изқәыстцара хыла?
Сыжәԥан ихыршәлоушәа цҭак,
Лакԥакрак сарҭынчуам гәаныла...

Сыжәԥангьы асаркьеиҧш ицқьоуп,
Шоуроуп, мшәан, ахьҭагь абаҟоу?
Цҭак хыршәлоушәа избо сара соуп,
Сараҙәк соуп иаргәамтцло лакԥакрак...

Сычҳара маҷны сҡалоит,
Зны-зынла схы саназныжьу...
Зны-зынла сгәы сажьалоит,
Ҭынчрак сызхашам – санҭынчу...

Ҭынчрак сызхашам – санҭынчу...

ГӘЫҨБАРАК ИАРҬЫНЧУАМ УРҬ РЫГӘҚӘА...

Ҳадгьыл ҩаԥхьа иаздырхынҳәуеит ақәыԥшра
Ибыбышӡа ҳадгьыл дыршәтуеит ахәыҷқәа.
Ргәы ҭнагоит урҭ рынасыԥ, урҭ рымшра,
Абыргцәа, аарла еихызго зшьаҽақәа...

«Еибашьрак ҳамбакәа анцәа ҳшьы» ҳәа
Иматанеиуеит аҭаҳмадцәа... Рыбла ҭраа,
Рлабашьақәа рытцарс, ашьшьы-шьшьыхәа,
Рымҩа хьанҭа хдыркәшоит ҭынч дара...

Агәра ргоит аҭынчра урҭ, наӡаӡа, –
Ажәҩан лаша иахьчоит ахәыҷқәа.
Шәаӡыӡарак цәахыуп абыргцәа ргәатцан,
Гәыҩбарак иарҬынчуам урҭ рыгәқәа...

1979

АКӘИЦҚӘА РАШӘА

Уахак сыҟоуп сара схала,
Издыруеит, сытцых уаѡ дахҭыгәлом!
Ацәа сықәҳап, сҭанагалап,
Сымш ацәаара адәы ианыҚәло…

Игәыржьжьаго цәаҳәак сызѡыма?..
Иҟалоит уи аѡсуазар жәеинраалак!
Иеиԥшуп са суаџьаҟ – аѡымаа,
Ишәаҳәоит скәицқәагь бжьы-хаала…

Са скәицқәа рашәа – шәа гәыбзыԥуп,
Гәырѡа-хҽеыгоуп, хьаа-хырԥсаагоуп.
Са скәицқәа рашәа – шәа лахҷыхыуп,
Агәы- аапса азыҳәан иԥсыршьагоуп…

Уахак сыҟоуп сара схала,
Шықәсыктәи сааԥсарагьы схытцхьеит.
Адәныҟа сдәылҭшам, мап, уахала,
Арыжәтә џьбареиԥш сытцых сылсхьеит…

Адәныҟа сдәылҭшам, мап, уахала,
Маҷ-маҷ еихсыҧуеит са сгәы ахьаа!
Ишәаҳәоит акәицқәа бжьы-ҭаала,
Идырԥсасихьеит урҭ сгәы атцаа…

Игәыржьжьагоу цәаҳәак сызѡыма?..
Иҟалоит уи аѡсуазар жәеинраалак!
Иеиԥшуп са суаџьаҟ – аѡымаа,
Ишәаҳәоит уа скәицқәа бжьы-хаала…

АҧСЛЫШ-ҭЛАҚӘА РХЫ РҷЫШУЕИТ...

Ақәа кыдхаҽа илеиуеит,
Ақәа кыдҭәаҙан иауеит...

Итҵаркәакәа рмаҕрақәа,
Иртлаҙан зынҙаск рыхцәқәа,

Апслыш-ҭлақәа рхы рҷышуеит,
Сыпсы ҙаны, сырзыпшуеит...

Ақәа кыдыбган иауеит,
Ақәа еиматҵәаҙан иауеит...

Сахьынапшуа избоит сара,
Рыхцәқәа леиуа асаара,

Апслыш-ҭлақәа рхы рҷышуеит,
Сышьхныпсылан сырзыпшуеит.

Ихықәгылоуп аҟәара,
Зҕабцәа-ҭәрышкәақәак убра,

Аа, избоит урт, рхы рҷышуеит,
Сышьхныпсылан сырзыпшуеит...

Ақәа кыдхаҽа иауеит,
Ақәа кыдҭәаҙан иауеит,

Апслыш-ҭлақәа рхы рҷышуеит...
Ааԥынрагьы еилашуеит...

ԥсҳәытәи ацикл

1. Ԥсҳәытәи амҩақәа...

Ԥшак нархьысуеит сзамҩақәа,
Сырнуп Ԥсҳәытәи амҩақәа,
Сахьцо аҙәгьы иамҳәакәа,
Ус такәы снаскьоит...

Ицеит, иабаҟоу аамҭақәа,
Анкьа еиҧажьуа рҭамҳақәа,
Иахьаҧаз аҭыԥқәа рахь,
Ԥшьаала схы сырхоит...

Иҙит, иҟам ашьҭақәа,
Абна иатҙаахт ашҭақәа,
Ҩымҭ иԥшуп уа ашьхақәа,
Иҭацәуп ацуҭа...

Иҭацәуп ацуҭа...

Иабаҟоу амбатә иалашаз,
Зкәадыр-маха иаласаз,
Шьхатәыла зыԥсы алаҙаз?
Бжьык ҳәа саҳаҙом...

Баша зхызатцә камшәаҙоз,
Зыетҙаахәгьы ҭамшәаҙоз,
Ҩԥыхәшәтцас амцабз иацыцҟьоз,
Аԥслаҳә ашьапы атцызҟьоз,

Аҳәагыла ԥатԥырҟьоз –
Рышьтамҭак збаӡом…

Гәаҟреи ааӡаби зхызгахьоу,
Аԥшатлакәқәа иԥыршәахьоу,
Абҕацымкыра ихықәгылоу,
Зҿумҭуазеи, Аџь?..

Зҿумҭуазеи, Аџь?..

2. Зыгзҿамҳәо ахаҳәқәа

Сахьынаԥшуа, ана-ара,
Еиқәыжьуп хаҳәқәак, ҳәыгәра-ҳәыгәра…
Ԥсҳәытәи ахаҳәқәа, изгоит шәыгәра,
Ишмаҷым здыруеит шәара шәықәра…

Ахаҳәқәа еизызгоз раџьал цәгьан,
Ицеит аӡеилаԥынтра иналаӡ, –
Тәым дгьылк иқәхеит, рыжәԥа ҭҟьан,
Злахьынҵа-цәгьа зҿанызраалаз…

Урҭ хандеиуан, ицәаҕәон,
Аа, абраҟа, амалаҷырраҿ!
Маҷ-маҷ аҳаблақәа хнарҵәон,
Ихлымӡаахыз амҳаџьырра…

Аџь-тԥла снатԥагылоит, ҿымҭ,
Ԥсҳәытәи апсуаа зымҵаныҳәоз!
Абри аџь-тԥла ашьапаҿы,
Абракәын урҭ ахьныҳәа-ныԥхьоз!

Ус, гәыԥ-ҿыԥшәа исаҳауеит,
Ахацәа рашәа ҭаԥуеит слымҳа!

Уи сгәы арахәыцқәа арххауеит,
Жәытәрак салоуп зны сҭеслымха…

О, ишпаҵахыз, шәҧы еилгар,
Ахьаа-цәгьа иархәашаз ахаҳәқәа!
О, Псҳәытәи ахаҳәқәа, сыгәра жәга,
Сгәы иҭысуеит, шәылабжыш цаҳәцаҳәқәа!

3. Аиҧыртҵра

Шьҭа уааныжьны сдәықәлоит, Псҳәы,
Сыпсы сзықәгом ари акәакьҭа…
Сгәы дыртҵәыуоит аҳәҳәы-ҳәҳәы,
Сара араҟа сназхәаҧшлакгьы…

Псҳәы, сара усызгәакьоуп, ааи!
Сцьынць-сразҟы уаҟәырҷахами!
Абра сиит, абра сыпсааит –
Абраҟа псыуа гәыла ирпҳами!..

Нышә-уаҧстҵәыкгьы збом абра,
Ҳабацәа рыпхъаша зқәымтәац,
Сахъызаан, иласҳәоит счабра,
Снышәнап аамҭа асаба зқәымтәац…

Бырзышьха, уҷаҧхьа схырхәоит ҷымҭ,
Уаргьы угылоуп, уыг-уҷамҳәо…
Иҳәа нас, иугәырҩода, цьым?.
Ма ухәрақәа акы иазҷамҳәо?..

Игәхьаауго дарбан, Рҩашырҩа?..
Тҵәахышьак амам улахьеиқәра…
Иҭанарбазар уа угәырҩа,
Иҧсырҭынчгаз уҙыхь-кәеикәеира?

Абна сылсны са сахьцо,
Хәыцрак сашьҭуам ашьамҭлаҳәеиԥш,
Нас иарбан саамҭа змырқәацо,
Ашыцламшә иахәаҽеыз ахаҳәеиԥш?..

Ԥсҳәы, сара усызгәакьоуп, ааи,
Сцьынць-сразқы уаҟәырҷахами,
Абра сиит, абра сыԥсааит,
Абраҟа ԥсыуа гәыла ирԥхами!

Ԥсҳәы, 1980

ҲДУНЕИ ДАГЫУП ИХАҬА…

Инхеит иҳәаҭҳа, иҟанҭаруаз,
Ибамбакьаҿ, уи дзырпхауаз,

Икәадыр, иаҕәра, иҟамчы,
Иҳамҭа, ихьзыркыз ичын…

Инхеит ихылпа, имаҟа,
Иҳаҭгәын чапа, ибаҟа,

Иҟан, иҟоуп есымша,
Ихаҵара, ихьз-иԥша!

Ԥсра зқәым алабжыш, ашьа…
Иажәа, ицәаҩа, иҟазшьа!

Иаҳалалра, игәаҭа…
Джуп уи Адунеи агәҭа,

Адунеи дагыуп Ихаҭа…

ХӘЫЛБЫҼЕХАЛА, ХӘЫЛБЫҼЕХАЛА...

Хәылбыҽхала, хәылбыҽхала,
Сыҩуа, сыҩуа ахәы сҩаҧалан,

Сымра ашҟа снапқәа еитцысхуеит,
Сымра ԥҭа-касышк ахысхуеит...

Ахцәқәа сыртлоит шьыҭцәра-шьыҭцәра,
Усҟан дарбан исыҭцамшьыцра?..

Мцак рыцралоит са снацәкьарқәа,
Исыртлоит сымра ахцәы – қьарқәа...

Иқаруа-ԥҭцәахоуп са сыххҳәац,
Ус еиԥш даҽеа хцәык сымҳәац...

Сымра-шаша ахцәы-ссир сҳәоит,
Сыххҳәац шәа-ссирк асырҳәоит!

Сыххҳәа аҩымааиԥш бжьык аҧыҩуеит,
Сышьха ʒышқәа иара рныҩуеит...

Абар сымра, ахцәы ԥаны,
Жәҩанаҧ маԥк иааҽырбаны,

Амшын- саркьа инаныԥшылан,
Ацамҭаз сʒамҩа инаншылан,

Ианазеиҕьасшьа цәамҭхаа,
Атцых алыԥха-агәыԥха, –

Ирцәан ԥшьаала ацәашьы,
Ицоит шьҭалара икашьшьы…

Сымра сеиԥхыʒлап иаашаанʒа,
Шьыжь-шәаԥшь сылацәа хнатаанʒа!

ААНГЫЛАМҨАК РЫМАЗАМ АХҨАҚӘА…

Ижьақцахьеит, анышә иафахьеит ашәақьқәа,
Аха рхысыбжь еиқәтәаʒом– игоит ишгац…
Амшын иагеит, инахәлаʒит қалақьқәак,
Рҭоурых азмырʒит – аамҭа иатынхаз.

Иаапсеит, иажәит, ипсит ашьауардынқәа, –
Рымтцәыжәҩашьҭыбжь шҳаҳац иҳаҳауеит!
Аршәаа иасуеит, иасуеит афырҭынқәа,
Ашәышықәсақәа ирылууаа иаауеит…

Аамҭа рышьҭа арҩашьахьеит арашьқәа,
Рыкьыркьырбжьы рҭыҩуеит ҳа ҳагәқәа.
Ишьхныԥсылт ахацәа, ишырыхьчоз абаашқәа,
Аха икамԥсац, ажәҩан иалоуп рыхҧақәа!

Аангыламҩак рымам ахҧақәа!..

НАНҲӘАЗТӘИ АҬЫХ

Сбыҳәоит, сан, рацәак ба бымгәамҭын,
Сиарҭа сзыҟаҵа ҳамжәаҵла ду амҭан…

Абраҟа исхызгап аҭых уаха,
Хәышҭаароушәатҵәҟьа жәԥан еибакыуп имцаха…

Фымцак нацрасызшәа шәымҭак – цахак,
Аетҵә хлантцы инҭалоит уахак…

Сбыҳәоит, сан, рацәак ба бымгәамҭын,
Сиарҭа сзыҟаҵа ҳамжәаҵла ду амҭан!

Нанҳәатәи аҭых схьаақәа еиқәнартәап,
Асса-мысса иаргәамҭыз сгәы-аапсагь ардап…

Нас сгароушәа, сарцәап сытҳ шарпазы,
Сгәы иқәыԥлап артҵуқәа рашәа хазы…

О, улыпха сымаз, сытцых, уаха,
Жәԥанаҷгьы аетҵә каҵҵап еикәаҕа!

Саҳәом, ибдыруаз, сан, даҽеакы,
Иҭынчзааит сыцәа уахак – ҳамҭакы!

Сбыҳәоит, сан, рацәак сыбмыргәамҭын,
Сиарҭа сзырхиа, нас, ҳамжәаҵла ду амҭан!

Уа сарҕьажәҩа снықәиан, сыцәап сҭахәхәа,
Ашьыжь сарҷеыхап, амра ашәахәа!

Схәыцра-лакҩакрақәа сытцх иазынхап,
Саапсара нанҳәатәи аҧшалас иагап…

Сбыҳәоит, сан, рацәак ба бымгәамҭын,
Сиарҭа сзырхиа, нас, ҳамжәаҭла ду амҭан!

СҷЫМҬРА

Сыҟоуп ус ҷеымҭзо. Гәҭыхала сҭәуп,
Сыгәтыхақәа қәрала сара исеиҳабуп.

Сгәы инҭасҳәоит ашәакгьы, сыбжьы мыргазо…
Сеитцақьызқьызлоит уаҩы симбазо.

Са сгәатцаҷ ииз зегьы – сгәатцаҷ иҧсуеит,
Сгәатцаҷ еихсыҕьрада мшынк еилашуеит.

Сыҟоуп ус ҷеымҭзо. Сишеит ус анцәа,
Сгәыргьарагь, сгәалагь ҭасыҕоит сцәа…

Сыҟоуп ус, ҷеымҭзо. Истахыуп, истахы,
Исҳәарц сара сҷеымҭрала шәҩык рҷахәы…

Сажәақәа иҧымжәац лаҕәымтцас еитцоуп,
Ицәыргам сыгәтыхагь – ҷҳәарак азыпҭәоуп…

СА СҽАЛЫЗГАРЦ САШЬҬАН...

Са сҽалызгарц сашьҭан
Иԥсҭыхгаз ашыкьыбжь,
Иԥыстҵәарц сҽазысшәон
Мҩадуқәак рмацәаз...

Сара исзыхгомызт
Уа дәыҕбақәак рыҳәҳәабжь,
Ԥхыӡла са салан
Қалақьк – иреицәаз...

Даҩыстааха дхын
Сара сышьҭа ҭаҳмадак,
Дрылтцны, ҭҩа змамкәа
Зҽаазхаз аԥьар...

Урҭ сара саха
Шрымамыз гәаҭан,
Сеихон, сырцәыбналарц,
Сҽырҩашьан, срыцәцарц...

Мҩак акәын изныз
Уа зегьы-зегь неихеигәо,
Ҷьарак акәын уаҟа
Иахьхаз зегьы рхы...

Маҭәак акәын уаҟа
Иршәыз инеибеиԥшны,

Ԥсеивгаха змамкәа
Амацәазхы иҭакыз…

Сараҳәзаҭәык сакәын
Иапыԥлоз урҭ рымԥа…
Дара ахьдәықәлаз аҭыпан –
Са сымԥа ныртҷаан…

Дара рышьҭахьҟа ирцәаан
Инрыжьыз ацәымзақәа,
Са сзыхәан икаххаа
Ԥапхьа инеибакуан…

АХАЦӘА РЫМԤА

Мԥа баапск уанысит. Уҭыпаҷ унеит.
Иухаурштит анаатәи, аси, агәырԥеи…

Гәынхәтыстала атх лашәы иалуԥшааит мԥак,
Ушьҭахьҟа уазхьамцакәа уаҳа гәырԥак,

Ушьҭақәа атҷаа нарыхшәылауа уцон,
Аԓныжәԥан шьацмоушәа акырцх ланатҷон.

Илеизааит асымҟәыл, –уацәцеит, уацәынхеит,
Абар, уажәшьҭа умцагь жжаҳа иааууҷапхеит…

«Исхызгаз, сызнысыз, сзынҟьаз…» ҳәа умашшын,
Уеиқәыхьшәашәа, ушьҭахьҟа баша умыԥшын.

Егьаԥы ироухьеит уа уеиԥш лахьынтцас,
Ахатҷа-мԥа уанылан – уаныст хатҷатцас!

СБЫРЛАШ ԥШААХҚӘЕИ СЦӘЫЗҚӘЕИ ЕИҠАРОУП…

Еидсыҟәшәало цыра-цыра, шеи-шықәсеи,
Еидыскыло нас рыц-рыцла, ахьҟәыршәеиԥш,
Инцәытцакшәа иснарбаз сразҟы,
Урҭ зегь ҽенак инахәлаԥсоит акы…

Баша хымҳа-ԥьымшьа избозма аԥьа?..
Иҭацәума иршанхагаз счықьмаԥьа?..
Нас, сабитцас са снапы санкы,
Снаныргалон сымшқәа ҽа мѳакы…

Цыра-цыра ак сыԥшаахуан, – сааԥсаҙом…
Хсаала змамыз дгьылк сыԥшыхәуан, – сгәы ахшәаҙом, –
Ссирк сымҟәытцшәон, сылаԥш итцшәон
уи зынҙаск…
Рыцк снапы инаншәалон – ацынхәрас…

Усоуп, усоуп, ак сыԥшаахуеит – сааԥсаҙом,
Еидыскылоит ҽыц, рыц-рыцла – сгәы ахшәаҙом…
Сызқәу амѳа – нтцәара зқәымоуп, ихараҙоуп,
Сбырлаш-ԥшаахқәеи сцәыз-цыпцәахеи
Еиҟароуп…

АҬЫХ АГӘЫ ИАМЫРГА...

Аҭых агәы иамырга,
Ижәытәзоу ҳматҷурҭа снышналап.
Сан илыԥссап. Еиллыргап.
Ԥшьаала уа зык ныхлырпҟҟалап...

Саныхәыҷыз зны, иҭаҳәҳәаны,
Истҷәаххьаз кәицқәак снарыҭәҳәап.
Снарыдтәалап сгәы иазҳаны,
Мҿқәакгьы ахчнызахь снарыхап...

Ицәырылгап жәабыжьк санду,
Лаԥхьаҭақьа иныкәҭаны лхахатә,
Сылаԥш ахьымзо лдырды,
Сылзызыршолап, сыбла ҭырхаха...

Уа кәаҷабк лакьталап иҭааза,
Ҳматҷурҭаҿы алшаҭә неитцыхуа,
Уа артцу абжьы ҵаҕаза,
Исхашҭхьаз асахьақәа арҿыхап...

МАКЬАНА...

Макьана аҙиасҟәа иртоуп акалмаҳа,
Хратәылагь ашьабстақәа рҽырҙоит макьана,
Иахаҙсоит шьауардынк ахра-ҭакнаҳа,
Арҩашқәеи аҙхыҽеақәеи еицлабуеит макьана...

Макьана адгьылаҷ ажәлагьы ҭәыҷьоит,
Макьана амшынгьы аҽарыцқьоит ахала,
Макьана апсҭазаара азыхьгьы ҳнаҷыхәоит,
Макьана аҽакәабоит адгьыл шәахәала...

Аха шәымҭаказ – урҭ зегьы ԥхыҙхар?..
Ҳаччаԥшьгьы усҟан ҳқьышәқәа инарықәбар?..
Ҷымҭҙо ашәышықәса антҽаамҭа ҳазхәыцлоит,
Зынҙа ҳаззыԥшҙамыз гәырҩакгьы наҳҷықәлоит...

Иташьқьыруеит ҙиаск макьана акалмаҳа,
Хратәыла ашьабстақәа рҽырҙоит макьана,
Иахаҙсоит шьауардынк ахра-ҭакнаҳа,
Арҩашқәеи аҙхыҽеақәеи еицлабуеит макьана...

Амшынгьы ахала аҽарыцқьоит макьана...

ҨСҬАЗААРАК АЕҬӘЫШ...

Иҧсҽыхгаз ҷырҷырбжьык
Назҭыҧрааз шьыжьыказ
Атцыстра
Ҭацәуп...

Зыччаҧшь разнышха
Зқьышәқәа инарықәбаз
Аҙышьҭра ҭацәуп...

Цәаныррa ҧхак амцабз
Назҭацәаз
Агәатца
Затцәуп,
Итацәуп...

Ҩстазаарак аетцәыш
Злакҭа иатцәа
Ихбалаз
Ажәфан
Ҭацәуп...

Зтцеицәа рылаҧш цқьа
Итцшәаз
Аҧсадгьыл
Ҭацәуп,
Игәыкыуп,

Изатцәуп...

АҧСУА УАХӘАМАҚӘА

Аҳыблара ианалашәоз сыжәлар, –
О, ижәытәҳоу Аҧсуа уахәамақәа! –
Шьала, лабжышла ирыҳрыжәуан
Шәа шәыхьчараз аҳәақәа, аҟамақәа!

Шәа шәгылан ахҭыԥ шәынпыҟҟала,
Ашәахсҭақәа рнын шәа шәыҭҳамцқәа, –
Лаҳәажәқәакгьы ҟыруа инашәхалон,
Шәҭыҳѡырақәа ццышәнатәуан амца…

О, ишәымадаз ныхаԥааѡс усҟан?
Иԥшьаз шәа шәԥьар-сахьақәа зкуадаз?..
Нас дарбан шәсаркьалқәа ирысуаз,
Сыпсадгьыл Аҧсны анлахьынтқадаз?..

Са сабацәа рабацәа ршьала
Иѡушәа збалоит шәа шәыҭҳамцқәа.
Ԥшьаала снарҽыслоит, уа ԥшьаала
Қәра змам шәара шәҭынчра амардуанқәа!

Итаѡлоит иахьанҳагьы слымҳа,
Шәсаркьалқәа рыбжьы – игәҽантқагоу!
Уа сналалоит жәытәрак сеиҭымха,
Нцәа- сахьақәак збоит – игәырԥшаагоу…

Уа итҵәыуоит аҳәҳәыҳәа цәашьқәакгьы,
Урҭ рылабжыш сгәатҵаҿ ихьшәашәоит.
Дашла ирысу напқәакгьы
Қыцьқыцьуеит, ашәышықәса гәжәажәоит…

Саркьалкгьы уа ҿааихакы амамкәа,
Уажәы-уажәы схьанарԥшлоит сышьҭахьҟа.
Уа ирыкәыршоуп Аԥсуа уахәамақәа
Аццышә зхыԥсалоу са сышьҭақәа…

АМШЫН АМАЗАҚӘА

Уҭынчуп сымшын. Иахьа гәамҵрак ҳәа умаҙам…
Ицқьоуп икеикеиуа, сымшын, улакҭа.
Аха иуҵнаххьеит сгәы уара умаҙа,
Агәра сызгашам уа уҿымҵра уажәшьҭа…

Иҭызбаауеит уҵа, саркьак ҭыршоушәа,
Уԥсымҭәра инахәлаҙ ицаз аҳҭынрак.
Сгәы иснаҵоит иахьанҙагь дунеик еиқәнархоушәа,
Дгьыли-мшыни ирыбжьыԥсааз ԥшҙарак…

Схәыцрақәагь ҭынчым. Еидара ҕәҕәак саҵарҵоит.
Уара уҿымҵроуп, сымшын, сызмырҭынчуа асҟак…
Быжьра-быжьҵәа ԥсыҙқәак цыхлымуа
инарҭаҙысоит,
Зқьышықәса раԥхьа иҙаақәрылаз ҕбақәак…

Пицунда, 1983

ЗҚЬЫЦЬАРА ЦЬАРҬАС РҎЕИХДА...

Зқьыцьара, аҧьар еиҧш, рҽеихда,
Еиҩырытҷәтҷәоит ҳақалақь– амҩақәа.
Амашьынақәа ирымазам ҿеихак,
Инеиуеит урҭ ҧсеивгаха ҳамҭакәа...

Ҳдунеи зегьы амаа зкыу ракәызшәа,
Иниаҟьоит ҭыпҳацәа хымкыхқәак.
Игәамҭуеит, игәрымуеит аҭакәажәцәагь,
Ақалақь шыкьыбжь рызхымгакәа...

Ихьаҧш-кәаҧшуа, рлабҷашьқәагьы нышьҭақшо,
Иҟәынд-шәындуашәа, ргәы инҭацәажәо, –
Иныгәнысуа инеиуеит ҭаҳмадцәақәак,
Рхы иаламзо уаҳа азә иажәа...

Еибарыҩуа, иагхозшәа дәыҷбак,
Цьоук цоит уа, еихьымза-еиҧымза,
Ақалақь хыркааит уадыхәла,
Ахааназ ҧсы зхоу уаҩ дызҭымҭзо.

Игьежьуеит, игьежьуеит гьаргьаласак,
Амашьынақәагь ҿааихакы рымазам.
Еихоит зегь цьара... аха иабацои?
Пызас, мҩанызас ирымада?..

Игьежьуеит, игьежьуеит гьаргьаласак...

МАП, АУАҨЫ ДҬАХАЗОМ...

Шарԥы-еҭәа зкәасҭхоу,
Хәылԥы-еҭәа зцәымзаркыроу...
Жәлар рҽаԥыцтә ҳәамҭақәа рҟынтә

Зылахь еиқәу хәылԥазыказ
Уи днацлашт ҳаԥсҭазаара дшәаԥшьны.
Агәырґьара ззымхоз шьыжьыказ–
Ҳдунеи дазынхашт уи дыччаԥшьны...

Мап, ауаҩы дҭахаҙом...

Уи идгьыл дацәыззом ахаан,
Ишьоуп шьыжьла изыршәҭуа агәилқәа.
Даанхоит ҩ-дунеи ссирк рҳәааҿ,
Иаҳгәылыԥхоит мрашәахәан илаԥш...

Мап, ауаҩы дҭахаҙом,
Даҭаауеит ҿеа хыбра хьытцәцарак,
Уи дыќоуп. Ҳара даабаҙом,
Ихылтцлашт ахааназ лашарак...

Мап, ауаҩы дҭахаҙом...

Инымҵәазо агәалашәара

Владимир Зантҭариа Аԥсны иазкыз авикторинаҟны аԥхьахә зоуз рыгәҭаны

Ақ. Иркутск, 1977 ш. Аррамаҵура ахысраан

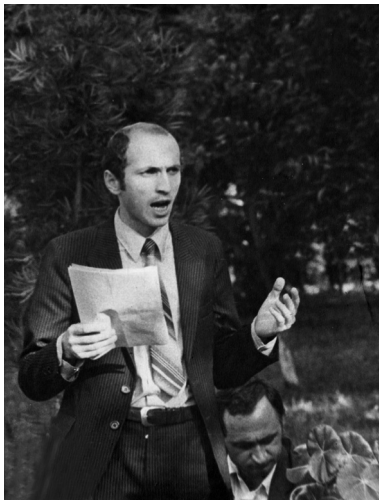

Владимир Зантҭариеи ашколхәыцқәеи реиҧылара

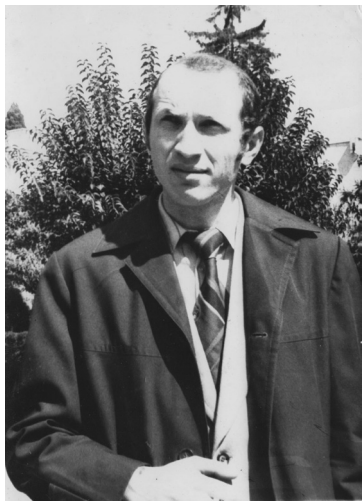

Астудентра аамтақәа

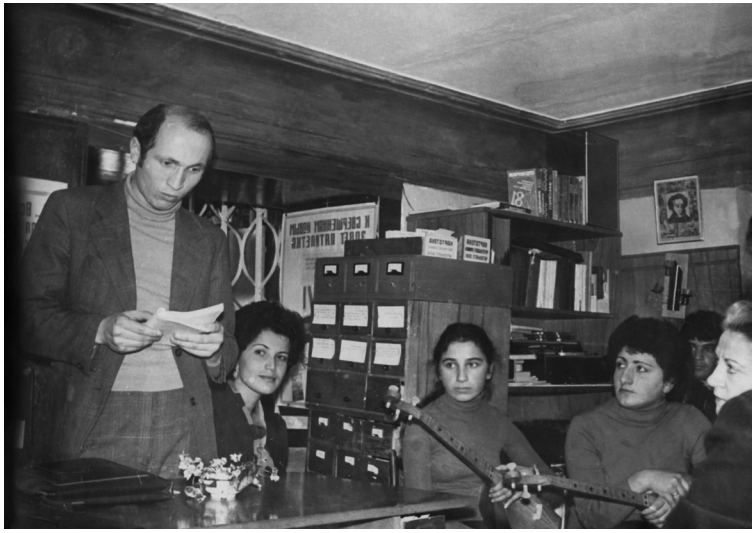

Иуа Коҕониа ихьз зху абиблиотекаҟны автортә хәылҧазы амҩаҧысраан

ИԥШУП АСҚЬАЛА…

Иԥшуп асқьала. Итацәуп, изатцәуп…
Уаха шаанӡа иԥшуп уи. Иԥшуп…

Ихынҳәуеит аҕбақәа рыԥштәы рхыгга,
Ихынҳәуеит аҕбақәа аӡыԥсы рхьыкәкәа…

Ихынҳәуеит еиқәҽытуа. Ихынҳәуеит еиқәҽытуа.
Мызгәытла рыжәѡан агәы тҭәаҕәауа.

Ҳапстазаара иагәылсуеит урт еиқәҽытуа,
Рԥырсалқәагьы ҳгәатцахь зынԥьырла илбаашьтуа…

Иԥшуп асқьала. Ацәымзақәа аркны…
Ан леиԥш, игәражәгоу атцыхқәа ԥ҇ены…

Аҕбақәа анысгьы ирымоу – сқьалоуп.
Аҕбақәа ѡнысгьы ирымоу – сқьалоуп…

Иԥшуп асқьала. Иаашаанӡа иԥшуп.
Аҕбақәеи ҳареи лахьынтцала ҳаиԥшуп…

Иԥшуп асқьала. Итацәуп. Изатцәуп…

АГӘЫҒРА АШХӘА

Ааи, иҟоуп, иҟоуп хҽышьа змам ахьаа,
Ацәашь-цыблыха иеиԥшызтәхьоу ҳагәқәа.
Мшы-ссирк шәҭышла аҽҭалаҳа иаҳҭааит,
Даҽа мшык – аҽалакны ашәеиқәа.

Унатәа! Уԥсы ааиҭак уаргьы, уаапсазар,
Ара ԥсы зхоу зегь қәрала ҳаиҟароуп.
Аҙәы ихьааи игәыҒреи дрыбжьыпсаазар,
Ҽаҙә гәырҭынчгас имоу – гәрагароуп.

Ҳрытцашьыцлап, аа, абарҭ ашыцқәа,
Згәырԥа хгашьа здыруа маҙала.
Имыцхәцәахеит ҳапсҭазаараҿ ацәыҙқәа,
Ԥсыхәас иҟои?.. Рнышәашьа ҳҭалап…

Ҳагәқәа ахаангьы ирнытцшам агәырԥа-шьҭа,
Рҳәаақәа еилыхым, ҳамшқәа зегь еиԥшуп.
Ҳҭоуп ҳашҭац уажә ҳарҭ зегь ГәыҒрак Ашхәа,
Ҳапра еитцызхша ԥша-ҒәҒәак ҳазыԥшуп.

Пицунда, 1983

БААНДАҨЫК СИҨЫЗОУП СХАҬАГЬЫ

Сыжәҩан алакытца тцшәаауп иахьа,
Алашьцара ахытцшам аԥсабара.
Ашьацҳәа иакыз гыгшәыгтцас, интцәаха,
Аԥша ууеит саатцраҷ иахьантәарак…

Баандаҩык сиҩызоуп схаҬагьы,
Иахьак сҷеыҩнаскит сымала ауада.
Са саха змада, еилыхароуп уеизгьы,
Артцәаа ҳәа уҳәҳәеит ҳәа, изаҳауада…

Мшәан, ҳзатцәушәа заабалои ҳара,
Ҳанаанхало аҵьар-рацәа ҳарҟәытхан?
Абжьаапны иҳаздырам ҳахьцара,
Ауаа-рацәа ҳанрылоу ҳаԥсылмыткуа…

Ашьацҳәа иакыз гыгшәыгтцас, интцәаха,
Аԥша ууеит саатцраҷ, иахьантәарак…

Пицунда, 1984

СҨЫЗА УАХЬ

Владимир Аӣнариа игәалашәара иазкны

Сааит сара қьаадбгьыцқәак сҩытцрак,
Жәеинраалақәоуп, уаҳа ак рынҙам.
Агәкажьра иапсам, сара сҩыза,
Уеоуҭеит ахьаа зынҙа…

Избоит, узатцәуп апалатаҿ,
Аҭынчра узанышәом, избоит.
Аапынтәи ашьац иатцәа тата,
Ашьыжьтәи аҙаҙа урызхьлоит…

Игәныугоит уахьтәам уажә ууадаҿ,
Иахьымбылуа шааныҙа уцәашьы,
Исцәыуҙарц уаҿуп уара утәала,
Ублақәа ирхылаз ашәшьы…

Ихаумтцан ирҳәо аҳақьымцәа,
Ухәшәқәагьы наѣ иныҧхьак!
Еиқәылааит, нас, ҳгәыҕрақәа рымца,
Жәеинраалақәак ҳрыҧхьап уахак!

Жәеинраалала ихаҳеып ахьаа,
Иабаѣоу уи еиҕьу ҿеа хәшәык?..
Ҳгәатцақәа агәырҕьара рҭаап,
Агәала харазааит уажәык…

Ҩы-цьбаран ҳшьа-ҳда инҭалап,
Иҷацоуп уи убас, иҷаца!
Усзаԥхьа, нас, Кәасҭа, жәеинраалак,
Аԥырқьхәа сгәы амца ацратца!

ҨЫМҬ АГӘҬАЦӘАЖӘАРА

Рацәак ианмырԥшкәа адәахьала,
Ҩнытҧкала амшын аҽаркаразоит...
Амшын аҽарыцқьоит ахала,
Бла иамбо хразагала аҽаразоит...

Итцакыдахаз сышықәсҟәа рсаба
Алыкьеиԥш сгәаҷы иантцаааатәало,
О, ишԥасҭахыу усҧан, амшын еиԥш,
Аҽаразарц сгәы иара ахала...

Амшын аҽарыцқьоит ахала...

УБАСҠАН ИПҬСҬАЗААРА ДАЛҬУЕИТ АЗӘЫ...

Асыпсақәа тҟәацуеит, ихышхытҷәоит аҙы,
Еихытыруеит арҩашқәа рҙара...
Убасҟан ипҬсҬазаара далҭуеит аҙәы,
Днахәлаҙуеит тыша лашьцарак...

Адәеиужьқәа ырцәқәырпо игылоит ашьац,
Ачыхә ахьныссуп арасамахә!
Убасҟан ипҬсҬазаара далҭуеит аҙәы,
Инапы разқәа наиваитҷоит ԥшьаала...

Аҳәитҷәҳәа апшыжәла иҟьоит анхаҩы,
Ақьиара, анасып ажәла!
Убасҟан и-Ԥсадгьыл даԥхоит ауаҩы,
Уи даларсын идгьыл дац-ԥашәла.

Амҙырха иакәшо, икьыркьыруеит аҿҷыс,
Итҷаруп уи агәашьамх, арашьеипш!
Убасҟан ипҬсҬазаара далҭуеит аҙәы,
Ҩ-ааԥны ссирк имцахә рыбжьацәоит...

Асаби дықәлоит дыҟәба-ҟәшәо адәы,
Асаби дгәырғьаны, дкьаасуеит!
Убасҟан ипҬсҬазаара далҭуеит аҙәы,
Дунеи лашак, ҷыцәаан – имҩасуеит...

ЗГӘЫ АМЦА ШОУРА ЗЫЗХЫМГАЗ...

Згәы амца шоура зызхымгаз,
Зқьиара иаблыз цьоукы,
Рыццышә ануп ҳнапсыргәытца,
Ҳамчыдоуп, иҳалшом акы...

Иҟам – ҳа ҳазларыхәои?..
Ргәы инықәаҳцоит гәилк – есымша,
Иахылҵыз рхьаа, рыгәҭыха,
Иалиааз рыццышә, ршьа...

Згәы амца шоура зызхымгаз,
Зқьиара иаблыз цьоукы...

* * *

Угәы унҭахәыцыр ҷымҭзо, цшьаала,
Ҳа ҳдунеи иахнагахьоузеи?!
Ҳадгьыл иааҙаз ауаа ршьала
Шаҟантә аҙышара хнаҽехьоузеи?..

АҬЫХӘТӘАНТӘИ АЧЧАПШЬ

Саб иашьа Иуана Занҭариа
игәаларшәара иазкуп

Исгәалашәоит… Даатытҵт аҳаирплан,
Деихәлаҳахьан зынʒаск – иаҧызаз алым…
– Аҳаҳаи, шәысцәымшәан! – ҳгәы ааирҕәҕәан,
Иҷынеихеит иара, дҳапгылан, ԥшьаала…

Ихьаа инмырԥшʒо, дшыччац уи дыччон,
Иҳәон алаф. Алаф игәы еиқәнаҳәалон…
Иқыҭа, иҳабла ҷыцбарах ибон,
Шәышықәса имбацшәа – игәыдиҳәҳәалон…

– Хәшәи-быҕьшәи ак сыгырмыжьт, изʒом,
Исыбаргәызеи шьҭа, ҧынҧықәрагь нысҵып! –
Усҟан ҭынч уи имшқәа иԥхьаʒон,
Итцыхәтәантәин амҧа уи дызнысуаз…

Ус ԥсраҷенынʒа алаф иҳәон, иҳәон,
Ҽнакгьы ииарҭа дыламхеит, дуазыруа.
Ус ԥьоук ччапшьла рыхәрақәа ҷаҳәо,
Апсра иахыччоит… Инхаз ҳагәқәа рыҕәҕәо,
Инаскьоит, иныжьны рышьҭахь ҳаракырак…

УРАҬАГАЛАН АЦАМҬАЗ

Апҳә-ҽаҳәарақәа, итҭәыхаа рзарақәа,
Псыуаҵас еилфаҷа еилаҳәоуп.
Шьҭа еиурыжьышт ақытаҿ ахкаарақәа,
Инарҭагылап уа арахә жаҳәо…

Псааиҭакха азҭода шьҭа ҳазлагара,
Итәлап алуҭаѡ уахи-ҽени.
Имѡасуеит ҭагалан. Ицоит уи маҷарла
Аирызқәа рзышара хҽены…

Иаҳҭан уи зегьы-зегь – хаҭала, ѡнаҭала,
Азәазәала ҳатҵәцахәқәа кны,
Абар, шьҭа аҽеибнаҭеит, ихьаҵуеит ҭагалан,
Ауаатәыѡса ргәыгра хьзыркны…

Ауаатәыѡса ҳгәыгра хьзыркны…

ЗЫЛАԥШ ҲХЫУ

Са исҭахын дыздырырц
Ҳазегь зылаԥш ҳхыу, –
Ҳаизааигәахарц, ҳаигәыѡырц,
Ҳашьҭибахырц зҭахыу…

Зыбларак ҳаналоу
Ҳарҭ зегь, ҳшаҟь-шаҟьо,
Амцаԥшь еиԥш еицралан,
Аҟамеиԥш, зыҭра иҭҟьо…

Абжьааԥны, ианҭынчроу,
Ҭынч атәаха змам…
Аҕа-баапсы дызҳәынҷо,
Даазмырбуа иапсам.

Зегьы рзын, зхы мшаҭа,
Иказҭәо апхъы.
Имшәа-имырҳа, аҽҽаҳәа.
Изҳәо зегь рыбзырҙы…

Са исҭахын дыздырырц,
Убасеиԥш хатҵа-ҕәгәак,
Згәи-зыпси ирхылтцуа,
Иҽымцәааҙо шәахәак…

Зажәа ԥшьоу ҳа ҳзыҳәан,
Ҳаиқәнархо здоуҳа…
– Иаҳхылаԥшхәу, сыумыҳәои, –
Уи ауаѡ ихьҙ сырҳа!

МРАШӘАХӘАЛА ИҨЫЧАЗ СЫМШҚӘА

Закә цыхҟәоузеи, закә мышқәоузеи,
Цшьаала, ҽымҭ исаҨсны ицо!
Закә цыхҟәоузеи, закә фцырҟьоузеи
Етцәышны сышьҭақәа ирҭаҧсоу!

Мра-шәахәала иҨычаз сымшқәа,
Шәҭышла сшьац-цышқа қәызтцаз,
Лаҧштцашәаран иалаз сыҟәра, –
Зҳарҭа-сырҭа бжьарʒны ицаз...

Сара сгәатцга иатцдаз атцхҟәа,
Скәыҧшра амаʒагь змадаз, –
Итцʒозеи рашәа ссир смаҳацкәа,
Схала стәоуижьҭеи абас?..

Маʒа ибналаз сымшқәеи сытцхҟәеи,
Слаҕырʒышо шәышьҭа схыуп.
ЖәҨангәашәҧхьаран, шәарҭ мышкызны,
Шәеиҭасҷалашарц стахыуп!

УАХЫНЛА

Саатцра иавоуп алашьцара,
Цгәеиқәатцәоушәа аҽеазоит.
Еимгеимцарак, еимгеимцарак,
Зегьы рҭынчра са исыхьчоит…

Хәыцрак, зқьышықәсаҟа зхытцуа,
Сгәи-сыхшыѡи ирыбжьахоит.
Нанҳәа-цхызқәа, схьаақәа рҽыцуа,
Рыбжьы нытцак, шәакгьы рҳәоит…

Суадаҽ саамҭа бжьыда-шьҭада,
Имѡасуеит – имаацсо аҵсаатә.
Схәыцра мшаҭа, сгәыгра мшаҭа,
Саркьалк иасуеит аҭзамцаҽ ссаат.

Сара схәыцра ҟьала ццышәтәуа,
Схьаақәа ирылтцны, ашәа ииуеит…
Суадаҽ сашәа гәылтцны ианышәҭуа,
Сгәатца гәыграла итәуеит.

Схәыцра цсаатәхоит, сгәыграгь шкәакәоуп,
Цгәеиқәатцәоушәа атцх лашьцоуп.
Уи лашәуп, уи ҽаҳа-дагәоуп,
Сашәа каѡуанатц – сынцәоуп!

* * *

Адгьылгьы ахьаақәа рацәоуп,
Иажәҳазар, ихәжәазар, иааԥсазар?..
Ҽҳәарак иаргьы ишазыԥҵәоу
Азхәыцра цәгьашәа ихьанҵахазар?..

Адгьылгьы хәарҽхеит, ишлеит,
Уаҩы ишимаҳацгьы ақәыԥсычҳабжь...
Еибахәаҽуа ргәырґьеи-ргәырҩеи,
Адгьыл шла ауаа шлақәа ықәуп...

Иқәыԥсычҳалоит урҵгьы маҳа,
Нахьхьи, ԥьара рымҩа анҵәамҵаҽ.
Урҵ рышьҭахьҟа ахьаԥшра рҵахҳам,
Уахь зегь арҩашьахьеит раамҵа...

Адгьылгьы хәарҽхеит, ишлеит,
Иазышьҭымхуа ахьаа рацәахеит...

АЦӘҚӘЫРПҚӘА ЖӘЫЛОИТ...

Ҳара ҳаидара егьа ихьанҭазаргь,
Ҩаҙә датцаларц дыҟам, ҳажәшақәа ирыцәуп.
Ҳара ҳгәалақәа егьа ирацәазаргь,
Ҳгәы ҭрысшам, ҳангылоугьы ҳааины ахыцәаҿ...

Дгьыли-жәшани ршыкьыбжь анеиқәтәо аамҭала,
Ҳагәқәа ҳарҭынчцәоит. Ҭынчраҭцәҟьоу цьаҳшьоит...

Ацәқәырпқәа ааиуеит ишааиц еишьҭалан,
Ацәқәырпқәа ацаҟьа ишажәлацеиҧш иажәлоит...

* * *

Лыҧхыҙ шкәакәа дшалтцуеиҧш аҭыпҳа,
Атцых шкәакәа иалтцуеит адунеи.
Иузҳа, нас, сымш ҿыц, иузҳа!
Игәхьааибагеит ашәҭи ашәахәеи!

Сара сгәатца инҭыпраан хьычпацырк,
Ашьац ҟәымшәышәра инылашәан,ишәҭит!
Аапынроуп, игәылтцуеит апытҟәыр,
Амшгьы ссирҙоуп, сценцьыр аасыртит!

* * *

Асаркьа цыххааса иагаанҳа,
Аԥшалас сԥенцьыр хәыҷ аҟьоит…
Абыҟ-чыҟ ҳәа, уахашаанҳа,
Саатԥраҿ тҽашлақәак каԥсоит…

Хыхьынтә, жәҩанахьтә етҽақәакгьы,
Изҿоу амахәқәа ирыҿшәоит.
Инымхеит шысҳәо уаҳа шьтакгьы,
Ҿа махәтакаҿ урт кақәхоит…

Икакәкәа инҭалоит,хлантцы италоит,
Аетцә-шашақәеи атцәақәеи.
Жәҩангәы ахәраҭып анхалоит,
Стцәамахә шышәтыц ҿыц ишәтуеит…

Икакәкәа инҭалоит, хлантцы инҭалоит,
Аетцә-шашақәеи атцәақәеи…

СЫМШ ИННАЖЬЫЗ АШӘА ССИРҚӘА...

Сымш иннажьыз ашәа сиирқәа
Сгәаҭаҿ иԥхьарылалап.
Аетҵәышқәа, бла цырцырқәа,
Сцьашьатәха снарылалап!

Ԥшьаала, хаала, смыццакъакәа,
Урҭ срызъатәып, срыкәыхшап.
Ус, лацәааихьшь ҟамҵазакәа,
Жәԥанаҿ рытҵых рыцсыршап!

Рымцабз еишьыл насыцралан,
Уаҟа сцәыртцып сша-етцәан,
Уаха шаанъа са схыԥхалап
Сзыхьқәа рзыхь-хәыҷ – бла иатцәа!

Нас ашамҭаз, схылап схьышьҭра,
Жәԥанаҿ снымхарц сымала,
Дунеи ссиръак ныжьны сышьҭахь,
Сдәықәлап Асар Рымԥала!

Дгьыли-жәԥани са ирыбжьызгап
Гәыграк ашәахәамԥақәа.
Сыетцә рылабжыш нархьыслап
Амаалықьцәа рзамԥақәа!

ЗЕГЬ ЫҟОУП, ИҟАНАҭ ҲАШӘА!

Лабжышушәа иҳахәлатцәон ҳашәа,
Уи еиқәнархон ҳа ҳаԥсҟәа.
Ирымамызт уаҳа ҟажашьак,
Итҟәацрашәа ианеисуаз ҳагәқәа…

Уа иҳакәыршан ҳашәа кәылҙушәа,
Шьхардацушәа ҳҳьаақәа хнаҽуан.
Игәжәажәон. Иҵаԥшьарц аҭахыушәа,
Ҳашәагьы аҭых ԥнаҽуан.

Зегь ыҟоуп, иҟанаҭ ҳашәа,
Нас иарбан уи аиԥш ҳзыхьчара?..
О, иҳашәараҙа ҳашәақәа рҳәаха,
Гәырҩашәоуп ҳазхылҭыз ҳара!..

АБАЗГАА РУАСИАҬ

Шьаҽакгьы ҳа ҳашьҭахьҟа ҳхьамҭзеит,
Имыҭрысит уа ҳашьцәа рыгәқәа.
Ишҳақәтцәиаашоз алѡақи амцеи,
Ҟанҭаруазтцас ҳа ҳамҳалт абаа…

Ҳаҳәашьцәа аҳәыҳә ԥышҟа иеиԥшыз,
Уа аҳәа днаркит рлахьынтца!
Ҳа ҳжәылон атцеираз, апеиԥшаз,
Апсынтәыла ҳапсы нахҭынтца!

Ҳжәылон, ашьауардын ҭыѡра –
Трахьеиа гәышԥыла иҳахьчон.
Ҳабжь ашьха цыѡ-цыѡра иаҽыѡуан,
Уа ақәылаѡцәа ргәатцга ҽнатцәон…

Иҳахьчон уа агарақәа иргараз,
Дҳахьчон уа иҭаз амгәарҭа.
Еиқәҳархон ҳара уа абиԥарак,
Иҽиарц, иҕьацарц аѡнаҭа…

Иҳахьчон ҳхәыштаарамцақәа рылѡатцә,
Акәиц хәыч, изкыз зегь ҳапсқәа.
Иеиқәҳархон абиԥарақәа рымѡа,
Уа иалапҭцәон ахра хҽақәак…

Ҳаблит ҳарҭ араҟа… Ҳаццышәха,
Ҳапсадгьыл агәатца ҳҭапсеит.

Ҳҭамшәарцаз аурымқәа рышхәа,
Ҳатҵамцқәа ҳнарҧаҵыҭа ҳцеит…

Трахьеиа ҳнампытцантцәеит ҽнак зны,
Ҳа ҳаҵбахә мышкызны ишәаҳап.
Иаадыруеит, абазга шьа ҧсрақәҵам,
Ҧсра ақәҵам Апсуа идоуҳа!

АРҨАШҚӘА РЫШЬҬЫБЖЬ

Ҽнак иаалырҟьан арҩашқәа ҭабар,
Ашыцламшә-ҭыҵәа нархапар ахаҳәқәа…
Ҳаҕеиҵа, урҭ рышьҭыбжьгьы ҳмаҳар,
Иҳапсыхәоит ҳарҭ, ауаатәыҩса, исашәҳәа?

Ҳҭынчра ианагха арҩашқәа рыбжьы,
Уи ҭынчрам, игәыҭҟьагоу ҷаҳа-ҷымҭроуп.
Адгьыл ҳақәхап усҟан ҳаиқәышьшьы,
Ашьхақәагь ахааназын иеиҵымхап…

Ҳҭынчра ианагха арҩашқәа рыбжьы…

ҬСШЬАҨЫК ИАХЬ

Амшын еишьылуп…
Уи уа уҧсы аҿҳәароуп,
Аҧштәы ссирқәа ухырхит–
Сыҧсадгьыл наҵьнатә излаҩычоу.
Ураҳаҭза угылоуп,
Еихсыҕрак зыкәзам шәаҳәароуп
Уа улымҳа иҭаҩуа,
Наҵьнатә гәырҩа згымыз
Са стәылаҿ…

Са сгәырҕьара иатҵаз
Агәжәажәара уа иумаҳаҙеит,
Ахаангьы иуаҳашам.
Са сыччаҧшьтҷәҟьа иацыз
Агәкаҳара уа иумбаҙеит,
Ахаангьы иубашам…

Уразтҵаа ахаҳәқәа,
Ицәнарҭәахьоу аамҭа ахыҧша, –
Уразтҵаа абаашқәа,
Иахьанҙагь изқәымбац ашьа…
Уразтҵаа апсилаа,
Абазгаа!

Уазтҵаа апсатҵла,
Ухы надтҵаны, цқьа ууаҙырҩыр,

Иуаҳап – иумаҳацгьы!..
Рыԥсыбаѡ рхәашо аҙәырѡы,
Ишныҟәо адацгьы…
Уразтцаа ҳҙиасҟәа,
Бзыԥи, Кәыдри, Гәымыстеи,
Угәы амца ацрартцап!
Аԥсынтәыла дшагмыз атцеи,
Аҽахәҳәаха шимаҙазгьы уарҳәап!

Амшын еишьылуп,
Уажә амрагьы ԥхоит
Икажжы!
Аԥсаатәгьы еихырҳәаалоит
Рашәа!
О, икаҳтәахьоу удыруандаз
Шаҟа лабжыш,
Ҳшьам-дгьыл
Аԥшҙара
Еицамкырц!..

Амшын еишьылуп.
Амрагьы ԥхоит
Икажжы…

АСҞААМҬА УЗЗЫПҬШЫЗ...

Уҩатца уыцеиԥызшоз,
Угәыргьара згәыргьараз,
Згәырԥа угәырԥаз...
Исызгәакьо ҳәа иушьоз,
Уаха шаанӡа узызхәыцуаз,
Уԥсы зыҷҳәараз...
Ухы зыхҭныутцоз,
Ухы-уԥсы иагыжьны,
Зыԥсы еиқәурхаз...

Затцәцахә апутцоз,
Уаӡәыкны адунеиаҷ
Ҭынхас уззынхаз...

Угәыԥшаа-хыԥшаауа
Абар унаиԥылеит,
Дааугәыдуҳәҳәаларц,
АсҞаамҭа уззыԥшыз...
Аха, иԥьоушьан, –
Иара уа ушьхныԥсылеит
Инапы хьанҭа ануиҭа,
Ахаҳә еиԥш ишәыз...

Зҩатца зыцеиԥушоз,
Згәыргьара – угәыргьараз,
Згәырԥа – угәырԥаз...

ДАҽА ДУНЕИҚӘАК РҬЫНЧРА ХЬШӘАШӘА...

Абар, шьҭа иҙаалоит имра шаша,
Хрыжь-хрыжь игәеисыбжьгьы ааиқәтәашт.
Даҽа дунеиқәак рҬынчра хьшәашәа,
Аԥсымеиԥш ԥшьаала дҭанаҳәҳәашт...

Уажә ҳәаак змаҙамыз адунеи ду,
Еитцалт, ԥшьы-тҙамцк аҽырҬагҙа, –
Уаҟа, игәи-иԥси ахьеивцоу
Инымхеит шьҭа иԥшьоу маҙак...

Шә-гәыграк ҭалашон игәатца,
Уа мшыншәа ихьаақәа еилашуан.
О, иарбан мчыз игәы зырхатцоз–
Атымитыша уи дҭаԥшуан?!

...Еибаха-еибафо, ус зегь мѡасуеит,
Рҳарҭа-сырҭа дырзуеит нас.
Дгьылахаантәи ԥша-баапск асуеит,
Зегь рышьҭа еимазыԥсо зынзаск...

Абар шьҭа иҙаалоит имра шаша,
Ихәу шәарахтцас уи шьабоит.
Ицәырҟьа-цәырасуа иразҟ аншьан,
Лашьцарак далыԥшны ибоит...

ҲѠЫЗЦӘА РЦАМҬАЗ…

Иаамҭазамкәа ҳѡызцәа ҳпыртцуеит,
Инхоит ҳабжьара ҭыпк ҭацәны.
Усоуп, аҟәра маҷны иныртцуеит
Адгьыл иқәу згәы аартҙаны…

Рынҵыра маҷҙоуп шә-хьаак зхьаау,
Ҳазмоу ҳарҭ зегь ҳаибаркны.
Ҳагәқәа ирҭамшәырцаз атцаа,
Амзашеиҧш еицрало згәы.

Жәаҟәандак ала ҳхьаа ҳазхызҿуа,
Ҳзырлахҷыхло, ҳмаршәа кны,
Ҳара ҳзыҳәан шәы-ҵхык ҧызҿуа,
Ҳанаанхало ҳарҭ ҳзаҵәны.

Иаамҭазамкәан ҳѡызцәа ҳпыртцуеит,
Инхоит ҳабжьара ҭыпк ҭацәны.
Усоуп, аҟәра маҷны иныртцуеит
Адгьыл иқәу згәы аартҙаны…

Шәаҧшьны идырлашоит – рҭашәамҭаз
Гәырҩала иҭәыу ҳара ҳагәқәа.
Иаҳзынрыжьуеит ҳѡызцәа рцамҭаз
Рхьаақәа, ргәыгра, рыгәҭакқәа…

СХӘЫЦРАҚӘА СДЫРЦӘАП, СЦӘЫМЗАГЬЫ СЫРЦӘАП...

Схәыцрақәа сдырцәап, сцәымзагьы сырцәап,
Иссирҙоуп атцых ара!
Жәҩанахьтә етцәаҵьаагьы рылыҧха сыртап,
Ахааназ сацәыхьчо аҧсра.

Маҷартцас снаҷыхәоит ааҧынтәи атцых,
Убасшәа аҳауа ҷацоуп.
Икәеикәеиуа алмастцас са сгәатца,
Ихьытцәцаразоу сыжәҩан ҭасоуп.

Иҟам шьҭыбжьыкгьы, стынчра еилазго,
Цәыкәбарла ишәаҳәоит уаха ашьац.
Сатцаҧшуеит, сатцаҧшуеит ажәҩан казказра,
Сатцаҧшуеит сыбла аҧсашьарц.

Сыдгьыл ахьаакәагь еихсыҕьит уахала,
Қәыпсычҳабжьык гом маҙала.
Уа амзагь аҧсаркәтеиҧш снапы инантәалан,
Игәыҭгагоу ашәак аҳәалап.

Схәыцрақәа сдырцәап, сцәымзагьы сырцәап,
Иссирҙоуп атцых ара!
Жәҩанахьтә етцәаҵьаагьы рылыҧха сыртап,
Ахааназ сацәыхьчо аҧсра.

САРА СЫЦӘА ҬЫНЧЫМЗАРГЬ...

Сара сыцәа ҭынчымзаргь,
Шәара цәамҭхаа шәымаз!
Са сыԥхыҳқәа ҽеимзаргь,
Шәа шәыԥхыҳқәа бзиаз!

Са сышәхымс уаҩ дхымҭыргьы,
Шәнымхааит шәарҭ сасыда.
Сара сгәы рахәымзаргьы,
Шәгәы бзиазааит, са сыда...

Сара цәҳәырак сықәхаргьы,
Шәа ишәзаслааит ԥшак ахәхәаҳәа!
Џьоук са сымцахә дырцәаргьы,
Шәа шәымца еиқәыз агәгәаҳәа!

АБАС, АУАРДЫНШЬҬРА СЫШХЫУ...

Разны маҟан Бзана зкәыршоу
Адәҳәыԥш иатҵәа снықәлап, имшацкәа.
Ахаан срымбазацшәа, сцьашьо,
Иҙыѡза иаагылап ҳмархәацқәа...

Ԥшык скыушәа, снап аштцақәа еихьшьуа,
Рааигәа саннеилак – сырдырып.
Иҙыҙымкуа, рхы ѡышьҭых иԥшуа,
Сыгәхьааганы, урҭ аакьыркьырып...

Алахь ачашьара гәҙны,
Ус ԥшьаала, ҳаҽцыс хәыҷ снаԥыртцып.
Нас, ауардыншьҭра ԥшааны,
Ишызулац, Бзанагьы снырсып.

Нахьхьынтә, адәы атцыхәантә цьара,
Рҟәарҟәарбыжьқәа аасѡлап ҳкамбашьқәа.
Алымҳақәа кьацәҙа ҳа ҳла,
Аашьышьқәа рҭыѡрақәа ирҭашлап.

Сцалап ус, суардыншьҭра сышхыу,
Шьыжьы инаркны – хәылпазынҙа.
Абас, ауардыншьҭра сышхыу,
Ԥсраҽенынҙа, ԥсраҽенынҙа, ԥсраҽенынҙа...

Абас, ауардыншьҭра сышхыу...

ЗЕГЬ РЫПҬЕЫХАК... ЗЕГЬ НАПҨШЫХАҚӘ...

Зегь рыпҬеыхак... зегь напҨшыхаҚә,
Зегь рцәааројп ҳназхьыпҨшуа.
Иҟам, иҟам уаҳа пҨсыхәак, –
Ҳамшқәа ныхуа, ҳатҵхқәа пҬеуа,

Наҟ ҳамѡасуеит...пҨша баапҨск асуеит,
Ҳаграпарақәа еимапҨсо...
Ҳашықәсқәа руардын ҭагәҭасуеит,
Ҳаамҭагь мѡасуеит, ҳгәаҳеантҨо...

Зегь асахьаҬ, ажәеинраалаҬ,
Адгьыл иақәлоу ашәҟәаҬы...
Аарла-аарла, бырг шьаҬала,
Ргәыҕра инанагоит ҧьоукы...

Зегь рыпҬеыхак... зегь напҨшыхаҚә...
Шьарда ҳалапҨш аапҨсахьан, –
ҬҨыцбарах зегь бо, ҳанҬеыха, –
Зегь наҳаѡҟьан ицахьан...

САБДУ ИГӘҬЫХА…

Иҳаҩсҳьаз амшқәа рынаҟә хьшәашәа даалтцны,
Ҳматцурҭа абартца даатцагылт сабду.
Ихьзеишь, итцалазеи?.. Кыр даргәамтцма?..
Ихьтцәыуоз имшқәа ракәу ахара зду?..

Иблақәа ирхым зынʒаск лашарак,
Аʒы зҭабаз атцеицьқәа реиԥш иаақшуеит.
Ацәытцлашьцара иналаʒуа ицәаара,
Ихы зхибаауа аԥхарахь маҷк дааскьеит…

Ҳматцурҭа аʒә дшыҩналаз лымбаʒазшәа,
Санду алыхәҭа гәʒала ашыла лхәуеит…
Сан, зынʒаск шьаҽашьҭыбжьк лмаҳаʒазшәа,
Кәаҷаб-лашарак лҽалагʒа, дʒахуеит…

Лаԥштцашәароума?.. Ма сыблақәа сыржьазар?..
Аха абар, икәымзцәахылпа, ибамбакьаҽ…
Слаԥшықәитцеит… сицҩашьартә исызҳазар?..
Зтцаарашәк сшьара сықәырҟьон маҷ-маҷ…

– Ишәыхьзеи, шәымца еихәлацәеит,
сшынашәԥыртцыз?! –
Иҭахәаҽеʒа сабду ибжьы аагеит…
Аха нас, игәалақәа итцәахырцаз,

Иҭытыныжәга ааитцеитцан, ҭынч днатәеит…
– Сшынашәҧыртцыз, иқәыжәгеит акәасқьагь,
Аҳәира ҳҳытцәеит, ажыцра ҳҳаҧеит.
Зцәа цыҩ-цыҩуа игылаз амархәацқәагь,
Адәы ианыцәхала, аʒага-баа иагеит…

Ибжьы еицакхьан, ихәанчан, дсыцәҩашьартә,
Акәаҷаб лашара сҷаҧхьа итцыс-тцысуан,
Дақәшәомызт сабду игәтыха аҳәашьа,
Саргьы сгачамкшәа, ҷымҭʒо сизыҧшуан…

Ҳматцурҭа аʒә дшыҩналаз лымбаʒазшәа,
Санду алыхәҭа гәʒала ашыла лхәуан…
Сан, зынʒаск шьаҷәашьҭыбжьк лмаҳаʒазшәа,
Кәаҷаб-лашарак лҷалагʒа, дʒахуан…

АҽҚӘЕИ АМЗЕИ

Рԥырцә ԥьоуҳарқәа амца ркызшәа,
Маҷк иаарыкәаҽшәа рыхқәа, –
Абар, иахьықәызбааз ахәызқәа
Хәылԥ-шәаԥшь зҽазырбылуаз аҽқәа…

Абар – аҽеыхәақәа, аҽеызқәа,
Зцәа цыѳ-цыѳуа аҽееиқәа!
Зынʒа иркьымсыц амаҳмызқәа,
Аҽееимаа рытԥамлац ршьапқәа…

Абар, абар, хәылԥшәаԥшь рыҽеналак,
Ажәѳан алабжыш рхьыжжы,
Атынчра иалаʒырѳуа, ԥшьаала,
Аҽеқәа гылоуп еиқәышьшьы…

Гәарабжьарак ибжьацалан,
Ирхадмыршәыц урт ћәараґк…
Ирылрымхыц ћамч-ԥтатцала,
Сапынк рхьыршьызшәа, ашәах…

Ус ишгылоу, иаԥылоит атцых,
Иԥшлоит иаашааиʒа, ишанхашәа,
Рћәаћәа иахьыʒысоит аʒаʒа,
Икаҷҷоит амзагьы рхахьшәа…

Аҽқәеи амзеи! Ишҧеинаало
Иангыло рылацәа еиқәыпҫа!
Аҽқәа акәабоит шәахәала
Амза аҽыларкәзан зынӡа.

Уа, ауахьад, ахьеилагылоу,
Ҽтцыск аарылтцуеит, ицәамхьаны.
Машәырк амыхьырц уи уахынла
Аин қәырқәырлоит, иацәшәаны…

Абас, еихыбаауа, иааицрымшәо,
Инеидкылашәа рыхққәа,
Аҽқәа гылоуп шарҧазынӡа,
Амза рхаҽырбоит ахәқәа!

«...ХАШҬРА ИҚӘЫМКӘА ДЫЗДЫРУАЗ РГӘАҬАҿ...»

Апсра аакылҟьашт апсҭазаара инашьҭархх,
Ишауц еиԥш, шәаԥьҳәара ауп агазеҭ.
«Акыраамҭа ихьуаз ачымазара ашьҭахь...» –
Абасоуп, уҟазам, униакәкәа уцеит...

Еҳ, ишԥоуҭахыз абри адунеи ду
Уқәзарц, мшаҿенеиԥштцәҟьа, иухаччо улакҭа!
Убаҳча унҭысларц, ԥшьаала, улеи-ѡеиуа,
Унахьысуа, ашәҭ кыдҳа изҿалаз махәҭак...

Ахкаараҿ уҿыццышә кьыркьыруа иупыло,
Алахь ҷашьаза, ахы наухьшьуа!
Аҳауа цқьа рѡашҭас илбаудо гәырҭәыла,
Умшқәа рлакҭа иатцәара уҭаԥшуа!

...Адгьыл уқәҭит апытҟәырқәа анытҟәацуаз,
Апсҭазаара рҿыцуа, аҿа анҭысуаз.
Агәалашәара амшын ду зҟәытцәакны инацлеит
Ушықәсқәа– угәы амца ацраҭо, еизырсуаз...

«Хашҭра иқәымкәа дыздыруаз ргәаҭаҿ...» –
Ажәақәа еиқәыхьшәашәа, рылахь еиқәуп...
Длаша-лашо идгьыл дықәын ахаҭа,
Шьжьымҭан инеихәлеитцаз имцагь еиқәуп...

«Акыраамҭа ихьуаз ачымазара ашьҭахь...» –
Абасоуп, уҟазам, униакәкәа уцеит...

ШЬАУАРДЫНҚӘАНЫ АШЫҚӘСҚӘА ҲХАЛОИТ...

Витали Лакрба уахь

Уаҟа еихәлаччоит
Ацыхазӣ-ацыхазӣ...
Рыччаԥшь шкәакәа каҭәоит,
Ишәахԥсараха...
Иҳәа нас, Витали,
Сгәы зсыхои, изсыхоузеи,
Уахь арҩашқәа ахьылбааҽеео
Икара-ԥсараха?

Мшаԥ-шараны избазоуп
Сыҟәызҟьаз сшьара,
Ари аԥшӡара схызгон
Сара чмазаракеиԥш, –
Инеиуан уа Сакьани,
Омаришареи,
Хҭак еицҭашәарцаз
Идәыҟәтцаз ҩ-хҧак реиԥш!

Иҳәа нас, иабаҟоу
Зеихатып мҩашьахуа,
Абарҭ ачамҳақәа ирнымтцуа
Ирынхалаз?

Ахрақәа ирҽызгоз
Рчамҳа лабашьақәа
Ахрақәа ирылаԥцәоу?
Наҟ аҩада схалар,

Багада-ацҳа
Кәдры-ццышә иахьхыршәлоу!
Аарлоуп уи шызбо –
Анапсыргәытцеиԥш!
Ҽыуаҩкгьы днеиуашәа
Амаҟамҩа иҿаныршәлан,
Сахьақәак сыбла иаахҳалоит –
Аԥхыҙеиԥш!

Рҽырқьақьо амҩақәа,
Илакьтоит уа ҙырлашәтцас,
Ҩадаҟа, иахьеихәлаччо
Ацыхаҙи ацыхаҙи…
Иҳәа, нас, сҩыза,
Имшаҙо тцхыума,
Ҳашьцәа рхьышьтра изхымлартә,
Изырлашәҙаз?
Иҳәа, нас! Мшын нырцә инхаз
Ирыԥсыхәоузеи?..

Шьауардынқәаны
Ашықәсҟәа ҳҳалоит,
Иаҳҳаҩоит харантә урт –
Дарбан ирацлабуа?
Ажареи – Латеи!
Дали – Тцабали!

Уа зыжәла змырʒыз
Ара-ҭлақәа,
Ара-ҭлақәа!..

Ԥсыуа-бжьык рҭыԥрашәа
Ашҭақәа, ашҭақәа!
Уаҟа ҕәра зхымʒаауаз
Аԥсуа ҽхарԥарҭақәа!
Уа аццышә илҭны
Иаагылоит акәаскьақәа,
Цгәык агаҟа инеиуеит
Аԥн-хыбқәа инарықәԥало.
Жәытә шьаркәастоушәа,
Ашьанҵа- мԥахәастақәа,
Инеиуеит қьаԥҭажәқәак
Инархыкәша-аархыкәшауа…

Ажареи – Лаҭеи!
Дали – Ҵабали!
Зыхәрақәа ззымԥхьаʒо
Аԥсны-дгьыл аҵеира!
Зқьы-шықәса зхыҵуа
Агәыҕреи агәалеи,
Зылабжыш иахәаҽуаз
Рыматанеира!

Ажара, 1986

ААҧНЫ-МШЫК – АЗЫН АГӘҬАН...

Зҽызцәа зцәыӡыз ҷнышк абжьада
Иааҽуам бжьык...
Амзаратәи ашәаҧшь ҟаҧшьада
Иҟам ҧшшәык...

Аҧшәшәы ссирқәа зегь еилазҽоуп
Са сгәаҽы,
Ага иҳхыҵуа аҧшалас сыгхар
Са схәаҽеып...

Амзаратәи ашацкыреиҧш,
Сгәы лашоуп.
Абри аҭынчра ҧсеиқәырхаган
Са сзы ишоуп.

Сыбла ихыӡлаз ашәаҧшь ҟаҧшьада –
Иҟам ҧшшәык.
Зҽызцәа зцәыӡыз ҷнышк абжьада –
Иааҽуам бжьык...

СГӘЫҒРЕИПҬШ, СЫПҬСҬАЗААРЕИПҬШ, СА СЛАХЬЫНҬЕИПҬШ...

Аҽеимаашьҭыбжь шалыѽуеипҬш аҭых харантә,
Ацәҳәыраҷ – апҬшалас еипҬш... Сгәаҭахьтә, ԥьарантә,
Зхьышьҭра ҭырцәажәаауа зҷаазхаз аӡеипҬш,
СгәыҕреипҬш, сыпҬсҬазааареипҬш, са слахьынҬеипҬш,

Шәышықәса ҷызымҭуаз апҳьарцабжьеипҬш,
Иааиуеит жәеинраалак – шьарда зымчу,
Сыҭцыхҟәа иреиҕьӡогь – уи ахьӡала ипҷеуп...
Мацәысеимҟьаран уи сгәаҭа итаҷҷоит,
Иааиуеит жәеинраалак – цәқәырпҬоушәа еилаҽеоит!

Усҟан са сҷапҳьа икаххаа иаатуеит
Сыдгьыл саҟәыҭхан сызго ҽа дунеик...
Иааиуеит жәеинраалак – шьарда зымчу,
Ашамҭазтәи агәилқәа рыфѽы-цәаак злачу...

АҬАРАҚӘА АҬЛАҚӘА РХЫБУЕИТ

Аҭарақәа аҭлақәа рхыбуеит,
Икаҧсаз абыҷь-ҩеижьқәа рцынхәрас.
Аҭарақәа ирдыруеит, ирдыруеит,
Аҭлақәа ирымоу гәырҩас…

Абас иахьынхаз аапынын҃а,
Иршәымкәа-ирхамкәа, изаҭә҃а.
Урҭ рыматәа ҩазагьы – рымҭан
Ишьҭоуп шьҭа ирмыхәо зын҃а…

Аха амахәқәа рдассақәа ирылхәраа,
Идәықәлар цәыкәбарқәак лассы,
Аҭарақәагь цап наҟ иныкәпраа,
Урҭ рашәоуп аҿа зыртцысы!..

БЫБЛА ҚАРУАҚӘА ИРХЫЛАП...

Быбла қаруақәа ирхылап
Аԥшшәы ссирҙақәа еилыцьцьо...
Ашәыр бзыстаалап хкы-хкыла,
Сымҭәышә сытҵгала быччо!..

Быччаԥшь ашәҭыш, шьытҵәра-шьытҵәра,
Адунеи зегьы қәнаҭап.
Аҳарамра, агәаҕ, ашьыцра,
Арҙып, зыбнаҟа ихнацап...

Сара схало, схало, схало,
Акьышәкьышәраҽы сназап!
Амахә, амра-ҭәаҟаԥшь зҽало
Быбла қаруақәа хнакҙап...

Ҭлак аҟынтәи, даҽа ҭлакахь,
Ԥсаатәҵас сиасып, сԥырны...
Сымҭәышә леилап ашәыр иатҵақь,
Уаҟа ашаха аҽанҵаны...

Усҟан сымра схашеишеиуа,
Сгәазҭаз ҿиҭып: «Нар улбааит!»
Ԥсаатәк ахьзымназо сышнеиуа,
Уи зегьы-зегьы ирбааит!

Быбла қаруақәа ирхылап
Аԥштәы ссирҙақәа еилыцьцьо.
Ашәыр бзыстаалап хкы-кыла,
Амҭәышә сытҵгала, быччо!

* * *

Иҟоуп мышқәак,
Зынзаск ҳа ҳгәы ззымԥазо…
Издыруеит, урҭ рыжәԥан-шьтра аҟынза
Ҳашзымԥазо…

Ԥсаатәтцас иаҳҳаԥыруеит
Урҭ маза-аргама,
Иаҳԥыргаларц иртахыу
Дыршьакгьы амам…

Иҟоуп мышқәак,
Зегь ҳлаԥшықәтцаны ҳгәазҭало,
Ҳазнысыз-ҳазтцысыз –
Азыблара иазҭало…

Иҟоуп мышқәак,
Итаҳәҳәоуп урҭ ҏеыкәаха…
Ҳразҟымԥа ҳануп
Ҳарҭ ҳалабжыш
Ҳҏеыкәааша…

Иҟоуп мышқәак,
Зынзаск ҳа ҳгәы ззымԥазо…
Урҭ мцабызк ҳзынрыжьуеит
Наунагза иҏеымцәаазо…

Урҭ амшқәа сгәы сымҟьан
Ирзымгац рхыԥшала…
Урҭ амшқәа рызхәыцра
Са сарԥьбареит ҕәҕәала…

Иҟоуп мышқәак,
Зынӡаск лаԥш ахьзымнаӡо…
Иҟоуп мышқәак,
Зынӡаск ҳа ҳгәы ззымѡаӡо…

***

Сгәалашәара иарҷыхо асахьақәа –
Сыпсҭазаара иабжоуп.
Урҭ рыла иҭоуп са сыԥсахәага,
Урҭ – имажәӡо жәабжьуп…

Иаашаанӡа сыргәылоуп ашықәсқәа,
Жәытә сахьак еицамкырц…
Исаѡсхьоу ахҭысқәа срашьапклап,
Исҷеиԥшу – еицәамхарц…

Исаѡсхьоу
ахҭысқәа
срашьапклап…

ҧшьаала, умгәаҟын, дад, укаҳап...

– Ҧшьаала, умгәаҟын, дад, укаҳап,
Угәы уаҧымсааит, амахә ѡоуп! –
Арҧыс тҷарышкәа цьеи иаҳахып,
Адунеи амаа зкыу иа иоуп!

Атҷла хәарҽуп, кәрыжәаа ирыцәлоуп!
Уа махәцәакгьы аҽеѡҳәа иптҷәоит.
Дѡеиуеит арҧыс, атҷла дыцәуп,
Амреи ажәѡани дрызцоит.

Амреи ажәѡани ирымҟәытҷхыу,
Имтҷәышә иахәлашәоит жьымжәак.
Ашла имаҭа амтҷәышә наитҷхуа,
Иҳәоит игәышьҭыхгоу ажәак:

– Дад, укамҳааит, ҧшьаала, амарҧьа,
Иукыу амахә гәаҭа зны!
Уи дихзызоит, икуеит имаршәа,
Арҧыс дѡеиуеит, дласзаны...

Аҳарданыжь ажьыргәыцқәа
Еикәаҧхоит, ишоуп мшаҽнеиҧш.
Уи зааҙаз амжәатҷла ахыцәқәахьтә
Аҧшқа иблагә еиҧш иааҧшуеит...

Амтҷәышә ҭацәқәа адырдхеиҧштҷәҟьа,
Аффаҳәа аҳауаҽ игьежьуеит.
Тҷәѡантҷәы ихалоит арҧыс иеисан,
Нас иеидараха илбаауеит.

Иблахкыгоу жәҩан иатҵәараҿ,
Шәахсҭан ажьымжәа шьҭа нхоит.
– Дад, укамҳааит, ԥшьаала, амарԥьа! –
Бжьык гәырхатҵаган игоит…

АҴНЫШ ЗАТҴӘ

Аҵныш заҭҵә амшын ааныжьны,
Сыҩны иахаԥыруеит аамҭала,
Иагәылыҩуеит уи аҟыжбжьы
Ахаан еилкаашьак змаӡам гәалак…

Наԥьнатә изхыбаауаз аҭыпҟәа,
Са сакәу ԥьысшьоит ирыцәзырҟьалаз…

Иаауеит аԥсаатә ишаац са сышҟа –
Аҵныш – амшцәгьақәа идырчалаз…

САРА СХАЛА, СХАЛА, СХАЛА...

Сара схала, схала, схала,
Алашьцара сҽалахала,
Атцх аҧымҭра шәо шьаҧала,
Иаашааныза снықәалоит гаҧала...

Хаҳәи-ԥслымзи ахәлагала,
Иахнагап амшын агәала,
Шарԥаз уи аҭынчра аҭаап,
Схьаақәа ирыцҵо даҽеа хьаак...

Даҽеа гәҭыхак, ижәытәзоу гәҭыхак,
Изаацәан зегь ҳазражәло гәҭыхак.
Иҟан, иҟоуп, ҳгәы еинарсларoуп,
Ҳҳьааны ҳаамҭа ҳазынхароуп...

Убри ахьаа, убри амца,
Убри агәҭыха сгәы ианамҵәа,
Усҟан сымшқәагьы гәыжьжьаган,
Сызҧыз зегьы гәыԥра еижьаган.

Сара схала, схала, схала,
Алашьцара сҽалахала,
Сытцх аҧымҭра шәо шьаҧала,
Иаашааныза снықәалоит гаҧала.

Ус сзыназар сытцх анҵәамҭаҧ,
Ашара гәыԥрак снаҭап ҳамҭас,
Аха ашарагь – крагыуп, крагыуп,
Сытцхгьы инымҵәо жәабжьуп, лакәуп!

АКЫМЗАРАК НЫМХЕИТ...

Акымзарак нымхеит...
Зегь лаԥштцашәаран.
Аамҭала игәырҭынчгаз
Мацәысеимӄьаран...
Сыԥәырԥәԥәа сыдгьыл,
Сатцоушәа алу,
Исыхауа – сышыԥәсԥәа
Исымшәац руалоуп...

Змардуанԥәа сдыркараз
Аԥн-цәышԥәа снардәылтцны,
Ауаа рацәа срылсны,
Схәыцраԥәа срылтцны,
Сҽынасхоит ԥшьаала,
Сҽынасхоит ҽымҭзо,
Игәаҭеиуеит, цьоук неиуеит
Еихьымза-еиԥымзо...

Иуалыуашо сгәатцаҽ,
Еилацәԥәырпоит амшԥәа.
Ибжьазуеит, иниаӄьоит,
Рышьҭахьӄа инхьампшкәа.
Акаҳуаршырҭаҽгьы
Еихсыгьшам ашыкьыбжь,
Чаԥьак инамцкласуа
Ачныш аӄыжыбжь...

Анкьеиԥш уажәшьҭатцәҟьа
Уи сгәы азыҭшьаашам.
Аԥныш иатцысхәушәа,
Сгәатцаҿ иаанхашам
Аԥра заҭцә – зхала
Амшынгәы иххалаз,
Шәытоушәа ацәқәырпқәа
Рышьҭа зынхалаз…

Сылаԥш ахьымзо,
Игьежьуеит гьаргьаласак.
Лырак иахагьежьуеит,
Иамам ааиҿасрак.
Иуалыуашо, сгәатцаҿ,
Еилацәқәырпоит амшқәа.
Ибжьазуеит, иниаҟьоит,
Рышьҭахьҟа инхьамԥшкәа,

Рышьҭахьҟа инхьамԥшкәа…

«САБ, АДГЬЫЛТЦЫСРА ҞКАЛОУМА?..»

– Саб, маи 25 рзы адгьылтцысра ҟалоума? –
Дцәырҳаны, лиарҭа даалатәоит тҳыбжьон ахәыҷы.
– Мцуп, ихабымтцан, быцәаз бгәы рҭынчны!
– Мап, уи мцзам... агазеҭгьы ианын рҳәеит...
– Мцуп, ихабымтцан, исҳәо бырҳа, Мадина!

Ахәыҷы даақәыпсычҳан, лхыза лхы инақәылтцоит...
Ақалақь, уаҳа ак налымшо, иааԥсоуп.
Иааԥсоуп, гәыԥжәареи гәжәажәареи зегым ауаа.

Иаахәлаанҙа аԥырра иаркареит аԥсаатә,
Иааԥсазаап, абжьы аргаҙом сара ссаатҭ...

– Маи 25 рзы адгьылтцысра ҟалоума?..
– Мцуп, ихабымтцан, быцәаз бгәы рҭынчны.
– Уа, Анцәа ҳрыцҳашьа! – сан лыбжьы ааҩуеит.
– Уа, Анцәа улыԥха ҳаҭ!

Иааԥсама, зыҷенамҭуазеи,
Жәаҩа бла рыла
Ааԥын тҳы иалаԥшуа
Ссаатҭ?..

– Саб, маи 25 рзы адгьылтцысра ҟалоума?

1989

Владимир Зантәриеи иԥшәма Нона Ԥлиаԥхаи Стәмпыл ақалақь аҟны

Есмеи, Мадинеи Аминеи Зантәриаԥхацәа

Владимир Зантҭариа иҧхацәеи имаҳәи

Мадинеи Грегори рынасыҧ анеиларҧаз амш лаша

Есмеи Мустҭафеи

ИАГХАЗГЬЫ, ИАХЬЗАЗГЬЫ...

Иагхазгьы – иахьҙазгьы –
Досу иара итәала...
Досу мҩас ҳазнысыз
Шыршәо ҿакалоуп...

Дтәан аҙә даԥырымшәо
Иҩны – иара ихала.
Агәыр-атҵа иҿекылыршәо,
Ҿаҙә ахра даҷалон...

Ҿаҙәых ҿышьапхыцла
Адунеи зегь еимидон,
Еиԥгалашьа змамыз
Амҩақәа еимеидон...

Аҙә дныҡәон амалаз,
Аԥыхьашәа иашьҭаз.
Ҿаҙә дыҡан – зыпсы алаз
Аԥшҙара – ирхашҭхьаз...

Усоуп, нас, ԥсҭазаашьак
Ыҡам ҿакала,
Иагхазгьы, иахьҙазгьы –
Досу иара итәала...

Досу иара итәала...

АҲАРАКЫРАҨ – АБҒАЦЫМКЫРАҨ...

Аʒеибафареиԥш сыԥсы ацәызгеит ашыкьыбжь,
Зыхәашьны ақалақь иахытцәо аҭыʒшәа...
Ахрақәа рҽымтра снахҭыгәлеит шьыжьыказ,
Ныхас исшьеит урҭ рҽымтра Абызшәа!

Еилыскааура салагеит гәынхәтыстала араҟа,
Анкьа сзышьцылаз – исхашҭхьаз акеиԥш...

Анцәа сиҳәошәа, снапқәа жәԝанахь сырԝахан,
Исҳәо акы сҽамшәо, схы ԝышьҭых сыԥшуеит.
«Игәаҕьы, уаақәаца, мшәан, уеиҭатʟ даҨеа ԥсыʒак!» –
Сыдгьыл саҟәызыҭхо бжьык саҳауеит...

Шаҟа дрыцҳаузеи архауаԝ ашьха,
Аҽыцныҟәа – иуашәшәыроу зшьаҽа...

Уа аҳаракыраҽ – абҒацымкыраҽ
Ахраʒагеиԥш аԥсатлақәа ашара драʒоит.
Уа аҳаракыраҽ – абҒацымкыраҽ
Умшәакәа аԥсра абла ахыԥшылашьа утцоит...

Жәԝантәылагь хратәыла ахҽала ихәуп,
Ҳаракырак сшамҟәытцшәара ашьантцеиԥш сакыуп...

Уа аҭҳартцәҳәа сԝатцнарҟьоит сгәы шарԥазыла,
– Араҟа утәанхалацәеит, шьҭа уааццакы!..

Сҩызцәа рылымкаа ҭыҵ-ссирк сахылан,
Ирацәасшьоит, ихашәҵа, шьхатәылан са схы…

Уа сымш ссирқәа ныхыуп, сыҵыхқәагь ҧеуп,
Сышьҭахьҟа сықалақь караха иҧшуп…

* * *

Аҧсны алаҧшуеит
Арыцҳара дуззa…

Дырмит Гәлиа ибаҟа
Еилаҧыххаа икажьуп…

Абаҟа аҧеыхақәа
Баҩҵахақәан
Иалаҧсоуп Уарча…

Иҧеуп Дырмит ибаҟа,
Ишьаҽуп аҧсуара…

Сыжәлар рылабжыш
Ргәы инҭаҧсоит.

Аха сыжәлар
Рычҳара ҷәҷәоуп!

Еилаҧыххааса икажьу
Дырмит ибаҟа аҽаҧхьа

Аҧсуаа ирбылуеит
Ацәашьқәа!

1989

АНАПЕИЦ@АХАРА

Рнапқәа еицырԥахан игылан жәларык,
Напԥахарамызт уи – матанеиран!
Жәларык еицрызҭалт уи ашәымҭазы гәык,
Рыжәԥан кеикеиуан, рымрагь шеишеиуан…

Ус ишьхныԥсыларгьы рылшон дара,
Зԥеиԥшаз Анцәа иашьапакуаз ажәлар!
Рҳәахьа шынаӡоз згон сара агәра,
Рыдгьыл нарытцгәап, игәанаҭап ажәԥан!

Иҟоуп ҳазцәымгыу ирзымшьыз ҟазшьак,
Иҟоуп ахьаа, уи иамаӡам хҿышьа…
Улахьеиқәра сарҭынчуам, сашьа,
Иарымжьыжькхьеит сыхәра, уԥшышьа!

Жәларык рнапԥахара ҳабла ишхыу,
Иԥшьоу абри адгьыл мышкызны ҳанытцып,
Аҳәашьа иақәшәонаҵ жәлар рҿахәы,
Издыруеит, рыдгьыл ахаангьы иацәыӡуам…

Ҳазегь аӡә ҳауп! Ҳа ҳалхылтцит анык!
Ишәарҭоуп жәларык рҿанарҭо агәхашҭра, –
Рнапқәа еицырԥахан игылоуп жәларык!
Ҳаидкыл нас, ҳныхақәа рныха, Лыхнашҭа!

1989

АРХНЫШЬНА

Абар, шәышықәса рапхьа
Аамҭа еиԥнатцәаз
Апсуа рыхнышьна!

Уи шьышьа змамыз
Апсуа игәыгра
Еиԥнашьит
Ԥапхьа…

Ахьаа рҭынчуа,
Абаԥҵцәа шеиԥнашьуеиԥш,
Аҟаза инапы…

Аарцә инхаз
Ахәышҭаарамца –
Нырцәҟа иҟоу
Рымцахаара
Еқәнархон,
Архнышьна-ҵцәаха
Ахынҳәра
Иазыԥшны…

Абар уажә нырцәи-аарцәи,
Ахьтәы цҳа рыбжьазтцаз
Арԥызбеи апҳәызбеи
Рчараҷ

«Амҳацьыраа ргарашәа»
Аацәырган ирҳәоит…

Уа хцәышлак лылабжыш
Лызнымкыло,
Аамҭа еиԥнашьыз архнышьна
Шьҭыхны,
Ачараҿ еиқәшәаз
Идлырбоит…

1989

АТҬӘАШӘҬҚӘА

Аамҭа кьаҿла атҬәашәҭқәа шәҭлоит,
Мышқәак шнырҬлак – наҟ имҩасуеит.
Рышәтра ҳгәы ахшәар ҳәа ишәоит,
Ргәырҿанҙамкәа ԥшаласк насуеит…

Ԥшьаала ашәҭыцқәа ҿнаршәшәоит,
Итаԥсоит Ҭәашәҭқәак ҳмаԓра-ҳакәа,
Ҽнак ишәҭыр – насыԥс иршьоит,
АтҬәашәҭқәа мҩасуеит рҿынмырхакәа…

Ҳқәыԥшроуп ԥсыс иахоу ҳдунеи,
Ҳажәра гәрымра иазыхьчом ҳашьҭа,
Ирыбжьаԥыруеит ҳаиреи ҳаԥсреи
Ҳқәыԥшреиԥш ҳзырлакҩакуа атҬәашәҭқәа…

УАБАҠОУ, ҲАПҲЬАГЫЛАѺ?..

Арма-ғьырма ҳахо,
Ҳажәеи ҳуси еиқәымшәо,
Ҳтәоуп шьҭа ѻаха-хаха,
Ҟәыҷак даҳразҟымшәа...

Ҳаамҭагь ԥшуп дыгәхьааган,
Аиҿамс, апхьагыла!
Амца ацроуп ҳа ҳаамҭа,
Ѻ-мчык еиҿазыргылаз!

Ажьаҳәеи апсыҵьырии
Ҳрыбжьакыуп, ҳаҙрыжәуп!
Ауаз-ашәақәа зриуа,
Амшқәа идырцәгьеит ҳгәыжәла!

Ахеиқәырхара амшқәа,
Ацьынць азхәыцра атҳқәа!
Хшыѻк иацымнықәо амчқәа –
Аҳаракыра еимазкуа!

Амҿыҷреи аҟәышреи еинаалом,
Ҳара ҳпыза – ҳиаша!
Ишәуп ҳбираҟгьы шьала,
Ҟа шәыгак иазмырѻашьо!

Ҳҿеышькыл ҳаныргыла,
Ҳзыртаслымыз ҳаамҭа!
Уабаҟоу, ҳапхьагылаѻ,
Апсны апсеихәлахамҭаз?..

АНЦӘА ДУ ИЦЬШЬАНЫ...

Владислав Арҙынба ихьзыншылоуп

Урыцхаражәҳәашуп аҧсуаа, Аҧсны,
Адунеи иаурҳаит ҳара ҳгәала –
Анцәа ду ицьшьаны,
Анцәа ду илыҧхала!

...Уа иҭаҧаху зынцьырла аҳаҧы,
Дахоит дышзахәо агәашьа!

Арҧарцәа ргәы тҵаҕазоуп,
Арҧарцәа рычҳара маҷзоуп, –
Уара уажәа разоуп, иҿацоуп,
Згәы тҵысыз – ргәы архатҵап!

Азынцьырқәагьы пҵәашт шьҭа лассы,
Уи агәашьагь тҵысуеит, иуашәшәыроуп...

Ацәытҵлашьцараҿы мшак рыпшаауеит,
Удоуҳаи убашхатәреи!

Ҳанацәа ргәы нҭыпсаауеит,
Рылахь-рыцьымшь рзатәуеит!

Шьҭа агәашьагь тҵысуеит, иуашәшәыроуп...
«Уаҧшәмаха ҳажәлар рыпсы!» –

Уа иухзыҳаауа иуԥылашт Ешыра,
Уеиха, Владислав, абаапсы!

Анцәа ду иԥьшьаны.
Анцәа ду илыԥхала!

1989

АМАҨОУП, АМЫЦХӘ ИҬАХЗАМ...

Згәы маҧхаз – амыцхә иҬахҳам,
Амаҧоуп игыу – игәы иазҳарцаз:
Бнак агәҬан – дәҳәыԥшк! Даназыԥшҳам,
Илахьеиқәра ихытцны ицарцаз...

ШәҬыц хәычк – ацаҟьа еиҟәпараҿ,
Лашарак ацыԥхь – аҬх лашьцараҿ, –

Амаҧоуп – амыцхә иҬахҳам,
Игәы наҳарцаз – згәы наҳам!..

ИБЖЕИҚӘА-БЖАШЛОУ СА СДУНЕИ...

Сԥарда слахоит... сԥарда сѡахоит
Хәылԥазыла, шьыжьымҭан.
Са сеиѡыршеит сгәалеи, сгәахәеи,
Сахьырзеиҟараз рыԥшаан...

Иҟан атҵхқәа, иҟан амшқәа,
Сытҵх лашан зны, сымш лашьцан.
Сытҵхқәа, сымшқәа цон ихьамԥшкәа,
Урҭ рхыԥхьакырҭагь маӡан...

Сԥарда снахоит... сԥарда саахоит,
Ибжеиқәа-бжашлоуп са сдунеи, –
Сԥарда слахоит... сԥарда сѡахоит,
Ѡ-дунеик сгәаҷы иааибуеит...

Аԥарда еиқәатҵәа, аԥарда шкәакәа,
Срылԥшны избоз, – избац ԥштәқәан.
Аӡын шкәакәа, адгьыл шкәакәа,
Ирацәаххыраз аҟәараан...

Сыҟоуп ус, аамҭак сахәтакыуп,
Сгәы зырҭынчцәо – рыгәра згом.
Иҟоуп заа захаҷсахьа еицазкуа,
Еицакра зқәымаҷ – са снаӡом...

Спарда снахоит, спарда саахоит,
Зегь бжеиқәа-бжашлан ус иаанхоит,
Спарда слахоит, спарда сҩахоит, –
Сыҧсҭазаарагь ус инҵәоит…

Лакҩакрақәак рхылаҕьараҷ
Сымҩа ашахеиҧш иааҷахҵәоит…

ИСЦӘУАН АХАҲӘҚӘА...

Шәа ишәырбгон
Са сыздынҭәалоз
Аҭыҙгәарақәа,
Ишәырхәашон...
Урҭ шеи-шықәсеи
Исыргылон
Скара-уараха...

Исцәуан ахаҳәқәа,
Ԥаԥхьа еиқәыстцон, –
Шәара ахсаала ианышәххьаз,
Сара ҷыц иаыстцон...
Исцәуан ахаҳәқәа,
Ацаҟьа сырԥԥон,
Ашьа рылыхәхәа
Снапқәа...

Сара сҳәаақәа
Ахьыуашәшәыраз
Исырҕәҕәон.
Шәара цасшақә
Урҭ шәырзыҕьашкны
Ишәырбгон...
Са сыздынҭәалоз
Аҭыҙрыԥхра
Шәырхәашон...

Шәа шәырбгашцәан,
Наџьнатә аахысгьы
Шәқәылашцәан,
Ибоит Анцәа!
Са схаҳәуасҭан,
Са сҟазан,
Са сыргылашын,
Саагылазар,
Ачауаҟьцәа ирцәысыхьчон
Ижәытәзатәу сҭызрыԥхраҟәа…
Башҵахала еибаркыз
Сҭызҟәа!

Шәара ишәырбгоз зегь
Еиҭасыргылон,
Еиқәсырхон…

Арбгашцәеи ақәылашцәеи,
Шәа шәыхьызҟәа
Аамҭа азымшын
Илалахәаша ицон…

Са сҭызгәарақәа,
Ахааназын,
Наунагза
Иштызгәарақәаз…

Набыцрак рыҟәымкәа
Иаанхон!

АШЬХАТӘ ЕТИУДҚӘА

Уаха
Араҟа уахьынаԥшлак,
Аеҭәаҟәа убас илаҟәуп,
Ихьыдхәаз ҭәа-махәк
Иҽазшәа иҽассы, –
Схы ҩышьҭысхыр, –
Схәыцра-рҩышьыга
Аҭҳарцәҳәа саалхуа, –
Ибааҙажжыраҙа
Сылахь, сҙамҩа
Инахьысуеит,
Ҭәа-ҟәазқәоушәа,
Етҭәа-шәкы…

Жәҩантәыла ааигәоуп
Уаха убасҟак…

Аха жәҩантәыла
Абас ианысзааигәо,
Сгәы иснаҭоит
Апсреи абзареи
Ирыбжьоушәа,
Ирыбжьамҙо, –
Шьаҽа-заҭәык…

Жәҩантәыла абас
Саназааигәо
Сара…

Ианыхароу,
Ианааигәо
Абасеиԥш –
Аԥсра…

ИҞАЗАМ АЖӘЛАР... АҬЫПХЬЫЗҚӘА НХЕИТ...

Сгәы инҭасҳәон хьыҙқәак уа – жәларык ахьаныҙааз –
Аҽышьха. Аибга. Пслыхә. Гәбаа-дәы...

Аԥша рыбжьатҵәыуон уа нхытцааи-аахытцааи,
Уа ашәышықәса иахьалаҙыз сашьцәа рыбжьы...

Аҽышьха. Аибга. Пслыхә. Гәбаа-дәы!.
Атцыхқәеи амшқәеи ирҳауеит рҳатәы.

Иԥшьоу акы аныхуа, жәабжь ҽыцқәак аѡуеит
Аамҭа... Дунеи дук наҙаҙа итахоит.

Уа аԥсыуак ибыкьыбжьы шкаѡыц икаѡуеит,
Уаѡ дазмыргылакәа, наҟ инкабоит...

Аҽышьха. Аибга. Пслыхә. Гәбаа-дәы!
Атцыхқәеи амшқәеи ирҳауеит рҳатәы...

Ахәыштаара ҭыпқәагь цәаҕәоуп уа, иахькьаҭаз
Ԥьоук рымцахә...
Уа ҽа ԥьоук рыжәла аҳәитҵәхәа ирҟьоит...

О, излеиқәнархеи ахьыҙқәа аамҭа изымшаҭаз
Ҳажәлар?.. Срыхҙыҙаауа ишысҳәац исҳәоит:
Аҽышьха. Аибга. Пслыхә. Гәбаа-дәы.
Атцыхқәеи амшқәеи ирҳауеит рҳатәы...

Саамҭеи сҵоурыхи ирзынхоит аҳәатәы...

МЧЫБЖЬЫКТӘИ АҧСҭАЗААРА

Зегь ҳарҧшʒоит ахрақәа раҳаракыра…
Ҽыстлоит, сгәы тгәырғьо: «Хратәыла, ухатцкы!»
Шьҭа иаамҭоуп, шьҭа иаамҭоуп, сыԥныҟа
схынҳәыроуп, –
Хратәыла иаҧсахышт сымшқәа рцакы…

Иркыуп ахрақәа илбаагаʒан ажәԥан,
Аʒыркәиқәа итартцашт атцых аҧсы!
Иҟоуп жәԥанаҽы шәты-ссирʒак ажәла,
Уи ашәтра иахьымʒакәа, ипсуеит шарпазы…

Сыдлаҧса ихәартамшәа иҧшуп алаҟәыра,
Арҭ арԥашқәа рцәажәашьҭыбжь архаҟа изгоит.
«Ҽаанынʒа! Ахрақәа шәаҳаракыра!» –
Мчыбжьыктәи шәтазаара – ҧсҭазааран – сцоит…

Избоит нтцәара ақәʒамшәа амԥа сызқәу,
Ахрақәеи архақәеи ишәзысшеит са сгәы!

АРИ АДГЬЫЛАҨ...

Ари адгьылаҨ
аҭәа-гәаҕь хәыҷ
аламала
аҽарӡӡом...
Уи ажәла еиқәнархоит,
ииуеит,
иазҳауеит,
итцлахоит...

Итцлахарцазын–
нышә уаҧстцәык
уи иазнархоит,
ишынкашәаз
аиаҭәара иалыхәхәа,
иқашәқашәо,
амрахь еихоит...

Аха ари адгьылаҨ
иахҳыӡаан илаҭалатәуп
есыҽены,
есышьыжь,
ес-сааҭ
аҧсыцқьареи,
ақьиареи
рыжәла!

Уи аламырфашьакәа
жәла баапсык,
уи аиуа шмачзоу дырны
ари адунеиаҿ…

уи шаҳзымхало дырны
агәыргьареипш, агәаҕьреипш,
алашареипш, аччапшь еипш…

Уи ажәла зны иртҷәыҕьатәуп
ауаа псыцкьакәа ргәатцаҿ,

нас икарҳәҳәтәуп
зегьынҵьара,
ишкадырҳәҳәлоз еипш
аапынрала
ҳанацәа–
атцыбреи араҳанеи рыжәла,
рнап -ҵьаҵьала
анышә ҟәымшәышә,
анышә гәза
накәырҳәҳәны…

Аапынрала –
адгьыл анарцәхәатo
рапхьатәи амшқәа
рҟәандара…

Апсыцкьара ажәлақәа,
агәыҕра арыцкәа,
апстазаара ажәла,
агәеизыбылра
агәаҕьқәа…

АГӘХАШҬРА

Амшын ахьыз зхашҭыз иеиԥш,
Исхашҭлоит ажәақәак…
Иҭабаз арҩаш ашьҭыбжь еиԥш,
Еихсыҕъзеит ажәақәак…

Урҭ шәымҭак сқьышә иныкәыххуеит,
Исҳәо сҷамшәо нас, –
Имшо сыҵхқәа срылахоит,
Ахҭысқәа цоит ишцац.

Ишԥа? Агәхашҭра азыблара,
Абас имарианы,
Зынзаск сыхдырра сымнахма,
Сыԥсыҷеракәа ԥшааны?..

Уаха шаанза сзыцәазом,
Избоит уи омашәа.
Изыхҟьазгьы сзеилкаазом,
Инасҷабоит сбызшәа…

Ишԥа, нас, ҳәашьас иасҭари,
Сзыргәжәажәо абасҟак?
Амшын ахьыз зхашҭыз иеиԥш,
Исхашҭлоит ажәақәак…

Аҟәа, 2002

* * *

Зегь ҳаицәнарҙит ҳаамҭа,
Ҳаицәнарҟьалеит, –
Еихатә гәашәқәак, еихатә ҳәаақәак
Наҳабжьалеит…

Ҳакәша-мыкәша ѳыстаа хәмаррақәак
Мѳапысуеит, –
Ҳажәѳа ҭызҟьо хҭысқәакгьы
Ҳапысуеит…

Шьҭа ҳзеиԥхыҙуа иҳаѳсыз ашықәсқәа
Рышәшьыроуп.
Ҳзымтцаныҳәоз ныха-баашқәакгьы
Уашәшәыроуп…

Ҳахьқылнагоҕь сеидроу
Ари амѳа?
Иҳазцәырнагоҕь сеидроу
Ари аамҭа?

Маҙа-аргама хәыцра-ҟьалақәак
Ҳапысуеит.
Ҳакәша-мыкәша ѳыстаа хәмаррақәак
Мѳапысуеит…

Аҟәа, 2003

ШӘА ШӘЫГӘҬЫХА ШӘҲӘАЛА...

Шәа шәыгәҭыха шәҳәала...
Сара ажәакгьы сҳәаӡом, –
Схы сазныжьыз иауазар аамҭала.
Сара схьаақәа лассы еиқәтәаӡом, –
Шәа шәаргәамҭыр сҭахым
Сара сгәала...

Шәа шәыгәҭыха шәҳәала...
Сара ԥшьаала сцалап,
Зегь ирхашҭхьоу мѳахәасҭак
Санылан...
Зны сзыцәҟьалахьоу ҭынчрак
Сыԥшаап,
Зны инсыжьхьоу ақәацә-хәыҷ
Сахылап...

Шәа шәыгәҭыха шәҳәала...
Сара наҟ снаскьалап.
Гәнаҳак ашьҭамҭа зным
Сымѳахәасҭахь.
Сара ԥшьаала,
Ҷымҭ-ԥсымшьа сцалап,
Са сдунеи иадунеиу
Схәыҷрашҭахь...

Шәа шәыгәҭыха шәҳәала...
Сара ажәакгьы сҳәаӡом, –

Схы сазныжьыз, иауазар, аамҭала…
Шәара шәымҩа шәара ишәыԥшаалап,
Сара сымҩа сыԥшаап
Сара схала…

Аҟәа, 2002

АԥХЫЗАҨЕИԥШ ЛАШАРАК...

Жәабыжьк ацыԥтцәахак,
Блатцыхәала – сахьак...
Жәытә ашәак, гәыѡ-ҩыѡшәа,
Исцәыʒхьаз шәҟәык адаҟьак...

Агәырқьхҩа анапеинҟьабжь
Наҟ еиқәтәап, еихсыҕьып, –
Абжьааԥнытәи хҭысқәак
Лассы сгәы дырҩыҕьып...

Ҩыццышәк акьыркьырбжьы –
Шәымҭак, еимгеимцарак!..
Икыдшәаз аеҵә аццышә,
Уигь – мацәысеимҟьарак!..

Иалоуп сгәалашәара
Пҳәызба хымкыхк лыччабжь,
Уи налыѡуеит ашара,
Иҟам уаҳа лышьҭыбжь...

Блатцыхәала – сахьак,
Цәанырра ҩыцк ацәаарак,
Ҳаԥы лашьцарак атцан, –
Аԥхыʒаҩеиԥш лашарак!

Сыпсҭазаарагь – убасоуп,
Лабҽабоуп, ма ԥхыӡуп, –
Сылаԥш назыхьӡазоуп –
Егьызегь – гәыгроуп, цәыӡуп…

Гагра, 2002

УРҬ НАУРҚӘОУП…

Урҭ наурқәоуп са сышьҭақәа ирхыу,
Дара реиԥш са снаурхарц зҭахыу…

Атцых салсны ашарахь снаскьоит,
Анаурқәа ашара иацәшәоит…

Аха иааѳуеит ишааѳыц еиԥш бжьык,
Са схьаԥшӡом, са сықәсуеит цҳатцәрык…

– Уаатгыл, уаҳзыԥшы, умыццакын,
Уаргьы ҳаргьы иҳамоуп мѳакы!

Исышьҭаҽыртуеит снаурхарц зҭахыу,
Урҭ аԥсыма аԥшшәы зыԥшшәахәу…

Са снаскьоит, урҭ рыбжьы харахоит,
Анаурқәа шнаурқәоу ииаанхоит…

Шьҭа имаҷӡахеит шысҳәо сылша,
Инаҳабжьалоит дареи сареи аԥша, –

Шьҭа сапылоит ашара лассы,
Анаурқәагьы ирхытцуеит рыпсы…

Са сапылоит ашара лассы…

Аҟәа, 2002

* * *

Илеиуан зынӡаск сыззыԥшӡамыз асы,
Ашәы рышәнахуан аҩнқәеи ауаапсыреи.
Уа ԥсеивгаха змамыз еивыргон рыԥсы,
Уа асы-бымбыл иацын агәыҕреи анҭыреи…

Илеиуан зынӡаск сыззыԥшӡамыз асы…

Сыбла иабоз зегьы ҽыцын зынӡа,
Амҩақәагь шкәакәан, ауаатәыҩсагь шкәакәан, –
Сықалақь салалан снеиуан шьыжьӡа,
Уа сыла иҭаҳәҳәаз зегьы – исзааигәаӡаз ракәын…

Илеиуан зынӡаск сыззыԥшӡамыз асы…

Агәаҟрақәа, агәыҕрақәа, аччапшь, ашьа,
Зегь сыла иҭаҳәҳәан, ҽа аамҭан сызҭагылаз,
Илеиуан асы-бымбыл, иатцан апша, –
Снеиуан ашамҭаз грапарак санылан…

Илеиуан зынӡаск сыззыԥшӡамыз асы, –
Дгьыли-жәҩани еивыргон рыԥсы…

Аҟәа, 2000

* * *

Сымчыдан усҟан, са сзаҵәын,
Сгәы иҭасҳәон: «Улпха ҳаҭ, Анцәа!»
Уа асыҵәҳәа иажәжәоз даҽеазәын,
Ҩаҙәын уа иарлаҳәуаз аԥша…

Са схәыцрақәа рқәабаа-сабаа
Аԥхыҙеиԥш сзалҵуамызт лассы…
Итҷәыуон саатцраҷ аласба,
Џьоук алан рытҳ, ирхьыкәкәа аҙыԥсы…

Уа адәныҟа шәарҭак аҽеаҙон, –
Иаҳԥеиԥшу ҳазҳәода ԥхьаҟа?
Уа шәышықәсак нҭакәкәа ицон, –
Уи са сахаанхон уаха!..

Иаахымкәаҙо иауан ақәа,
Иааҟәымҵҙакәа иауан асы,
Цәыкәбарк уа ссаркьа иахьыкәкәа,
Ишлеиуаз, инахшәон аԥсы…

Уа асыҵәҳәа иажәжәоз даҽеазәын,
Ҩаҙәын уа иарлаҳәуаз аԥша…

Итҷәыуон саатцраҷ аласба…

ҬАГАЛАНГЬЫ НИАСП АШЬШЬЫҲӘА...

Ҭагалангьы ниасп ашьшьыҳәа,
Ашьшьыҳәа са суадахь схынҳәып.
Ианҭынчроу зынӡаск, ҭхагәазыҳәан,
Са схышәхәыҷ сырҳәык наҧаҳәып...

Ҭлақәакгьы рымҭәыжәҩақәа нхьашьшьып,
Ишанхазшәа урҭ суада иҩнаԥшлап.
Аамҭала зегьы-зегь сырхашҭып,
Аамҭала са схы сазынхап...

Снапала иасыркып цәашь-цыԥҭәахак,
Лашарак ҭааӡа исзырбо, –
Сыбжьада бжьы ахьымго суаҭахаҧ,
Са срыԥхьалап Лорка, Рембо...

Ихәмарлап асыҭәҳәа са схышәаҧ,
Иқьып-шәыплап са саатцраҧ аԥша, –
Ирмаҳац акраҳарц рҭахыушәа,
Ҭлақәак сара суада иҩнаԥшлап...

Зыԥсахәага ҭоу са сцәашьада,
Уа акыҟам – лашарак сзырбо,
Суаҭахаҧ, бжьы ахьымго сыбжьада,
Са срыԥхьалап Лорка, Рембо...

Ихәмарлап асыҭәҳәа са схышәаҧ,
Иқьып-шәыплап са саатцраҧ аԥша...

Аҟәа, 2002

ААҧЫН. АТҧЫХ. АНАҨӘ ХЫУП…

Ааҧын. Атҧых. Анаҩа хыуп.
Анаҩа иалызбаарц сҭахыуп

Гәыӷра зхым шәа шәлакҭакәа…
Избоит, шәгәаҭеиуеит шәхаҭакәа, –

Ҭып қ ҳазкуам. Дунеик ҳазкуам.
Ҳхы ахьҳархашагь еилкааҙам.

Ҭынчрак ыҩам Аҧсынра,
Ишыҙуа збоит Агәрагара.

Сдагәоуп. Слымҳакәа шәаҳауп.
Исҳәо сҷамшәаҙо, сҷаҳауп…

Зегь акоуп, шьаҷак ҟастҵоит,
Сытҵх ныҧхьаҳәҳәауа, снаскьоит…

Харантә иааѡуеит гәынқьыбжьқәак,
Гәыӷрак зыхҙам лакҭакәак.

Ҳәашьа змамыз – ҷыц иҳәоуп,
Атҵабырг шыцламшәала итҭаҳәҳәоуп…

Ааҧын. Атҵых. Анаҩа хыуп.
Гәыѡбарыла сгәаҭа хәуп…

Аҩәа, 2003

* * *

Сааԥшит сара ҭцхыбжьон
Сцәырҳаны…
Алуқәа еибафон,
Ирҽытҵуан ахаҳә лаганы…
Сиарҭа саахыҟәтәалт
Сеиԥхьхәыцаауа…
Алуқәа реинѣьабжь
Иҭахәаҽза Аѣәанӡа иааѡуан
Изаацәан здунеи зыԥсахыз
Ргәынқьыбжьеиԥш…
Иҭынчын ақалақь…
Аѡхаақәа ирҭыѡуазшәа
Шәарҭарак атҵан
Ихаз алуқәа реинѣьабжь…
Алуқәа еибафон…
Аҳабла ҭацәын…
Идунеи иԥсахижьҭеи краатҵуан
Алукәагала алуқәа зкәоз
Са сабду…

Сгәы сеанӡамкәа,
Алуқәа реинѣьабжь
Сарҽыхеит ҭцхыбжьон…

Аѣәа, 2005

АГӘАЛАШӘАРА АЦЫԥХЬҚӘА

Ҭамара Платон-иԥҳа Шьаҟрыл
лгәалашәара лаша иазкуп

Аҙынтәи аԥсымрагь иахылҵуазаап ԥхаррак,
Аха иазырҿыхом сгәаҿы гәрагарак, –
Сҿынасхоит лышьҭа схылан Ҭамара,
Исмаҳаижьҭеи итҵозеи уи лҟынтәи ажәак…

Днеиуашәа збоит уи ԥшьаала, ԥшаҳәала,
Лцәажәашьҭыбжь аарла ԥьара исаҳауеит, –
Ҭынчрак лыхьчоушәа итынчҙоу лшьаҿала,
Нахьхьи, алаԥшҳәааҿ ԥьара сналхьыԥшуеит…

Абар асҟьала! Амаакыра лыҕенадкыл,
Уи дгылоуп. Амшынеиԥш ицкьоуп ллакҭа!
Илбоит, ихьчатәуп даҽеазныкгьы Аԥсадгьыл,
Ахақәиҭра! – Дызхылҵыз Ҭамара лхаҭа!

Уи ҳналгон ла лхала илыԥшааз мѳала…
– Шәмыццакын! Шәгәы шәҽеаныз! Ԥьара гхак
ҟашәымҭан! –
Аԥстазаара апҟарақәа лдыруан ҿырҳәала,
Лцәаѳа ԥьбаран уи. Лгәы ԥшқаҙан…

Ҳмарҵеицәоуп ҳара. Зынҙаск ҳахҿарахыуп,
Ҳақәгылоуп ацҳа – маакырак змаҙам…

Лара – дпааимбаруп, лажәагь лыпшаахыуп,
Ҽа цьоукы рзыҳәан зынзаск деилкааҙам.

Лышьҭа схыланы сҷынасхоит ԥшьаала,
Ҳазқәымгәыҷзо шәарҭарак ҳақәшәар ҳәа сшәоит.
Ҭамара даҳкәажәха днеиуеит ԥшаҳәала,
Аҟәатәи апшалас лыхцәы-шла еилнаршәшәоит.

Аҟәа, 2004

* * *

Аҙын-ҵхы иалыхәхәа апсаатә
Инеиуеит жәԥангәыла, жәԥангәыла,
Ашәышықәсҟәа ирхаану са ссаат,
Хҭысҟәак арҷыхоит, иаатгылан.

Ажәԥан ҵырцәажәаауа ицоит,
Апҟақәа апырра иаркараз.
Урҭ рыпырра ишацынтцәо збоит
Схәыцра сахьызыгзо ашара.

Апҟақәа ршыкьыбжь еиқәтәоит
Ашамҭаз. Шьҭыбжь ыҟазам уаҳа.
Ашара санапылауа сшәоит,
Сызҵымзаара сатцоушәа гәнаҳак…

Аҟәа, 2003

АШӘЫШЫҚӘСҚӘА РЕИЛАШЫѺКРАҽ

Нахьхьи, ишьҭхысаа инеиуеит ҽыѺқәак,
Урҭ лаԥштцашәара еишьылны инхоит…
Ашәышықәсҟәа реилашыѺкраҽ
Шьҭа иарбан мчу са сеиқәзырхо?

– Сыԥсҭазаара ҭацәыма ацәҳәыреиԥш? –
Ус сгәы сҭацәажәоит алушәак, –
Са сыхьӡгьы нхап цьара амҳәыреиԥш,
Саргьы исҭынхап ажәак, ашәак.

Абар, сыгәҭыха зныз сыбгьыцқәагь
Исымпытцжәаны иагеит аԥша, –
Ҽа цәыӡқәак рыцлоит сара сцәыӡқәа,
Шьҭа урҭқәа збашам омашәа…

ИмѺасышт сымшқәа, иццышәхашт сытцхқәа,
Нас иарбан сышьҭахьҟа инхаз?..
Кыр сагхан икасырҳәҳәуеит арыцқәа,
Са сызхааным нхарц ҭынхас…

Ашәышықәсҟәа реилашыѺкра
Цәыкәбартцас снала ӡѺашт саргьы.
Ирыбжьоуп цҳаражәҳәаѺцәан уа ҽыѺқәак
Са сразҟыдарагь – сразҟгьы!..

Аҟәа, 2005

МҨАБЖАРАНЗА

Исызгәамҭазакәа
Сыуаҩыбжара сынҭысит,
Исызгәамҭазакәа –
Мҩабжаранза сааскьахьеит.

Исзыгәаҕьуам
Сышьҭахьҟа ахьаԥшра, –
Саԥхьаҟагьы
Алаԥшҳәаа хәашьуп…
Дыршьа амам шьҭа
Са сгәы анхьаԥссо,
Еимгеимцара ԥсҽыхгак
Сазыԥшуп…

Сгылоуп ус
Ҩ-шәышықәсак рыбжьара,
Сгылоуп ус,
Исгәытԥаԥсан снапқәа…
Иаацәыртԥлоит сҽаԥхьа,
Рҽалкааура лашьцарак,
Дгьыли-жәҩани ирхаану
Сынцәахәқәа…

Хҭысқәак са исаԥысит,
Хҭысқәак са сраԥысит,
Ԥьоукы срыхьзеит сара,
Ԥьоукгьы сара исыхьзеит…
Исызгәамҭазакәа,

Сыуаҩыбжара сынҭысит,
Исызгәамҭазакәа
Мҩабжаранҳа
Са сааскьеит…

Аҟәа, 2005

ГЕИ-ШЬХЕИ ҲАШРЫБЖЬОУ

И. Ҳацьымпҳа илыхьзынҩылоуп

Геи-шьхеи дышрыбжьоу ауаҩы
Рахәыц-поушәа имҩа ҷахҭәоит…
– Нас, ус заҟаҩы, заҟаҩы?..
Ҳашықәсҟәагь ниакәкәа ицоит…

Зегь акоуп, зегь акоуп, зегь акоуп,
Ус ҳнеиларoуп, ҳамч еизыркәкәа!
Знапсыргәыҭта ҳану шьаҟьасҭоуп, –
Шьхацамҩоуп игәхьаарго ҳагәқәа…

Шьхацамҩоуп иԥызшәо ҳҷара,
Ҳажәрагьы ԥызшәо иароуп!
Изаацәоуп алабашьа акра,
Аха ҳҟәыԥшрагь шьҭа кырҳа ихароуп…

Ианамузах – ахра ҳшаҷоу
Ҳаԥылап аҭыхәтәантәи ҳсаат!
Уа иаҳҳаҩалап зылаԥш ҭарҳоу,
Зегь ирхаану, зегь згәалашәо аԥсаатә!

Аҟәа, 2004

* * *

Акымзарак еилкаамкәа
инхоит адунеиаҿ...
Иҳазҳәода иаҳпеиԥшу?
Ажәшәашәаҟьа ҳаԥшуеит, –
Дҟалашам ҳабжьара
иииааиуа, еитцеиуа,
Зегьы-зегь мышкызны
ҳхьышьҭрахь ҳгьежьуеит.
Иааԝлоит ҭцхыбжьонла
быжьқәак уарла-шәарла!
– Шәаангыл, уара!
Ишәҳәа уара! Иабашәырхеи шәхы?! –
Усҟан лашьцарак
иналызбааит аарла:
Ҿырххыла ԥьоук саԝыҟьҟьа
ицон еишьҭаххы!..

«Шәаангыл!» – Дунеихаангьы
еиқәтәашам быжьныԝрак,
Ҿырххыла инеиуазгьы
рлымҳа шәаҳан.
«Шәаангыл!» – Аҿеырҭынчшьа иақәшәом
иаҳпыԝло!
Асыҭәҳәа еиқәтәомызт,
атцхқәа ҿаҳан...

Ҳашықәсқәа рурҭ-баапсы ҳалоуп
ҳгәаҭеиуа,
Издыруада иаҳпеиԥшу,
жәԥашәаҟьак ҳаԥшуеит, –
Ԥхыʒтцас ҳазхазыршҭуа
ари Адунеиаҿ,
Зегьы-зегь мышкызны
ҳхьышьҭрахь ҳгьежьуеит…

Аҟәа, 2004

* * *

Шықәсыла ахаҳәцәԥы ицәуан абаҟа,
Ахаҳә еиԥш имҿыцхон аҟаза инапқәа…

Ҩнак зны қәрахьымʒакгьы иажәа ҿахҭәон,
Жәеинраала ссирʒакгьы хыркәшамкәа инхон.

Ҳзыхьʒаз, ма ҳазхьымʒаз. Ҳамԥа иҿахҭәаз, –
Ианаамҭаз иаҳзымҳәаз – агәҭыха, ауаз…

Нас ҳашықәсқәа аʒымлагеиԥш иниас ицон, –
Иҳаргылоз ԥьаҳшьон ҳа ҳхатәы Парфенон…

Иаакылсуан ԥьоукы. Парфенонгьы дырбгон,
Ақәылаԥгьы аҟазагь – ҭоурыхк иазынхон.

Шықәсыла ахаҳәцәԥы ицәуан абаҟа,
Ахаҳә еиԥш имҿыцхон аҟаза инапқәа…

Аҟәа, 2005

* * *

Ус ишоуп са сдунеи. Ус ишоуп.
Мҩак лашьцоуп – ихьанҭоуп. Мҩак лашоуп…

Шьаҽақәак гәыгыртам. Сгәы рызҭам.
Иҳәатәыз ажәақәакгьы ҳәаҙам.

Ҵхык иагәылсуа мҩахәасҭак ҿахҵәоуп,
Цәаҳәа ҿыцкгьы ҿҳәарак азыпҵәоуп…

Ус ишоуп са Сдунеи. Ус ишоуп.
Мҩак лашьцоуп. Ихьанҭоуп. Мҩак лашоуп.

Исарҳәо иарбан ҵхыбжьон гагақәак?..
Рыг-рҽамҳәозар исаҩсхьоу шықәсқәак?..

Инарыбжьаҙзар аҧсреи абзареи
Шәага-загак змаҙам са Сдунеи?

Сыхәратыпны са Сыдгьыл санхалт, –
Ҿымҭ аҧеыхақәа еизызгоит Ссаркьал….

Ус ишоуп са Сдунеи. Ус ишоуп, –
Кыр иаҧсоу зегьы ҵыххаа икаҧсоуп…

Ҿымҭ аҧеыхақәа еизызгоит Ссаркьал…

Аҟәа, 2005

* * *

Зны изаацәан аапынра ааyеит,
Иаакылсуеит зны акырҳа иагхан.
Латцамзазын – асы ауеит! –
Акыр зымчу иргәапхозар акәхап…

Нас аҳәасашәтқәеи асырҳәқәеи
Еилапыруеит, ихиаала-хиаало…
Ус ҳаргачамклоит адунеи,
Зегь реиҳа иссиру ҽыхантцала.

Псааитак змам ҳа ҳагәқәа рҽы
Аамтақәа еиниоит, еипыртцуеит.
Крызтцхытцуа ҳхьаақәа ҳзыхнаҽырц,
Аҳын шәалӄьа-мрак аацәыртцуеит.

Амра пхоит, асы ауеит,
Зынреи-пхынреи наӄ еиларҩашьо.
Ус ҳаргачамклоит адунеи,
Шәымтак ҳаҩымшәарцаз баша.

Игәхьааибагоит иаци-иахьеи
Хьтәы-цҳаны хәылп-шәапшь зыбжьалаз.
Ирыбжьапыруеит аиреи-апсреи
Аҳәасашәтқәа
Ашәалӄьа-мра иарӄьалаз!

Аҟәа, 2005

АГӘАҲӘАРА – ЕИМГЕИМЦАРА

Витали Џьениа уахь

Уа пҳәызба хымкыхк днадгылон лсаркьа,
Еибалыркуан ашьшьыхәа лҳәынҭәрақәа…
Аҟаза! Усҟан улаԥш нарыхьҙаргьы,
Угәы дырдысрын игәылтәааз лгәыхәпқәа…

Ацәацәашьеиԥш еихатыруан лҙара,
Дырԥахон, Анцәа диҳәозшәа, лнапқәа!
Асаркьа аҽаԥхьа дгылан лымацара,
Пҳәызба ссирҙак иртланы лыхцәқәа.

…Нас Аҟаза ииаира дазыԥшызшәа,
Апҳәызба асаркьа аҽаԥхьа даа҆ырбон, –
Луада аҭҙамцқәарҽ, аԥшьыркца итакызшәа,
Лсахьа жәԥангәашәпхьараны ииаанхон.

Дуалыуашо лсаркьа наҟ днаԥыртцуан,
Лыгәчамахы иныкәсуан уи лыхцәқәа,
Апҳәызба дрылтцуан иахатәи лыԥхыҙқәа,
Еибалыркуан ашьшьыхәа лҳәынҭәрақәа…

Аҟазарагьы зхылтцуа еимгеимцароуп,
– О, ижәла, Аҟаза, уԥеиқәатцәа нтыркәкәа!
Асаркьа аҽаԥхьа пҳәызбак лымацара
Дгылан лқәыԥшра алабжыш лхьыкәкәа!

Аҟәа, 2004

ИҟОУП МЧЫК

Уабаццакуеи, уԥеиԥш уаԥыѡлан?
Уҟаз ҭынч, уԥсы раҳа.
Анцәа иуаҭәаишьо – зегь бзиоуп,
Уҽанраала улахьынтца!

Иҟоуп ҳәаақәак – зегьы рзыҳәан,
Ҽҳәарак – хырԥашьа змаҳам,
Уара иучысхәым акы уамыҳәан,
Уҟаз ҭынч, уԥсы раҳа!

Иубарц уҟоуп абзабаагь,
Уразҟы иузаанаго чҳала!
Досу иоушт иара ихәҭаа, –
Унеила, умѡа нагҳала!..

Иҟоуп мчыкгьы уа угәы ззымѡо,
Иҟоуп зегьы збо лаԥшык, –
Уқәыз ус, ҽымҭ-ԥсымшьа умѡа,
Иааиуеит нас иԥсҽыхгоу мшык!..

Аҟәа, 2005

* * *

Ҳаԥы лашьцарак иҵоуп зны адәыҷба,
Аҽышәҭа ишаатшәаз – ишеишеиуеит мрак.
Убасоуп ҳашықәсҟәагь – зны гәыҷрак,
Зны гәкаҳарак ҳазцәырыргоит ҷьара.

Адәыҷба азә дышьҭнахуеит, азә дыннажьуеит,
Ихы дазынхоит еазәы – ахаанаазын, зынза…
Еиқәтәашам аамҭа-ԥшатлакә – аршәаа иасуеит,
Ҳара уаҵәы ҳзыниашагь еилкаазам…

Ицоит адәыҷбақәа – еихьымза-еиԥымза,
Ишьҭхысаа ицоит, аангыларак ҟамҵа, –
Ҳаамҭа иаҳзыԥнаҵәаз аҽҳәара аҟынза,
Акапанга иануп ҳа ҳлахьынҵа…

Аҟәа, 2005

* * *

Абар шьҭа аҙын-тҳы
Агәы аашнашоит…
Ақалақь ҽынлатәи ашыкьыбжь ахытцуеит
Шәы-ҙлагарак рыбжьеипш…
Зны-зынла атцых агәы ҭдырпсаауеит
Ицәырҳаз алақәа…

Афыртын баапсы иалтцыз аҕбеипш,
Алашьцара иалагылоуп Сышны…
Ижьақцаз ԥырсалтцас
Ашәышықәса ахьанҭара лаҟәуеит
Сара сгәатцахь
Тҳыбжьон…

Сҽымтрала ихсыркәшоит
Тҳи-мши рыбжьара
Ииз са сцәаҳәа, –
Лахьеиқәрала итәу
Сара сҽымтрала…

Ҽынлатәи ашыкьыбжь еиқәтәоит
Шәы-ҙлагарак рыбжьеипш…

Аҟәа, 2005

* * *

Ҳаракырак сгәы ҭнаҟьозаргь,
Хәыцрак уахь сышьҭпаа сагоит.
Хра цыѡ-цыѡкаҿ сзымнамзозаргь,
Сышьха-уаѡхазшәа сгәы сажьоит…

Ишьауардынхоит саамҭагь усҟан, –
Аҽеитцых жәѡанаҿ изсалоит!
Нҭәара зқәым ажәытәәи ахҭысқәа
Ижәытәзоу аҳәамҭақәарҿ инхоит…

Нахьхьи бахәык иаҿажьуп сыпсак,
Уаҕеимшхарами иантцысы!
Ипсырҭынчгоу ҭыпк са исзыпшаар,
Уа схы нықәҭаны сыпсып…

Нас уаҳа иҟоузеишь ҽацәгашьас
Итынчым сышықәсқәа рпылҳат?
Са сыҕьатцәыҕьатцәра, са сиаша,
Мшәан, иамада, шьҭа шаҳатс?

Кыр сеиқәнархозар адунеиаҿ
Шьха кьышә-кьышәрак сеиқәнархоит,
Дунеи-ахаантәи сыгәаҭеираҿ
Тәамѡахә сымамкәа саанхоит…

Аҟәа, 2005

АКЫМЗАРАК

Акымзарак сыздырҙом,
Акымзаракгьы сгәалашәом…
Аԥстазаарагь кашыррам,
Анкьеиԥш сыжәԥан схалашом.

Еижьагоу ланарԥшыроума
Уажәы-уажә сылаԥш итцашәо?
Згәы-зҽеану сыхдырроума
Изуа-исҳәо сытцазҳәо?

Аамта уаԥ дымшатакәа,
Иаргылт зегьы хазы-хазы, –
Ауаатәыԥса рсабрадақәа
Рҽеитаркуеит лассы-лассы.

Рҽеитаркуеит цьоук цәаԥала,
Ҿа цьоукы – хаҷсахьала.
Ҿаҙәгьы цәала дцәажәалап,
Итанатцы иԥсахәага…

Дарбан, нас, изгәалашәо?
Аԥарда анаԥсан иҟалаз?
Зыжәԥа ҭҟьазгьы – дҟьалашам, –
Зегь ус ишыҟац иҟаз нас!

Исзымдырҙо хаҽсахьақәак
Аацәырҟьалоит уажәы-уажәы.
Сабрада бжеиқәа-бжашлақәак
Рҽеиҭарклоит лассы-лассы…

Аҟәа, 2005

* * *

Иаартуп са сгәы иԥшьоу аҩыреиԥш,
Сыԥсҭазаара – шәызмыԥхьац шәҟәуп.
Са сажәагь цәыргаҙам сцәаныррреиԥш,
Ԥсра зқәым азхәыцрагьы – разҟыуп…

Аха уи зегь – ԥхыҙуп, лакәуп,
Агәыҕрагь шгәыҕроу ус инхашт, –
Зынҙаск са сыззыԥшҙам аамҭаказ
Агәхашҭра атцых сҭанаҳәҳәашт…

Нас сынкабашт са сықәра ашәшьыреиԥш,
Фырҭынҵас саамҭагь мҩасп лассы, –
Аха убрааиҙа, иԥшьоу аҩыреиԥш,
Иаартуп ишаартыц – сгәы-сыԥсы…

Аҟәа, 2005

ИААХӘЛАР, ҨЫҬБЖЬЫК ИАҲАЗШӘА АГӘАШӘАХЬ…

Уа ауаҩы дыблит…
А. Фет

Иаахәлар, ҩыҬбжьык иаҳазшәа, агәашәахь
Уи ддәықәлоит иаашьҬыхны илабашьа, –
– Дабацои, иҩалак аҬых-хьшәашәа?
– Нас иарбан бжьу иара дзыцәҩашьаз?..

АсҟаамҬа дыззыԥшыз уаҩ дшыҟам
Агәра изымгацкәа дынхазар?
Абар, дхынҳәуеит ҩаԥхьа иҩныҟа, –
Еихсыҕьра зқәым аԥша дажьазар?..

Еихсыҕьра зқәым аԥша дажьазар?..

Абас дрыбжьоуп иҩнашәи-игәашәи,
ҨыҬбжьык уи дазыԥшуп ԥсраҽенынӡа.
ДзаҬәуп, дҬынхадоуп аҬых хьшәашәеиԥш,
Ихы дацәажәоит уи, днаҬхо имца…

Уа изеиҳәарыда игәҬыха, игәала?
Даанхеит уа хаҬак имацара,
Уа ауаҩы дынхеит ихала,
Иуапеиԥш дҬанаҳәҳәоит лашьцарак.

Иуапеиԥш дҬанаҳәҳәоит лашьцарак…

* * *

Асы ауеит Москва.
Асы шауц иауеит…
Иццакуеит ауаа,
Уахгьы-ҽынгьы иццакуеит…

Урҭ ианшо рбаӡом,
Ианыхәлогьы рбаӡом.
Сыҩуа срышьҭаргьы,
Башоуп, срыхьӡаӡом…

Амра ангыло рбом,
Ирбом уи анҭашәо, –
Бнауаҩыс сызшьо,
Рныҟәашәоуп сзыцәшәо.

Асы ауеит Москва,
Ашьашьалқәа ирызҳауеит.
Иццакуеит ауаа,
Аҳатәы рҳауеит…

Абарбал гьежьуеит –
Аҩыстаа ибарбал.
Али-ԥси рыбжьара
Уаргьы унахьынҳал!

Асы ауеит Москва,
Иццакуеит ауаа,
Рыԥстазаарагьы мҩасуеит
Ишрытцоу аҳаԥқәа…

Иргәалашәом, ирхашҭхьеит
Шәышықәсас изҭоу, –
Аҩыспаацәа ршахеиԥш
Зқьы-мҩа еилаԥаҭоуп…

Иахагьежьуеит алыра
Аҩыспаа ибарбал, –
Уццакы уахьҙозар,
Уаргьы уахьынҳал!

Асы ауеит Москва,
Асы шауц иауеит.
Иццакуеит ауаа,
Аҳатәы рҳауеит…

Москва, 2005

* * *

– Изҭахыда уажәеинраала?..
– Узҭахыда ухаҭагьы?
Бжьык сгәы иқәыѡлоит аамҭала,
Аҟыр-ҟырҳәа иччоит цьоукгьы.

– Изхыччо дарбан? Сара соума? –
Схы сыгәѡарахоит саргьы.
– Урҭқәа рхьаагара иаҧсоума?..
Аҭак сиҭазом азәгьы…

Иччоит цьоукы, ркьатеиах пҵәааназа,
Аҟыр-ҟырҳәа иччоит, иччоит, –
Нас урҭ зусҵцәоу еилсыргаазаза,
Быжьра-быжьҵәа илҭаз ицоит…

Саргьы сарччоит иччо рыччабжь,
Еилкаашьа сзаҭом изакәу, –
Исаҳалоит са сцьазшьо рышьҭыбжь, –
Ма сахѡашьало акы?..

– Изҭахыда уажәеинраала?
– Узҭахыда ухаҭагьы? –
Бжьык сгәы иқәыѡлоит аамҭала,
Иҟаиҵазом аҭак азәгьы…

Аҟәа, 2005

Владимир Зантәариа агазетҩ «Аҧсны ҟаҧшь» азы Фазиль Искандер аинтервиу имихуеит

Аҧсны «Фазиль Искандер имшқәа» разгәатәараан

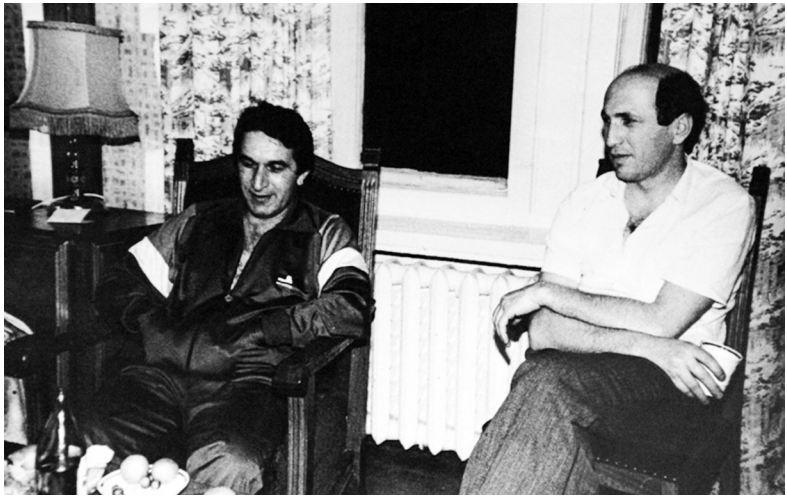

Владислав Арҙынбеи Владимир Зантҭариеи.
Асасааирҭа «Москва»

Адепутатцәа Владислав Арҙынбеи Руслан Арышбеи,
ажурналист Владимир Зантҭариеи. Москва. 1989 ш.

АҞАМА АҽЫ ҲАҽАГЫЛАН...

Ҳашьҭахьҟа ҳҳьаԥшлап зегьы!
Ҳарҭ иаадыруама ҳашьҭахьҟа инҳажьыз?..
Иҳанаижьшам ҳара Анцәагьы
Зны иԥыххаа, ицҟьа-шәҟьа икаҳажьыз...

Каҳа-ԥеыда иҳавсшам акы,
Мчык ыҟоуп зегьы-зегьы збарҭоу.
Ҳарҭ иаадыруама иаҳҳаагаз закәу?..
Ҳарҭ иаадыруама иахьшәарҭам,
иахьшәарҭоу?..

Баак ҳаргылоит, ҳарҭ баак рыбганы,
Нас дабаҟоу ҳа ҳҟәыға, ҳахшыѳтцар? –
Ҳзырҽеиуа мѳа ҽыцк ҳарбаны,
Иѳыстаамусхәу акы ҳалашыѳкзар...

Нас дарбану иаҳшьо нцәахәыс,
Абҕацымкыра ахықәаҽ ҳангылоу?
Аҳәашьа ҳзақәымшәо иарбан ҳҽеахәы
Иҳалахәмарырц ҳразҟы анаҳҽагылоу?

Еилзыргада нас ҳашьҭахьҟа инхаз?
Ҳашьҭа ихызар ма алаҳәа ҟыруа?
Ихьз еилкаамкәа дынхама итахаз?
Дарбан, дарбан, нас, урҭқәа зегь здыруа?..

Избоит, цьарак еилаҭыруеит аҵьар,
Нас ишәҳәа! Уи зызҳәозеи, изызҳәозеи?
Ҳамԥахәасҭа цьара иааҽахтҵәар,
Нас даҽеа мԥас иаҳшәырбозеи?

Ҳаԥшлап, ҳара ҳхьышьҭрахь ҳаԥшлап,
Хашҭшьа амаӡам ҳашьҭахьҟа инҳажьыз.
Аҟама аҽы ҳаҽагылан ҳцалап,
Убри ауп аханатә ҳара иаҳҟәашьыз...

Аҟәа, 2005

* * *

...Са салтцхьеит шәа шәҭыӡшәа,
Инымтцәо шәҟыба-ӡыба.
Снеилашт ус, уажәшьҭа,
Сжәытәи-сҽатәи еиҽыбаа.

Ашәышықәсҟәа рҟьамсар
Илиаауеит Схақәитра!
Шәышықәса снаӡар
Иалшоит са сшьаҳиҭхар...

О, сҽаҳәатәы нагӡа,
Сыбжьныхак Рымчра!..
Акымзарак стахӡам,
Исымшәымхын са Сҭынчра!

Аҟәа, 2003

АХӘЫЦРА-ҞЬАЛЕИԥШ…

Маҙа-аргама ицәыртцуеит мшынтцақәак,
Маҙа-аргама ицәыртцуеит тцхынтцақәак…

Сымши-сытцхи сара агагеиԥш срыбжьоуп,
Сыбҕьыц шкәакәан ԥсреи-бзареи срыбжьоуп…

Баша, баша, баша сгәы сажьоит,
Сыԥстазаара ԥхыз мацараны иаанхоит.

Злыԥха ҳаура, згәыԥха ҳаура игәапханы,
Ажәԫан дгьылхап, адгьыл жәԫанхап мышкы-зны.

Сымра атыԫ иакызар – исзахцом,
Уанҙа сара схымҭа наҙаҙом…

Иалаблит аҭәага-шоура са сыхҷа,
Аҷыннакылт атыша ахыҷәан са сшьаҷа…

Баша, баша, баша сгәы сажьоит,
Сыԥстазаара ԥхыз мацараны иаанхоит.

Маҙа-аргама ицәыртцуеит мшынтцақәак,
Сҟьаад ианылоит ашацкыраз тцхынтцақәак, –

Уаха-шаанҙа слымҳа иҭаԫуеит ҷытыбжьқәак,
Иируеит ахәыцра-ҟьалеиԥш тцхынтцақәак…

Аҟәа, 2005

* * *

Ари адунеиаҿ зегь гәаҭан, зегь ԥышәан,
Нас иамазма ҳәашьак иҿыцэоу акы?
Аха ҳааиуан ус, ԥҟарак ҳанымшәа,
Ҳаргәаҭеиуан ихыԥәкыдаз ҳхыԥәкы…

Иаѳцоу аныҳәаҿа. Ахьҙ. Анапеинҟьабжь.
Аҳаракырахь ҳашьҭызхуа амардуан…
Ҳхырхуан абарҭқәа зынҙаск ҳашмарҵеицәаз,
Ҳҿаԥхьа Сезамтәи агәашәқәагь аатуан…

Аха аамҭала ҳазжьоз ацәанырра,
Изаацәан ицәырҵуан, изаацәан еиқәтәон.
Ҳәынҭқартцас атып ааннакылон Ахдырра,
Уи Ақәреи Аԥышәеи рҳәатәы ханатцон…

Ари адунеиаҿ зегь гәаҭан, зегь ԥышәан,
Ҳәашьа змаҙамгьы – ҳа ҳаԥхьа ирҳәахьан.
Ицон аамҭа. Ахшыѳи ацәанырреи еинышәон, –
Иаԥсазгьы иаԥсамгьы – рҭып рыԥшаахьан…

Аҟәа, 2005

* * *

Аҭлақәа игәныргоит раамҭа ахьымԥасуа,
Бзеирак иазҳәам урҭ рзын аԥша иасуа…

Саргьы исзааигәоуп урҭ рымаӡа акала, –
Сыздагылоу ақәрагьы иахьӡуп «ҭагалан»…

Цхыбжьон акы еибырҳәоушәа ҳәсақәак ашьшьыҳәа,
Иарцәажәоит аԥша лас быԥь-ԥеижьқәак, ашшыҳәа.

Пшьаала снарыҭцысуеит аҭлақәа, пшьаала,
Исымоуп саргьы исызцәырымго гәалак…

Са саапынгьы цеит зынӡа исымбаӡакәа,
Зегь реиҳа игәхьаазгоз ашәак смырҳаӡакәа,

Аҭлақәа игәныргоит раамҭа ахьымԥасуа,
Бзеирак иазҳәам урҭ рзын аԥша иасуа…

Аха ргәы аҟажоит аҭлақәагь гәыԥрак, –
Даҽеа аапынрак иамыргьашеи урҭ рыхәра…

Сара саапынра уаҳа ихынҳәышам,
Сбаҳчаҽы ашәҭқәагьы анкьеиԥш ишәҭышам…

Цхыбжьон акы еибырҳәоушәа, ҳәсақәак ашьшьыҳәа,
Иарцәажәоит аԥша лас, быԥь ԥеижьқәак, ашшыҳәа.

Саргьы исзааигәоуп урҭ рымаӡа акала, –
Сыздагылоу ақәрагь иахьӡуп «ҭагалан»…

Аҟәа, 2005

ҲААНХОН ҲАИЛКААМКӘА ҲХАҬАҚӘА...

Адунеи ҭаҳҵаарц баша ҳашьҭан, –
Адунеи ааанхоит. Ҳара ҳнаскьоит...
Ҳа ҳашьҭахьгьы, инҳажьыз аштаҷ
Даҽеа џьоук ҳазбахә рҳәалоит...

Аха усгьы гәыҕрак ҳажьжьон,
Цҳатцәрык рыбжьан «иахьа» – «уатцәы»,
Хсаалак ҳашьҭан... Хсаалак ҳашьҭан,
Уи имҩа армариарц ҽеазәы...

Апсҭазаарагь еимгеимцаран,
Ицон апҳыз еипш инҭакәкәа.
Иҭаҳҵаарц ҳшашьҭаз ҳапсабара,
Ҳаанхон ҳаилкаамкәа ҳхаҭақәа...

Ҭцаашьа змамгьы ҭаҳҵаарц ҳашьҭан,
Уи ала аамҭала ҳгәы ҟажон.
Иҳашьҭархх иааиуаз амҩа раҳҵон,
Иҳаҩсхьоу амш еипш, ҳа ҳнаскьон...

Аҟәа, 2005

ИУМЫРЦӘГЬАН, ҲАНЦӘА ДУ, ҲҬЫХӘТӘА!

Нас ҳауаҩыбжара ҳанҭыслак, –
Ҳахшыҩ ианараҙо зегьы, –
Зшоура-мца еихсыгьхьо хҭысқәак
Ишрыҭнымхо ҳбарҭоуп акагьы.

Иҟалоит убас: абзиеи ацәгьеи
Еилыргашьа рымамкәа ианынхо,
Ианрылаҩашьо ҳамши ҳатҵхи
Ҳа ҳаиқәзырхо, ма ҳҭазырхо…

Ҳазкылсуеит пҟарак – кырҙа ҳагхан, –
Иаадыруеит нарха змамгьы шьҭа.
Ҳа ҳаамҭа цеит. Даҽеа цьоук ракәхап
Ишьҭрақәлан зҽыназхо еиҭа…

Ҳа иҳазмырҽеиз, иҳазгәамҭаз
Арҽеишьа иақәшәап ҽеа цьоукы,
Арыц еиԥш игәылнаршәап нас аамҭа
Аԥсреи аԥсҭазаареи Ртцакы.

Ҳанықәтцуа нас ари адунеи ду
Иҟамларц ҳазқәымгәыгҙо ҽеаасҭак, –
Ҳаитцақьызқьызуа, ҳматанеиуа,
Иаҳҳәашт ҳара – зразҟ иаргәаҭеиуа –
Иумырцәгьан, Ҳанцәа ду, ҳҭыхәтәа!

Аҟәа, 2005

УИ ХАЗҬО, ИХАЗЫМҬО ДҠАЛАП...

Ихыркәшоуп жәабжьк, «Аԥсҭазаара» зыхьзу,
Аԥсра иаргылт аҵыхәтәантәи акәаԥ.
Издырт: аҵабырг ззаҳҳәоз – мцуп,
Уи хазҭо, ихазымҭо дҟалап...

Адгьыл ҳақәын. Ҳаԥсҟәа ҭан...
Лак-ѡакрак рытҵан ҳҟазшьақәа,
Аԥсроуп ихьазыршшоз уашьҭан
Ҳара иҳазгәамҭоз ҳаграқәа.

Ҳа ҳашьҭа ихылоз даҽеазәы
Ҷымҭзо, ихы ларҟәны днатәон.
Иҭахын иҳәарц уи ҳабзырзы.
Аха мчык деиҵанарҕәгәон...

Нас аамҭагь шеикәшац еикәшалон, –
Ҵьоук рыгәнаҳа рҵәахырц иаҷын.
Амшқәеи аҵхқәеи еиқәшәалон
Здунеи зыԥсаххьаз рыгәқәа рҷы...

Ихыркәшоуп жәабжьк «Аԥсҭазаара» захьзу,
Аԥсра иаргылт аҵыхәтәантәи акәаԥ.
Издырт. Аҵабырг ззаҳҳәоз – мцуп,
Зегь шыҟоу инхап... Зегь шыҟоу инхап...

Уи хазҭо, ихазымҭо дҟалап...

Аҟәа, 2005

ШЬАРКӘАСҬАЛА ИНЕИУА РЫШЬҬА СХУП

Крызхытцуа гәҭыхак иартцысуеит ҽеа гәҭыхак,
Агәжәажәарагь – ицәыргам чмазароуп.
Са сзыҳәан иҟоуп зегь зымчу аныха,
Уи са схи- сыпси рыгәрагароуп.

Агәрамгареи агәрагареи рыбжьара,
Апсҭазаарагь агәхашҭреипш иҭацәуп.
Са сыгәҭыха апызгалоит ашара,
Ашарагь гәҭыхак аман исзыпшуп…

Кыр зымчу амҭцәыжәԥақәа неиҭцыхуа
Псаатәк рыбжьоуп апсҭазаaареи апсреи.
Ҳәашьа рзамҭо ахааназтәи рыгәҭыха,
Инрыжьуеит абипарақәа рдунеи.

Урҭ наскьоит, аҳәаадара анаԥсан, –
Рҳарҭа-сырҭа ахьаҳамбо цьара.
Баша сгәыҷуеит… Уанҙа сыбжьы наԥҙом,
Сахьчоит акәылҙеипш агәрагара.

Исылшонатц са снеилоит ус мацара, –
Шьантца мԥала инеиуа рышьҭа схуп.
Еиҭах сыпнашәоит акыҙгы-катцәара,
Шьаркәасҭала инеиуа рышьҭа схуп…

Шьаркәасҭала инеиуа рышьҭа схуп…

Аҟәа, 2005

АҞӘА. АМҀЫШАҀЫ.

Дома – как демоны,
Между домами – мрак…
В. Ходасевич

Иҭацәуп, амҩадуқәа ҭацәуп,
Дгьыли-жәҩани рыбжьара сзатцәуп.

Алаԥштцашәара иаҩызоуп ақәа,
Еихәаԥшуеит игачамкшәа аҩнқәа…

Ԥсы зхам, ҵакы змам – зегь ҭацәуп,
Амҩадуқәа ҷьоукы ирзыԥшуп.

Илеиуеит, зқьы шықәса раԥхьеиԥш, ақәа,
Еихәаԥшуеит игачамкшәа аҩнқәа…

Иааҩуам гәырґьабжьк, ҵәыуабжьк, бзарӡык,
Амҩадуқәа дырныршәлам уаҩԥсык.

Сара сҭынчра апроспектгьы ҭацәуп,
Дгьыли-жәҩани рыбжьара сзатцәуп.

Мшәан инытцаба иабацо ауаа,
Иаахымкәаӡо ақәа анауа?

Аԥсаатә ҟьалеиԥш иниасып амш –
Гәыҕра зцым, ҟазшьа змам, хаҷера змам…

Егьаурым нас са схала сынхаргь,
Аҟәа сналсып сыҕенытцакны сҳаргь…

Ақәа илеиуа лассы ихкәарым,
Сгәатцаҷ амш цәгьа лассы еилгарым.

Са сызхааным хаҳәхеит, еилаҕьеит,
Са сызхаану адунеи ааԥсахьеит…

Смыццакʒо, шьаҷа ҭынчла сцалап,
Уа аѽндуқәа гачамкшәа еихәаԥшлап.

Ԥсҭазаарагь ыҟам, иҟам ԥсрагьы,
Иҭацәуп тцакы змам зегь уеизгьы.

Ианба хыртуеи аѽндуқәа рхырҷқәа?..
Мшәан ианбахкәо са сгәатцаҷ ақәа?..

Аҟәа, 2005

ГӘНАҲА ХЫХРА ҲАТҬАЛОУШӘА АНЫХА...

Иҳаракны иҳаргылт абаҟақәа,
Ҳармеигъазакәа аҧьази амармалташьи, –
Аха еилкаашьа – рымам ҳҟазшьақәа,
Ҳа ҳаазқәылаз ҳақәшәом аҽахәҳәашьа.

Ҳнеиуеит уахь, гәып-гәыпла ҳаҽешаны,
Гәнаҳа хыхра ҳатҬалоушәа аныха,
Ус иапуп ҳәа ашәҭқәа шьҭатҬаны,
Ҳаахынҳәуеит, нас ҳҽынаҳҳоит аѳныҟа...

Акы ҳацәшәоушәа, еихаагоит ҳшьаҽақәа,
Ҳарҭ ҟазшьала ҳҽеаҳапсахзар акәхап.
Иҳаракны иҳаргылт абаҟақәа,
Ҳа ҳлаҟәхазшәа зызбои урҭ рҽапхьа?..

Иҳаракны иҳаргылт абаҟақәа,
Ирыкәҳаршеит зынҧьырқәакгьы аамҭала,
Аха еилкаашьа рымам ҳҟазшьақәа,
Гәҭыха ҳәашьак ҳақәшәашам псаҭала...

Азынҧьырқәагь жьакцан икапсоит, –
ЕитҬагылоит иҽыцу абипарак,
Абаҟақәа еицакрада иаанхоит...
Ҳнеиуеит уахь, иҳадушәа ахара...

Ршьапы рҕәҕәаны иаҳарст абаҟақәа,
Рымч еибырҭоит аԥьази амармалташьи, –
Акы ҳацәшәоушәа еихаагоит ҳшьаҽақәа,
Ҳарҭ ҳаазқәылаз ҳақәшәом аҽахәҳәашьа...

Аҟәа, 2005

АМЗАҬӘЫМҬЕИԤШ...

Амзаҭәымҭеиԥш угәы лашоит,
Шарԥы-етҷеиԥш ицқьоуп уа улаԥш,
Унатәо, унагыло унаскьалоит,
Цҳаражәҳәара иаауа уиԥыларц.
Лаԥш ахьзымназо ԥьара,
Гәырӡ-шашәарӡ аҽеарӡуеит умҩа, –
Иаацәырҟьа-цәырасуеит аԥсра,
Макьана ашоура еихсыҕьуам умра.

Унатәо, унагыло унаскьалап, –
Ицқьоуп ашәахеиԥш алаԥшҳәаа.
Угәгьы ухшыҩгьы лашалап,
Ус, ҽымҭ-ԥсымшьа унаскьалап,
Мышкы зны ҽа дунеик уаҭаарц!..

Аҟәа, 2005

АЛАФ ЗУМҲӘОИ, ИЗЕИҚӘУЗЕИ УЛАХЬ?..

– Алаф зумҳәои, изеиқәузеи улахь? –
Абас сыхҭаркуеит аамҭала џьоукы.
Арыжәтә ахьыржәуа арԥарцәа еидшылан,
Са сазхәыцуа стәоуп даҽеакы…

Ех, ишԥасҭаху шәгәы шьҭысхырц лафла,
Аха саамҭа алахь еиқәуп.
Са шәысҟәатц, иҟашәтца шәара шәқьафқәа…
Ижәбац сакәзам. Маҷзак сгәы хәуп.

Издыруада, имҩасзар слафҳәара аамҭагь,
Ҩыстаарак хызбаалоит џьоук рлакҭа.
Исызгәамҭеит, сҩызцәа, исызгәамҭеит,
Сгәы хьшәашәарак шҭалаз уажәшьҭа.

Иџьоушьаша хҭысқәак мҩаԥысуеит са стәылаҿ,
Сҭагылоуп еилкаашьа змазам аамҭак.
– Алаф зумҳәои, изеиқәузеи улахь? –
Слымҳа итаҩуеит аамҭала быжьқәак…

Аҟәа, 2005

ИЗЫРҽЕИУАДА СА СЫГХАҚӘА?

Ҽымҭ-ԥсымшьа схала снатәалоит,
Сызнысхьо амҩахьгьы снаԥшлоит,
Ицеит са сышықәсҟәа нҭакәкәа, –
Изырҽеиуада шьҭа сыгхақәа?

Сара сыхҭаркуеит зҵаарақәак,
Ирызҵо дарбан урҭ аҭак?
Изырҽеиуада шьҭа сыгхақәа?
Сыгәтыха ззымхәаз сцәаҳәақәа?..

Аҟәыҷа исеиҳәаз хьаас имкы,
Санын исзымдырҷоз мҩакы, –
Ахшыҩ ахьаҭахыз ҷьара,
Ҽыхәтцәыла сжәылахуан сара...

Ицеит са сышықәсҟәа нҭакәкәа, –
Изырҽеиуада шьҭа сыгхақәа?
Ихәҭамкәа игәы нсырхеит аҳәы,
Даԥсамкәа дҳырызгеит ҽаҳәы...

Убас шаҟаҷьара, шаҟа?
Са схьаԥшлоит зны-зынла шьҭахьҟа...
Ҽымҭ-ԥсымшьа схала снатәалоит,
Сызнысхьо амҩахьгьы снаԥшлоит.

Ицеит са сышықәсҟәа нҭакәкәа, –
Изырҽеиуада шьҭа сыгхақәа?

Аҟәа, 2005

АԥААИМБАРЦӘА РЕИҚӘШӘАРА

1994 шықәса рзы Баграт Шьынқәбеи
Омар Беигәеи Сҭампыл еиқәшәеит

Еиԥылеит Баграти Омари
Ижәытәзоу Сҭампыл агәҭаны.
Ҩыцьа апоетцәа ирхарои
Иамазар мчык еиҟәганы?

Урҭ ԥааимбарцәоушәа еиԥылон,
Иԥшуан избоз шанханы.
Тԥлак амҭан рҭыԥқәа ааанкылан,
Еицәажәон ҳаҭыр еиқәтцаны.

Даԥхьон Омар иажәеинраала,
Дизыҙырҩуан уи Баграт.
Ҩыцьа апоетцәа ргәала
Сҭампыл ду аман шаҳатс.

Ахаананаз иҷымцәаазо амца
Рҭагьежьуан дара рыгәқәа.
Аиа-Софиа атҙамцқәа
Ирныҩуан ҳпоетцәа рыбжьқәа.

Даԥхьон Омар иажәеинраала,
Баграт итеспыҳә еихирԥхьон.
Нцәахәқәоушәа ҳпоетцәа еидтәалан,
Ирзымҳәац рыгәтыхақәа рҳәон.

Еибамбац асҟаамҭа, ирхарои?
Иааҭгылт ишанхазшәа асаат.
Цсра зқәым Баграти Омари
Сҭампыл еибырҳәон руасиат!

Аҟәа, 2005

СГӘАШӘ АНҬЫЦ ИУУАН АПША...

Рыбжьы цәгьахан алақәа,
Абартца снықәгылт цхыбжьон:
Хкыдкыларҭак змам агыгшәыгеипш,
Сгәашә анҭытц иууан апша...

Апша иеишуан ишәаз алақәа,
Азын агәҭан. Цхыбжьон...

Аҟәа, 2005

УС ИҠОУП ҲА ҲААМҬА...

Ус иҟоуп ҳа ҳаамҭа,
Аҳәатәы хатцатәзам!
Иҳаднагалозеи ҳамҭас?
Еилкаазам, еилкаазам...

Ҳаҕба амызгәытқәагь
Уашәшәыроуп уажәшьҭа, –
Иаҳа-иаҳа аҽарцәгьоит
Амшын ацәқәырпа, –

Нас иҳахьзеи, ҳзыпшузеи
Абас ҳаиқәышьшьы?
Изаҳмаҳауазеи
Ҳмызгәытқәа рыбжьы?

Иахьанза ҳазлааиуаз
Ҳамҩа хьанҭан...
Азыблара иҽеиҭама
Ҳара ҳкапдан?

Нас иарбан? Ҳаздызкыло
Иарбан сҟьалас?
Иҳамамкәа хсаалак
Ҳанбанзацо абас?

– Узықәгәыҷуа иарбан,
Ҳкапдан, ухатцкы?
Ҳахькылнаго удыруама
Иуку апсҟы?

Аԥсҟы зку ҳазҵаара
Аҭак ҟаиҵаӡом, –
Ҳаҕба амызгәытқәа
Рыбжьы иаҳаӡом.

Ҳаҕба амызгәытқәа
Аҿҿа ааилдыргоит,
Ацәқәырпқәа иахьыртаху
Ҳрыман ицоит…

Иабаҟоу ҳахсаала?
Иабаҟоу асқьала?
Ҳаикәаргьежьуа зыбларак
Ҳамоуп цьара…

Аԥшатлакә иажәжәеит
Ҳгәы шьҭызхуаз ҳбираҟ.
Ацәқәырпқәа ҳажәлоит,
Ишҳажәлац иахьак.

Ус иҟоуп ҳа ҳаамҭа,
Аҳәатәы хатцатәӡам.
Амшын ду ҳазхылеит,
Ҳахьыӡхытцуа еилкааӡам.

Игазҽеазуеит ҳа ҳаҕба,
Хырхарҭак змаӡам,
Амшын ду еиқәтәарцгьы
Агәы иҭаӡам…

Аҟәа, 2005

САШЬЦӘА РҨЫМҬРА

1992–1993 шықәсҟәа рзы Аԥсны зхы ақәызцәаз сашьцәа ргәалашәара иазкуп

Ԥхыӡла срацәажәалоит сашьцәа,
Ирхыуп ааԥсарак рлакҭакәа, –
Еиқәшәеит урҭ хәлԥазыказ ҳашҭаҷ,
Итәоуп ирыкәаҵены рыхҟәа…

– Ишԥацо ҳусҟәа, иҟоу сашәҳәа! –
Сыбжьы нарыҟәсыргоит сара.
Ирҷытцшәаӡом ажәакгьы сашьцәа,
Иргарц рҭахымшәа са сыгәра.

Ирыҟәнуп дара, ирыҟәнымхӡо рабцьар,
Ишҟәыԥшыз ржакьақәагь шлахьеит.
Ишԥасҭахыу акы снарабжьарц, –
Ажәакгьы рзымҳәо иааԥсахьеит…

Нас ашьшьыҳәа ҳашҭа инҭытцуеит, –
Иныдҳалоит ҳаихатә гәашә.
Алашьцараҷ рцәаара сцәыӡуеит,
Шьҭа са сымала сынхашт…

– Ишԥаҟоу ҳусҟәа, иҟоу сашәҳәа! –
Схала сцәажәо ҳашҭа сҭоуп.
Са Сгәалашәара Атцых – хьшәашәоуп,
Уи сашьцәа рҷымтреиԥш ихьанҭоуп…

Аҟәа, 2005

* * *

Ассиртцәҟьа сақәшәеит. Сыҩны – сбаандаҩхеит.
Сценцьыр анаҩсан иаанхеит ҿеа дунеик.

Са исхасыршҭит анкьа сышрылаз ауаа, –
Урҭ – цҫтазаара ахьыҟам насыцк зыцшаауа.

Урҭ ахлаҳәадақәа, сабиҭас зхы зжьо,
Зны-зынла амаҕгьы шәҭыцушәа избо…

Иниасып раамҭа, ишықәу адәы, –
Са исымоуп макьана аутәы-аҳәатәы.

Ианысҭахыу сгылап, ианысҭахыу стәап,
Са сҭынчреи схақәиҭреи са сгәаҭаҷ еиқәшәап.

Схынҳәит сара аҩныҟа, схы сазынхарц,
Сара – сара шсакәу цсраҿенынӡа саанхарц.

Уа, сценцьыр анаҩсан иаанхеит ҿеа дунеик:
Ахааназтәи сгәыҕреи, ахаантәи сгәырҩеи…

* * *

Дыҟам сԥызак. Дыҟам сгәылак.
Стәоуп ус, ашәқәа насхаркы.
Сыҭзамцқәа срацәажәоит гәаныла,
Сыҭзамцқәа ирдыруеит сыгәтакы.

Сымшқәеи сытцхқәеи ахьынеихьысуа
Етцәак ццышәха ирыбжьаԥсоит.
Сахьақәакгьы – сыбла хызкуа,
Наҟ аӡшәахеиԥш инкабоит…

Са санықамло мышкызны
Сышьҭыбжь шәаҳарым цьара,
Суада атҳамцқәа, сажәа рҽыцны,
Ишәдырҳап ҩазнык абра…

Сҭынчра ахьчоит – сыԥны баашуп,
Сқәыԥшра ашыкьыбжьгьы хароуп, –
Нас аамҭала сгәы зҟажаша
Ҽымҭ ашара азыԥшроуп…

Дыҟам сԥызак. Дыҟам сгәылак.
Нцәахәыс исымоу – слахьынтцоуп…
Сцәыӡқәа срышьҭоуп цәашьыркыла,
Зегь ҽҳәарак, ҽҳәарак рзыԥтцәоуп…

Игәрымуаз сшәышықәсагь ныртцәоуп.

Аҟәа, 2005

АҨЫМҬРА АБААШ

Атцеиць лашьцара инахәлашәаз ахаҳәеиԥш,
Итцәахыуп сгәаҧы крызхытцуа ажәақәак…
Саазқәылаз, сақәшәом сзыргәатеиуа аҳәашьа.
Аԥшатлакәеиԥш исхыууаа ицеит шықәсқәак.

Уахынла сзырбарԥьеилоз сҳәоуқәа ракәзам
Ҟыры-тцәырла ианустцо уажә ақьаад…
Ицаз ахҭысқәа ирықәысхуеит ажьакца,
Аԥҧеыхақәа сыԥшааит Ҩазамакьат…

Аҭып ҭацәуп ахааназ иҙыз ажәа,
Аҧымҭра Абаашеиԥш сыҩнакуп сыҩны…
Асаат абжьеиԥш еихсыҕьит шәымҭак ашәа,
Сдунеигьы сыбла иаахгылт илашьцаны…

Аԥшатлакәеиԥш исхыууаа инеиуеит аамҭа,
Гәалашәарак зцым зегьы ҭацәуп.
Сыпстазаарагь аанхеит амзаҭахамҭеиԥш,
Ажәа затцәык ансыгха – са сзатцәуп…

Аҟәа, 2003

ИНИАСТ ААМҬА АФЫРҬЫН ЕИПҨШ...

Атцыхәтәантәи ихыркәшам уажәа,
Угәҭыха, цәыргьашьа змаӡам,
Уи ауп уахгьы-ҿеынгьы узыргәжәажәо,
Маӡас уи иаҭцоу еилкааӡам...

Еилкаашьа ахьамам узыргәаҭеиуа,
Уи уаргәаҭеиуеит иаҳагьы,
Лассы уназхазыршҭуа адунеиаҿ
Еилкаамкәа инхоит зегьы уеизгьы...

Ихәарҿехеит уцҳа, амаакырагь,
Зынӡа иуашәшәырахеит, зынӡа...
Уи урсырц иақәукхьеит акырынтә,
Ухы уацәажәон – шьаҿак ƀатца!..

Иниаст аамҬа афырҬын еипҨш,
Зегьы-зегь цƀьашәƀьа, иҧәыхны ицеит,
Зынӡаск ихәарҿехаз амаакыреипҨш,
Уаргьы ѡ-цаѡк уаарыбжьахеит...

Лакѡакроуп, гәжәажәароуп, гәаҭеироуп
Иуаѡсхьоу ашықәсқәа ирҬынхаз.
Еилкаашьа змам ари адунеиаҿ
Гәаƀ-цәаƀроуп ҧсҭазаарас инхаз...

Аƀәа, 2003

УАЖӘЫ-УАШЬҬАН

Крызхытцуа усҟәак ус ишьҭан,
Еиқәылон усҟәак ус – шықәсыла…
Гәаныла исҳәон: «Уажәы-уашьҭан!..»
Иаҧын ус пҟарак зегь ҳзышьцылаз…

Иарҩашьон аамҭа ҳа ххаҽқәа,
Иаҳҳәон адәыҧсшәа, ҳаимҭахырхәон.
Убас иаҳцәыӡуан ҳҟазшьақәа,
Убас ҳа иаҳтәым тцасҟәак ҳхырхуан…

Са исзеилкаауамызт ҳа ҳазҽыз,
Асаркьа ҳадгылан ҳеырбозма?
Лассы инаҳҳарштны ҳазлаҧшыз,
Ҳазхаанхаз хәмарроушәа иаабозма?..

«Уашьҭан!..» ҳәа ззысҳәозгьы наскьон,
Қәаршҩушәа, кырцхушәа инеихсыҕьуан,
Нас гәрамгарак са сымч ашәон,
Уи сгәатцаҽ ажәла-ссеиҧш итцәыҕьон.

Еидарак сатцан – ихьанҭан,
Сшьаҽа ҽахтцәан… схыкәкы хыкәкыдан…
«Уажәы-уашьҭан!..», «Уажәы-уашьҭан!..»

Крызхытцуаз усҟәак ус ишьҭан,
Избон: уажәшьҭа сзышьҭаз тцакыдан…

Аҟәа, 2004

АЖӘҨАН БЛУП ЕТҬӘА-МЦАЛА...

Ажәҩан блуп етҬәа-мцала,
Лассы еихсыҕьшам ақалақь...
Атҳ блуп цәашьы-мцала,
Ҭынч снатәоит санаапсалакь...

Иҟам уаҳа шәарҭарак,
Иҟам хынҵа-ҩынҵарак...

Ашәч зыҟәну мардуанкаҷы
Са снатәоит ҷымҭ-ԥсымшьауа,
Исыршоит ҭлак амҭаҷы
Дгьыли-жәҩани рымчала.

Иҟам уаҳа шәарҭарак,
Иҟам хынҵа-ҩынҵарак...

Ԥхыҙла Аҟәа сыҟахыуп,
Гаҷа-еишьылк савахуп,
Ус, иаахыстыр сылацәа,
Тәым қалақьк са салахыуп...

Ажәҩан блуп етҬәа-мцала,
Хытцакырҭак сымаҙам...
Сгәатца блуп цәашьы-мцала,
Изасҳәарыдашь сымаза?..

Абас сара сгәаҭеиларoуп,
Иҟьаҟьаҙа иаашаанҙа,

Абас сара сгәатәеилароуп,
Сыпсахәага аатшәаанза!..
Иҟам уаҳа шәарҭарак,
Иҟам хынҵа-ԥынҵарак...

ақ. Монтрио, 2003

* * *

Сыжәԥан змыжьра иҭызгоит етцәақәак...
Сыжәԥан змыжьра иҭызгоит каҭақәак...

Сара сыдгьыл сықәгылоуп мшаҽенеиԥш,
Ахаангьы еилкаашьак амазам са спеиԥш...

Дгьыли жәԥани еихыбаауеит нацьнатә,
Амши атцхи еихыбаауеит нацьнатә...

Амреи амзеи шеидҽеырбало инҵашәоит,
Бырлаш рыцқәак сыжәԥан иацрышәшәоит...

Сымш сапылоит, бырлаш пцәахақәак ҟәшәауа,
Сымш сапылоит, тцла-нашанак рышәшәауа...

Сыжәԥан змыжьра иҭызгоит каҭақәак,
Ашамҭаз сашҭа дыршәтуеит етцәақәак...

Сара сыдгьыл сықәгылоуп мшаҽенеиԥш,
Ахаангьы еилкаашьак амазам са спеиԥш...
Анаатә еиԥш имԥасуеит аамтақәак,
Иҷыцәаауеит агәыгреиԥш етцәақәак...

* * *

Исазҳәода уаха сахьио?
Исылсма аҩеиқәаҵәа ҽамҩак?
Мшәан, ԥхызу-лабҽабоу Монтрио?
Ҭхыбжьон исзыԥшаауамызт мҩак…

Иабаҟоу сҩызцәа? Зегь еимпхьеит…
Исзымдырӡо ҷьоук «рыҕба» сҭоуп.
Абар, абар шьҭа сыжәҩа ҭҟьеит,
Мшәан, иарбан шәышықәсоу ҳазҭоу?..

«Бонжур!» ҳәа ҽаалҭит нцәахшак,
Исҳәо сҽамшәаӡо саанлыжьт,
Ԥшандагала исындо аԥша,
Уи лҽалҭеит аҵых ссир аӡыжь…

Ишәҳәа, нас, аԥслышқәа ишәҳәала!..
Схы наздыскылода шьҭа?
– Уцала ушиашоу! Уԥшаала!
Узықәшәаз насыԥушәа ишьала!..

Аҭак саҳан, – снаскьеит ԥхьаҟа,
Нас сҵаа-ԥшаауа ҽа мҩак снанылт,
Слашәха, сҭынхадаха, сзаҵәха,
«Бонжур!» ҳәа сазҳәоз лышьҭа схылт!

Слашәха, сҭынхадаха, сзаҵәӡа…

ақ. Монтрио, 2003

ХЫБҚӘАК РМАТРА-ХЫЛПАҚӘА

Исаҳауеит абызшәа рацәа,
Акымзаракгьы сзеилкааҙом…
Псышәак сҳәоит икартцәаҙан,
Аҭак аҙәгьы иситаҙом…

Снеилап ус, ишпазури,
Схи сареи ҳаицәажәалап,
Нас апсреи апстазаареи
Схала срыбжьаҟазалап…

Хыбқәак рматра-хылпақәа
Уажәы-уажә сыбла иаахгылалап,
Зҕабцәақәакгьы рыблақәа
Гәхьаагарак нархылалап…

Ашьха иаҩаршәуп қьалақәак,
Урҭ Апснықа схьадырпшлап,
Ипсаатәхаз схәыцра ҟьалақәа
Схьаақәа зегьы схадыршҭлап…

ақ. Монтрио, 2003

* * *

Хәылпҵ-шәаԥшь са сқьаад инахьыжжит,
Иахьҙеит са сылаԥш амра аԥсымҭа.
Ҩ-аамҭак рҳәаақәа неиԥнашьит,
Иааскьон лашьцарак ԥсгахак сымҭа.

Иларышьҭуан уа ҕбақәак рԥырсал,
Са Сгәалашәара Амшын ду аҵахь.
Уа исгәаланаршәон асаркьал
Ишааскьауаз сышәхымсахь аҵых…

Нас аҵх са суада иҩнаԥшуан,
Ианыҙаахьоу гыгшәыг лакҭала,
Цәашьцыпҵәахак сыпшаауан,
Уи асыркырцаз суадаҿ ԥшьаала…

Адәныҟа иаҿын ҷьоукы – изҿыц,
Адәныҟа избо – избац ракәын,
…Хәылпҵ-шәаԥшь анхалон са сыбҕьыц,
Иццышәхаз сымш иагәаларшәаган…

ақ. Монтрио, 2003

* * *

Апҟара-пҟара ҳәа… апҟара-пҟара ҳәа
Ҽеимаашьҭыбжьк слымҳа инҭаѡт шьыжьымҭан.
Апҟара-пҟара ҳәа… апҟара-пҟара ҳәа, –
Уи ашьҭыбжь зегь реихатә гәашәқәа аанартуан…

Зегь дәылҭуан адәныҟа. Ақалақь ҷыхон…
Нахьхьи ахыҵҟьареиԥш ҽеимаашьҭыбжьк гон,
Нахьхьи зегь ирзеиԥшыз мѡадук атцыхәан,
Зыхьтәы-шьакыл иангылаз сылаԥш ихьӡон…

– Дабантәааи? Дабантәааи? Ихы абахо аҽеыуаѡ? –
Амѡадуахь икылсуан жәпаѡыла ауаа.
Уи днеиуан шьап-ԥынҭала иҽеышькыл дангылан,
Уа еилаѡеиласуаз ргәы ҭырԥсааура.

Апҟара-пҟара ҳәа… Апҟара-пҟара ҳәа,
Уи днеиуан иҽеыхәа имаҳмызқәа нарбо, –
Апҟара-пҟара ҳәа… Апҟара-пҟара ҳәа,
Хысыбжьшәа еиқәырццак аҽеимаашьҭыбжь гон…

Амашьынақәа аангылон… Инаскьа-ааскьон аганахь,
– Дабантәааи? Дабантәааи? – быжьқәак саҳауан.
Абар акагь игым дышҭыпраарц уи жәѡанахь,
Ихҭырԥа-шкәакәа аҳауаҿ атцыхәа шьқьыруан…

Апҟара-пҟара ҳәа… дцон уи ҽырххыла,
Иҭаӡызон уа ақалақь иалазгьы рцәа,
Ҷьоук рылахь-рыцьымшь рӡатәуан иааҭгылан,

Уи дцон, дылбааишьҭызшәа хыхьынтә Анцәа…
Апҟара-пҟара ҳәа… апҟара-пҟараҳәа, –
Аҽеимаашьҭыбжь асаркьал абжьеиԥш иазҳауан.
– О, Анцәа дуззаҳ, ҳаԥсы еиқәырха! – ҳәа,
Уа иматанеиуаз рыбжьы саҳауан…

Аҟәа, 2005

* * *

Аапынрала
Зытра иазыхынҳәло
Аԥсаатә еиԥш,
Сгәалашәара Аҭәаҵлаҿ
Ирҳауеит рытра
Хәыцра- црыш-лаԥштцашәарақәак –
Сқәыԥшра агәхьаагара
Иарҿыхаз…

Ихәарҽехахьоу
Сгәалашәара Аҭәаҵла
Аапынрала
Ипытлоит…

Аапынрала
Сгәалашәара Ахыцьгәыгәын
Цытлоит…

АҬОУРЫХ ДУ АЛУҚӘА

Аҭоурых ду алуқәа еиҧасуеит,
Асақәеиԥш ирлагоит ахаҳә…
Хнырҳәышьа амам, аамҭа мҩасуеит, –
Мшәан, дарбан илызхуа ҳа ҳхахә?..

Мшәан, дарбан ҳақәзыргәыҷуа ассир?
Ҳахзырԥо дарбан ҳаҧҳәара?
Ус, ҳгәаҳҿеанҙамкәа анаатә асыр,
Ҳзықәгәыҷуа иарбан мчу ҳара?..

Аԥьар рацәа ахьеилатыруа
Ахшыҩ дирҵарц даҧуп аҙәы,
– Нас дарбан ҳара иаҳԥеиԥшу здыруа?
Ҳазхаанхо здыруада уаҵәы?..

Ҷьоукгьы еидкылоуп шахабаала,
Иҭибажаан иабацои урҵ?..
Убас мацара, шәышықәсала
Ишалац иалоуп ҷьоук аурҵ…

Игьежьуеит ашәышықәсҟәа рбарбал ду,
Иааскьоит ишәарҭоу аамҭақәак.
Ҳазнысхьоу ҳамҩақәа зегь чалтуп,
Мшаҧенеиԥш ҳа ҳрашьапкуеит нцәахәқәак…

Иааскьоит ишәарҭоу аамҭақәак…

Аҟәа, 2005

СЫГӘҬАЦӘАЖӘАРАҚӘА РЫМШЫНҬА

(Зхы иақәиҭу аҳәоуқәа)

Зны-зынла смыцхәушәа збоит сара
Ибжеиқәа-бжашлоу абри ақалақьаҿ…
Тәымуаҩык иеиԥш сыхраа-зрааУа
Сырнуп ишар иаахәлаанӡа
Зыхьӡ сгәаламшәауа амҩадуқәа…
– Дабантәаанагеи, мшәан абри арыцҳа?..

Ҷьашьахәыс сыкны, иааҭгылан исыхәаԥшуеит
Сара саԥхьа ари ақалақьаҿ аԥшәмара ааныӡкылаз
ҷьоукы…
Рпатреҭ-ҭыхгақәа насҿадырҷҷоит
Даҽеа мҩасцәақәакгьы наспыххыланы…

Амҩадуқәа ахьеихҭәатәым еихыстҷәоит,
Саԥхьа икнаҳау адыргақәа
Алашә иеиԥш срыхәаԥшуеит…
Снеиуеит ус, ԥхыӡ хәашьык салоушәа,
Сышьи-сышьи неиқәтҷо.
Зхышәқәа рсаркьа еиқәаҭәоу
Машьына цыр-цырқәак насыдыххылоит,
Зынӡаск сгәы сҽанӡамкәа.

– Дабаанагеи, мшәан, абри ашарамша?.. –

Рхышә лашьцақәа рхы нарҭырҳәҳәаны,
Рыбласаркьа еиқәаҭҷәақәа нарымҕыхны,

Исыхәапшуеит адунеи амаа зкыу арԥарцәақәак.
– Иарбан тԥла-гәаҩоу дызҭытцыз?
Иарбан ҳапу?…

Са снеиуеит ус, снытԥгыла-аатԥгыло…
Еихатә гәашьак сыҕенадкыл,
Цәаҳәа ҟьалак наныстцоит гәырԥынтцала
Есыҕенытәи Сыгәтацәажәарақәа Рымшынтца…
Нас снаскьоит даҕеа еихатә гәашьак аҟынӡа…
Ҭынч рышьҭа схыԥшылоит
Рыжәҩа тҟьазшәа ақалақь иалоу ауаа.

Иаахәлаанӡа руадыхәқәа ирҭагьыжьуеит урҭ…
Цьоукгьы, ҷыц акәашашьа рҭазшәа,
Уажәы-уажәы сҷаԥхьа ишьацәхныслоит,
Аха нас, ашырҳәа иҩатԥҟьан идәыцәлоит,
Қәаршҩы ҷәҷәак рыхьӡар ҳәа ишәозшәа…
Нас даҕеа гәашьак аҟынӡа снаскьоит, –
Амшьамба дуӡӡеиԥш, алашьцара
Ибжеиқәа-бжашлоу ақалақь ҭанаҳәҳәоит…

– Дабаанагеи, абри агәыцәха?
Иарбан тԥла-гәаҩоу дызҭытцыз?

Сышьҭахьҟа ишгац игоит абыжьқәа…
Атцыхәтәантәи Сеихатә Гәашьа аҟынӡа снаскьоит, –
Шьҭа ибыргхахьоу Сытцх исызханарҭәаап
Ихыркәшам сыгәтацәажәарақәа
Рымшынтца.

Аҟәа, 2005

АЛМҬАЛАТӘИ ҲҬЫНЧРА

И вечный бой!
Покой нам только снится
Сквозь кровь и пыль…
А. Блок

Ҳкылнаршәоит ҳаамҭа ҳарҭ агәыр-аҵа,
Аамҭалатәи ҳҭынчрагьы шәарҭарак аҵоуп…

Чарҳәара ҳзызухьоу ҳамшқәа ҳаҧысуеит,
Ҳамш каххаа ианыҟоугь – ҷьара иаамацәысуеит.

Ҷьоук адунеиаҿ аҳратәра еимаркуеит,
Ҷьоук заадырҟәылоит, ҷьоукгьы ҳараркуеит.

Ҭып хәыҷык ҳамоуп ҳаргьы урҭ рыбжьара,
Макьана алаҧш хаа ҳҳыуп ҳаҧсабара…

Ҽа ҷьоук ҏеалакны аҵых лашьцара,
Ҳакәша-мыкәша, иҳараркуеит ҭызгәарак…

Зынзаск ҳа ҳгәы ахьымҩазо иҧыршәоит
Ҷьоук рымчқәа,
Аамҭалатәи ҳҭынчра – илаҧшхырҧагоу ҭынчроуп.

Шьҭа иҟоума цашьак нас, каҳа-ҧеыда?..
Ҳразҟы зызбода?.. Знапы ҳаныда?..

Чарҳәара ҳзызухьоу ҳамшқәа ҳаԥысуеит,
Ҳамш каххаа ианыҟоугь, џьара иаамацәысуеит.

Иаҳхылаԥшхәу ҳиҳәап иаҳмоурц ԥсыҭбарак,
Макьана алаԥш хаа ҳхыуп ҳаԥсабара…

Аҟәа, 2005

ИҬАЦӘЫЗ АЗЫШЬҬРЕИԤШ, САРА СГӘЫ…

Са истәым ԥсҭазаароушәа акы
Аҳауа иналазт – ихыԥсыхьха…
Иҭацәыз азышьҭреиԥш сара сгәы
Дырԥсаҳәоит идгьылтәым зыхьқәак…

«Изаацәан угәы каужьт уара,
Аамҭала аԥсҭазаарагьы шьҭрақәлоит!» –
Иҭаѡлоит слымҳа абас џьарантә
Бжьы-мазакгьы – сыдгьыл иақәлоу…

Ҷамѡак атынчра сазгәышьуа,
Сангылоуп саамҭа анапсыргәытца,
Исхоуп аԥшазатцәгьы шәышәуа,
Анцәа саниҳәо, сыбжьы нытцак…

Ҷамѡак атынчра сазгәышьуа!..

АШЬХАРЫУАА, АШЬХАРЫУАА!..

Шьауардынқәак цоит иаҳҳыууаа,
Еицакра ақәым адунеи...
Шәа шәрыбжьагылан, ашьхарыуаа,
Нацьнатә апсҭазаареи апсреи!

Апсҭыр хытцны, шәгәышәҽеанҙамкәа,
Рҽаархон шәҭаркырц амацәаз, –
«Гәырпҵ-чырпҵ» рымшын абзарбзанқәа,
Амцапшь ақәтцәиаашон Кавказ.

Амцапшь ақәтцәиаашон Кавказ...

Ақыҭа иахыҩуан, апсҭа иҭыҩуан,
«Шәгыл!» ҳәа ишәыпхьоз шәбыкь абжьы.
Ахатцарашәа апхьарца иаҿыҩуан,
Еиларгылауа шәхәы-шәжьы.

«Гәырпҵ-чырпҵ» рымшуп абзарбзанқәа,
Нхытци-аахытци амца акуеит, –
Шәа шәзықәтәоу аҿы ҭоуҩанқәа
Рыкьыр-кьырбжьы саҳауеит.

Рыкьыр-кьырбжьы саҳауеит...

Жәҩанаҿ шәаҳәақәа мацәысуеит,
Артцәаа-сыртцәаа ҳәа шәыҳәҳәо,

Храк шәаҽысуеит, аҩхаа шәҭысуеит,
Асымҟәыл ззырҳәатцәҟьо еимгәҳәо…

Ицоит ашьауардынқәа ҳхыууаа,
Сыбла иаахгылоит қьапҭақәак, –
Шәышьҭа ихыушәа ԥшакгьы ууа…
Са срызхәыцуеит аамҭақәак.

Са срызхәыцуеит аамҭақәак…

Ҽааихак рымам абзарбзанқәа,
Ҭынчрак амаҳам Кавказ, –
Шәнеиуеит тәамҩахә шәымаҳамкәа,
Слымҳа итаҩуеит шәара шәуаз…

Слымҳа итаҩуеит шәара шәуаз!

Ицоит ашьауардынқәа ҳхыууаа,
Инапы ҳануп, Анцәа ҳазшаз.
Ашьхарыуаа, ашьхарыуаа,
Аԥсы шәаԥшәмаха Кавказ!

Аԥсы шәаԥшәмаха Кавказ!

Аҟәа, 2005

* * *

Кыр ҵуеит еимарыԥсеижьҭеи ҳҵеиҵь,
Аха иахьанҙагь сыблақәа ирхытҵуам
Уи аѡнытҟа ахаҳәқәа ирывтциаауаз аҭырас...
Ԥхыҙла иҭысталоит аҵеиҵь
Ԥхынрала саҵәца иҭаҵаалоз аҙыхь...

Кыр ҵуеит еимарыԥсеижьҭеи ҳҵеиҵь,
Кыр ҵуеит уи еиԥш аҙыхь снаҧымхәеижьҭеи.
Иахьгылац игылоуп ҳамҙырха зегь зымҩехазкуа
Амжәаҵла...

Кыр ҵуеит еимарыԥсеижьҭеи ҳҵеиҵь,
Аха сгәы иснаҭалоит сара аамҭала
Анкьеиԥш амжәабыҷъқәа ныхиаала-аахиало
Ихыԥсалоушәа ҳҵеиҵь...

Кыр ҵуеит еимарыԥсеижьҭеи ҳҵеиҵь,
Кыр ҵуеит са снаҧымхәеижьҭеи сҙышауа,
Ԥхынрала саҵәца иҭаҵаалоз аҙыхь...

Аҟәа, 2003

ҬХЫБЖЬОНТӘИ АЕВКАЛИПТҚӘА

Аԥхын ҭхы алашьцара ҏеалак,
Ран ишаалыхшаз еиԥш ҏееилыхҙаны,
Амшын аҟәара иаақәгылт
Кәыркәа шоура зызхымгоз ҳәсақәак...

Аха амшын аҭалара рзымгәаҧкәа,
Шьытцәра-шьытцәра рыхцәқәа нарықәыпсан,
Асапын-шәах иаалтцызшәа,
Рцәа-ржьы ҟәашкакараҙа,
Иааикәагылеит ҷьарак...

Нас рыхқәа неидкыланы,
Маҙажәакгьы еибырҳәон ҭхыбжьон.
Ршьапаҿы ишьҭан еикәарҿены,
Урҭ иршәырхыз рыцкқәа...

Ҭхыбжьон сара сыбла сажьон, –
Амшын иҙыхгылаз аевкалиптқәа
Сгәы аԥсы адыршьон...

Ҭла ҟьантазқәак рцәа-ржьы
Алашьцараҿ иссиршәа илашон...

Аҟәа, 2004

АСАҬЫР

Ҽнак зны ҳаҩнатцаҟа сахьнытцалаз
Сылаԥш итцашәеит машәыршәа
Сабду иҭынхаз асаҭыр…
Уи крахытцуан. Иаҿыкәалахьан ажьакца.
Исгәаласыршәон иҳаҩсхьоу аамҭакәак,
Ҿымҭ сахьгылаз, асаҭыр асаба ақәхуа.
…Нас рхала ицәыртцуан сҿаԥхьа зтцаарақәак:
– Шьҭа изҭахыда зны аҿҿаҳәа
Аџь-тцла еимызхуаз асаҭыр?

Уажәшьҭа дабаҟоу анкьеиԥш аҟауар зыршьшьо?
Уажәшьҭа изҭахыда аҟауар ахаҭа?
Асаҭыр ахаҭа?

Искын такәаамҭа ажьакца иафаз асаҭыр,
Ахьӡ затцәык аанхеит крызхытцуаз амыруга…
Мышкызны ахьӡгьы ззымдыруа дҟалашт.

Сархеологушәа, сахәаԥшуан такәаамҭа,
Машәыршәа ҳаҩнатцаҟа испыхьашәаз
Сабду исаҭыр…

Аҟәа, 2004

* * *

Мамзышьхантәи иасит апша,
Икыднаршәшәеит уи етәақәак,
– Лапшыла, гәынхәтыстала ипшаа,
Абан, иахьлеиуа икакәкәа…

Уазхәыцла ухазы, тхагәазы,
Етәаҵьааи аууаи рлахьынта…
– Иаххазар дареи ҳареи псык?! –
Икыдшәеит – ҽҳәарак рзыптәан…

Урт здызкыло адгьыл шанхашт.
Издыруада адгьылгьы апеипш?
Аетәақәа рышьтамта нхашт
Ижәытәзоу поетк ицәаҳәеипш!

Гагра, Мамзышьха
2002

* * *

Патреҭ зҭасам ԥшьыркцақәоушәа иҭацәҳа,
Ишанханы аҭых иалаԥшуан
Иаха иаашаанҳа,
Сԥенцьырқәа…
Ашьыжь сԥенцьырқәа ҟьаҟьаҳа ианаасырт,
Уаҳа царҭа рымамкәа иԥшызшәа,
Суада-лаша ныѡндырҭәааит
Иҟьалаз ахьычԥаԥырқәеи,
Ашьхыцқәеи, аҭарақәеи,
Аԥшалас иҽнаршәшәаз
Атамашәҭқәеи…

Убасҟаноуп сара ианысныры
Исызгәамҭазакәа
Аапынра
Кылыхха
Ишааз…

Владислав Арзынба изкыз ацәыргақәцаҟны

Л. Еныкь, В. Цьениа, В. Зантҭариа

Денис Чачхалиеи Владимир Зантҭариеи

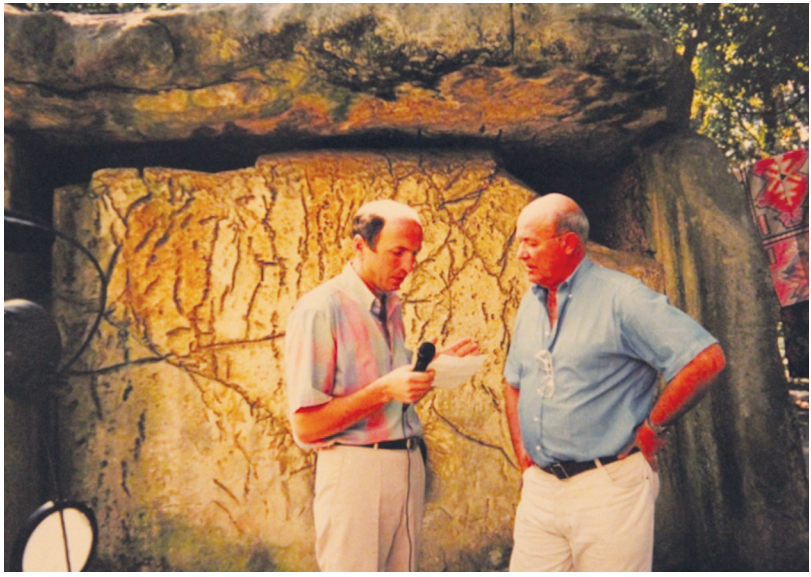

Иури Сенкевич Аҧсуа телехәаҧшра аинтервиу аитоит

ЕИГӘНЫҨУЕИТ ҲАБЖЬҚӘА, ЕИГӘНЫҨУЕИТ ҲАПҪСҚӘА...

Ааи, ҳхи ҳамчи еиқәхароуп
Уаҳа псыхәа жәлак ҳамам, –
Ацәымгреи агәаҕи – амилаҭ ҭадырхоит.
Ҳагәқәа рҟәышра – ҳара ҳаиқәнархароуп,
Шьҭа иаамҭоуп,
Ҳанагха –
Ахааназ ҳагәқәа хаҳәхоит...

Шьҭа иаамҭоуп,
Ахҿыхреи апҫҿыхреи ираамҭоуп!
Иашәыркла! Ижәбылла, ижәбылла ацәашьқәа!
Дгьыли-жәҨани еизыразны иапыртҵаз Аҳәамҭоуп
Даҿазныкгьы ҳаҵьал ҳахзырпҵаз ҳара...

Атцыхәтәа ааигәахазшәа ҳдунеи еилашыҨкуеит,
Здунеи зыпсаххьоу ҳабдуцәа гәынқьуеит.
– Шәанықәла, шәанықәла иҧшьоу Ахақәитра!
Зызқәаҭып ҭынчым рыбжьы саҳауеит...

Ҵьоукы ҿаҳа-дагәоуп. Ҵьоук лашәҙахама?
Абырг-ҧааимбаргьы иажәа иҿабеит.
Аныхапаа ҿиҭуам. Ҿнаҭуам ауахәама
Ҳарҭ зхылтҵшьҭра згәаламшәо
Хреиҧшны ҳаанхеит...
Шьҭа иаамҭоуп,

Ахҽыхреи аԥсҽыхреи ираамҭоуп,
Иашәыркы! Ижәбылла, ижәбылла ацәашьқәа…
Исаҳауеит асаркьалбжьы – дгьыли-жәԥани
ирҳамҭоу,
Еигәныԥуеит ҳабжьқәа, еигәныԥуеит ҳаԥсқәа…
Еигәныԥуеит иҭахазгьы,
Инхазгьы рыгәқәа…

Мшаҽнеиԥш мра-шәахәала икәабоуп аԥсабара,
Ԥаԥхьа ашара ҳаԥылоит
Амаалыкь-цәа ҳхьыкәкәа…

Шьҭа ииаамҭоуп!
Иԥшьоу Ахақәиҭра ҳаныкәны,
Ҳҽеибаркны ҳдәыкәлап,
Ԥаԥхьа ахақәиҭра ажәла ѣьауа!
Ҳлахьынтамԥа ҽнак зны ҳзыцәѣьалаз
Цәашьыркыла иԥшаауа!

Аѣәа, 2005

ШЬҭА АШЫҚӘСГЬЫ НҬӘОИТ...

Шьҭа ашықәсгьы нҬәоит. Мышқәак роуп инхаз.
Срызхәыцуеит ахҭысқәа: иаԥсамыз, иаԥсаз...

Иҳәатәыз, иҳәатәымыз... Сахьгылаз, сахьтәаз, –
Убарҭқәа зегь шьҭысхуеит хьаас, гәырԥас...

Иаҳа-иаҳа ихьысҳахоит Аԥсҭазаара Ашәҟәы,
Уа ҭыԥ-хәычқ азалхыуп сара сразҟы...

Ииасуеит ашықәс. Аӡышьҭра ҭабоит.
Схы сазҵаауа, кәакьҭа-ҭшәак сҿаҭа снатәоит.

Гәынҷыхьажәак сҷытҧьозар сѽызак иахьҽенак?..
СатҬазар сзаҬамҬуа рыцҳак иҳақ?..

– Мшәан, дызмыртәоузеи абри ауаѽ ԥьарак?...
Абас сзызҳәо ргәы рмырхькәа исызрыҭоума аҭак?

Шьҭа ашықәсгьы нҬәоит. Мышқәак роуп инхаз,
Срызхәыцуеит ахҭысқәа: иаԥсамыз, иаԥсаз...

Машәыршәа ишьапы саҕрагылама аӡәы?
Иац ҷымҭӡакәа исаѽсыз, исеиҳәои уаҬәы?

Издыруада имҽеыӷзар сҬәаѽа, сҟазшьа?
Гәнаҳак ҟасҬазар, уи бзиоу ԥьашьа?

Ицаз, уи хныркәышьа амам уеизгьы,
Иааныскылоит ҬәыцаК, шәысныхәоит зегьы...

Ари ашықәс аҬыхәтәантәи адаҟьа сырҽеып,
Снаҷыхәап аѽеиқәаҬәа, схьаакәа хнаҽеып!

Аҟәа, 2005

ЗРАХӘЫЦ ЗЫТҬШӘАЗ АГӘЫРЕИПҬШ…

Атҳ иамҟәытцшәеит хәыцрак,
Зрахәыц зытцшәаз агәыреипҬш…
Уи акәзаап алахь зеиқәу
Сызын тҳы уаха…

Амаҷоуп уажә аамҭала
Сықәызҟьало сшьара, –
Амаҷоуп са сдунеи зегь
Еибаркны измоу…

Агәыр-хәыҷ атца икылшәаз
Хәыцрақәак сышрышьҭоу
Иҟьаҟьаза иаашоит…

Иҟьаҟьаза иаашоит…

Сытцхи сареи ҳцәызқәа
Ирымазам хныркәышьа, –
Мышкызны, уи шыгәнызго,
Зрахәыц зытцшәаз агәыреипҬш,
Азын тҳы лашьцара,
Али-пси рыбжьара
Сналазышт саргьы…

Сналазышт саргьы…

АГӘАШӘ. АГӘАРҨ. АХӘЫШҭААРА

Агәашә. Агәарҧ. Ахәышҭаара.
Агәаҕь хәыҷ еиҟәыршәаз аҧхара.
Аира… Аҧсҭазаара… Аҧсра…
Ирҭынхаз иарбан?.. Еимгеимцарак!..

Гәыҕрақәак рцынхәрас – ауаз,
Имацәысны иҷыцәаахьоу гәаҧхарак…
Зегьы-зегь ниасуеит абас
Ҽа цьоук зыхьҭәыуо лаҧшҭашәаран!

Агәашә. Агәарҧ. Ахәышҭаара.
Имҩасхьоу аамҭақәа рышәшьыра.
Уразҟы уаҧысны ицеит ахшьырахь…

Зыҟәрахь инеихьоу
Агәрагара…
Аира.
Аҧсҭазаара.
Аҧсра…

УАРА МҨА ХАРАК УҚӘУП, САШЬА!..

Заԥьал зхыццакыз ашәҟәыҩҩы
Даур Занҭариа игәалашәара иазкуп

Уара мҨа харак уқәуп, сашьа,
Уарҭмаҟ уазқәынтца…АангыламҨа умаҳам.
– Маԥк ууаҭгыл, нас, сашьа, уԥсы шьа!..
Саргьы сыгәҭыха засҳәо ҳәа уаҨ дсымаҳам.

Зны усцәалаҳуеит Москватәи аурҭ,
Ужакьа аршлазшәа збоит зны асыҭәҳәа, –
– Уԥсы ааиҭак, нас, маԥҳак, Даур! –
Ууаи, ҳнеидтәалан ҳаицәажәап ашьшьыҳәа…

Убжьы ҭахәаҽуп. Ихәашьуп улакҵа.
Угәҭыхақәа рыццышә ҭаԥсоуп уҭыҭныжәга…
Пҳыҳла, цҳак уқәлан унеихуан ааигәа,
Улакҵа исанаҳәон: «Шәсыцхраа, сырыжәга!..»

Аҭҳарцәҳәа саақәтәар, нахьхьи, хараҳа,
Дәхәыԥшк атцыхәан сылаԥш ухьҳахуеит…
Уарҭмаҟ уазқәынтца, ԥсааиҭак ҟамтца,
МҨахәасҵа ҟьалак ианыршәлан уцахуеит…

– Маԥк ууаҭгыл, нас, ҳаицәажәап, сашьа!
Зны ҳанқәыԥшыз еиԥш «Амраҿ» ҳнеидтәалап.
Ҩымҭҳакәа ҭәыцақәак шьҭаҳҳып, сашьа,
Иҟам ратцәцахәгьы ҳҳәап иныхҭәалан…

…Ҩаԥхьа сышҟа ихынҳәуеит са сыбжьы,
Атҳ лашьца иалаҙыз адәыҷбақәа рытҭәаабжьеиԥш.
Зегь ҳаман илеиуеит агәхаштра – аҙышьшьы,
Ихьанҭоуп шьҭа схәыцрақәагь, сыуаҩыбжареиԥш…

Дгьыли-жәҩани ирзаартуа, Даур, уҟазшьа,
Ашықәсқәа ниасуеит, ԥсаатәтцас еишьҭалан, –
– Уԥсы ааиҭак, нас, сашьа, уԥсы шьа! –
Ауазеиԥш, сгәы инҭасҳәоит сажәақәа аамҭала.

…Узхьымҙаз наумданы, уажәабжьқәа ирҳәап,
Цҳаражәҳәаҩра руп нас уажәеинраалақәа! –
Уа Тамшьтәи атцых уара уҭанаҳәҳәап,
Ԥааимбартцас дунеи еибаркыра-ссирк уалархәуа!..

Уқьыԥаха мҩа харак уқәуп, сашьа,
– Маҷк, ууаҭгыл, нас, сашьа, уԥсы шьа!..
…Ишьҭрақәланы сышҟа ихынҳәуеит са сыбжьы,
Зегь амҿхакны илеиуеит агәхаштра – аҙышьшьы…

САРА СТӘАЗААИТ ИААШААНЗА, ҨЫМҬ-ҧСЫМШЬА…

Шәха дуқәак згәылоу абыстаԥха
Мпахьшьыцкьала инҭалыхәхәоит, ҭынч,
Дмыццакҳакәа инатцалтцоит хчык…
(«Иудыруеи, дымѳахытцыр уаха зны сасык?..»)

Нас мрагыларахь лҧы нарханы,
Лоунытә даақәыԥсычҳаны, ҧаалтуеит лара:
– О, Анцәа бзиала иаҳзырша!..

Абас, дныхәа-нып хьаны, лҧыналхоит
Луадахь – зхы аџьыка ықәызххьоу сан…

Сара стәазаашт макьана ҧымҬ-ԥсымшьа,
Сан дзыкәныхәахьоу Атцых ду ѳызара азуа…

Сара стәазааит иаашааноа ҧымҬ-ԥсымшьа,
Аԥстазаара иаркараз ахцәышла
Лҭынчра хьчауа…

Сара стәазааит иаашааноа ҧымҬ-ԥсымшьа,
Акәымжәы-шкәакәа зшәызтцауа Сымш Ҧыц
Иреиғьҳоу жәеинраалак азкуа…

Ашәваза ҧ икнаҳау скәаҷаби
Сытцхи еицкьатоит абар…

О, ишԥахьанҭоу ҳанацәа Рҳақ!..

ҲАҠОУШӘА… ҲАҠАМШӘА…

Ҳаҡоуп ус… ҳаҡоуп… ҳаҡоушәа, ҳаҡамшәа,
Ацәгьагь абзиагь ззеиԥшу ҳа ҳакәымшәа, –
Аԥстазаара шьшьылаҳа ишнеилац инеилоит,
Ҳартгьы ахыҟәаҿ ҳназаанза – ҳгәаҭеилоит…

Зны ҳарԥышьызшәа, ҳаҡоуп акалашәа,
Адунеи ҳақәуп ҳазхылҵыз даҳгәаламшәо…

Ҳахдырра анҿыхало, ҳаахаха-чахалоит,
Нас ԥаԥхьа гәхаштрак анаҡә наҳҳаҳалоит.
Ҳаҡоуп ус… ҳаҡоуп… ҳаҡоушәа, ҳаҡамшәа,
Иацы зны абраҡа инхоз ҳара ҳакәымшәа…

Ҳнеиуеит ҿымҭ-ԥсымшьа… ашьац мырҡьыцзакәа,
Ҳниасуеит наҡ аҙәы игәы нмырхазакәа…
Ҳахдырра анҿыхало – маҷк ҳаахабыхацлоит,
Ҷьоукгьы ахаан иҳамбацшәа ҳнарыхәаԥшлоит…

Ҳаҡоуп ус… ҳаҡоуп… ҳаҡоушәа, ҳаҡамшәа,
Ацәгьагь абзиагьы ззеиԥшу ҳа ҳакәымшәа…
Ҳара ҳцынхәрас ҩа ҷьоук аҵоуп еидарак,
Даҩа ҷьоук неиуеит иаҿалан ԥадарак…

Даҩа ҷьоук рышҡа иҳаршәуеит ахаҳәқәа,
Зымԥа ианысхьада зцәаԥа мыԥсахкәа?..

Нас ҳцәа ҳазҭаҙыҙои, ҳаԥылауа ныҳәак?..
Аныхеиԥш ҳзацәшәоузеи ҳаазқәылаз
ҽеыԥныҳәак?..

Ҳаҟоушәа, ҳаҟамшәа... ҳаҟоуп, ус ҳаҟоуп,
Ҳазегь мышкызны ҳахьеиқәшәо ҷьаракоуп...

Аҟәа, 2007

* * *

Уахынлоуп. Суаҷьаҟ-хәыҷ
Иҭашьқьыруа амца
Ианызбаалт
Сабдуи сандуи рхы-рҿқәа...

Ижәытәҙоу ԥсыуа бызшәала
Ицәажәон еицхыраан амҿқәа...

Сазыҙырҩуан атцых,
Еиқәыршәны сшьамхқәа...

Ашамҭаз –
Сыҩны ахыб
Раҙны-ҭцәымаҕқәак наархан
Иахысхьан
Сҭынчра иахҭыгәлаз
Ақәа...

МШЫНТЦАҚӘОУШӘА, БЫҒЬѠЕЖЬҚӘАК КАПСОИТ...

Рыматәа ѡазақәа ршәырхуеит шьта атлақәа,
Абыҕьѡежькәа капсоит, икапсоит...
Ҳарт, ауаатәыѡса, атлақәа ҳрацлабуам,
Аха ҳгәатцақәарҿ ажәѡан қәарпссоит...

Зны ҳажьоит, зны ҳахнахлоит ашәалҟьа-мра,
Зны ҳазхьарпшуа иҳаѡсхьоу пхынрак,
Нас цәанырра-хышхытцәарак ҳалгауа,
Ҳгәаҳеанзамкәа иааҳадгылоит қәрак...

Иршәырхуеит атлақәа рыматәа ѡазақәа,
Матәа ҽыцла рыҿтарыҳәҳәарц нас...
Ҳарт, ауаатәыѡса, ҳрацлабуам атлақәа,
Хнырҳәышьа змам ҳамоуп гәырѡас...

Ҳа ҳнаскьалашт шьта ус матәа ѡазала,
Ҳара ҳгәатцақәарҿ ажәѡан қәарпссоит.
Рыпстазара рҽыцуа, рҽеитаркуеит атлақәа,
Мшынтцақәоушәа абыҕьѡежькәагь капсоит...

Ус матәа ѡазала ҳарт ҳнаскьалоит...

* * *

Сара сцәа-сжьы –
Сыԥсы иаҳаԥуп…
Схьаа-сыгәҭыха
Сара исеиҳабуп!

Зны-зынла Сыдгьыл
Санхалоит убас, –
Жәԥантәыла ҭынхада–
Етцәада инхаз…

Сыкәша-мыкәша
Ҭацәырак газгоит.
Сыƕоушәа-сыƕамшәа,
Схала саанхоит…

Аҭацәыра-лашьцараҿ
Икәеицеиуеит цәашьык.
Са сдунеигьы, дунеимшәа,
Иԥшуп еиқәышьшьы…

Ҽымҭроуп уа иамоу
Сыдгьыл бызшәас…
Усƕан сызатцәра сымоуп
Сараҙәкгьы ҭынхас.

Сара сцәа-сжьы
Сыԥсы иаҳаԥуп.

Схьаа-сыгәтыха
Сара исеиҳабуп…

Сара саамҭа са
Сиаанӡа,
Инасаԥҟьа ицахьан…

Сара сҷымҭра – изаацәан! –
Са саԥхьа иихьан…

* * *

Абанҭ апҵа быбышқәа реиԥш,
Сыхраа-ӡраауа ԥхыӡк са салоуп…
Аԥшалас иарӡысо абыҷьԥеижьеиԥш
Уажә сзаҵәуп…

Хынҵа-ԥынҵеи,
Гәырԥа-гәыршреи
Ршоура салҵырцаз сеихоит…

Агәхашҭреи агәалашәареи
Рҳәаа еишьылраҷ
Сҳарҵа-сырҵа сырӡырц,
Сыхәцәырххоит…

Сыԥстазаара зегь
Цьарак еизгазар, –
Цәаҳәа-ҷахтцәахак
Аҳәаа ҭшәақәа
Ирҵаӡоит…

УА ИЗЫХГЫЛОУП ҶАНДАРҚӘАК ҲА ҲКӘАРА...

Ԥыцьа афырхацәа раб Самсон Занҭариа игәалашәара иазкуп

Уа изыхгылоуп ҷандарқәак ҳа ҳкәара,
Цәашьы иатҵәақәоушәа икахәхәа.
Уа илагоит, илагоит ҳазлагара,
Атцыхәтәантәи амчқәа еизыркәкәа...

Инкахәыцуа иахьгылоу агәашәаҿ,
Иҟәашза асы рықәнаут ҳаҿеқәа...
Уаха шаанза ҿааихак ҟартцашам,
Абгыз иреишуа ҳлақәа...

Еиқәуп уа ҳахкаараҿы пҳәаҟәак,
Ҳкамбашьқәа рхы раҳа иҟаауеит, –
Урҭ нымԥак рызхызшәо дабаҟоу? –
Уи ҿа ԥнаҭак иԥшаахьеит...

Уа изыхгылоуп ҷандарқәак ҳа ҳкәара,
Цәашьы иатҵәақәоушәа икахәхәа.
Дныгәнысуа дцоит азлагарахь,
Пҳәыск, ашәеиқәа налхьыкәкәа.

Сахьа еиқәарақәак сыбла иаахгылоит,
Уа быжьқәакгьы снарҳашам аԥша.

Сыҭцхи сымши еиҕацәоушәа иааиҧылоит,
Ҭынчра ахьыҟамгьы збоит омашәа…

Уажәы асы иҭанаҳәҳәоит ҳара ҳҳабла,
Абгыӡ иреишуеит ҳлақәа…
Инкахәыцуа игылоуп агәашәаҿ
Шьҭа аҧшәымада инхаз ҳа ҳаҿеқәа…

* * *

Абар ишыхәлара ихәлеит.
Рыҿҭарыҳәҳәоит шьалла
Адәқәа,
аѡнқәа,
ауаа…

Атцх амыдаҕьцәаҿ аҿеатцәахуеит
Шьыжьынӡа,
Амра – акрыуѡы…

Аҿеахьатцәахра азымдыруа
Аҳауа иалоуп
Зхы мыцхәызшьо ҧстҳәак…

Абар ишыхәлара ихәлеит…

Жәѡанаҿ мцак неихәлеитцоит
Кыр зымчу…

О, ишҧа ҭбаатыцәу
Жәѡантәыла Аҳ
Ихәышҭаара!

АБРАНЗА ГӘЫНХӘҬЫСҬАЛА САААИТ...

Абранҙа гәынхәтцыстала сааит,
Абраҟа саатҭылан снатәап.

Сгәы азыбжа исанаҳәоит: «Ааи!»,
Сгәы азыбжа исанаҳәоит: «Мап!»

Саапсазар, издыруада, шьҭа,
Сазкылсзар сдунеи ду агәҭа?..

Сгәы азыбжа исанаҳәоит: «Ааи!»,
Сгәы азыбжа исанаҳәоит: «Мап!»

Ҩ-дунеик еибашьуеит са сгәаҷы,
Ааибышьа змаҙам ҩ-дунеик.

Нахьхьи, хараҙа, аҳәааҷы,
Хәылпҵ-шәапшь ҩ-цхык еихьнагҙеит...

Са сырпылеит ладантәи иаауаз,
Са имҩапызгеит ҩадаҟа зхы хаз!..

Са исҙываст сармаҭаа рхыпша...
Нас гәыннаа ршьамҩаҷ сшәыпшаап!

Сара суаз иаҳахьеит ахазар,
Сара исыкәзам ҙра-пспра бзанцы!

Сара сгәыгра са сгәатца иҭазар,
Дгьыли-жәҩани ирҳәалашт сыбзырзы!

Слабашьала сыжәԥан ҭсыргәашт,
Сааит абранҙа, слабашьа сҿанҵа!

Абри адгьылаҿ сыҙбахә рҳәалашт,
Сааит сгәаҟрақәа хьаас иҟамҵа…

Сгәы азыбжа исанаҳәон: «Ааи!»,
Сгәы азыбжа исанаҳәон: «Мап!»

Абраҟа саатгылан снатәап,
Абранҙа гәынхәҭыстала сааит…

* * *

Акымзарак ҳхаҳамгаҙазшәа,
Ҳазнысхьоу атҵәаҕәа ҟаԥшь нахьшьны,
Ҳазцәымгыз цьоукы ҳдыргаҙазшәа,
Ҳтәан – цьашьахәык ҳазыԥшны…

Нас ҳзышьцылаз аныха-хьытҵәцара,
Иагәыдаҳҵон ҳарҭ алапҟьа…
Ҽнак – ҳаззыԥшҙам жәԥангәашәԥхьарак
Ҳзаатуаз цьаҳшьон – ԥапхьа…

Аха ишлеит лабҿаба ҳа ҳдунеигьы,
Уигь гәнаҳа баапск иатҵоуп ҳа ҳаиԥш?..
Ҳрыбжьоуп ҳашрыбжьац – ҳматанеиуа
Ҳразҟыдара – ҳазаҵәра – ҳпеиԥш…

ИНЕИЛАП СЫШЫҚӘСҚӘАГЬ ЕИШЬҬАЛАН...

Инеилап сышықәсқәа еишьҭалан,
Ҭынч иқәлап зегь рҭыԥ.
«Иҭышәынтәалап зегь аамҭала!» –
Зегь рхьышьҭрахь ихынҳәып...

«Зегь аамҭала иҭышәынтәалоит!» –
Ус дгәыцлап ауаҩы...
Аҳаԥшьа аҵаҿ – ах ҵаатәалоит,
Икәеикәеиларцаз аҩы!

Зегь алагоит аӡлагареиԥш,
Зра-ԥсра зқәым ҳдунеи.
Ҳалҵышт аҳаԥы-лашьцареиԥш
Ҳзырлашәуа аԥаршеи...

Абри адгьылгьы аамҭала,
Ԥшьаала иаазқәыршәшәоит.
Иацәымыцхәны иахьынҳалаз –
Наҟ инацрышәшәоит...

Иҭышәынтәалап зегь аамҭала,
Жәҩангәашәԥхьарагь аатып!
Инеилап ашықәсқәагь еишьҭалан,
Зегь рхьышьҭрахь ихынҳәып!

ШЬЫБЖЬЫШЬҭАХЬТӘИ АҨСҭАЗААРА

…Шьыбжьышьҭахьтәи аҧсҭазаара ҕархеит уажәшьҭа,
Шьҭа сымшқәагьы ирытҵаҙам хаарак…
Исаѽсхьоу ахҭысқәа срызхьаҧшуеит еиҵа,
Избоит иахьҭаулоу – иахьҙыҕгароу…

Ааи, уахьоуп асыҧса тҟәацыбжь ахьго,
Аҙиасқәа ахьнеиуа ихышхытҵәо!
…Иабаҟоу абиҧарақәа атәыла зырбгоз,
Амшын ду ахьтәы-цҳа ҳазхызтҵоз?..

Шьҭа урҭқәа зегь ныжьуп нахьхьи, хараҙа,
Агәхашҭреи агәкаҳареи Реиѽхаа҂ҿ…
Шьыбжьышьҭахьтәи аҧсҭазаара еихсыҕьуеит зынҙа,
Маҷ-маҷ уи ҳанышәалар еиҕьхап…

Адәеиужьқәа ныжьуп нахьхьи, бжьышьханхытҵ ,
Ирыкәшоит урҭ ҿыѽқәак кьыр-кьыруа!
Са салоуп зегьы-зегьы схазыршҭуа ԥхыҙк, –
Шьҭа саамҭа шымѽасуа сзырдыруа…

Шьыбжьышьҭахьтәи аҧсҭазаара ҕархоит уажәшьҭа,
Шьыбжьышьҭахьтәи сымрагь еихсыҕьуеит…
Са ҿеыццышәқәа Рдәеиужь сназхьаҧшуеит еиҵа, –
Еҳ, башами! Башоуп! Сгәы сыхьуеит!..

Шьыбжьышьҭахьтәи аҧсҭазаара ҕархоит уажәшьҭа!
Шьыбжьышьҭахьтәи сымрагь еихсыҕьуеит…

АЛЕКСАНДР БАРДОДЫМ ИҲАҬГӘЫН АҨАПҲЬА

Узқәаҭып ҭынчуп, Саша, абра,
Ԥхыʒуп… акымзарак амчым аԥсра.
Уахазны, ҵхыбжьон зны – уанаҳамбо ҳарҭ,
Иуқәыршәу ауапа наѣ иныԥхьаршәҭ!

Инҭалоит етҵәакгьы абар икакәкәа,
Еитҵых ԥааимбарҵас, Саша, унапқәа!
Ушнеиуа ушьацәхныслар, умчқәа каԥсар,
Уахьчап баѣоушәа иухагылоу Аԥсар!

Иарс улабашьа, ирҽеи ухҭырԥа!
Ахрыԥхра иаԥыло – хратәыла аԥа!
Амҩақәа еималоит… Ашәышықәса цоит…
Саркьалҵас ҳгәыгракәа ҷыххаа инкаԥсоит…

Жәҩанахь еитҵихуеит апоет инапқәа,
Жәҩангәышьҭра ианитҵоит имшынтқакәа!
Абар шьҭа Ԥсыʒха ишарккоит, ишаркка,
Рыетҵәахә иацҭашәоит ҷьоук ррразѣққәа!

Шьҭа иаамҭоуп, Саша, уҩеиха, уҩагыл,
Ахьыуҳәа уҽыжәла! Ухьтәы шькыл уангыл!
Ухәракәа Ԥсыʒхатәи аԥшалас иарґьап,
Уашәақәа ааумдан, уашәақәлацәа ирҳәап!

Унеила ҵеыхәа умаҳмыз нарбаны,
Ахақәиҭра абираҟ ахагылоуп Аҧсны!
Убас, Александр, ушьҭхысаа уцала,
Ажәеинраала ссирқәа аҧҵала!

Уа уиит, уагьҭахароуп адунеи ду агәҭа,
Унеила ҿырххыла, иҧьбараз улакҭа!

Уҿамҟәытҷжәа нас адгьыл, жәҩантәыла уазца,
Уажәа қәрахьымʒагь жәҩангәышьҭра иантца!

Аҟәа, 2007

* * *

Зымҭәыжәҩақәа аҧшатлакә иажәжәаз аҧсаатәеиҧш,
Схәыцра мчымхақәа жәҩанахь еихоит.
Аҧсҭазаара ахықәан – атцыхәтәантәи асаатаз –
Жҩангәашәҧхьарагьы каххаа илашоит!

Сара схы аннықәыстцо, гәхашҭра ссирк сҿаҭан,
Ацәашьеиҧш исхагылан Сдоуҳа ҷаҧшьалоит!..

АԥСҬАЗААРАГЬ ҬБААУП АДӘКАРШӘРЕИԥШ…

Аԥсҭазаарагьы ҭбаауп адәкаршәреиԥш…
Ус ҳгәы ҳажьон…
Ҳақәын мҩак ус, ҳагәқәа каршәзан,
Ихәлон, ишон…

Нас қәаршҩы баапск еиԥш иаакылҟьон,
Ҳа ҳаззыԥшзам.
Ҳамҩасуан, уи ҳахылҟьа-ҷылҟьан…
Уи – лахьынҭан…

Мшәан, иарбан нас ҳара ҳзықәгәыҷуаз,
Мчыс, доуҳас?..
Цәқәырԥак ааиуан – ҳа ҳазҷәыхуаз,
Инаҳагәҭас…

Нас ҳашьҭрақәлан адгьыл ҳакәшон,
Ҳәаак змазам.
Аԥсҭазаарагь дәкаршәраз ҷьаҳшьон,
Ус ҳаазан…

Ҳа ҳахнахуан лаԥштцашәарак…
Зра-ԥсра зқәым.
Дгьыли-жәҩани ирыман ԥҟарак,
Ԥгара зқәым…

Ԥгара зқәым…

* * *

Рышьхәа ахьеивҭоу дгьыли-жәѡани
Уи збахьада лабҽаба?..
Аԥсҭазаареи анашанеи
Рҳәаақәа ахьеилоу са исшәырба!..

Издыруада сытҵхи-сымши
Шаҟа ԥсҭазаара рыбжьоу?..
Издыруада сымреи-сымзеи
Шаҟа зқьышықәса рыбжьоу?..

Маӡас иатҵои Асар Рымѡа
Иҭатҵәах иамоу Амшынҵа?
Урҭқәа срышьҭоуп хыма-ԥсыма,
Саргәаҭеиуеит слахьынҵа…

Саргәаҭеиуеит слахьынҵа!..

Заҟа ахытҵуеи ажәеинраала
Раԥхьа иқәѡыз са сдунеи?.. –
Абас хәыцрақәак сдырҟьалан,
Схьышьҭра схыланы саауеит…

– Дызмырҭынчуеи, дызмыртәоузеи?–
Ҷьоукгьы срымоуп ҷьашьахәыс.
«Аха урҭқәа, зыугәырѡоузеи?
Дад, унеила, ухьышьҭра ухыз!..»

Рышьхәа ахьеивҭоу дгьыли-жәԥани
Уи збахьада лабҷаба?..
Аԥсҭазаареи анашанеи
Рҳәаақәа ахьеилоу са исшәырба!

Рҳәаақәа ахьеилоу са исшәырба!..

АЗЫН-ҬХЫ ИАЛЫХӘХӘА АҨСААТӘ...

Азын-ҭхы иалыхәхәа аҧсаатә
Инеиуеит жәԥангәыла, жәԥангәыла,
Ашәышықәсҟәа ирхаану са ссаат,
Хҭысҟәак арҷыхоит, иааҭгылан.

Ажәԥан ҭырцәажәаауа ицоит,
Апҟақәа аҧырра иаркараз.
Урҭ рыҧырра ишацынҭәо збоит
Схәыцра сахьызыгзо ашара.

Апҟақәа ршыкьыбжь еиқәтәоит
Ашамҭаз. Шьҭыбжь ыҟазам уаҳа.
Ашара саҧылауа, сшәоит, –
Сызҭымзаара сатоушәа гәнаҳак...

БАГРАТ ШЬЫНҚӘБА
ИГӘАЛАРШӘАРА ИАЗКНЫ

Дыҟам. Даабом апоет ихаҭа.
Дынкахәыцуа днеиуам, ақалақь далалан…
Мап, иара иакәзам иҳацәажәо шьҭа,
Аҿҽаҳәа иҳацәажәоит иажәеинраалақәа…

Аҩхаа ҭзырцәажәаауа арҩаш абжьы
Игәеисыбжьы алыҩны иааҩуам ахарантә.
Инхазшәа сгәы иснаҭалоит аамҭа еиқәышьшьы,
Ҳаҧстазаара иагхазшәа еибаха-еибафарак…

Дыҟам. Даабом апоет ихаҭа…
Еимгеимцароушәа ашәышықәса ниаҟьоит.
Ҳамҭәыжәҩақәа еитҵнахуеит иара идоуҳа,
Уи аапынрала ҳагоит Лаганиахәҟа!

Аҩхаа ҭырцәажәаауа арҩаш еихоит…
Ихыркәшоуп ашәышықәса абҕацымкыраҽы!
Апоет ихәанга сылапш нахьзоит,
Нахьхьи! Лапш ахьзымназо ашьантца-хьзыркыраҽы!

Дыҟам. Даабом апоет ихаҭа…
Дааҧшуеит уи ашәышықәсҟәа рыҧстҳәа иҿеналакны!
Мап, иара иакәзам иҳацәажәо шьҭа,
Аҿҽаҳәа иҳацәажәоит иажәеинраалақәа!

…Аҩхаа ҭырцәажәаауа арҩашқәа цоит,
Анаҟәоуқәагь ашьха цаҕь-цаҕьра дырлашоит.
Абҕацымкыраҷ ашәышықәса нҵәоит,
Уа ахааназ апоет идоуҳацкьа уалыуашоит!

САРА АМАҶОУП СЗЫЗХЬЫҴӘҞЬО, АМАҶ!..

Мшәан, сызмырҭынчуа иарбан сара?..
Рыбла сынхыҙларцу сымшқәа цьара?..

Сара амаҷоуп сзызхьытҵәҟьо – амаҷ! –
Шьҭа сышьҭрақәлан санбаԥхьари жәабжьк?..

Еҳ, са сышықәсҟәагь мҩаст қәаршыҩтцас,
Нас еиҩысуама сызхьымҙаз – сзыхьҙаз?..

«О, баша уазымпҧшын узҵаарақәа рҭак?» –
Гәхьаагарак иеиԥшны ихьшәашәеит аамҭак…

Нас, сызмырҭынчуа иарбан сара?..
Шьҭа санбахьҙо сыгәҭыха аҳәара?..

Исцәыҙхьоу рхаҷесахьа агәынкылара?..
Ҷымҵҙакәа раҵәцахә анкылара?..

– Сышықәсҟәа ршацкыра аԥылара!
Зны инсыжьыз ақәацә хәыҷ ахылара…

Фархьқәак рыхқәа рынеидкылара…

Нас сызмырҭынчуа иарбан сара?..

ҨШАК АЦРЫХОИТ СЛЫКӘ…

Сгәы зызҭам аусҟәа роуп
Уахгьы-ҽынгьы сызҽу…
Иамуит… сыҽҭахыскаароуп, –
Ус баша сытцых ҧҽуп…

Ус баша иныхыуп сымшқәагьы,
Исҧылашам лытцшәак.
Иаҳа-иаҳа сымчқәагьы
Маҷхоит алушәак…

«Дад, узҽу закәызеи?» ҳәа,
Иааѡуеит бжьык: «тыгә-тыгә!»
Иҟатцатәу санаҳәарц
Ҧшак ацрыхоит слыкә…

Уажәазын сҽыздысшьыло
Иақәѡуп: «Уатҷәазын!»
Сусҟәа анеихысшьаало,
Акыҟам са схазын.

…Иаакылҟьоит еимгеимцарақәак,
Сгәы амца азыркуа, –
Ҷымҭ-ҧсымшьа, скара-ҧсараха,
Ахышәахь саныҧшуа…

Сара схәыцра ҟьалақәа
Зну абҕьыц хазуп.

Сара схәыцра ҟьалақәа
Сыхынҳәра иазыԥшуп.

Рҽеыршьуеит арҩаш ԥагьақәа
Апаҩ рҽанҟьаны…
Адунеи зегь салаԥсоуп
Са сыԥсаҟьаны.

Ааи, ихытцлоит сычҳара
Арҩашеиԥш саргьы.
Изқәырзу иарбан сымчхара?..
Акымзар – акагьы….

«Дад, узҿу закәызеи?» ҳәа,
Иааҩуеит бжьык: «тыгә-тыгә!»,
Маҙажәа ссирк санаҳәарц
Ԥшак ацрыхоит слыкә!..

УБАС, ШЬАҨА-ШЬАҨАЛА...

Адәаҙа ԥызжәо ацәеиха ишыннажьуеиԥш
Аанԥынрала – ашьҭамҭа ҭаулан...
О, ишԥасҭаху са схәыцраӷәагь са сқьаадаҿ
Иаанхарцаз анхаѡ бзиа ицәаӷәарсҭеиԥш...

Ихыӷьҕьаа-ҿыӷьҕьааун макьана сцәаҳәа иназго,
Имчуп, аҽсынаҭом са сыцәмаа...

Имчуп, аҽсынаҭом са сыдгьыл...

Днеиуеит уа нхаѡык, еимгәҳәа адәаҙа,
Уи Ацәаӷәаѡ ԥсраҽенынҙа ситҵашьыцлап...

Имчуп, са исзалхыу адгьыл – малаҷырроуп...
Сыцәеихагь цагәуп... аха сеихоит.
Ус снеиуеит... сытҵагылам ҽаҙә ишәшьыра,
Сыгәтыха иарҿыхаз схәыцрагь хьанҭахоит...

Ус снеихоит... сымѡашьо агәра згоит
Асҟаамҭа са сызмырцәоз схәыцра –
Слахьынҵеиԥш
Ихьанҭахоит...

Анхаѡ бзиа
Ицәаӷәарсҭеиԥш
Сқьаадаҿ –

Сыгәжәажәара
Ашьҭамҭа
Ҩашьара ақәымкәа
Иаанхоит…

Убас шьаҿа-шьаҿала,

Снаскьалоит…
Сыцәеиха аҿы
Зынӡа
Ицагәааанӡа…

Снеихалоит!

АХА УЕИЗГЬЫ... АХА УЕИЗГЬЫ...

Са ссаат насымҭыхны истҵәахит,
Сыԥнашәқәа, сԥенџьырқәа асыркит...

Адунеи сҽаѣқәысыҵхеит са схала,
Аамҭак са сҽалсыхәдеит аамҭала...

Ахҭысқәа рҳырԥаш саԥсны ицеит,
Зынҳаск ак сгәаламшәо саанхеит...

Исхатәоуп лашьцарак еиқәышьшьы,
«Цыууы...» ҳәа игоит аҭынчра абжьы, –

Са сыѣоу, сыѣаму – зынҳаск,
Иамаҳам сдунеи гәырԥас...

Сзықәгәыҕуа акоуп инхаз уажәы,
«Цыууы...» ҳәа иго аҭынчра абжьы...

Исхазмыршҭуа са сышуаԥыз,
Схабыхацуа акы сшаҿыз...

Сшахәҭакыз анкьа зны дунеик,
Измымцәоз гәыҕреи, хьааи, гәырԥеи...

«Цыууы» ҳәа игоит аҭынчра абжьы,
Исхатәоуп лашьцарак еиқәышьшьы...

Са сыѣоу, сыѣаму – зынҳаск,
Иамаҳам сдунеи гәырԥас...

Аха уеизгьы… аха уеизгьы,
Иҟоуп сгәы зҟажо ҽакгьы:

Гәырԥынҵак иаҟароу Сара,
Иахсырԥеит Адунеи аԥсра…

* * *

Ҽымҭроуп. Иҟаҳам бжьык…
Атҳоуп аныкҟ леиԥш исабжьо,
Абжа былхьеит са сцәашьы,
Саргьы – сыԥсҭазаара абжа!..

Саатқәак роуп иамоу ҽҳәарас,
Абри ацәацәашь цыблааха, –
«Маҷзак еиҳауп уа иузынхаз!» –
Иснаҭом шәаҙыҙарак ԥсгаха…

Ҽымҭроуп. Иҟаҳам бжьык!..
Адунеи зегь сҷаԥшьоит сара схала.
Икьаҭоит лассы са сцәашьы,
Сгәыҷреи шьыжь-шәаԥшьи еиԥгалан!..

Ҽымҭроуп. Иҟаҳам бжьык…
Дыққыршәым адгьыл уаѳԥсык…

ПИЦУНДАТӘИ АЕТИУД

Рымпахьшьы ҟаԥшьқәа,
Рымпахьшь ҩеижьқәа,
Ҭынч иныҟәыршә аҟәара,
Ииоуп ашьшьыхәа, амра рҽаҭан,
Харантә иаҳҭааз аԥсшьаҩцәа…

Хәылԥ-шәаԥшь ҙытны амшын ихҭәалоуп,
Жәҩан иатцәара иашәуеит рцәа, –
Ижәҩангәыԥштәылоу ԥхыҙ ссирк иалоуп,
Ргәы раҳаҭҙоуп аԥсшьаҩцәа!..

Гәыҵҟьа-ԥсыҵҟьарак иацәыхьчоуп,
Ахы иакәиҭуп Аԥсынра!
Аамҭа иархынҳәуеит ахааназ
Аҧеиԥш! Агәыгра! Агәрагара!

Лаԥшҳәаа иатцәараҧы мызгәыҵқәак,
Абираҟққәа рхаԥыруа, иҧеырбоит…
Ҳаирпланқәакгьы рышьҭа ҟәашҙа
Жәҩан казказраҧы иаанхоит…

Абар, аҭынчреи ахакәиҭреи
Ижәытәҙоу рхьышьҭрахь ихынҳәуеит!..
Амш аԥырҭра азымгәаҕьыкәа,
Хәылпы-мра абла ҭраа иԥшуеит…

Рымпахьшьы ҟапҵьқәа,
Рымпахьшь ҽеижьқәа,
Ԥшьаала инкаршәны асаара,
Харантә иаҳҭааз ԥсшьаҽцәаҟәакгьы
Ргәы каршәны иқәиоуп
Аҟәара…

Ахы иаҟәиҭуп Аԥсынра!..

2008

АҚЫҬАТӘ САХЬАНҬАҚӘА…

Изычҳауада ҳаҙынра аҭыҳәрыкьқәа?
Ачыхь. Агәыхь. Нас март аҟазшьақәа…
…Икарҭәаз ах иажьазаап ацыблыкьқәа,
Абар иахьрылатҳаԥьуа урҭ ҳкәытқәа…

Ахьҭа ҭәҭәоуп. Уажәшьҭа имлеишеи сыкгьы.
Абар аԥныжәҽан алакҭа хәашьуп.
Жәқәак, нахьхьи, абардра иҽацәхыкны,
Ԥҳәык анбаҳазхыршәо ҳәа иԥшуп…

Акрыбжьоуп макьана аапынҙа.
Аԥсабарагь ԥшуп аԥсы ҙаны.
Уаха шаанҙа днатҷхоит анхаҽ имца,
Адәныҟа итцаауеит, адгьыл еиҟәжәаны…

СЫҧСЫР СУМҭӘЫУАН!..

«Сыҧсыр сумҭәыуан...» – дуҳәоит аҙәы,
Ажәа ҭынхоуп ииҳәо... иугәаларшәо ажьрацәара...
Ҷымҭ унаивсыр, дарауҧылоит уаҭәы,
Лакҵа хаа уирбашам... дултцит уи, дуацәажәом...

Аҧьамыҕәа ҳҭаргыланы ҳамоуп абас,
Ҧаршеила еибаркыу ҳара ҳаҧсҭазаара, –
Ҳаицхыраан, баҟак азҳаргылеит Атцас,
Нарха змаҙамоуп изыхҭнаҳҭауа ҳмазара...

«Сыҧсыр сумҭәыуан...» Еибыҭоуп ақьаад...
Инхаз амаҷоуп... ҷымҭ анапаҭаҩра...
Ҷа уск еиҭаҟәаҟәоуп... уамоуп шаҳаҵс,
Иуҭахы-иуҭахым, даҽа гәнаҳакгьы уаҭалап...

«Сыҧсыр сумҭәыуан?..» Иумкын ҷьашьахәыс...
Иҧаршеихаз ҳаҧсҭазаара – ҳазегь ҳаицалахәуп.
... Уцҟьа-шәҟьа инаухысуеит, уршьашам уаҩыс, –
Урҭ хьаасгьы ирымам уареи сареи ҳгәалақәа...

«Сыҧсыр сумҭәыуан...» – душьҭоуп аҙәы,
Уи иматҵ ууларопуп уҧсы ҭанатцы...

«Сыҧсыр сумҭәыуан...» –

...Уҧсы ҭанатцы!..

АЗАҬӘРА – ЛАБАШЬАК НАҨЫШЬҬЫРГӘА ИТӘОИТ...

Убас аҧсҭазаарагь ниакәкәа ицоит,
Аҧсҭазаара ззаҳҳәогьы – лацәарҙасымҭак...
Азаҭәра лабашьак наҧышьҭыргәа итәоит,
Зылаҧш ахьҙада, нас, ҳаамҭа-еиҭасымҭа?..

Инҳажьхьеит ҳанхарҭа... ҳхырхарҭагь еилкаам.
– Мшәан, ҳа ҳазхаану шәышықәсас иарбану?..
Дәыҕбак аакылҟьоит, аангыламҩа змам,
Дәыҕбак аакылҟьоит... акырҙа иагханы...

Азаҭәра лабашьак наҧышьҭыргәа итәоит,
ҬҨа змам аҳаҧшьеиҧш иҭацәуп сара схәыцраҟәа...
Сышьҭахьҟа схьаҧшыр, лашьцарак газгоит,
Лашьцарак еилацәқәырпоит сышьҭахьҟа, ҙхытҵраҭас...

Мышкызны са сытҳҳәагь ҭацәышт аҳаҧшьеиҧш,
Сыпсҭазаара аҩы-цқьагь ҭабап кәарма-кәармала.
Исхызгаз азхәыцра хьанҭоуп агәырфеиҧш,
Испеиҧшу азхәыцра – шәарҭак сахнарпалап...

Убас, аҧсҭазаарагь ниакәкәа ицоит,
Азаҭәра хҭырпашла аха҂ы ҭанаҳәҳәоит...

Аҟәа, 2007

ҨЫШӘҬАК – ҨЫШӘҬАК...

Зегьы-зегьы ирымоуп
ҩышәҭак-ҩышәҭак,
Адгьыл,
ажәѡан,
ашьхақәа,
аҳаԥы!..
Алашареи алашьцареи
рҳәааҿ –
Ҩышәҭа-хәычқ ыҟоуп
урҭ еибазырбо...
Алашареи алашьцареи
ҳа ҳаимаркуеит, –
Алашьцара изалымтӡакәагьы
ԥьоукы,
Ршьаҿа еихыргоит
ҩеа дунеик аҳәаақәа
рышҟа,
Урҭгьы мѡасуеит наҟ,
лашарак ишазхьуа...
Ааи! Зегьы ирымоуп
ҩышәҭак-ҩышәҭак

Аҭыԥрыԥхраҟәа,
абаашҟәа,
аҳаԥҟәа…

Ҷьоукгьы алашьцара иашьҭоуп
ахәылԥҭцысеиԥш,
Рыԥсы аархытцуеит урҭ, лашарак
нарҽаԥхар…

Еилаҳантоит Алашьцареи
Алашареи,
Урҭ рыбжьара
ҽышәҭак дашьҭоуп
Ауаҩы…

Ҳааиуеит ус наԥьнатә
ҳаибаргәаҭеиуа,
Ибжеиҟәа-бжашлоуп,
ԥра-ԥсра зҟәым
ҳдунеи…
Атцхи-амши
рҳарҭа-рсырҭа
ахьеилоу,
Ҽа дунеик
аҽышәҭа
ҳнахьыԥшуеит…

Ҽышәҭа-ҽышәҭа хәыцык
рымоуп
Ари адунеи
лашаҽ зегьы…

Ҷышәҭа-ҷышәҭа
хәыҷык –
Апсҭазаареи
аҧсреи
рыбжьара....

Ҷышәҭа-ҷышәҭа хәыҷык –
ахдырреи алашәреи
рыбжьара...

Ҷышәҭа-ҷышәҭа
хәыҷык...

Аҟазаареи
аҟамзаареи
рыбжьара...

Ҷышәҭа-ҷышәҭа
хәыҷык
Анцәа
иҳаҭәеишьеит
зегьы...

Аҟәа, 2007

СА СЫЗХААНУ – СЫЗХААНЫМ РЫБЖЬАРА...

Са сызхаану – сызхааным рыбжьара
Бызкаҭаҳак аҭра аҳауеит маҙала.
Сыԥсы шҭоу агәра сзымго саԥылоит ашара,
Бжьык слымҳа иҭаѡуеит: «Уцала, уцала!»

Бжьык слымҳа иҭаѡуеит: «Шәымҭак ууанҷасыр,
Аԥсыгага хьшәашәеиԥш наѣ ункабоит!»
Схы ансыкәаҷуа асаатаз, ԥшаласк насҷасыр,
Агәрамгара анаѣкәгьы наѣ инеиԥхьбоит...

Ԥааимбарцәаԥәак рылаԥш – ҭынч уахьчоит
макьана,
Уԥсахәага ааҭшәааназа аҭабырг ԥшаала!..
Аҭабырг аныѣамгьы, иѣоуп нашанак...
Бжьык слымҳа иҭаѡуеит: «Уцала, уцала!»

Са сызхаану – сызхааным рыбжьара,
Бызкаҭаҳак аҭра аҳауеит маҙала...
Ижәытәзоу гәыѡбарак, измам ҭыхәаԥҭәара,
Иакәшоит атыѡ еиԥш – Сыгәрагара...

Бызкаҭаҳак аҭра аҳауеит маҙала...
Бжьык слымҳа иҭаѡуеит:
– Ҷымҭ-ԥсымшьа уцала!..

ШЬҭА СЫМШҚӘАГЬ, АЦӘАҒӘАЦӘҚӘА РЕИПҬШ…

Шьҭа сымшқәагь, ацәаҕәацәқәа реипҬш,
Рныҟәашәа хьанҵоуп…
Атцх-лашьцара а҃еалакны,
Саатцраҷ Ажәра тәоуп…

Ашара адәы иаанныкҳалалак,
Ажәра а҃еаҙоит…
Егьа зунда – исҳәандазгьы,
Сышҟа уи ааскьоит…

Ицоит ԥхьаҟа апсҭазаара,
Ажәла иҟьоит аҙәы!..
Маҙа-аргама ѽазарак
Анылоит са схы-сҷы…

Са сызнысыз амѽақәарҷ
Сшьеи-сыпхҙи каҵәоуп.
Са сызхьымҙаз хьаазгоит,
Сзыхьҙахьоу рацәоуп…

Шьҭа сымшқәагь, ацәаҕәацәқәа реипҬш,
Рныҟәашәа хьанҵоуп.
Амамиқәара а҃еалакны
Саатцраҷ Ажәра тәоуп…

АҨЫМҬРА АМШЫНҬА

Аҟәа. Ашықәс ҩыц.
Цәыцак аѳеиқәатцәа…
Атцәца – хәылп-шәапшь зҭыршоу…
Шықәсыктәи аҧымҭра.
Шықәсыктәи ақәыпсычҳара…
Агәалашәара иамҭан –
Махәҭак апсаз…

Тамшь. Ашықәс ҩыц.
Цәыцак аѳеиқәатцәа.
Агәалашәара иамҭан, ауаџьаҟаҧ –
Иҧымцәаац кәастхак…
Тамшь. Ашықәс ҩыц.
Гәаларшәашьа змазам
Аҧыҭыбжьқәа.

Аҟәа. Тамшь. Тамшь. Аҟәа…
Иҟалахьоу…
Иҟалаша…
Цыс-блала атцх иалапшуа
Азтцаара дыргақәа…

Аҟәа. Тамшь. Тамшь. Аҟәа…
Шықәсыктәи аҧымҭра.
Шықәсыктәи ақәыпсычҳара…

Аҟәа. Тамшь. Тамшь. Аҟәа…
Еиԥҟьаз аамҭақәа.
Еиԥҟьаз аразҟқәа.
Ашықәс Ҷыц.
Ҷамԥак аԥеиқәаҭәа…
Ҷамԥак – хәылԥ-шәаԥшь…

Ашықәс Ҷыц. Агәалашәара иамҭан
Махәҭак Аԥсаз…

Гәаларшәашьа змаҳам
Аҽыҭыбжьқәа…
Гәаларшәашьа змаҳам
Ахаҽқәа….

Аҟәа – Тамшь.
Тамшь – Аҟәа…

Шықәсыктәи
Аҽымҭра
Амшынҵа

2007

О, СЫШҬАЦӘШӘО АТҬХ АНАҬАР...

Шьҭа еиқәтәоит абыжьқәа,
Нахьхьи ԥьара анаѣкә иатҷәаххьоу
Аҕбақәа
Хрыжь-хрыжь
Иҿыцәаауа рҿыҭыбжьеиԥш...

Зылаԥш кыдхалаз
Аѳн-дуззақәа рхышәқәа ашәаҳауеит
Игәыҭѣьагоу уахынлатәи аҭынчра...

Иаашаанза схы сацәажәо стәоуп...
Иацәызгоит ҭынчрак аѣәыҭцәа саргьы
Ихылаԥшыдоу Сдунеи Аилашыѽкра...

«Шәыԥсқәа ааиҭашәк, нас, ауаа,
Ҽынлатәи зусқәа идырҕьазкыз!» –
Абас санаҳәоит атҷх-қәрахьымза,
Инытцакны абжьы...

О, сышԥацәшәо Атҷх Анаԥар...

Иаашаанза схы сыкәаҽены стәоуп...
Исзеилкаауам,
Иахьанза исхызгаз апсҭазаара
Ипштәыдоу ҭагалантәи ажәѳанеиԥш,
Абас
Изҭацәу?..

Хыԥхьакырԥа змам
Аԥша-ҟьалеиԥш,
Абас сара
Сыззатцәу?..

Исзеилкаауам,
Зқьышықәса мҩа-харак иқәу
Акомета-ццышәқәа
Рқәаршҩышьҭыбжь
Саҳаанӡа –
Смыцхәызшәа
Сзанытцуа
Абри адгьыл сара?..

Саамҭа-еилашыҩкра иацәызгоит
Ҭынчра-ҟәытцәак саргьы...

Сыжәҩан еишьылра иацәызгоит
Еишьылра-ҟәытцәак саргьы...

Иаашаанӡа схы сацәажәо стәоуп, –
Са схаҭатцәкьа сызустоу,
Ԥсыс исхатцәкьоу
Еилыскаарц стахыуп...
Уи азыхәан уаҩы-қәрак сызхом...

Уи азыхәан
Ҩын-ҩықәрагь сызхом...
Исызхом...
Исызхом...

Ашамҭаз, аԥсреиԥш, аҭынчра
Абнаршәырахь ианхьаҵуа,
Аҳарҭа-сырҭа смырба, –

Убасҟан, аҭҳарцәҳәа схәыцрақәа срылнахуеит
Амшцәгьа шааигәахо сазҳәо,
Афырҭын-баапсы шааигәахо сазҳәо
Амшын – зегь зымчу
Ацәқәырԥа…

Ашамҭаз, қәыцьма-млашьушәа,
Ауубжьы ахарантә иааѡуеит,
Апсҭазаарахь сзырхынҳәуа

Сымшын Ҵаула
Ацәқәырԥа…

Атцых-қәрахьымʒа ҭахоит…
Ахааназ са схы сазынхоит…

О, сышԥацәшәо
Атцх Анапар…

Сишь!..
Акомета хцәышлақәа
Рныҟәашьҭыбжь амаʒа
Қәаршѡышьҭыбжьушәа
Иааигәахоит…

Иааигәахоит…
Иааигәахоит…
Иааигәахоит…

Адыга режиссиор Ќ. Хьечигогуи В. Зантҭариеи

Игор Хәарцкьиеи Владимир Зантҭариеи

Аҟәатәи Аҩыкомбинат атҵаараан

Ф. Искандер, Л. Енықь, В. Зантҵариа

АА И, ҲҚӘЫЦЬМАҚӘОУП ҲАРА!..

Мы как на расстреле,
На землю ложились без стона.
Но мы уцелели,
Хотя и живем вне закона…
Владимир Солоухин

– Ааи, ҳқәыцьмақәоуп ҳара,
Ахеиқәырхара ҳашьҭоуп!
Ҳахыччоит ҳарҭ апсра,
Ҳзымшаҭо – уаҩ даҳшаҭом!

Ишәазҳәада, ҳара
Апсҭазаара ҳҭахзам ҳәа?..
Шәахьымгәыгзо цьара,
Ҳаацәырҟьоит шәгәышәҽанзамкәа!

…Ианаахәлалак уаха,
Шәа шәаатцрақәа рҽы хуулап!
Ҳаацәыртцлап ҳмыждаха,
Ауеимада шәҳартцәыуап…

Ааи, ҳқәыцьмақәоуп ҳара!
Имачзахеит ҳа ҳажәла!
Иаагашам шәарҭ шәыгәра,
Ҳақәышәхуеит шәнаҳажәлан…

Иҳашьҭашәҭоит шәлақәа,
Ҽааихак змам шәматцуарқәа!
…Макьана иҭоуп ҳаԥсқәа…
Иҳақәкыуп шәа шәмацьарқәа!

Шәмацьарқәа рхы ҳҭаԥшуеит,
Ҳалацәа аахаҳтыр…
Ҳа ҳшьарҩаш кашәыршуеит,
Мариала шәарҭ ҳаҽешәаҳҭар…

Мап, ҳхьатцуам ҳарҭ уажәшьҭа,
Ҳабжьаʒшам лашьҭа-ҳәашьҭа!
Ицәгьамхарцаз ҳуахҭа,
Иҳарʒуеит ҽынла ҳашьҭа…

Ианаахәлалак уаха,
Ҳуулоит аԥсцәа ргыло…
Ишәыршәала шәкәастхақәа!
Уи ала ҳашәзынкылом! –

Ҳа ҳжәылалоит уажәшьҭа, –
Ҳжьышуа, ҳшьашуа ҳгәараз!
Цхыбжьон, иааныжьны аԥсҭа,
Ҳахаҩап шәашҭа-шәгәара!

Кәицқәоушәа иҟаԥшьʒа,
Ҳаблақәа кәеицеилап!
Шәыпсқәа ахац иантца,
Иаашааныʒа шәҳаргәатеилап!

«Уу-сыу…» ҳәа ҳаҳәҳәауа,
Шәыцқәаҳҟьалап шәшьара!
Нас ҳжьышуа, ҳацҳауа, –
Ҳҽеаҳҭалап ҳәырԥсаррак…

– Иаҳзеилкаауам, ауаа,
Адунеи шәа шәзамкуа?..
Гәынхәҭысҵалоуп шәшаауа,
Шәыԥсымкәа-шәагьыбзамкәа!..

Ааи, ҳқәыцьмақәоуп ҳара,
Ҳаацәырҟьоит шәгәышәҽанҙамкәа!
Ҳапылоит ҳарҭ апсра,
Итаҽаҳәаны ҳламгәа!

Иаагом шәара шәыгәра,
Наԥьнатәгьы гәаҒшақә шәҳашьҭоуп.
Ааи, ҳқәыцьмақәоуп ҳара,
Ҳзымшаҭо – уаѽ даҳшаҭом!..

ИҠОУП ҬЫЗҬЫПҚӘАК – ИПҲЬАКЫУ…

Иҟоуп мԥақәак – сара исзымдырҙо,
Иҟоуп ҭыҵҭыпқәак – ипхьакыу…
Инхоит уа ԥьоукы – са сгәы ззымԥаҙо,
Инхоит уа – иацакәым, иахьакәым…

Рыԥнқәа - ркәымрақәа инарыԥнытцны,
Дәык иқәло сымбац, шамахамзар,
Лабҽабас ҳара иаҳшьало… ԥхыҵны,
Уахгьы-ҽынгьы избо дара ракәзар?..

Урҭ цәыртцуам аԥьар рацәа ахьеизо,
Урҭ ԥсракаҿ – бзаракаҿ инеиуам…
Рыԥсҭазаара ҽеимзу? Иҽеизу?..
Сеидроу?.. Рдуней – ҽа дунеиуп…

Урҭ рымԥа рацәак исҽархасҭам,
Сапатқәак рхьынҳалоуп ргәашәқәа, –
Са исҽалашом уантә мраҽапхасҭак,
Инымхеит уа ԥсҭазаарак ашьҭа…

Иҟоуп ҭыҵҭыпқәак – ипхьакыу,
Ҳапсҭазаара иаҟәыҵхоу – ахааназ!
Цьоук нхоит уа… иацакәым, иахьакәым, –

Нацьнатәгьы уахь мԥа-затцәык нагоуп, –
Псымрак зыԥнампҳо аханахь…

Иҟоуп мԥақәак – сара исзымдырҙо,
Иҟоуп ҭыҵҭыпқәак – ипхьакыу…

УАХЫНЛАТӘИ АДИАЛОГ

Атцх лашьца иахәлаҙхьеит амш аҭыҙшәа…
Аҙәаҙәала, ихраа-ҙраауа, хьышәшәа-ԥышәшәа,
Цьоук караха ирзыхынҳәхьеит издәылтцыз рыѡнқәа,
Быжьра-быжьтцәа ибжьаҙхьеит ҽынлатәи абжьқәа…

– Абартцаҽы, хыхь, иауркыма ацәашьы?..
– Ишьҭыбымхын хьаас… Иасыркит, иасыркы!…

– Ҳгааҵ-хәычы хнымҳәҙеит. Икыдхалт ԥьара…
– Быцәа бгәы каршәны, иҭаскхьеит аҭра.

Нас ҽымҭроуп такәаамҭа.Ҽымҭроуп ҭынхас
Атцх лашьца иамоу… Маҷкоуп инхаз,
Арбаҕьқәа аккаҳәа иааиларыԥсоит шьҭа,
Ссирҙак аҳазшәа изырѡуеит аѡнаҭа…

– Исхашҭыз… иҽабцама скьаҽ аҳәынтцәра?..
– О, исхамышҭи, анышә иагаша сара…

– Мшәан, уи гәынгатәума?.. Уатцә ашьыжь бахьҙоит.
Ҳалацәа ааихьаҳшьып. Абар шьҭа ишарккоит…

– Иршьшьа ҳәа сыумыҳәаз мҽқәак уатцәазы.
– Ааи, исыршьшьеит… шьҭа ииаитаҳкып ҳаԥсы…

Иахьеиԥш, уатҙə ианаашо урҭ ныкəлоит адəы,
Рымш иамҵəаран иҟам аутəы-аҳəатəы, –
Еихсыҕьхьеит, быжьра-быжьҵəа ибжьаҙхьеит абжьқəа,
Лабжышқəоушəа амахəҭа иҷшəоит абыҕьқəа…

Иҭынхадаха раатҵраҷ итҵəыуоит аԥша…
О, Анцəа дуӡӡа, бзеила иаҳзырша!..

* * *

Нахьхьи аԥсатҙла еишьылқəа иҩархыкны,
Аисыр-хəҵəы иалхыу
Ахылԥеиԥш,
Кəыркəатəи амра
Шеи-шеиуа иҩагылт.

Машəыршəа уи мцабзык нахьысыр,
Иццышəха ицоит…

Амра –
Аисыр-хəҵəы иалхыу
Ахылпа…

САЦЬАЛ САХЗЫРПО: «ҨА МАҷЗАК УЕИХА!»

«Ааит, аҳаҳаи!» – аԥсышәала,
Ахатца игәы тызго абжьы!
Таиф Аџьба

Сара ԥсра сықәзам… Сыԥсы ҭанатцы,
«Амарџьа, шәеиха!» ҳәа сыбжьы гонатцы…

Сара ԥсра сықәзам, ахәхәаҳәа сцәаҕәо,
Сықәнатцы сыдгьыл, срыц аҳәитҽәҳәа иҟьо…

Ашәышықәсҟәа ршьантца ианыѡуеит сбызшәа,
Сыхра цыѡ-цыѡқәа ирҳәоит са сыгәшәа…

«Сыхрашәеи», «Сыхәрашәеи» сыхәра дырҕьоит,
Сшьамдгьыл агәашәқәа сдоуҳала исчаԥоит…

Идырџьбароит сцәаѡа Бзыԥи Кәыдри,
Сыцәа дырҭынчшам Ԥсоуи Егри…

Сыцҳаражәҳәаѡны Аԥсни Адунеии срыбжьоуп,
Сџьынџьаз сыҕенысхларц азыҳәан са сшоуп…

Са исышьҭарххны иааиуагьы ргәы ҭнагалашт,
Урҭ « Ҳаит, аҳаҳаи!» ҳәа бжьык раҳалашт…

Сашаҭаран иҟам саамҭа Ахыԥша,
Иармаҷуеит иаҳа-иаҳа уи са сылша…

Сцоит! Инасытцгәоит сгәыцреи сдоуҳаи!
Цсааиҭакха снаҭашам: « Ҳаит, аҳаҳаи!»

Нас сыцәмаа ааанкылан, мшаԥенеиԥш сцәаҕәалап,
Зегь шәзыҳәан абзазара ажәла сԥьалап!

Ашықәсқәа ирылыѡны иааѡуеит ѡаԥхьа,
Саԥьал сахзырԥо: «Ҽа маҷзак уеиха!»

ИПҬҬӘАЗШӘА УЗХЬЫНҲАЛАЗ ШАХАК...

Инхаз упҫтазаара ацыпҬәаха
Унахәаԥшт ԥенак– иԥәыншьаны...
ИпҬәазшәа узхьынҳалаз шахак,
Утәоуп уажә ҷымҭ, ухы ларԥәны...

«Абас имѡасма зегь лытцшәадан?..
ИпҬәама сгәыцраԛәа ртцыхәтәа?..» –
Ухы уазҬаауан... Убжьы заҳада?.. –
Ухы абахоу?.. Узуҫтада ухаҭа?..

Апҫтазаареи апсреи рыбжьара
Ихәарԥехаз ацҳа цыс-цысуеит...
Иуаѡсхьоу ашәышықәса атцкараҷ
Уаԥьал алакҭа утапшуеит...

ХЬШӘАШӘАРАК, ЗЫНРА БААҧСУШӘА…

Разбили нас – как колоду карт!..
Марина Цветаева

…Зыгәтыха еибызҳәоз, зҽатца еиҩызшоз,
Асымҟәыл ҳалсны, абранза ҳанааи,
Абас иаҳҳаҳаршҭма ашықәсқәа – ҳпызшәоз,
Ҳлахьынтқадареи ҳареи ҳаинзыршәаз,
Абас еицәҟьалоума Аамҭеи Ауааи?..
Абас еиҧыртцуама архнышьна ааиҩызтцәаз?..
Абас еицәыӡуама иаршлаз гәырҩак?..
Ҷыртуам. Ҷыртуам. Ҷыртуам са сҩызцәа…
Ихьшәашәахьеит сажәа – сқьаад-бгьыц иануыстцаз,
Са сгәатцаҽ шәы-цьара аҽеихнашеит Мҩак…
Хьшәашәарак зынра-бааҧсушәа иҳабжьалоит, –
Анкьеиҧш ҽеишәа еигәныҩуам ҳабжьқәа…
Абас, абиҧарақәа Рцьынць иацәҟьалоит,
Абас цьоук шәахстаны Раамта ианхалоит, –
Абас,
ашәышықәса
цоит
инҭакәкәа!..
Еиҟәжәоит
агәала
зызхымгаз
агәқәа…

Ԛ-ШӘЫШЫҚӘСАК РЫБЖЬАРА

Уажәагь ҭышәынтәалап. Аҽараҙап уҳәоу…
Аҿҳәара анааилак, еилыукаап уи зызҳәоу…

Имԛашьахуа, ах-ҭыпеиԥш, унапкымҭагь еилкаахап,
Ухшыԛҭаки уцәанырреи, угәырԛеиԥш ихьанҭахап!

Ҳәаак змаҙам ҳдунеиаҿ ҿҳәарак-ҿҳәарак ҳзыԥҭәоуп,
Гәыҕра мцабзк ахьԛатҳахо ҳамԛақәа ныртәоуп…

Уцәа иалашәап иандәықәло абахәқәа бганы,
Ахҭысҟәа рҭәагашоура узалҭыр уеибганы,

Ԛ-шәышықәсак рыбжьара иаурсып убираҟ!
Аҳәаадара анаԛсан еихыугап ҽа-шьаҿак!

Абар, абар уазнеиуеит уԥсҭазаара ахықәкы,
Уацәымшәан амаакыра… урс даҽеа цҳакы!

Нас Аҟамзаара Агәашәгьы узаанартып аԥша,
Уразҟ иуднагало, уигь насыԥс ишьа…

Убас, убас мацара, угәахәтәы уахьҙап,
Ԛ-шәышықәсак рыбжьара узқәаҭып уԥшаап…

АҞӘАДА ЗҚӘУ ИЕИԥШ…

Аҟәада зқәу иеиԥш сымш саԥылоит,
Аҟәада зқәу иеиԥш уи наскьазгоит…
Аҟәада зқәу иеиԥш мҩак санылоит,
Сымчқәа зқәымхо еидарак назгоит…

Ԥсраҽенынӡагьы абас мацара,
Еиԥысшьлоит мҩак ахи атцыхәеи…
Аԥстазаареи аԥсреи рыбжьара,
Бырфын рахәыц хәычык еитцысхлоит…

Ҟәадак сыкәуп… Сыкәуп сыдгьыл
Исзыԥтцәоу стцыхәтәымш аҽенынӡа…
Сдәыкәуп ус, са снышәнап сгәыдкыл,
Гәашәк аҟынтәи – гәашәк аҟынӡа…

Шәхымск аҟынтәи – шәхымск аҟынӡа,
Шәашьа змам ауал ду сшатцоу…
Гәашәк аҟынтәи – гәашәк аҟынӡа,
Сымчқәа зқәымхо еидарак сшатцоу…

Исзыԥтцәоу стцыхәтәымш аҽенынӡа…
Гәашәк аҟынтәи – гәашәк аҟынӡа…
Аҟәада зқәу иеиԥш сымш саԥылоит,
Аҟәада зқәу иеиԥш сымш наскьазгоит…

Сцьынць аҽаԥхьа уал-дук сшатцоу…
Сымч зқәымхо еидарак сшатцоу…

МЕГАПОЛИС САЛҬНЫ СДӘЫҚӘЛОИТ...

Уажәшьҭа салҬуеит сҟәаҟәа-чаҟәан,
Мегаполис ҳәа изышьҭоу.
Сара сцәаҩа анаалоит Аҟәа,
Уахьоуп, уахь... уажә схы ахьхоу...

Ара исмоут ҷамҩак аӡы-цқьа,
Игәырҧсаҳәагоу жәак смаҳаит, –
Абар еизызгеит ажәабжь ҷыцқәа,
Уҳәан-сҳәанс иҟоу зегь «сыхәҳаит»...

Мегаполис салҬны сдәықәлоит,
СалҬны сдәықәлоит «цьаҳаным»...
Сара сыдгьыл- хәыҷ санықәлоит,
Скәакьҭа сышәҭ... даҷеак сҭахым!

Агазеҭқәа, ажурналқәа,
Аимак-аиҷеак, аҭыӡшәа,
Аполитикцәа ргьал-палқәа,
Ишәарҭоу аамҭақәа рхыпҵа...

Жәҩанк иҩатҬамыпҵшыц уаҳа,
Ччапҵшь-гәыбзыграк злакҭа ихым, –
Инеиуеит иатҬоушәа урҭ гәнаҳак,
Избац ракәӡам... ргәы рахәым...

Мегаполис... Еилзыргода,
Ара игыгшәыгыу, ма иуаҩҧсу?

Уԥсыргьы, уаҳалал здырҳәода?
Наҟ урхадыршҭып лассы…

Мегаполис… уара уцәаҩа
Зынӡаск иақәшәом са сҟазшьа,
Сара сахьчоит сара сҩаҩа,
Цьоук уи рбозаргь омашәа…

Мегаполис – агәылшьап ду,
«Асаса» шраҳаз ус иаанхеит…
Уанаатгыла, сыԥсы сшьап ҳәа,
Наҟ унахәлабга уцаӡеит…

Сара салтцуеит сҟәаҟәа-чаҟәан,
Мегаполис ҳәа изышьтоу,
Судкыл, сара сгәарԥ-тынч, Аҟәа,
Уара ушҟоуп схы ахьхоу!..

Москва, Ленин ипроспект
2008

ҬЫНЧРАК ГӘХЬААЗГАШТ СЫРԤАШҚӘА РЫБЖЬЕИПҬШ…

Сытҳҟәа ртеиҵь итыстоит сара Сҽымтра,
Ҭынчрак гәхьаазгоит, сырԤашҟәа рыбжьеиҧш, –
Иниаҟьашт сыҧстазаарагь – ашәымҭеиҧш,
Аууыҳәа имԤасышт сышыҟәсҟәагь, аҧшеиҧш…

Иаҳа-иаҳа итцаулахашт са схәыцра,
Ихьанҭахашт иаҳа-иаҳа сшьаҽа.
Абар, снапала ихьасырҽуеит абҕьыцкәа,
Сахҭанла итазу Сҽымтра Амшынҵа…

Шеи-шыкәсеи са салан хынҭа-Ԥынҭак,
Нас, мышкызны итышәҵаалап сҭоурых!
Асаба ақәыршәшәода нас са сԤымҭа?
Абзиеи ацәгьеи… изшьода шәара шәыхә?

ИмԤасышт сымшкәа, анаҧшааҧшха сымҭа,
Еихсыҕьып сара сымчкәагь ацәкәырпеиҧш…
Сытҳҟәа Ртеиҵь итысталап са сҽымтра,
Ҭынчрак гәхьаазгашт, сырԤашҟәа рыбжьеиҧш!..

* * *

Шьыжьымҭан дѡагылан,
Дныкәыпҵшуеит игәарп, –
Нас ашьшьыхәа дныкәтәоит уи
Арымʒ…
Ахәаѡ-саѡ ҳәа хысыбжьқәакгьы гоит…
Еҳ, ачашәара иаамҭатцәҟьоуп уажәы!..

Дынкахәыцуа, дыкәтәоуп уи
Арымʒ…

Абар илашәарыца а҆еашьʒоит,
Ивагьежьуеит,
Итцәыуоит,
Амбатә ҟанатцоит…

Ҭынч, ишьамхы неиқәыршәны,
Дтәоуп иара…

Ахәаѡ-саѡ ҳәа иааѡуеит хысыбжькәак
Харантә…

Абан абартцаҿ иахьыкнаҳау
Иара ишәакь…

Еивтцарыпҳаа иҭәу иҟанҭаруаз…

Аха дтәоуп ус, ихы наикәарҽ,
Дахоит ԥшьаала иҭытын хыхны,
Гәалашәара ҭаулаҙак иҽеаҭаны…

Илашәарыца иамам тәамѡахә,
Аҽеашьҙоит…

Ахәаѡ-саѡ ҳәа иааѡуеит хысыбжьқәак
Харантә…

Дахоит, дахоит
Ԥшьаала
Иҭытын хыхны…

ИКАШӘМЫЖЬЫН ШӘЫШЫҚӘСҚӘА РЛАБҴАШЬ!..

Иԥьоушьартә иҟоуп ҳанеиааишьа,
Ҳашықәсҟәа рлабҵашь хәыҷ кны…
Иаҳзымҭагәышьеит аԥсра аиааишьа,
Ҳнеиуеит ҳразҟы агәра ганы…

Аха аԥсҭазаара иаҳнарҭоит,
Аԥсра анышәашьа, аамҭала…
Агәашә-хәыҷ анҭытҵ – амѡа нтҵәоит,
Нас шәахьцаша жәдырп шәа шәхала…

Икашәмыжьын шәышықәсҟәа рлабҵашь!
Шәнеила, шәгәы камыжькәа, ԥшьаала!
Ҳцәа-ҳжьы ԥсыргьы, ҳгәыгра нхашт,
Уи ашьҭа ҳхылашт ҳарҭ аамҭала!..

Икашәмыжьын шәышықәсҟәа рлабҵашь!..

***

Са саазқәылаз даара сыццаклоит,
Са сызхьымзо шьарда ирацәазоуп.
Гәытҵхас-хьаас иктәымгьы, хьаас исклоит,
Сышықәсҟәагьы рлеишәа ԥьбаразоуп…

Сеыѡ -зызымккәа – схәыцрақәа наскьоит,
Аиатым иеиԥш, сызатҵәра сазныжь.
Гәалашәарак сеастоит, сгәы сажьоит:
Итцам-тцамуазшәа апстазаара азмыжь…

Аеартцаулоит схәыцрақәа ртцакы,
Маҷк иашоуп сыпстазаара агьама, –
Ԥьоукгьы исышьтаҽыртуеит: «Уааццакы!»,
Уааццакы, аѡыза, ухьантахама!

Макьана исымоу ԥьысшьоит аҳәатәы,
Уи азакәхап, сажәақәа зразоу.
Шәа ишәҳала уахгьы-еынгьы шәҳәатәы,
Сара сшашьтац сашьтоуп – са схатәы!
Шьта исызхымгартә схьаақәа рацәазоуп…

Сышықәсҟәагьы рлеишәа ԥьбаразоуп…

* * *

Ҷьоукгьы наҳәааҳәуа, икәаратҵоит,
Нас иажәарҟазо, ахшыҩ ҳдыртҵоит…

Зҷьынҷь иалахәаахәҭуазгьы иацы,
Рсабрадақәа рыҧсахт лассы…

Иаагылазар изҿу каҳҧроуп,
Адунеи ду амаа зкыу урҭ роуп…

Иҿирҟәышырц дашьҭоуп агаҙа,
Аҟәыштцәҟьагьы газас дҟаҵа…

Лыбз-ҩыбзра агым адунеи,
Иҩычоуп шәҭышла аҧаршеи.

Ҷьоук ҳалахәаахәҭуа, икәаратҵоит,
Нас иажәарҟазо, ахшыҩ ҳдыртҵоит…

Каҳпрала аҧсҭазаара еибаркыуп,
Ус иҟан. Иҟоуп. Ус иаҧуп…
«Шәхы изахәо шәахә, нас, хкаарашьҭын!
Иаҧсам! Иҳаҩсхьоу шәмыртытын!» –

Абас иҳабжьоит уажә ҷьоукы,
Еилкаашьа рзаҭом ҳагәҭакы,

Аҭыԥ дарҟәышит агаҙа…
Аҟәыш бзамыҟәҵас дыԥхьаҙа,

Ҷьоук ҭхаԥьуеит, рҽеиужь, қьаф руеит,
Аҟәрышьаз рыламыс ртиуеит.

Каҳԥрала аԥсҭазаара еибаркыуп,
Ус иҟан. Иҟоуп. Ус иаԥуп…

* * *

Агәрамгареи агәрагареи
Ҳашрыбжьаҟазо наҟ ҳамѡасуеит.
Хьаасгьы ҳамаҙам ҳдунеи, –
О, баша, баша ҳагәқәа тҟәацуеит…

Ирыбжьои аԥсҭазаареи аԥсреи?..
Шьаҽа заҵәык!.. Шьаҽа уашәшәырак…
Агәрамгареи агәрагареи
Рыбжьара ҳнытҵагылап шәшьырак…

Убас Анцәа ҳаишеит ҳара,
Паѡ-маншәалак ҳзалымхҙакәа,
Шәымҵак ҳҳьышьтрахь ҳҳьамыԥшҙакәа,
Ҳаԥылоит Ауахҭеиԥш аԥсра…

Еицҭаагалоит адамра:
Агәрамгара –
Агәрагара…

* * *

Сажьеит сыбҕьыц ианшәалаз сажәа,
Машәыршәа ицәыртцыз ацәаҳәа…
Уи зхылтцыз ацәанырра хьшәашәа,
Сгәы иҭам, схы иҭамоуп иснарҳәа…

Убас, иссирӡоу еимгеимцарак,
Сҿахәы снарҳәап ҳәа сгәы сажьон, –
Сшарпеипеиуаз цәалашәарак,
Атцхгьы апстазаареипш интцәон…

Аиеи, нас, цәалашәара еижьагоуп,
Измоу наџьнатә ҳапсҟәа ҭакны…
Сыгәтыха ҳәам. Сыбжьы еицакыуп,
Ус снеиуеит Саамҭа амаршәа кны…

Исычҳап зегьы. Сцалап сыгәжәажәо!..
Асакараҿ сышьхәаҟәагь цыблаап.
Ҽнак машәыршәа исҿытҟьаз ажәа,
Сыҿҳәара ааскьаанӡа станархап!..

Сара саныҟам, сажәа нхап,
Ма агәхаштра асаба станаҳәҳәап…

* * *

Сцәажәоит сыбжьы нҭыганы,
Исгәарԥханы сыччоит,
Ацәажәара сахьақәиҭу –
Уигь насыԥс исшьоит…

Са сыбжьоуп изырԥсаҳәо
Ацыхаʒеиԥш сҟырҟы.
Аʒәгьы сцәаɸа изыԥсахуам
Иабԥьар насҽакы…

Иԥьбаразаргь сажәақәа,
Сцәажәалоит уеизгьы.
Анцәа иҟынтә, ацәажәара
Сақәиҭуп саргьы.

Шәарҭ, ԥсраҽенынʒа ҽызымҭуа,
Итәоу зыԥсы ʒаны, –
Уаɸԥстцас зыбжьы ҭызымкаац
Зыгага иацәшәаны…

Нас убас шәышсыс - мҟааy
Адунеи шәнаныʒаа шәцап.
Зыгызҽамҳәоз ракәын ҳәа
Шәыʒбахәгьы рҳәалап…

Сцәажәоит сыбжьы нҭыганы,
Исгәарԥханы сыччоит.
Ацәажәара сахьақәиҭу
Уигь насыԥс исшьоит!..

* * *

Агәалашәареи аамҭеи рыбжьара
Сышьхныԥсыланы
Сгылан Сара
Ҟарулҭас!

Агәалашәара аҽаԥхьа
Аамҭагьы шхьаҭуаз,
Изгон сара агәра!..

Икарахаз, иааԥсаз,
Зыҕенызхыз
Адунеи ахы ҭанархон…

Агәалашәара Адунеи
Еиԥәнархон…

Агәалашәареи Аамҭеи рыбжьара
Снагыланы
Сиҳәон Анцәа!..

Аҟамзаара азхәыцра
Сҭанарҙыҙон
Сабиҭас
Са сцәа…

* * *

Зегь сзеиԥшха сгәашә сынҭытҵт иахьагьы,
Дәыԥсшәак нарасҳәеит, зегь сзеиԥшха, џьоукгьы…

Ҷыц снықәлазшәа адгьыл, стцаауа-сыԥшаауа,
Рыжәпара сналаҙт зегь ззеиԥшхаз ауаа…

Уа итцашәон сылаԥш иԥсхьоу ршьаҷақәа,
Иԥслымҙха сҷаԥхьа икаԥсон аҭыҙқәа…

– Ҳхы абахоу? Иаҳԥеиԥшузеи? Ишҳауҳәара, дад?.. –
Лаԥшыцәгьоума иныҙкылаз абни асаат?… –

Иҟәынд-шәындуан џьоукы. Избаҙом рхаҭақәа,
Уа итцашәон сылаԥш иԥсхьоу ршьаҷақәа…

Сшьаҳиҭхазшәа жәԝан алакҭа сынҭаԥшуан,
Сҷаԥхьатцәкьа ҭзамцқәак рхала иҷыпуан …

– Ҳхы абахоу? Иаҳԥеиԥшузеи, дад, лахьынтцас?.. –
Мшын-хәашьтцас џьоук рыбжьқәа схытцәон абас…

Ақалақь салан исзеиԥшха зегьы,
Рзыблара салан зегь ззеиԥшхаз џьоукгьы…

– Сабаҟоу? Сызхаану иарбану аамҭас?.. –
Уа жәԝанаҷ икнаҳау Асаат ду аанҷаст…

Еилкаашьакгьы сзаҭом акымзар акы…
Сышьҭа ихҭәыуало исышьҭоуп ҷьоукы…

Схаҭаҭәќьа исыздырам истәу, сыстәу,
Зегьы-зегьы сзеиԥшха санхалт амҩаду…

АШӘЫШЫҚӘСА АНҬӘАМҬОУП… ЗЫНРОУП…

Аҙын. Аԥныжәҩан. Ачыхь…
Илеиуеит еимаҩҙан асы.
Ибаргәым уи, иухаршҭ нас угәыхь,
Ухьаақәагь еихсыҵьып лассы…

Агәхашҭра уҽаҭ ҭхагәазы.
Угәынхара наухаршҭ. Егьаурым!
Илеиуаз еимаҩҙан асы…
Ус мариалагь угәыхь уазгарым.

Ашьшьыхҳәа, амарҷьа! Уҽырҭынч!..
Агәаќра, аԥсра – хараҙоуп.
Асыҭәхәа… Аԥныжәҩан… Ачыхь…
Ашәышықәса анҭәамҭоуп. Зынроуп…

Аҩысҭаа илымхԥагьы ҷьгәоуп…

АҨ-ШӘАХ ЕИПҬШ АҬХ КАҬӘОИТ...

Баша сгәы сагоит...

Ашампан-ҩы еиқәтәаҙом,
Атцыхқәа нҬәаҙом...

Икәашоит иарҩышьыз.
Арыжәтә цьбара иашьыз, –
Ҳазеиқәырхом акгьы,
«Укәашала уаргьы!»,
«Ҳа ҳахьцо уцала!
Ҳа ҳазҷу уаҷыз!»

Нас иарбан ҳҬазырхо?..
Нас иарбан ҳаиқәзырхо?..

Уа ркьатеиах пҬәоит
Иарҩышьыз цьоукы...
Иахәлаччо рразкьы,
Иаашааҙа урҬ кәашоит...

АамҬақәа еикәшоит,
Аҩ-шәах еипш атцх каҬәоит...

Ркьатеиах пҬәоит цьоукы
Срыцыччоит саргьы.
Сазеиқәырхом акы...
Сахәлаччоит сразкьы...

Ашампан-ԥы еиқәтәаҙом,
Атцыхқәа нтцәаҙом…
Са сдунеи ҭахоит,
Сгәалашәара нхоит…

* * *

Ақәацәыкәбарқәагь аԥсра иацәшәозаап,
Ҳара ҳаиԥш!
Абыгьԥежьқәагь аԥша иацәшәозаап,
Ҳара ҳаиԥш!

Лашарак иашьҭоуп ас-кәамҟьақәагь
Ҳара ҳаиԥш!
Аԥсаатәқәагьы рытра гәхьааргоит
Ҳара ҳаиԥш!

Аетцә рзыҳәан амза –
Хәышҭаароуп!
Аетцә ирызхымгаҙо –
Аԥсроуп!

Ашәҭқәагь ашәҭха раҙом
Ҳара ҳаиԥш!
Ашәҭқәагь рыжәла дырззом
Ҳара ҳаиԥш!

СЫҬӘҲӘА-ЕИЛАԤЫНТРАКАҨ СЫЗХЬЕИТ САРГЬЫ…

Сыцәоуп.
Саныцәоугьы иҭынчым сдоуҳа…
Максимилиан Волошин

Схәыцрақәагь хәжәеит сара сеиԥш,
уаҳа рылам,
Ашамҭаз схы ныкәыстцоит ҭынч, саапсаха, –
Адунеи зегь насгәытцаҳәҳәа сиоуп уажә гәаныла,
Лацәааихьшь ƀанатцашам зынʒаскгьы сдоуҳа.

Етцәацьаа реиԥш схәыцрақәагь ṙеыпсаƀьан ажәԤан
Иатцапсоуп, схьаақәа адунеи иахьыгʒа.
О, ишсоуҳәара, удинаныс, изаҳада нас сажәа?..
Сыгәжәажәара иамои лытцшәас, слахьынтца?..

Сыҭәҳәа-еилаԤынтрак иалаʒуеит гәыԍрак,
Саамҭеи сҭоурыхи еиҷагылоуп хаха.
Са сматанеиуеит, сашьҭоушәа хҷыхрак,
Лацәааихьшь ƀанатцашам иаашааиʒа Сдоуҳа!

Изаацәан дажәуеит адунеиаҷ аʒә гәыла,
Даҷеаʒә изаацәаны хшыԤола дажәуеит…
Схәыцрақәа ԥсаатәцас инеиуеит жәԤангәыла,
Ацәашьеиԥш исхагылан, сдоуҳа ҷаԥшьауеит…

Ашықәсқәа мҩасуеит сҽаԥхьа ҽырххыла,
Аԥсҭазаара инашьҭархх ицоит аԥсрагьы.
Схәыцрақәагь хәжәеит сара сеиԥш, уаҳа рылам,
Сыҭәҳәа-еилаҩынтракаҿ сыʒхьеит саргьы.

СДУНЕИ АГӘҬА

Ашәышықәсақәа рыԥша еиҿасуеит,
Сгылоуп ҿымҭ Сдунеи агәҭа.
Исцәыʒхьоу саамҭа аршәаа иасуеит,
Мшәан, сабаҟоу са схаҭа?..

Иҭахаз, иҟам… – схәыцра рыцыуп,
Сцәа-сжьы – сцьынцьоуп иззынхаз.
Снышәнап хьшәашәа зқәыԥсоу рыцыуп –
Сгәыгра, – сгәаҟрақәа ирҭынхаз…

Сылаԥш ахәышәтәрымашь сыжәҩан,
Санаргәамҭло слахьынҭа?..
Ихәуп сажәа, ихьыԥсаауп сыжәҩа,
Сҭабырг иаблит сымшынҭа…

Ашәышықәсақәа рыԥша еиҿасуеит,
Сгылоуп ҿымҭ сдунеи агәҭа…
Исцәыʒхьоу саамҭа аршәаа иасуеит,
Мшәан, сабаҟоу нас схаҭа?..

ИСАЗҲӘОДА? ҲХЫ АБАХОУ?..

Ажәҩан абри гәанамҭозар,
Нас агәнаҳа збарҭада?..
Гьаргь Чачба

...Исазҳәода, ҳхы абахоу?
Ҳсаркьаласыҩцәа шәабаҟоу?..

Ҳзынҟьаз-ҳзынпаз – ахә зшьада?
Иаҳпеипшугьы – згәы азҩада?

Сартәом, сарцәом са сыгәтыха,
Саргәаҭеиуеит сара Сныха...

Изыхьчода ҳаҩны, ҳгәара?
Изырҕәҕәода ҳа ҳтызгәара?

Ныхас иарбан ҳзымҭаныҳәо?
Баҟас иарбан ҳзымҭахырхәо?

Ҳшьамхнышланы зкалҭ ҳагәзуада?
Ҳарҭ ҳлахьынҭа зызбауада?..

Ҳбираҟ нагаҩцәа шәааԥсама?
Ахынҭа-ҩынҭа шәымч ашәама?..

Снеиуеит ус, ҷахәҳәарҭак сашьҭоуп,
Ҷеик иазҳәам шәа шәҷымҭра, сашьцәа...

Ус ԥсраҽенынӡа сматанеилоит,
Цәалашәарак саргәаҭеилоит…

Ҳԥааимбарцәа зҽышәымҭуазеи?
Изцәыршәымгозеи шәгәалеи- шәуази?

Издыруада, жәԥангәашәԥхьарак,
Иԥсеиқәырхагоу еимгеимцарак,

Ус, ҽымҭ-ԥсымшьа шәазыԥшызар?
Цәымзак шәыблақәа хнакызар?

Сгәыҷуан баша, аҭак саҳап ҳәа,
Цәашьыркыла мԥак сыԥшаап ҳәа…

Ус ԥсраҽенынӡа сматанеилоит,
Стцабырг сатцагылан снеилоит!

Исазҳәода, ҳхы абахоу?..
Ҳсаркьаласыԥцәа шәабаҟоу?..

Хьтәы гәыргьынтцас Стцабырг шьҭысхуеит,
Псҳа-бираҟтцас уи неитцысхуеит!.

* * *

Убасеиԥш ҳҭагылоуп, аҩызцәа, аамҭак.
Зцаарашәк сыхҭаркуеит, исызшәаҳәаҙом рҭак.

Афымцеиԥш цәанырра ссирк иабылуеит сшьа,
Иасуеит Ҩадантәи Ахақәитра аԥша…

Ахақәитра! Ахақәитра! Анык леиԥш уара,
Снаугәытцаҳәҳәан салыугарц суҳәоит сгәыкра!

Аамҭак ҳа ҳҭагылоуп, адунеи еилашуеит,
Аҳәынҭқарцәа еиндаҭлоит, ажәала еибашьуеит!

Ахсаалақәа ирнылоит иҷыцҙоу ҳәаақәак,
Абар ҩаԥхьа Амшын Еиқәа еимаркуеит ҕбақәак!

О, аамҭа ссир – сҿыҩ-ҷкәын! Сара сыззыԥшыз!
Ҽазныкгьы иарба нас уҿыхәа умаҳмыз!

Аамҭак ҳа ҳҭагылоуп, адунеи еилашуеит,
Аҳәынҭқарцәа еиндаҭлоит, ажәала еибашьуеит!

Ахақәитра аԥшалас, ааиҷасра зықәҙам,
Ҳаԥрақәа ирытцасны ишьтнахит зынҙа!

О, шәгәырҕьала сашьцәа!
Жәҩангәашәԥхьара аатуеит,

Аԥсуа ҳәынҭқарра Абираҟ шәыршәыруеит!
О, аамҭа – са сҽыѡ-ҷкәын! Асҟак сыззыԥшыз!
Ҽазныкгьы иарба нас уҽыхәа умаҳмыз!

Адунеи ду иалаԥшуа игылоуп Ерцахә,
Ихынҳәуеит Аԥсынтәыла ахьышьҭрахь еиҭах!

ИСАЗҲӘОДА?..

Башаҙа амчра еимаркуеит ауаа,
Башаҙа еижәылоит ҽыҳәтцәыла…
– Уара, ҳа ҳдунеи ду, зегь зычҳауа,
Иугәаламшәо иарбан хкы-хкыла?

Исазҳәода, еимашәкуа иарбан, ауаа?..
Шәарҭ, иарбан ишәзымшо, аҳәынҭқарцәа?..
Шәараҙә заҵәык шәакәзоуп сыбжьы заҳауа,
Ахархьуаа, агәаҟцәа, аҕарцәа!

Аҟәардәи агәыргьыни кьыс рымамкәа инхоит,
Аҳәынҭқарцәа наскьоит ҽа дунеикахь, –
Цьоук рыламыс – рыжәлеи рыхьзи еиқәнархоит,
Цьоук рышьҭамҭа арзуеит азлеира…

Башаҙа амчра еимаркуеит ауаа,
Урҭ еимаркуа иарбан хыԥакыла?..
– Уара, ҳа ҳдунеи ду, зегь зычҳауа,
Иугәаламшәо иарбан хкы-хкыла?..

ШЬАЛТЦАС, АТЦХ НАБЫКӘЫРШАН...

Нона Плиаԥха илыхьзынѡылоуп

...Аокеанқәа рзыблара салтцны,
Сеампытцхны уаѡ дзымшаҭо ацәқәырпа, –
Аԥшатлакә змызгәытқәа хнажәжәаз,
Крызхытцуа, ихәарҽехахьоу аҕбеиԥш,
Схынҳәуеит сара Аѡныҟа ѡаԥхьа,
Схынҳәуеит сара аѡныҟа, игәхьааган,
Еихсыҕьрак змаҙам

Схәышҭаара...

Схынҳәуеит бара бышҟа... Сыҙхытцуеит,
Сара сыԥрақәа ажәжәеит аԥша...
Сара схәыцрақәа ацҟьеит аԥша...

Имшаҙоз атцыхқәа срылтцуеит,
Аҳәаадара сышьҭахьҟа иныжь,
Агәкаҳара сышьҭахьҟа иныжь,
Снаскьоит, снаскьалоит бара бышҟа,
Ихәарҽехахьоу аҕбеиԥш –

Хрыжь-хрыжь...

Быԥшуп бара асҟаамҭа, ҷымҭ-ԥсымшьа,
Быԥшуп уа лацәааихьшь ҟамтцаҙакәа...

Бареи сареи инымҭәаҙо ҳҟәыԥшра,
Бареи сареи имажәҙо ҳгәыгра,
Бареи сареи иҽ̈ымцәааҙо ҳажәабжь
Шьыжь-шәаԥшьеиԥш иаҳԥызгало

Асҟьалаҽ̈ы!..

Уа бгылоуп…Ажәѽанахь бѽахоит
Са сымѽа сзырбо ацәашьы!

Убас, бысзыԥшыз ҭхагәазынҙа,
Убас, бысзыԥшыз шарԥазынҙа!..
Убас, бысзыԥшыз даҽа шәышыкәса!

Убас бысзыԥшыз!

…Ихәарҽахьоу аҕбеиԥш, ашьшьыҳәа,
Аҕбеиԥш – змызгәыҭкәа хыжәжәаз,
Ацәқәырԥкәа реисра ихәнажәаз, –
Сгәыԥшаа-хыԥшаауа снадгылап
Бареи сареи ҳҟәыԥшра

Асҟьала…

Уа бгылоуп лацәааихьшь ҟамҭаҙакәа,
Акымзарак хьаас имкҙакәа…
Ҷыцәаара ақәым ахааназ
Быгәҭыхақәа рынаҟә иазмырцәаз,
Ба бгәыграқәа рымца иахылҭыз
Бцәашьы!..

Уа бгылоуп,
Бара бышьхныԥсылан…
Шьалҭас, Атых набыкәыршан,

Уа бгылоуп Быгәжәажәара Анаҟә
Быԥеналакны...
Уа бгылоуп
Бареи сареи Ҳқәыпҵшра

Ихәарԥехаз
Асҟьалаԥы!..

Пицунда, 2007

* * *

Иамысхт сыбласаркьа
Скьыпхьгагьы аҽысхит!
Ашацкыранза стәаргьы,
Схәыцракәа сапысхьеит!

Ихыркәшоуп сажәеинраала,
Уи сҽахәы азҳәама?..
Маза-аргама, ԥшьаала,
Сыцҳа сырнагама?..

Урҭкәа нхоит еилкаамкәа,
Уахала сгәы раҳатуп...
Сцьабаа акы иапсамзар,
Иԥысҽыз атцх шаҳатуп...

Иамысхт сыбла-саркьа,
Шьта сцәашьы сыркьатап...
Лацәааихьшь ҟасымтцазаргьы,
Сылахь-сыцьымшь сзатәып!..

* * *

Ари амш – анцәа иишаз мшуп!
Дгьыл еишьылреи жәԥан иатцәареи
Ссиршәа еилазԥоуп иахьа…

Ари амш – анцәа иишаз мшуп,
Амш абла схызлеит сара…
Сыћазам, сҳарҭа-сырҭақәа сырзит…
Гәалашәара еишьылны
Сналаԥашьеит
Хәылп-шәапшь…

Сымш абла схызлеит сара…

Сыбжьы азынсыжьит амшын ацәқәырпа,
Схәыцра ћьалақәа –
Ҭагалантәи апша!

Сышьҭа шкәакәақәа аћәара-пслымзраҽ
Маҷ-маҷ еимапсоит…

Сыхьзи, сыжәлеи, суасиаҭи
Ихыркәшам жәеинраалан инхоит!..

Мышкызны, алашара ааныжьны,
Алашьцарахь снаскьоит…

Усҟан «абзеираз!» ҳәа шәасымҳәар, –
Уи шәымбан омашәа…
Сцынхәрас ишәзынсыжьуеит –
Ԥсра зқәым сара Сҷымҭра
Абызшәа!

Уи амш – анцәа иишаз
Мшын!
Сқәыԥсычҳабжьи,
Сҷымҭреи,
Сгәы ахьааи
Рзынсыжьит
Ауаатәыѡса,
Ажәѡан,
Амшын!..

Сымш абла схыӡлеит
Сара!

ШӘҬАШӘЫХЛА ҲШӘЫШЫҚӘСА ҔЫРБОИТ...

Ажәижәыхгьы ҕыцушәа иаҳнарбоит,
Ус ҳгәы ҳажьоит ҳаргьы аамҭала...
ШәҬашәыхла ҳшәышықәса ҕырбоит,
Иааԥшуеит ак зымҳәаӡо лакҭала...

ШәҬашәыхла аамҭақәа ҕырбоит,
Ирымаӡамшәа урҭ еицакрак, –
Иҭагәҭасуа чаландаркгьы цоит,
Ҳазныжьны ахаантәи ҳалак-ѽакра...

Шьҭа ақәра ацәыхьанҭоуп ҳдунеи,
Атлант иеиԥш иатҬоуп уи еидарак!
Ҕымҭ, ҳрыбжьагыла ԥсреи-бзареи,
Ҳаргьы ҳаҕоуп ҳшаҕац ѽадарак!

ШәҬашәыхла ҳшәышықәса ҕырбоит,
Иаапсеит, икарахеит ҳдунеи ду...
Хәлԥ-шәаԥшьеиԥш гәыграк ҳнахьыԥшлоит,
Уа дгьыли-жәѽани рҳәаақәа ахьеиду!..

Иҭагә-ҭасуа чаландаркгьы цоит!..
ШәҬашәыхла ҳшәышықәса ҕырбоит...

* * *

Ашацкыра ақәыԥсычҳара
Ԥсыс иахоуп сара сцәаҳәа.
Уажәшьҭа ихытцит шысҳәо сычҳара,
Сгәатцаҿ рыцк еиӷәшәоит ѳаԥхьа…

Сажәеинраалагь – шоурашәагоушәа
Иаруалыуашоит сӷазшьа.
Зегь ирԥеиԥшу здыруа сакәушәа,
Сызхаану гәнызгоит омашәа.

Хәыцра-цырӷьак – метеоритушәа,
Инҭанарҙызҙоит аҭцх ацәа…
Ԥьоукгьы иаашаанҙа, гәнаҳак рыдушәа,
Иқьып-шәыпуа, иашьапкуеит Анцәа…

Ашәышықәсақәа рықәыԥсычҳара
Сыгәхашҭра аҙы-мшын артцысуеит.
Ианхытцҙалак мышкызны сычҳара,
Ҭцхи - мши рҳәааҿ са сыԥсуеит…

Мши-ҭцхи рҳәааҿ са сыԥсуеит…

* * *

Сырцәыхаран хра цыѡ-цыѡқәак,
Бжьык сарҽыхон исмаҳац.
Жәытә қалақьқәак реилашыѡкраҽ
Сара сыʒуан гәырʒ-шашәаʒ...

Ашәышықәсагь еимгеимцаран,
Ашьҭыбжьныѡреиԥш инеиԥхьбон.
Агәалашәара аҭымиҭшәараҽ
Хәыцрак агагеиԥш саанхон.

Уи зегь ԥхыʒын, лаԥштцашәаран,
Аханқәа, абаашқәа, ацәашьқәа...
Уа иналаʒуан цәыҭлашьцарак
Ччаԥшьк назҽыкәʒамыз хаҽқәак.

Еилацәқәырԥон жәытә қалақьқәак,
Ршыкьыбжь сахәаҽуан сара.
Ианысмоуʒа иҭынчу кәакьҭак,
Сазхәыцуан иҭынчу схәышҭаара.

Са срызхәыцуан хра цыѡ-цыѡқәак,
Сгәи сыхшыѡи рыԥсы ршьарц.
Жәытә қалақьқәак реилашыѡкраҽ
Сара сыʒуан гәырʒ-шашәаʒ...

Сара сыʒуан гәырʒ-шашәаʒ...

ТАИФ АЦЬБА ИГӘАЛАШӘАРА ИАЗКУП…

Ҽнак зны, зынӡаск сгәыҫеанӡамкәа
Аҟәа уаасцылеит уара…
Усзымдырит азныказ, сҩыза,
Уара шуакәызгьы исзымгеит агәра.

Аԥхынтәи ашоура-мца еихсыҵуан,
Иаамҭан. Шьҭа амра ҭашәон.
Издыруан, Таиф, угәы ухьуан,
Уа уҭынчра сахҭыгәлар ҳәа сшәон…

– Итԥуазеи усымбеижьҭеи, сҩыза? –
Маҷк ишлахьан ухахәы.
Избон: цәахышьак змаӡамыз
Гәхьаагарак ублақәа ирхын…

Нас ҳнавалон агаҷа ԥшьаала,
Ҷымҭӡакәа ҳгылан ԥьарак.
Иатԥан уҷымҭрагьы гәалак,
Шәышықәса зхытԥуаз гәырҩак…

– Абар, анцәа имчала аҩныҟа
Са схынҳәгәышьеит уажәшьҭа…
Пҫтазаара ахьыҟаӡам сыҟан, –
Ицәажәон абас улакҭа…

Итацәын акаҳуажәырҭа. Ҭынчран.
Ҳнаҷыхәон уа акаҳуа.

Аҩы-цқьеиԥш ирыцнатцон умчқәа,
Уԥсы еиқәнархон аҳауа…

Схәыцуан, Таиф, усымбеижьҭеи
Исгәалашәом шьҭа шаҟа тҳьоу…
Изаацәан абыргра уҽазыукуазшәа,
Иукын уҭесԥыхә еихырԥхьо…

Ублақәа исарҳәон: «Исыман
Еиҭаҳәашьа змамыз ҳәатәык», –
Уҩныҟа уаауан, хыма-ԥсыма,
Уҽекылганы аамҭа аҟырҟы.

– Сҩызцәа сысалам рыҭ! – ҳәа
Насоуҳәан уцамҭаз сара.
Анкьеиԥш, угәы унҭахәыцуа,
Унавалеит ҭынч аҟәара…

Алҩатцә ахылҭуан уа амра,
Ицаҳә-цаҳәуа ианӡаалоз амшын.
Уҽымтра иарҽыхаз жәеинраалак
Уцамҭаз угәатца иҭашын.

Ашәаԥыцьаԥ еитцырхуан рышәшьыра,
Са исхашҭхьан ишыҟоу аԥсра,
Нахьхьи, хәылԥ-шәаԥшь ахьӡыркыра
Уналаӡҩа уцеит, нас уара…

Аԥхынтәи амра, аҭашәамҭаз
Иблахкыгаз ашәаԥшь аҭынхон,
Зқьышықәса зхытцуа аҳәамҭеиԥш,
Таиф, уара уҽымтра сзынхон…

* * *

Иниасуан даҽеа мшык ҭацәны,
Уи цон сазныжьны сара сҕарра,
Са сныҽеԥынгылон есы-ҽены,
Абжьааԥнытәи схәыцрақәа рзыҕгара…

Аха сымчқәа еизсыркәкәон
Икыднатцы са сыетцә жәҩанаҷ,
Аамҭала цьоукгьы сгәы дырҕәҕәон:
– Дад, уалашоуп уара ашана!

Ишәарҭоуп Цьунгли азакәан,
– Уабацо урылтцны агыгшәыгқәа?!
Абас быжьқәакгьы саҳауан,
Ҷымҭ-ԥсымшьа сымҩа сықәын, сықәын…

Агәыҕра шгәыҕроу ус инхон,
Шьҭа ихарахон ҽеа ҳаракырак,
Исызгәамҭазакәа, ԥшьаала еиқәтәон
Ихышхытцәоз ԥсҭазаарак аҳгьыра…

О, ишәарҭоуп Цьунгли азакәан,
Иуҭахы, иуҭахым – уи уҽанраала!
Гыгшәыгқәак сышҟа иццакуан,
Саргьы сгыгшәыгыртәырц ҟазшьала…

Бнаршәыроушәа адунеи лашьцан,
Уа тәамԥахә змамыз сара сакәын,
Ԥсраҽенынӡа ԥсеивгарак ҟамҭакәа,
Агыгшәыгқәеи ауаатәыԥсеи срыбжьан…
Ишәарҭан Џьунгли азакәан!

* * *

Абарҭаҿ дтәаны хәылпазыказ,
Лмакәан хәычқәа ирҭалыпсон
Хкы-хкыла аутратых жәлақәа –
Аҭакәажә неихыркәа змам…
Нас дныҳәа-нып хьауа,
Ипхьалкуан лмакәанқәа џьара…
– Са сахьымӡаргьы, ҽа џьоукы инкадырҳәҳәып
Арҭ ажәлақәа, аапынра шааилак… –
Лгәы инҭалҳәон аҭакәажә, лыжәлақәа ԥхьакуа хазы.

Абас дрыхӡыӡаауа, рыхқәа неиқәылҳәалон
лмакәан хәычқәа,
Аҭакәажә неихыркәа змам…
Нас лара лоумашь урҭ амакәанқәа
Ԥапхьа ипзыртлауа,
Аапын, анхарамшқәа анааилак?..

Аапын, ишыԥкыз
Адгьыл
Ԥапхьа
Ианыцәхәаҭо…

СҬЫНЧРА АБЫЗШӘА

Бызшәас иҟоу зегь наҟ инасхарштны,
Истцарц сашьтан са сҭынчра абызшәа…
Атцх лашьцара, апардеипш иныпхьаршәтны,
Сныкәгылеит сбартца… избон омашәа, –

Бызшәакала ицәажәон ажәфани амшыни,
Ижәытәзоу жәеинраалак аҳәон ацәқәырпа,
Ижәытәзоу бызшәала ицәажәарц иаҽын уа,
Шәарахтцас хыпхьакыртак иашьтаз апша…

Уа амза-ҽа, псаатәтцас апсатцлара аҽеналак,
Исмаҳацыз бызшәала агәтыха аҳәон.
«Ҽышәымтын, шәнеила ус пшьаала, ус пшьаала!» –
Абас саргьы сытцыхқәа ртынчра сыхьчон…

Сытцыхқәа ртеицьқәарҽ ииуан уи атынчра,
Цәыкәбар-цәыкәбарла цьара еизыкәкәон.
Дгьыли-жәфани ахааназтәи рҽымтра,
Ҽымт агәырфа-хьанта ахгашьа снартцон.

Апсатлақәагь цәажәон са сҭынчра абызшәала,
Шәарахтцас хыпхьакыртак иашьтан апша…
Уа амаалыкь иеипш Анапы саныртәалан,
Сытцх иснартцон сара сҭынчра абызшәа…

Пицунда, 2007

ИААБО ИАРБАН ҲАПҲЬАҠА ҲНАПШЫРГЬЫ?

Все пусто, все равно, все уже было!
Фридрих Ницше

Усоуп, ус… зегь шьҭрақәланы имҩасхьеит,
Кәрыжәаа ирықәлоуп аҽыц ҳәа ҳа ҳзышьҭоу…
Зегь еиҟаразтәуа Аамҭа- Пшатлакә асхьеит,
Ҳазнысхьоу ҳжәытә мҩахәастақәагь уанҭоуп…

Инеиуеит еишьҭаххы абар, атанкқәа,
Тәылақәак рҭоурых ачалт ахьшьуа, –
Ихәаш-хәашоит ҳа Ҳгәалашәара Аханқәа,
Мцапшьк ацроуп аныхеипш ҳазҭапшуа…

Аҽыц ҳәа ззаххәо – ҳгәыҷрақәа ирнауруп,
Аҽыц ҳәа ззаххәо – маҭәа ҩазақәак ашәуп.
Ҳа ҳазхааным – ццышәуп, рацәаххыроуп,
Амшмыхәлеипш ҳазхаанугьы ҭацәуп…

Ашәышықәсақәа аҭлаҩа рыбжьажьуп,
Баша, баша ҳашьҭоуп ҳарҭ аҽыц…
Ҳгәалашәара Аханқәа пыххаа еилажьуп,
Иахьынҳалоуп ҳа ҳразҟы рахәыцк…

Усоуп, ус… зегь шьҭрақәланы имҩасуеит,
Баша ссирк ҟалозар ҳәа ҳапшуп.

Уаҩ дзымшаҭо Аамҭа-ԥшатлакә асуеит,
Ҳшыҟац ҳаҟоуп. Амш-мыхәлеиԥш ҳҭацәуп…

Иаабо иарбан ҳаԥхьаҟа ҳнаԥшыргьы?..
Жәҩан ҭнаргәоит Агәрамгара Абаҟа,
Иудыруеи, ҷьанаҭ-гәашә ҳзаанартыргьы,
Аныхеиԥш ҳамҭаныҳәалап Ҳдоуҳа!..

* * *

Аԥь-ҭла адацқәа, ҧеаларԥсны анышә,
Адгьыл ҭарыԥшыхәуеит дара ртәала.
Идгьылтәу ҙышхәоуп иқәку дара рқьышә…
Иҩычоуп аԥь харԥар ду бҕьы-иатҷәала…

Срытцашьыцуеит аԥь-ҭлақәа сара,
Еҳ, сыҕәҕәандаз дара реиԥш махәҧала!
Сара сҧаԥхьа имчыдахон аԥсра,
Сара сымчқәагь ԥысшәарын ҽакала…

Аԥь-ҭла сатцашьыцуеит – здацқәа ҕәҕәоу,
Дац змаҙам зегь хьысҳауп – нарха рымам.
Ҳшьам-дгьыл амчоуп ҳаибаркны ҳазмоу,
Уи аҙышхәа анҳагхалак – ҳаиҭымуп…

Ҳшьам-дгьыл амчоуп ҳаибаркны ҳазмоу!..
Аԥь-ҭла сатцашьыцуеит – здацқәа ҕәҕәоу!..

СЫХДЫРРА – СЫПҬСҽЫХҨЫ

Рушьбеи Смыр уахь

Стәитәыхызтәуаз… зны сынцәахәызтәуаз,
Сразҟыдазтәуаз… Гәыҕра-хәычқ сызҭоз.
Сыхдырра – Сыпсҽыхҩы… Саҕа-баапс…
Сшьацәхнысларгьы, исытцгәоз: «Уеиха абаапс!»

Ҩ-дунеик са сыпсы анрыбжьамзоз,
Са Схатә Ҭабырг – сара иансызхамҭоз…
Сышьҭкәыцәаа санамаз аҙгьыра,
Артцәаа ҳәа иҳәҳәон са Сыхдырра!..

Шьауардынушәа исхагьежьуа исхалон,
Ҭәҩантцәыҟа зны саман ихалон, –
Зны уахьынтә атцысхәеипш самҟәытцшәон,
Ҽазныхгьы сразҟыдара схыччон…

Ус сааиуеит. Зны сыҟоуп. Зны сыҟам…
Зны аетцәа ҭахәмаруеит сыкәа.
Стәитәыхуп… Ҽазныхгьы сҳәынтқаруп.
Сдыпшылоуп зны. Снытәнысуа сгәароуп…

Сыхдырра – Сыпсҽыхҩы. Саҕа-баапс!
Сшьацәхнысларгьы, исытцгәо: «Уеиха абаапс!»
Зны скаххаа Асар Рымҩа сацуп,
Зны цхьарҭас исымоу – аҳапатцоуп…

Са сзалҭшам аԥьар реилаҭырра…
Сышмаҷзаз сызражәыз Сыхдырра,
Сыхдырра – Сыԥсҽыхѡы! Саға-баапс!
Бжьык ааѡуеит: «Уеиха абаапс!»,

«Уеиха абаапс!..»

ГӘЛАРШӘС СЫЗЗЫМХО…

Гәларшәс сыззымхо – Ибжьааԥнытәу,
Гәхашҭреи, гәхьаамкреи Ргәылшьап.
Сықәра саѡсит, хрыѡ насымҭа,
Уигь исаҭәо акеиԥш исшьап…

Исзеиқәырхозар ҳәа схаҽсахьа,
Схаха-чахо, кыр сықәпон.
Атҳ рыҽеналак, зыкь-сабрада,
Рыц хырԥьаԥьа исдырбон…

Асаркьаҽ избо са схаҽоума?
Мап, са сакәымзар ѣалап.
«Мшәан, иухьзеи, ухы еилаԥсоума?» –
Абас быжьқәакгьы саҳалап…

Хаҽра змам зегь, Ибжьааԥнытәу,
Гәаларшәагас сырзынхоит…
Цәѣьаран сынаургьы кыдуп,
Сымшқәа сеихсны сҭадырхоит…

* * *

Исаԥсхьоу ҙааҟәрылоит ахааназ ахаҳәеиԥш,
Са исзыԥеишам ԥеишьак змаҙам.
Аамҭала, зыҭра иҭажьақцахьоу аҳәеиԥш,
Шьҭа иаанартышам аҭоурыхгьы маҙак…

Имԥасыз – уи мԥасит. Шьҭа иамам хнырҳәышьа, –
Нахьхьи ԥьара аҳәаадара анаԥсан инхоит, –
Аха иниакәкәа ицаз урҭ ахҭысқәа иртәышьҭран,
Ԥсҩыхга шәахәацқәак сгәатԥа иҭаԥхоит…

Ус, баша аԥхыҙеиԥш, акымзарак мԥасуам,
Етԥәак кыдшәаргьы – икыдлоит етԥәак…
Ицоит чаландартцас хҭысқәак ҭагәтасуа,
Саргьы сазкылсуеит гәынхәтцыстала мԥак…

Нас лассы-лассы сышьҭахьҟа схьаԥшлоит,
Гәыԥбарыла еибаркыуп са сдунеи.
Санықамгьы, сгәатԥаҩ асыԥсақәа тҟәацлоит,
Ҩык еицҭацәажәоит схәыцреи сцәаҳәеи.

Имԥасыз – уи мԥасит. Саамҭа – Суасиатҳәаԥ
Аҳәаадара иналаҙт, иаҳәаша ҳәаны.
Са сҳәымца меихсыҧьырц, ҿазнызатԥәык снатәҳәап,
Атцыхәтәантәи скәицқәа неизыҳәҳәаны…

Пицунда, 2007

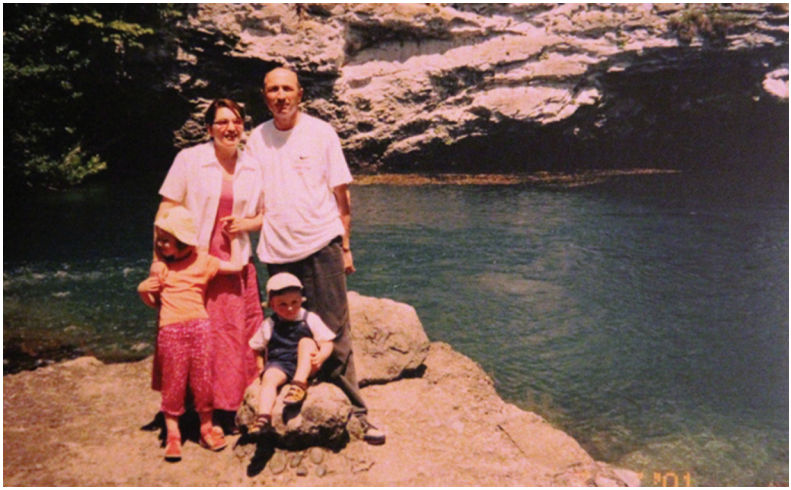

Хьыбла Гьерзмааи Владимир Зантҭариеи.
Азиа иаҵәа

Даҕыстҭантәи аибашьҭы Али Алиеви,
апоетцәа Г. Аламиеи В. Зантҭариеи

Фазиль Искандери Владимир Зантҭариеи

Сҭампылтәи адиаспора рыгәҭаны

СХАЛОИТ АҨАДА...

Схалоит аҩада... избарҭоуп уахьынтәи
Асса-мысса иарыссаз ауаа.
Сымчқәа ԥыршәоит аласи ахьанҭеи
Тымитышарак аҭа сҭарԥшуа...

Уахь сытҵаҟа, архаҟа. Баша, амаҷ-саҷазын,
Ҷьоук раҳәа жьақцақәа шеиҿақшо збоит.
«Унеила акыҙгы-мҩа уаҿалан, ухатҵазар!», –
Саамҭа – цәаҩа мҿыг сцәа сыҭнацоит.

Акыҙгы-мҩаҿ ахааназ инхоит сара сышьҭақәа,
Са сырхыҳәҳәеит аԥсреи абзареи...
Схалоит аҩада. Инсыжьуеит сышьҭахьҟа
Гәнаҳала итәу абри адунеи...

Са сырхыҳәҳәеит шәа шәҟыба-ҙыбақәа,
Са сгәыҩбара аҭзамц сырхәашеит.
Аҳаракыраҿы аҳра сымазкуаз,
Ишақәымгәыҷзоз ахра иагеит...

Схалоит аҩада. Сырхыччалап уахьынтәи
Асса-мысса иарыссаз ауаа.
Сымчқәа ԥыршәалап аласи ахьанҭеи
Тымитышарак аҭа сҭарԥшуа...

Пицунда, 2007

АУАА – АГӘЫЛШЬАПҚӘА

Ари – ԥсшьарҭа ѡнуп,
Иахьзуп «Агәыҷра»,
Ухы ѡышьҭыхны уѡатцаԥшыр
Игьежьып ублахатц…

Абар акрыфарҭа иааѡнытцуеит
Ауаа-гәылшьапқәа.
Итәаа-маауа инеины,
Акапанга инангылоит дара.
Игәарҭоит шаҟа кьыла ацлаз
Рцәа-ржьы
Уахыки-ҽнаки рыла…

Нас, аарла-аарла еихго ршьаҽақәа,
Рчаз-хылԥақәа нархатцаны,
Амшынахь рҽынархоит…
Ауаа-гәылшьапқәа…

Амшын ихыуп нас иаахәлаанзa,
Рымса-гәабанқәа ирыниаалан,
Ауаа – агәылшьапқәа…
Иԥсылахаз рцәа-ржьы рбылуеит,
Арацәеиԥш еиқәатцәахаанзa…

Ианааилахәло, ихынҳәуеит урҭ ѡаԥхьа
Рыԥсшьарҭа-ѡны «Агәыҷра» ашҟа…

Рымса-гәабанқәа абарҵаҿ иааныжьны,
Иныѡналоит акрыфарҭа урҭ…

«Гәаԥха-чара шәоуааит, ауаа-гәылшьапқәа!» –
Ашәхымсаҿ днарԥылоит урҭ ԥҳәызбак,
Ахалаҭ шкәакәа зшәу…

Нас, ѡаԥхьа акрыфарҭа иаадәылҵны,
Рыкапанга инадгылоит урҭ,
Гәаран ҟаҵаны…
Ауаа – агәылшьапқәа…

Абас ѡажәи ԥшьба уахи-ҽени…

Ари аԥсшьарҭа ѡны иахьӡуп «Агәыԥра»,
Ухы ѡышьҭыхны уѡаҵаԥшыр, игьежьып ублахаҵ…

Рыԥсы ршьоит уа
Ауаа – агәылшьапқәа…

Пицунда, 2007

ЕҲ, АԥША, АԥША, ХЛАҲӘАДА!..

Аршәаа иасуеит уаха шаанӡа
Ҭагалантәи аԥша хага,
Атӡамцқәа ирабашьуеит ихәжәаанӡа,
Уаҳа тәамҩахәгьы ҟамҵакәа...

Ҷааихак амам, аршәаа иасуеит,
Еикәатҵәилоит ус, иаашаанӡа,
Нас аҿуреиԥш ашақә иасуеит,
Ижәылоит ус, ашша аҕраԥҿааанӡа...

Ижәылоит ус, сыԥша – сыҿура,
Уаха шаанӡа иқәарқәашьеилап!
Сцәырҳаны сааԥшлап акырынтә,
Аԥша-мчымха сацгәатеилап...

Иҧынчым атҳ. Са сыцәа рҟьалан,
Хьаак аҿартлазеит сыҩнытҵ!а.
Сгәатцаҷ еиқәтәахьаз агәала
Иартцысит ҿа гәала ҷыцқәак...

Аԥша хага аршәаа иасуеит,
Аҿазынкылом, иамам ԥсыхәа...
Атҳ аӡыхәашьеиԥш имҩасуеит,
Ҭынчрак соушам ааигәа-сигәа...

Шьҭа уҿынкыл, сыԥша – сыҿура!
Ужәылоит баша, хымҳа-ццымшьа, –

Сыҧс ахаҷ иакыуп, иудыруаз,
Иаҳа-иаҳа имаҷҳоит сымчқәа…

Са исыгәрымуа заҳауада?..
Сыгәжәажәо ашарахь снаскьалароуп…
Еҳ, аҧша, аҧша, хлаҳәада,
Атҙамцқәа ишрабашьуа итахароуп!..

Сыгәжәажәо
ашарахь
снаскьалароуп…

Пицунда, 2007

ИКАХХАА ИААРТЫН ПИЦУНДА АҨШАҲӘА...

Иныхгыла-аахгыло инеиуан уа ҳәсақәак,
Бзиабарак аццышә зцәа инахьысхьаз, –
Ҧагьа-ҧагьа еихыргон ршьаҽақәа,
Ирʒарц иаҽын урҭ рыуаѡыбжара ишҭысхьаз...

Ргәыгра рҽыхо, ишьҭытцуан ргәышҧқәа,
Реимаа ласқәагь, рышьхәақәа гәырҧынтцан...
Ицон урҭ раамҭа ҧхыʒтцас инҭакәкәа,
Амзаратәи аҧсатцла ссирқәа рымтцан!

...Инытцакшәа еибырҳәон уаҟа жәабжьк,
Рыхқәа ѡышьҭых амшынгәы инхыҧшылон.
Аҽыцәааамҭаз ирҽалашон хәылҧ-шәаҧшь,
Гәхьаагаракгьы рыблақәа инархылон...

Икаххаа иаартын Пицунда аҧшаҳәа,
Урҭ цон амшын асаркьеиҧш ианыҧшыло!
Зҳәаха рмаʒаз гәтыхақәак днарҳәарц,
Ргәатцақәарҽ ашәаҧшь мцаха еиқәылон...

Жәѡан акалҭ такәааамҭа еилыбзаауан...
Инеиуан уа ҳәсақәак ныхгыла-аахгыло!
Иқәыҧсычҳауан лоунытә, рыгәқәа ҧшаауан,
Рқәыҧшра ааныжьны, даҽеа аамҭак иаҧылон...

Цагьа-цагьа инеиуан ус ҳәсақәак,
Цшандагақәакгьы рнырдон урҭ аамҭала.
Убас иаҳкәажәоха инеиуан уа ҳәсақәак,
Ажәфан дыргачамкуан рныҟәашәала!

Пицунда, 2007

* * *

Нас дарбан, исҳәо хазҵауа?!
Зегь ҳаахәоуп… зегь ҳҟаҭәоуп…
Схы сацәажәо, схы сазҵаауа,
Сашҭа-сгәара сҵоуп…

Еилыргашьак рымазам
Иҟәышу – игазоу, –
Мышкызны ишәасҳәап сымаза, –
Хаз ҿыҳәарак ззыпҵәоу…

Саамҭа сацгәаҭеиларoуп,
Исылахәмарны ицо…
Суахҵеиɲш исыман снеиларoуп
Алу – са сызҵоу…

Иɲшьоу аныха агәашәқәа реиɲш,
Сгәи-сыɲси аартуп!
Иҟоу-ианутҷәҟьа шәасҳәарцаз,
Ҿа ɲсҭазаарак сҵахыуп!..

Аҟәа, 2007

ИСЗЫПҬШЫДА? СЫЗЗЫПҬШЫДА?..

– Исзыпҭшыда, сыззыпҭшыда?..
Исарҳәо иарбан ҳәатә змаҙам?..
Ари адунеиаҿ каҳа-пҵеыда,
Аҙә ипсҭазаара нагҙам...

Усоуп, усоуп... ус мацароуп,
Иамам пшаашьа ҽеа мҩакы, –
Цәашьыркыла атҳ лашьцараҿ
Ашьҭа схыуп саргьы сразҟы...

Ашьҭа схыуп идырым, иеилкаам,
Дунеихаан еилкаашьа змам!..
– Цасшақә аума, саамҭа-гәеилга,
Сзахьурпшло сгәы итам, схы итам?..

Исзыпҭшыда, сыззыпҭшыда?..
Абас изҭахәаҽеуи сыбжьы?..
Злымҳа итаҩда сажәа мчыда?..
Саамҭа знеиуеи еиқәышьшьы?..

Лапшеимкьарак сарпеипеизар,
Иармацәысзар уи сыхшыҩ?..
Иҽеимыз сымшқәа рыҽедырҽеизар,
Ирхытҵзар пстҳәак еипш наҟ атыҩ?..

Ус, машәыршәа ахҩа ахашәааҧа,
Ибылгьагәышьоит аҟәыцьал…
Сбырцьеиларопп сыԥсы аатшәааҧа,
Иҟоуп, ааи, сызхымпо цьалк…

Исзыԥшыда, сыззыԥшыда?
Аҳәгьы… ус сацәажәоит са схы.
Абгьыцеиԥш слахьынтца зырҽеыда?..
Иҳәамкәа инхама, нас, сҽахәы?!..

Аҟәа, 2007

НАС ИҠАҬӘҠЬОУ САЗХӘОДА?..

Нас иҟатцәҟьоу сазхәода
Сыкәша-мыкәша шьҭа?
Сгылоуп сарҭмаҟ сазқәынтца
Адунеи агәҭа...

Саха змада... Сгәазҭада?..
Цьоук цоит атәыла рбго.
«Уа мшыбзиа!» – «Здравствуйте!» –
«Ушпаҟоу?» – «Ничего!»

Сара... Сара соума мшәан?..
Исазхәода аҭак?..
– Илакәумшьан... иԥьоумшьан,
Иааскьоит ҽа цәқәырпақәак...

Цьоук цон ирыхьыз рзымдыруа,
Иахьымаара ицон...
Еилахынхәуа, еилаханто,
Цәқәырпа баапсҙак ааскьон...

Мчык иагоит ауаатәыҩса,
Рхи- рымчи еиқәхаҙом.
Зҧьыра баапсык иаанахәан,
Хәхәабжьыкгьы раҳаҙом...

Нас иҟатцәҟьоу сазхәода,
Сызуста да схаҭа?..
Са сгылоуп сарҭмаҟ сазқәынтца,
Адунеи агәҭа...

Аҟәа, 2007

БАША СХЬАԥШУЕИТ СЫШЬҭАХЬҟА...

Шьҭа еилкаашьак рымаҙам
Исыуоу, ма исаҕоу, –
Идыраргамом рымаҙа
Аиха-сабрада зҿоу...

Атҵәымаҕ раархоуп гәашәқәакгьы,
Ахааназ ичаԥоуп.
Сгәалашәара абаашқәагьы
Хрыԥхрала ирыҕҕоуп...

Баша схьаԥшлоит сышьҭахьҟа,
Уахь инхаз ҿаҳауп...
Аццышә иарҙит сышьҭақәа,
Сымѽақәагь шәаҳауп...

Сгәы иқәыѽуеит ҽеимаашьҭыбжьк,
Аха уи хароуп.
Сгәалаҟарагь ҽеим шьҭа,
Аха уи мариоуп...

Исзыԥшыда саԥхьаҟа?..
Исанаҳәоит суахҭа?..
Зразҟыдара иаԥсаҟьаз
Среиуазар схаҭа?..

Сдәықәлап сгәахәуеит сҽеыжәланы...
Баша сгәы сажьоит...

Ԥша-баапсык насыжәланы,
Сеыжәхәаны сагоит.

Сышьҭахьҟагьы… сапхьаҟагьы
Ҽыҭыбжьык газом.
Сара сеилашыѡкраҟәагь
Ус лассы еиқәтәазом…

Инеиуеит уаѡ дымшаҭазо
Аамҭақәа шьҭыууаа!
Ишәҽышәх шәеиха-сабрадақәа
Ԥсы захазам ауаа!

Атҵәымаҕ раархоуп гәашәқәакгьы,
Ахааназ ичапоуп!
Сгәалашәара абаашқәагьы
Хрыпхрала ирыҵҵоуп…

ҲАРА ИАҲТӘЫМ РОЛЬҚӘОУП ИАҲАХӘМАРУА…

Ҳара иаҳтәым рольқәоуп иаҳахәмаруа,
Иаҳшәу-иаҳҳоу – иаҳнымаало маҭәоуп…
Уажә аамҭала иҟоуп ус еиԥш ԥҟарак,
Уажә аамҭала асценагьы лашьцоуп.

Азал ҭацәуп. Шаҳаҭра ауеит аҿымҭра…
Ҳанрыжьма ҳхала измаҳаз ҳбызшәа?
Иаҳцәалаҩашьеит ҳаамҭагьы ҳнапкымҭа,
Нас шьҭа иарбан иаабо омашәа?

Ҳара ҳакәҳам, ҳагагақәа хәмаруеит,
Асцена лашьца иқәлан ҳа ҳцынхәрас.
Иҳаҩсхьо аҿеырмашьцаны иҳақәмақаруеит,
Нас ҳазхаану иарбану аамҭас?..

Иаабо иарбан ҳдәылтцыргьы адәныҟа?
Хәмаррак цоит – лагамҭа, нтцәамҭа змам.
Зегьы ҳзыргачамкуа ақәыргылаҩ дыҟоуп,
Иаҳирҳәоит зынҳаск ҳагәқәа ирҭаҳам…

Хәмаррак цоит. Ҳхаҿсахьақәа еицакуп,
Ԥхыҳу, лабҿабоу?.. Уи зегь акоуп.
Иахьа асцена иқәу ҳара ҳакәым,
Асцена иқәу ицәажәо гагақәоуп…

Уажә аамҭала асценагьы лашьцоуп…

* * *

Мышкызны гәалашәарак сеиԥшхап
Схаҭагьы.
Еимгеимцароу хҭысқәак реиԥшьра
Сылсыршап уеизгьы.

Саныӷамгьы сцәаҩа еиннаршәалап
Џьоукы.
Саныӷамло цқьа еилышәкаап
Сыгәҭакы.

Мышкызны гәалашәарак сеиԥшхап
Схаҭагьы.
Иазеицакшам сцәаҩеи сҭеиҭԥши
Аԥсрагьы.

Ишахагьежьлац иахагьежьлап
Адгьыл адырдха.
Саныӷамгьы сцәа ианырлап
Сымра ашәахәа…

Мышкызны гәалашәарак сеиԥшхап
Схаҭагьы.
Атцыхәтәантәи лабжышк наҷытцшәап
Са сцәашьгьы.

«ШӘЦӘАЖӘАЛА АԥСЫШӘАЛА!»

Академик Џьорџь Хьиуитт аԥсуа бызшәа еиқәырхашьас иамоузеи ҳәа иаҵазҵаа, аҭакс ириҵеит: *«Шәцәажәала аԥсышәала!»*

Ԥсышәак зцым аԥсҭазаара
Иалысхзеи сара?..
Ишәыхьчала шәа шәмазара,
Исҟәашьыз сара аԥсра...

Са сбызшәа аныҟамла,
Иқәысхуеи сдунеи?..
Ҭынхас иззынсыжьуада
Сгәырґьареи сгәырҩеи?..

О, сбызшәа – сыԥсықәара,
Исыԥсыхәозеи сара?
Зыблара баапск ҫеасҭазар,
Исцәыӡны агәрагара?..

«Шәцәажәала аԥсышәала!
Аԥсышәала шәыҩла!
Ԥсыс ишәхоу аԥсышәала
Шәыгәҭыхақәа шәҳәала!» –

Абас рҳәоит аҟәыґацәа,
Сгәаҟуеит, амца скуеит...

Маҷк инҭааргьы сылацәа,
Атҳарцәҳәа сааԥшуеит...

Инасҷабар са саԥсшәа-хаа
Сыгагоуп инхо!
Изҭахыда саԥсуара
Сыбызшәа анҭахо?..

«Шәразҟыдара шәанымшәалан,
Шәкәыкәыцыкәуа шәцала!
Шәцәажәала аԥсышәала,
Шәыԥсадгьыл шәыхьчала!..» –

Ижәытәҙоу сшьа зырҷыхауа
Ҳәамҭак саҳауеит.
Ахьаа баапсы зыцрыхауа
Сгәы артцәааҳәа иҳәҳәауеит!..

* * *

Сара агәилқәа сырзышәаҳәом шьҭа,
Аԥштәы ссирқәагьы сыблақәа хыркуам.
Сара исықәыцәгәоит убасеиԥш аамҭак,
Аҽҽа рылгошәа збоит сыжәѽахырқәа…

Шьҭа сзыргәаҭеиуагь зынʒаск даҽеакʒоуп,
Ҳәашьак змаʒамыз – ҳәашьа ахьысзамҭаз…
Сышьтахьҟа инсыжьыз амшқәагь ҭацәʒоуп, –
Уи аума, сыԥстазаара, исанаушьаз ҳамҭас?..

Жәѽангәашәԥхьарагьы сеиԥхыʒуам шьҭа,
Анкьеиԥш сылаԥш рытҟәашам Сезанраа…
Адунеи ҽа блакала сыкәнарԥшт еиҭа
Ахаангьы еилкаашьак змаʒам са сгәызианра…

Даҽеа хьаақәак сдырҟьалеит сара, –
Мшәан, сыԥстазаара ныхыума аҟәрышьеиԥш?..
Наурҭас, сзыхьʒаз снахьыԥшыхуеит ҷьара,
Сызхьымʒаз – сахәланагалоит атышеиԥш…

…Сара агәилқәа сырзышәаҳәом шьҭа,
Сҳәоугьы рызкым ацәанырра ҟәымшәышәқәа, –
О, ихашәҭа, сҭагылоуп убасеиԥш аамҭак,
Мцабызк насхьысыр, скаԥсартәеиԥш сыццышәха…

Сара агәилқәа сырзышәаҳәом шьҭа…
Ԥсаатә еиқәаҵәоушәа исхаѽоит са саамҭа,
Са сышьхныԥсылт ѽ-дунеи дук рыгәҭа,
Шаҳаҭс самоушәа Сҭоурых аҭахамҭа…
Сара агәилқәа сырзышәаҳәом шьҭа…

АХҬЫСҚӘА МѺАСУЕИТ ҚӘАРШЫѺТҬАС...

Иҭызтцаахьада ҳара ҳцәаѳа?..
Ҳара ҳхәыцрақәа рдунеи...
Ҳааит абранза... ҳааит иахьанза,
Ҳрыбжьагылан ԥсреи-бзареи...

Шәа шәазыҙырѺ ҳарѺаш-ҙышқәа
Уахгьы-ҽынгьы ирҳәо ауаз!
Нас еилышәкаап Нарҭаа ржьыжәгеиԥш
Ҳа ҳгәалақәа еилазыршуаз...

Дықәуп ацәаҕәаѺгьы идгьыл,
Иныԥхьаҳәауа иԥыхҙы, –
Ицәеиха нацрыхагәышьоит
Ԥсыуа хатцак икәылҙы...

Ҳжәытәи-ҳҽатәи ҽымҭ еигәыѺуеит,
Ахҭысқәа мѺасуеит қәаршыѺтцас...
Ҳара ҳѺымааи-ҳхымааи ирҽыѺуеит
Ҳхьаақәа ирықәлоу ҳара ҳуаз...

Ҭынч, хрыжь-хрыжьоуп ашьҭыбжь шааѳуа
Ҳхьышьҭрахь ҳхьазырԥшло аԥша...
Иҭызтцаахьада ҳара ҳцәаѳа,
Иҭызтцаахьада ҳа ҳҟазшьа?..

Ҳхьышьҭрахь
ҳхьанарԥшлоит
аԥша...

Аҟәа, 2007

* * *

Снаргоит сышықәсқәа са сгәысҽантца,
Иаҩуеит схаҭыҙшәа – са слахьынтца.

– Дад, уаԥыҩлан уабацо, уразҟы! –
Сышьҭахьҟа исышьҭаҷыртуеит ԥьоукы.

Урҭ ирҳәо саҳашам. Итшәоуп адунеи…
Срыбжьоуп сыцҳаражәҳәаҩны сгәыгреи сгәырҩеи.

Мши-ҭхи рыбжьара хышә-хәычқ аатуеит,
Атцабырг ацәаара ԥьара снахьыԥшуеит.

Нас сгәыгракәа рынаҟә наҟ инеиԥхьбоит,
Сцәа ҽтазырҙыҙало сахьақәак збоит…

Ахызатцақәа шнеиуа збоит еишьҭархҳы,
Са Стцабырг иаеихсуеит икылкаан ԥьоукы…

Сгәы каҳа, схы сыкәаҽ сцагәышьоит ԥхьаҟа,
Ацәгьагь-абзиагь снапы нарызҟьа…

Ишьуп сара Стцабырг. Сшьуп схаҭагьы.
Сыԥсахәага саман инеиуеит уеизгьы…

«Ех, уара агәшаҭа… арыцҳа… агаҙа!
Иуԥсахырц узашьҭои ԥсахшьа змаҙам?!» –

Быжьқәак саҳалоит са сахьнеиуа сгәагәо,
Сгәатцаҷ атцыхәтәантәи сымчқәа еизыркәкәо…

Сышықәсқәа снаргоит абас сгәысҽеанҭа,
Схаҭызшәа цәырган иаҳәоит слахьынҭа…

Аҟәа, 2007

* * *

Сара сдоуҳа – са сынцәахәы, са сныха, –
Сара сшьала иҩу сара Суасиаҭ!..
Мышкызны, ианысмоулак уаҳа ԥсыхәак,
Ианаасыхҭыгәло сыззыԥшъам Асааҭ…

О, ишԥасҭахыу убасҟан, аҳәашьа сақәшәар,
Ажәа! Асҟаамҭа сыхәлымшәы збылуаз…
О, ишԥасҭахыу сдоуҳаи сареи еицаҳҳәар,
Иахьанҵа зҳәашьа сақәымшәац ауаз!

Аха уаанҵагь гәырҩа-гәыршрак салоуп,
Уаанҵагь – сцәа- сжьы ацәыхьанҭоуп сыԥсы.
Уааҵа мши-тцхи реилаҩынтра салоуп,
Сыззыԥшъам Асааҭ ааскьоит лассы…

Сара сдоуҳа, са сынцәахәы са сныха,
Ҭынч, сҽахәҳәаха сараҵан, старха!
…Нас Схаҽы ишьҭартцашт цаҟьа-ԥеыхак, –
Ацәацәашьеиԥш усхалаша Сдоуҳа!..

* * *

Шәааи, ҳаҽыԥшлап амра!
Ԥсааиҭак ҟазымҭо…
Шьыжьы инаркны иаахәлаанҙа
Ахьышәахәа лазҭо!

Амра – анхаѡ бзиа,
Цлабѡы дызмаҙам!
Иреиҧьҙоу арахәҭиаа
Уа уҟынтә ҳазыԥшҙам!

Иҳаламкәа ҳарамрак,
Адунеи зегь ҳҽеахьыгҙа, –
Ушьҭа ҳхылоит, амра,
Гәыбжьажьарак ҟамҭа!

Жәѡантәыла иалгоу ҳамѡа
Ианҳаршап ахьҙы!
Шәааи, ҳаҽыԥшлап ҳамра,
Иаартызааит ҳгәы-ҳапсы!

Апсҭазаара арҽыцуеит
Ҳцәаныррақәа рҭакар…
Ураҙәк ҳутцашьыцуеит
Ҳамра – ҳа Ххәынтқар!

Уара уеиԥш ҳҽынаххалоит,
Тәамѡахә ҟамҭазо!

Адунеи зегь ҳакәшоит,
Ахьы-шәахәа латцо!

Ҳамшқәа цоит еишьҭалан,
Ихарам ҳаҽҳәарагьы!
Ҳшәаԥшьны амшын ҳахҭәалап
Ҳҭашәамҭазы ҳаргьы!

Шәааи, ҳаҽыԥшлап амра!
Ԥсааиҭак ҟазымтцо!
Шьыжьы инаркны иаахәлаанӡа
Ахьы-шәахәа лазтцо!

АШЬШЬЫХҲӘА СНАҨЫХӘОИТ УА ФЕНИА ЛКАҲУА!..

Абжьаапнеипш са снанылап
Аҭынчра Амҩаду,
Инасҩытцракны иҩыцзоу газеҭқәак, –
Иацырҟьоуп урҭ иацтәи ҳа Ҳхақәитра!
Иахьатәи ҳҟыба-зыба иазку
Жәабжьқәак снарыпхьо,
Снатәап сара Фениа лыдәқьанаҨ
Ҩапхьа…

О, издыруада аамҭас ҳазҭагылоу
Иахьа?..

Қьаабантәи схынҳәызшәа,
СнаҨыхәалап уаҟа акаҳуа,
Уи атцан –
Исцәызхьоу Атцабырг
Лапшыла ипшаауа…

«Иазхатцазааит Апсны!» –
Ртәыла рныхәоит
Ақәпара иаршлахьоу сҩызцәа!
Ртәыла рныхәоит,
Ашықәс Ҩыц ашҟа
Рхы нарханы…
Сара сышҟагь
АҨаадырхоит тцәыцак,

Уасиатк аххәааны!
Ҽырҭуеит : «Наҟ унах укаҳуа!»
Ҳарҭ иаҳҳәоит, нас еиҭаҳҳәоит
Зегьы ишраҳауа:

«Иазхатцазааит Апсны!» –
Дкыдуп ҳхаҷы Владислав –
Ҳарҭ хьатцра зыкәзам ҳ-Гарибальди!
Уи иныҳәаҷа еицаҳҳәоит
Адруҳәа ҳарҭ ҳшеибаргылан!
Уи хахь иҟоу дыпсҷыхышны дҳаиҭеит!
Иаажәыроуп иныҳәаҷа ааанкылан,
Атцаҷ иаанмыжькәа цәыкәбарк!

«Иазхатцазааит Апсны!»
Са сырзыразуп урҭ!
Ахақәитра иазказҭәахьоу зшьа!
Еиқәтәазом хреволиуциақәа рурҭ!
Ахақәитра аццышә рҭапсоуп
Жәра зыкәзам,
Пспра зыкәзам
Урҭ рыгәқәа!

О, издыруада аамҭас ҳазҭагылоу иахьа?

...Са снаҷыхәоит уа Фениа лкаҳуа –
Сқьышә иқәкыуп пспраенынза
Ашәышықәсқәа иџьбароу ргьама!
Са скаҳуатцан
Сашьҭоуп са Стцабырг сыпшаарц, –
Са Стцабырг
Цәҟьарас инкыдтцан,

Ижьақцаз ркьарахәқәа уа инақәкны
Џьоук асҟаамҭа изеихсуаз…

Шәа шәашьҭаз, аҩызцәа,
Шәа шәҭабырг
Шәа шәатҭәцақәа рытцаҽ!

…Са снаҽыхәоит уаҟа
Скаҳуа,
Аҳәаҭыхла ҩ-мчык еиҽагылоуп…
Ашәышықәсқәа мҩасуеит
Ҽырххыла…
Рышькылқәа ирынгылан!
Са сҩызцәа ирныҳәоит Аԥсны,
Иааиуа ашықәс,
Ашә-гәашә илагылан!

«Иазхатцазааит Аԥсны!»
Са сазыразуп уи!
Иагьырныстцоит снапы,
Сашьцәа шәшьала
Иҩу ашәҟәы бгьыцқәа!

«Иазхатцазааит Аԥсны!»

Ҳара ххәамҭақәа
Рхам шәара шәышҟа:
Уара Кофи Аннан!
Уара Пан Ги Мун!
Мап! Мап!
Ҳара ҳҭам шәара шәышхәа,
Ҳаныԥшылом шәнапы…
«Иазхатцазааит Аԥсны!» –

Ари – ҳдунеи Зегьы
Ашҟа ирхоуп!

Ҳа ҳазхеитцеижьҭеи краатцуеит
Анцәа!

Са снаҷыхәоит са срыжәтә,
Ахақәитра агьамеиԥш,
Иџьбароуп акаҳуа!
Са сгазеҭқәагьы ражәабжь
Ҷацоуп…
Ҳа ҳаԥсҭазаарагь
Иамҭәашам аимак…

Реконкиста ахаан интәаҙом!
Аԥсынтәылеи – атәитәыхреи
Дунеихаангьы
Иааибҙом!

Ҳатәазымбо рҷаԥхьа
Ҳара ҳхы лаҳарҟәҙом!

Са снаҷыхәоит
Ҳардантцас
Ашьшьыҳәа
Скаҳуа!

Адәныҟа снаԥшыргьы
Зынроуп, нас, зынроуп…
Аѡҷеиԥш иҷацоуп нас,
Ԥхынҷкәынтәи аҳауа!

О, издыруада аамҭас
ҳазҭагылоу иахьа?..

Аҟәа, 2007

* * *

Сгәы рыхшәеит сара аҟатцарбақәа…
Ҟатцарба мацарахеит сыпсҭазаара.
Ҟатцарбала ихыркәшоуп сцәаҳәақәа, –
Шьҭа иапсам, иапсатцәҟьам аҽырҟасара…

Ицеит, иабаҟоу, сышықәсҟәа нҭыкәкәа…
Наҟ имҩасит хҭысҟәак еимгеимцарақәан!
Зны, сыҽеныхны, урҭ ирзыскуаз ажәақәак,
Сҟьаад ианхалеит ҟатцарба мацарақәан…

Цәаныррақәакгьы сгәатцаҷ ицәқәырпҵон,
Зынгьы сқәыпшра анацәахы сҭанаргьежьуан.
Даҽеазныхгьы хьтәы цапхак снарклон…
Адырдхеипштцәҟьа сара саамҭа саргьежьлон.

…Псахра рыцәым сара сцәаҳәақәа,
Ихьшәашәоуп мармалташьтцас сара сажәақәа.
Ицеит, абар, са сышықәсҟәагь нҭыкәкәа,
Ҟатцарбала ихыркәшоуп сара сашәақәа…

Харантә рышьҭыбжь ааҩуеит шьаҷақәак,
Ажәак рызкымкәа имҩасуеит аамҭақәак…

* * *

Аӡмахҭәҟьа ишҧеиҧшу атҳ уаха?
Ҳәынҭәа бааҧск илахеит апсҭазаара.
…Абар иҷыцәаауеит скәаҿха, –
Уи саҭәҳәоит – ҧхаррак азынхазар ҳәа…

Аҧшадаас асуеит адәахьы,
Схы сжьарц саҷыхыуп, хьаакгьы сымамшәа.
Ақәа шлеиц илеиуеит адәахьы, –
Изакәызеи? Адунеи ӡлачыма, мшәан?

Иауеит иаахымкәаӡо ақәа,
Сцәа иалашәоит уажәы-уажә шәарҭарак…
Агәыгреиҧш икьаҭоит акәаҿха, –
Атҳ иауазшәа зызбои чарҳәара?..

Ҳәынҭәа бааҧск илахеит уаха,
Шьҭа зхьышьҭра изыкәымло апсҭазаара.
Снацрыха-аацрыхоит акәаҿха,
Шәахәа-цыҧхьк аиуак азынхазар ҳәа…

Снацрыха-аацрыхоит акәаҿха…

ԥсышәахаак – шәахәацыԥхьк злыжжуа…

(Амшынҵа ацынхәрас)

Сгылоуп шәшьырак сыҕенытцакшәа…
Машьынак сазыԥшуп…
Сааигәара игылоу ҙҕабцәақәак
Шьҭа ишқалақьуааy сдырбарц рҭахушәа
Урысшәала еицәажәоит,
Рыбжьқәа ныхтца-аахтцо…

Абар иаанҕаст «амаршрутка»…
Ашьҭахьтәи аҟәардәаҷ снатәоит.
«Вла-ди-ми-рски цент-ра-а-а-л!..», –
Амашьына итыѡуеит ҳәҳәабжьык…
Аԥсҟы зкыу игәалаҟазаара бзиоуп.

Уи гәалашәара ссирҙак иҕееитеит (ахлаҳәада)…

Ант, иқалақьуаахарц зҭахыу
Роурысшәа ԥсышәакгьы наларыҙѡоит
Хрыжь-хрыжь,
Аамта-аамҭала…
«Вла-ди-ми-рски цент- тра-а-а-л!..», –
Аԥсҟы зкыу дгәыԥшаа-хыԥшаауеит…

Игәаланаршәаз сеидроу (ахлаҳәада)…

Ус – абар ассир! –
Сҽаԥхьа итәаз ҩыцьа ахәыҷқәа,
Ибажәгәаламуа…
Амышәҳәарақәа реиԥш еибархәмаруа,
Рыхқәа неидкыла-ааидкыло,
Акы неибырҳәақәеит…

– Слымҳа сажьама, мшәан?..
Цқьа сырзыҙырҩын, –
– Абар ассир! – ԥсышәа-хаак рҳәон
Ахәыҷқәа…
Иахьаанагаз уаҩы изымдырҙо, –
Мрашәахәак алыжжуан
Рыԥсшәа-хаа…

Амашьына сынҭытцит…
Сналалоит сықалақь, абжьаапнеиԥш…
Сналаҩашьоит саргьы
Анҭ иқалақьуаахарц зҭахыу
Рыжәпара…

«Вла-ди-мир- ски цен -тра-а-а-а-л!..» –
Ашьҭыбжьқәа зегьы ахәаҽеуеит уи…
Аҟәа зегь амҽеханакит уи…
Баша исшәаҳаит сара слымҳақәа…
Башаҙа …башаҙа…

Аха нас, сымш аҿыцәаамҭаз,
Маҷ-маҷ иԥсасиуеит
Са сгәатҵаҿ цьара
Зҽеиззыркәкәаз,

Акыр шықәса зхытцуа
Агәкаҳара
Ашьашьалқәа…

Иҟәандаҙа сгәы инықәыҩуеит
Сымш аҽыцәааамҭаз…
Анҭ ҩыцьа ахбыц –
Мышәҳәарқәа
Рыҧсшәа-хаа, –
Меигҙарахда
Амра ашәахәацыпхь
Злыжжуа…

Аҟәа, 2007

* * *

Абри адунеи ду азыҳәан
Упсҭазаара иамааз ҭакыс?..
Ашәшьыреиԥш умҩасып – ашьшьыҳәа,
Изгәалашәарыда узакәыз…

Ԥсра зқәым?.. Ус акрыћоума? Изҳәада?..
О, башоуп! Зегь ниакәкәа ицоит!
О, башоуп! Ухы ужьоит, ахлаҳәада,
Уа ушьҭахь – шьҭыбжьыҩрак аанхоит…

Ҳа ҳацәгьеи ҳабзиеи еилзыргада?
Иҳазҳәода иаҳԥеиԥшу ҭыхәтәас?
О, баша ухы ужьоит, ахлаҳәада,
Уа уамоушәа адгьыл аҳас…

Иҳәаадоу, инаҙаҙатәу ашћа
Рхы мшаҭа уа ухәыцрақәа еихоит…
Аха мышкызны зегь баша,
Ус башаҙа иниакәкәа ицоит…

Агәра угон, агәра угоит анашана,
Угәаҭеила, угәы ћажала!
Уаанхап гәрагара-ссирк уашьанан,
Уеихала, са сгәызиан, уеихала!..

* * *

Уара уацәыхьчам хәымгарак,
Гызмалрак, чарҳәарак, гьангьашрак…
Ус маӡа-аргама гәрагарак
Цәашьушәа иацлашоит уа уиаша!

Аӡә ас иҳәап, ҽаӡә арс иҳәап,
Убас маԥ-маԥ алыкь ҭаатәалап…
Уцәа иҭаугӡап зегьы… иучҳап!
Уазкылсып ухьышьҭра уара ухала!

Адунеи гьангьашрала еибаркыуп,
Уи збарц зҭахымгьы длахьынҵадоуп…
Адунеи гьангьашрала еибаркыуп,
Ус акгьы мҩасшам мҩада-шьҭада…

Уцала! Уцала нас ушцалац,
Еицакра зқәым унықәашәала!
Ҷымҭ- ԥсымшьа умҩа наугӡарц,
Уа уцәаҩа зырԥьбараз шьаҷала…

Уцала, уцала нас, ушцалац!..

* * *

Абзиабара… Ауафы… Апсабара…
Еицишазар акәхап ҳанцәа.
Гәыбзыграк ҳзыннажьзар мшапшарак –
Уигь ҳзылбааишьтит ҳанцәа!

Изхарада? Ашьыцреи агәаҕи –
Урҭ жьымдырны иалазар ҳцәа?..
Ҳа ҳатцами ҳзатцымтцуа гәнаҳак,
Ҳатаимтцарц ҳиҳәоит Анцәа…

Нас рапхьатәи адәышәтқәа рыфшыхаа
Лабжышла иартәлап ҳа ҳагәқәа.
Амтцәыжәфа еишьылқәа неитцыхуа,
Шьта ирхыпраалашт Аапын ахәқәа…

Иҳахзыҙаауеит Ҳан-ҳапсабара,
Ҳсабицәоушәа алапш-хаа ҳхыуп.
Гәыбзыграк ҳзыннажьуеит мшапшарак,
Ҳарҭ хҿыхшьакгьы ҳақәшәарц зтахыу.

«Ҳатоумтцан, ҳрыцҳашьа, иҳанажь!
Ҳахшыфдара ҳанажь ҳанцәа!» –
О, ҳзатцытцран ҳаҟоума ахааназ…
Шаҟа гәнаҳара таҳагзои ҳцәа…

Амтцәыжәфа еишьылқәа неитцыхуа,
Шьта ирхапырлашт аапын адәқәа!
Рапхьатәи адәышәтқәа рыфшыхаа
Лабжышла иартәлашт ҳа ҳагәқәа…

«ҨАЗӘЫ…»

– Иахьа сахьымҙаргьы – уаҵәы!
Уаҵәы сахьҙап!.. Абас сгәаҭеиуеит…
Гәаныла сиацәажәоит «Ҩаҙәы»,
Уи дыртцаѳуп. Сара смарҵеиуп…

Са срыбжьахаргьы ѳ-мцакы,
Иансымаҙамгьы уаҳа царҭак,
– Сахьызыгҙода сыгәҭакы?..
– Сацәызыхьчода, нас, ашәарҭа?

Убасҟан сиазҵаауеит Иара,
Сааизар са сызмоу слаԥшықәҵан…
Сахнарԥоит илаԥш-цқьа – аԥсра,
Са сгәы иҟажоит уи: «Ҙра-ԥсра уқәҙам!»

Абас, абас мацара сцоит,
Сыԥсҭазаара омажә сыхҭнахуеит…
Иа илаԥш схыуп, уи сгәы ижьжьоит,
Ихаҭа дызбом, ибжьы саҳахуеит…

Гәаныла сиацәажәоит «Ҩаҙәы»,
Сразҟи сыгәҭыхеи сандырҟьала,
Ҩымҭ-ԥсымшьа сазыԥшуп – «Уаҵәы»,
Исгәалашәом акгьы – аамҭала…

Уи ихәангоуп са сназхьыԥшуа,
Ибжьы еицамкӡо саргәаҭеилап,
Саныԥәу сыдгьыл сгәы ԥшаауа,
«Ӡра-ԥсра уҟәӡам!» – саргәаҭеилап!

Гәаныла сиацәажәоит «Ҽаӡәы!»
Ҷымҭ-ԥсымшьа сазыԥшуп «Уаҵәы!»

ИАЦЫ, ИАХЬА, УАҴӘЫ, УАҴӘАШЬҬАХЬ...

Иацы, иахьа, уаҵәы, уаҵәашьҭахь,
Аамҭас сызҵазкуазеи сара?..
Схуп ԥсраҽенынӡа гәыԥрак ашьҭа,
Дгьылахаантәи гәарагарак...

Нас аамҭеи, апстазареи, агәыгреи
Иарбан мчу еидкыла измоу...
Ахьааи, агәыбылреи, ацәымгреи
Маакырас иарбан ишәыбжьоу?..

Иацы, иахьа, уаҵәы, уаҵәашьҭахь,
Сқьалас сыздызкылоит сара?
Гәаҭеира згым сдунеи-хәыч – Сашҭаҿ,
Шьжьымҭанк иаасыдгылашт апсра...

Иацы, иахьа, уаҵәы, уаҵәашьҭахь,
Сҭыӡтып абаҟоу... ана, ара...
Саамҭеи Сҭыԥи еилыскаарц сшашьҭаз,
Сыбжьаӡуан гәырӡ-шашәаз ҷьара...

* * *

Иҭызтцаахьада ҳара ҳцәаҩа?
Ҳара ҳгәаҟрақәа рдунеи?
Ҳааит абранза... ҳааит – иахьанза,
Ҳрыбжьагылан ԥсреи-бзареи!

Шәа шәазыҙырҩ ҳарҩаш ҙышқәа,
Уахгьы-ҿынгьы ирҳәо ауаз!
Нас еилышәкаап Нарҭаа Рқәабеиԥш
Ҳгәи-ҳаԥси еилазыршуаз!..

Дықәуп ацәаҒәаҩы идгьыл,
Иныԥхьаҳәауа иԥыхҙы, –
Ицәеихагь нацрыхагәышьоит
Жәытә еибашьҩык икәалҙы...

Ҳжәытәи-ҳҿатәи ҿымҭ еигәыҩуеит,
Ахҭысқәа мҩасуеит – қәаршыҩтцас!
Ҳара ҳҩымааи, ҳхымааи ирҿыҩуеит
Адгьыл иақәлоу ҳара ҳуаз...

Ҭынч, хрыжь-хрыжьоуп ашьҭыбжь шааҩло,
Ҳхьышьҭрахь ҳхьазырԥшло аԥша...
Иҭызтцаахьада ҳара ҳцәаҩа,
Иҭызтцаахьада ҳа ҳҟазшьа?..

Аҟәа, 2008

* * *

«Де-иуре», «де-факто»…
Џьоук ирҳәац рҳәоит.
Ҳарҭ амахә-ҩа ҳақәтәоуп,
Аха мчык ҳаиқәнархоит…
Агәра аагоит анашана,
Иҟоуп Адгьыл Аҳақ!
Ҳаман иааиуеит макьана,
Зра-ԥсра зқәашьым Доуҳак!
«Де-иуре», «де-факто»…
Џьоук ирҳәац рҳәоит, –
Ҳарҭ амахә-ҩа ҳақәтәоуп,
Аха мчык ҳаиқәнархоит…
Ахақәиҭра рҭаныҟәоит
Ҳара ҳдақәа…
Иԥжәоит авулканеиԥш
Ҳара ҳагәқәа!
Ҳшьамхнышгылан ҳрыҳәом
Ҳарҭ ҿеа џьоукы.
Имаҙам ҳа ҳагәҭыха,
Имаҙам ҳа ҳхықәкы!
«Де-иуре», «де-факто», –
Џьоук ирҳәац рҳәоит.
Ҳарҭ хмаҷырла, аҙыхьеиԥш,
Ахақәиҭра ҳнахәоит!

Аҟәа, 2007

* * *

Уа қәыцьма млашьқәоушәа игәароуп цьоукы,
Инасгәыдтцан сыршьыргьы ҟалоит...
Аха ижәдыруаз, ижәдыруаз, ижәдыруаз акы,
Цсраҽенынҳа са Сиаша сҳәалоит!

...Ахыццышә сканажьырцу сгәы тцыблааны?..
Нас исоуааит убас лахьынтцас!
Зны цьалла са сыдгьыл санықәтцуа аҽены,
Са стцабырг аансыжьуеит тынхас!..

Са сзанышәашам ҳамтала иҩычоу апаршеи,
Аҳазыртрақәа – аҽераԥшра иашьаноу...
Санрыбжьагылоугь апсреи-абзареи,
Сара Сиаша сыхьчоит сара сшьала!

Уа қәыцьма млашьқәоушәа игәароуп цьоукы,
Атцх рҽалак иаауеит шьаркәастала...
Аха, ақәыцьмақәа, ижәдыруаз акы!
Ижәдыруаз сыҽшәыстом мариала!

* * *

Ишьҭыхны иркыуп цьоукы рыхқәа,
Рыхқәа рыкәаҽеа цьоук гылоуп…
Избоит иҽыцзоу баҟақәак,
Абар, ҽеа ҭыпқ цьара иаанкылоуп…

Иачҳауеит ахаҳә зегьы,
Уи иатцахом абҩеи ацьази, –
О, мап, игәы нырхам аҙәгьы,
Баҟа ҽыцзақәак ғьаз-ғьазуеит…

Абар баҟак… даҽеа баҟак,
Цьарак… ачарҳәаҩгьы, афырхатцагь…
Шьаҽакоуп ирыбжьоу, шьаҽак, –
Аҙәы – аамҭала, ҽаҙә – наҙаҙа!

Цьоук рыхьз ҭыҽҽа иануп ахаҳә,
Уашьҭантәи – аҳәара уадаҩуп…
Иалхла, нас, уаргьы ухахә!
Иалх уҭып, нас, уаамҭа анааилак!

…Заа еибырҭап ахаҳәҭцәаҳә,
Шәагаала имаҷымкәа ишьҭырхып!
Ахаҳә-цәҩы уишьҭал! Ухы уахә!
Уҵсаанза уи ухаҽсахьа ҭихып!

Иуҭахызар иалх амармалташь,
Еиқәатцәоуп акы, даҽеакгьы – шкәакәоуп.

Иуҭахызар, уақәдыртәап арашь!
Ԥсыншьҭахь уалаԥшларцаз Аҟәа!..

Ишьҭыхны иркыуп ԥьоукы рыхқәа,
Ԥьоук гылоуп уаҟа, рыхқәа рыкәаҽ...
Избоит иҷыцзоу баҟақәак,
Шьхарԥык акалҭаҷ, мшынк аҷықәаҷ...

Арахь иҷәҷәамзаргь ухьӡ-уԥша,
Уахь ушьҭырхып хаҳәла, ԥьазла.
Иԥьасшьом, срышьцылт уамашәа,
Испылоит баҟақәак ҕьаз-ҕьазуа...

Аҟәа, 2008

* * *

Ҵхыбжьонуп.
Илеиуеит адәныҟа
Аҟәабаа-сабаа.
Сылахьеиқәра агага
Анызбаалоит атҳамц.
Гәалашәарак еиԥш
Сахҳыҳаауеит Сҽымҭра.

Исаѡсхьоу ашықәсқәа рсаба
Аҽеизнагазаап маҷ-маҷ
Суаџьаҟ хәыҷ аҽышәҭеиԥш
Итацәу сара сгәатцаҽ…

Ҵхыбжьонуп.
Илеиуеит адәныҟа
Аҟәабаа-сабаа.

Снапсыргәытца џьацьа иангылоуп
Итцааршәха,
Атцәца – хы-шықәса зхытцуа
Аѡеиқәатцәа зҭоу…

Ҵхыбжьонуп…

Итацәу аҳаԥшьатцеиԥш,
Мца зҭам са суаџьаҟ-хәыҷ
Аҽышәҭа стаԥшуеит…

* * *

Ахәылпаз
Сашҭа сынҭалоит,
Шәышықәса зхытцуа
Сгәашәқәа аартны,
Сышьтахьҟа инхаз зегь
Снапы назҟьаны…
Сгәашәқәа аатуеит
Дара рхала,
Иазыԥшызшәа
Саара…
Сашҭа сынҭалоит
Ашьшьыхәа.
Зынӡаскгьы сазхәыцырц
Стахӡам:
Мышкызны сашҭа сыштытцуа –
Сыхнымҳәырцаз уаҳа
Арахь…
Хәлԥазыла,
Саара иазыԥшызшәа
Шәышықәса зхытцуа
Са сгәашәқәа
Рхала
Иаатуеит…
Адунеи ду
Са сгәашәқәа рынҭытц
Инхеит…

* * *

Нас ҳауаҩыбжара ҳанҭыслак, –
Ҳахшыҩ ианараҙо зегьы, –
Зшоура-мца еихсыҕьхьо хҭысқәак
Ишрыҭнымхо ҳбарҭоуп акагьы.

Иҟалоит убас: абзиеи ацәгьеи
Еилыргашьа рымамкәа ианынхо,
Ианрылаҩашьо ҳамши ҳаҵхи
Ҳа ҳаиқәзырхо, ма ҳҭазырхо…

Ҳазкылсуеит пҟарак – кырҙа ҳагхан, –
Иаадыруеит нарха змамгьы шьҭа.
Ҳа ҳаамҭа цеит. Даҽеа цьоук ракәхап
Ишьҭраҟәлан зҽыназхо еиҭа…

Ҳа иҳазмырҽееиз, иҳазгәамҭаз
Арҽееишьа иақәшәап ҽеа цьоукы,
Арыц еиԥш игәылнаршәап нас аамҭа
Аԥсреи аԥстазаареи ртцакы.

Ҳаныҟәтцуа нас ари адунеи ду
Иҟамларц ҳазқәымгәыҕзо ҽаастак, –
Ҳаитцақьызқьызуа, ҳматанеиуа,
Иаҳҳәашт ҳара – зразҟ иаргәаҭеиуа –
Иумырцәгьан, Ҳанцәа ду, ҳцыхәтәа!

* * *

Амш закәызеи? Еимгеимцарак…
Иҩатцхахан, инеихәлацәоит,
Нас маҷ-маҷ, убас мацара,
Саргьы иҳаҩсхьоу аамҭа снацлоит…

Уахь, иҳаҩсхьоу ашҟа ихьатцуеит,
«Иахьатәи» – «уатцәтәи» ҳәа ззысҳәоз…
Дгьыли-жәҩани инарыбжьаҙуеит
Сыҟанатц сыпсы зыхҵныстцоз…

Жәҩан иалатцо, инцәахәыстәуаз,
Ҷымҭ, хара-хара инасывсуеит.
Ацҳа – са снапала ихыстцаз,
Сышҟа ихьампҧшуа цьоук ныкәсуеит.

Са сдунеигьы – лапҧшеимҟьаран,
Агәылшьап еипҧш сытцх ҷарҳасуан, –
Сыпстазаарагь – гәалашәаран,
Наҟ, аҙыхәашь еипҧш имҩасуан…

Амш закәызеи? Еимгеимцарак…
Иҩатцхахан, инеихәлацәоит,
Нас маҷ-маҷ, убас мацара,
Саргьы иҳаҩсхьоу аамҭа снацлоит…

ИШӘԤЫЧАЛА ШӘГӘЫШПҚӘА!

Что делать вам в театре полуслова
И полумаск, герои и цари?..
Николай Гумилев

О, шәрыцҳауп, шәрыцҳагәышьоуп зажәымҭыҕеха
Хьтәы медалла изԤычауа згәышпқәа.
Ирыцҳагәышьоуп шәара шәеиԥш – ишәхыҕехәо,
Згәы-зыԥсы инадкылан знапқәа…

Шәхырхәоит шәарҭ «ҳахшыԤтра» дуқәа рҽаԥхьа,
Урҭ ишьҭырхуеит шәара «шәыхьӡ-шәыԥша»!
Рыбжьы неитцыхны, Ауспҟа «ҷыда» ишәзаԥхьоит,
Аҭынч-аамҭа иазказҭәахьоу ашьа…

Ргәы шәагәӡуеит ишәызҭауа аҳамҭа,
Инцәахәышәтәуеит! Агәра ргоит даргьы!
«Аҭоурых ду» азыншәыжьуеит шәаамҭа, –
Медалк згәы икыдым, уи даԥсам акгьы…

Макьана аӡәгьы издырам иарбан фронту
Хацәынмырха шәахьеибашьуаз шәара…
Макьана аӡәгьы издырам иарбан фонду
Абас цәԤантцәыҟа ишьҭызхуа шәхаҭара…

«Зхы изахәо, шәахә!» – ҳахаанхеит аамҭа бзиак,
Зәыр дыҟоума изԥыхьамшәац жьыхәҭак?

«Зхы изахәо, шәахә!»– шәҽанышәҵа заа асиа!
Ҳахаанхеит, дад, уаҩ иимбац аамҭак!

Ишәҩычала шәгәышҧқәа, нас, хьтәы медалла!
Аҳәҳәыҳәа шәҵәыуо, шәхырхәала асаара!
Хыхь иқәтәақәоу шәзырмацлабуазаргь малла,
Ирымышәхла амедалқәа, ишәыхәап урҭ ҷьара!

АБЗЫРЗЫ…

Сытҵхи сареи еицаҧаҳҵоит
Рҽиамҭак – «Аҽымтра» зыхьзу…
Сытҵхи сареи бгьыцк еицанаҳҵоит
Аҭынчра еиқәзырхаз рыбзырзы…

Ақьаад еицанаҳҵоит иаашаанза,
Қәрахьымзан имҩасхьоу рҳәахьа…
Сцәашьымца ахы ҭанархаанза,
Лацәааихьшьгьы ҟастцашам уаха…

Уа, са сҽымтра ҵаула аҵеиҷьаҽ,
Амза аҧсы ахшәахьеит…
Гәыхәтәхьымзара зқәашьхаз аҵеира
Асыҵҳәеиҧш иниакәкәа ицеит…

Сытҵхи сареи еицаҧаҳҵоит
Рҽиамҭак – «Аҽымтра» зыхьзу…
Наунагза бгьыцк еицанаҳҵоит
Ҷьамыгәацәгьа згым рыбзырзы…
Зҷьынҷь еиқәзырхаз Рыбзырзы…

ҬСРА ЗҚӘЫМ АГӘАЛАШӘАРА АҲҬЫНРАҨЫ...

Иҟоуп ажәабжьқәа –
Сара сыгәхьаазго...
Иҟоуп ажәабжьқәа –
Игәхьаазго сара...

Иҟоуп ахҭысқәа –
Сара сызцәыӡхьоу,
Иҟоуп ахҭысқәа –
Исцәыӡхьоу сара...

Иҟоуп мҩахәасҭак –
Ихыу сара сышьҭа,
Иҟоуп мҩахәасҭак –
Сара сзышьҭоу...

Ажәабжьқәа – игәхьаазго,
Саргьы сыгәхьаазго,
Ахҭысқәа сызцәыӡхьоу,
Исцәыӡхьоу сара...

Амҩахәасҭа ссир
Ихыу сара сышьҭа,
Саргьы сшьапы хырҟьаҟьа
Сзышьҭоу...

Ҳаибаԥшаауеит,
Ҳаиқәшәоит мышкызны!
Ԥсра зқәым Агәалашәара
Аҳҭынраҽы…

Агәхьаамкреи –
Агәхьаагареи
Ирзеилоу
Аҳәааҽы!..

СЫЖӘ@АН САМҬАԤСОУП СА СԤЫХХАА…

Нас иарбан сымч зықәхаз, изқәымхаз?..
Амаршәа ктәызаргьы сбызшәа, –
Зны ишыстахыу иснарҳәон сыгәтыха,
Иснарҳәон зны сышықәсқәа рыгәшәа…

Зны сартәон схы сымагәыхьха,
Ҭацәырак саман зны схәаҽены.
Зхылҭшьҭра зхашҭыз иеиԥш, сзыхьԥсыхьха,
Асымѣәыл сылсны сцахуан зны…

Нас иарбан сымч зықәхаз, изқәымхаз?..
Аамҭала сазҭаалоит са схы…
Тәитәыхтцас снықәнацоит сыгәтыха,
Сыжә@ан самҭаԥсоуп са сԥыххаа,
Аҳәаха смазакәа сҽахәы…

Аҳәаха смазакәа сҽахәы….

* * *

Сгәи сыхшыѳи еиндаҭлоит,
Урҭ сааизар – иааибуам.
Схьаақәа хьаа ҽыцк нарзацлоит,
Саргьы шьҭа сыԥшқаҙам…

Са сгәы жәылалоит бжьасҵас,
Наҟ иԥыххаа аихац…
Мчыс иарбану, – сшәазҵаашт, –
Сыԥсы анызҵо ахац?..

Иазкуам сгәы аҭыѳра,
Акыҙгы мѳа иануп.
Сара хдыррала, хшыѳла
Сгәы сҳәынҷарц саҽуп…

Аха башоуп, уи башоуп,
Сгәеисыбжь ааѳуеит гәыѳ-ҽыѳ,
– Шьҭа ҽеирак ҟалашам, –
Исыцыгәжәажәоит сыхшыѳ…

Сгәы цаҟьак инагәыдла,
Аҽекыдҟьа аҽеашьлоит…
– О, ишԥацәгьоу агәыжәла, –
Са сыхдырра гәынқьлоит…

Уа еикәаҵәиуеит ԥшатлакәк –
Са Сдунеи ду агәҭа…
Сгәи сыхшыѳи еиндаҭлоит,
Срыбжьыԥсаанҙа схаҭа…

Аҧсны Аҳәынҭқарра Атәылахьчара аминистрраҟны

Владимир Зантариа Ҟабардатәи аинтеллигенциа рыгәҭаны

Владимир Зантҭариа 60-шықәса ихыцразы аиубилеитә ныҳәа

Аиубилеи ашьҭахь

СДУНЕИ ИАҧСХАКЫУ

Шәа шәеиҧштцәҟьа санысит саргьы мѡакы,
Схатәы мѡа ҳәа азысҳәоит сзынҟьаз – сзынпаз.
Аха Сдунеи Еибаркыра ацакы
Иаанхеит са сзыҳәангьы ус, ишмаʒаз…

Зегь шәеиҧш ашәҟәы-жәпақәа срыҧхьон саргьы,
Зегь каххаа ианыцәаз – сытцыхқәа ҧҿуа…
«Ушьтал, нан, зегь здыруа ҳәа дыҟам аʒәгьы…» –
Сан лышьтыбжь сгәы иныкәѡлон, схьаақәа хҿуа…

Са стәоуп сынкахәыцуа, схала уажәы,
Аʒышьтреиҧш, схатәы мѡа ҳәа ззысҳәоз ҭацәуп.
Исаѡсхьоу сыхәаҧшуеит ацхә еихашәы,
Испеиҧшу – мца зҭам хәыштаароушәа изатцәуп…

Зегь шәеиҧш саргьы сиҳәоит… сиҳәоит Анцәа,
Аха сгәыгреи сгәыѡбареи ҭеибагʒом сгәы.
– Нас саныʒаарцу сыдгьыл, – сҭаʒыʒалоит сцәа,
Дыршьак сзамҭакәа Сдунеи иаҧсхакыу…

Сдунеи иаҧсхакыу?..

* * *

Рыцҳароуп, рыцҳароуп
Ухы агәра аныузымго
Уара…

Ухы агәра аныузымго
Ироуҳәаран уҟои
Ууаигәа-сигәа
Иҟоу ауаа?

Рыцҳароуп, рыцҳароуп
Ианыумаҳауа угәы абжьы,
Дгьыли-жәԥани
Рыбжьы…

Рыцҳароуп,
Укәша-мыкәша
Анҭацәу…

Ухәышҭаарамцаҿ
Уара уанзаҵәу…

Уҵхи умши рыбжьара
Уара уанҿаҳау…

Рыцҳароуп,
Уԥсҭазаара
Ианацәыӡуа аҵакы!

Ҽнак зны,
Иумоу-иухзу неизакы,

Уаныҟәтцуа ари адгьыл,
Иузылымхкәа
уаҳа
мҩакы…

Рыцҳароуп,
Угәҭакы
Ианацәызуа
Ахыҟәкы…

* * *

Абаашқәа ҳәазоит… Аханқәа ҳәазоит…
Ашьха ҳәазоит…
Сыҭәҳәак аҽеналак ишәҭуеит сара сытцых!
Цхыбжьон са сыҭҙамцқәагь аҿҽа ааилдыргоит,
Усҟан са сиҳәоит сынцәа, сыбжьы ныҵак…

О, Анцәа, улыпха ҳаҭ, угәапха!..

Абаашқәа ҳәазоит… Амҩақәа шьшьоит…
Абахә ааскьоит…
Нкылашьак рымам…
Цсыхәакгьы рымам…
Цхыбжьонла сыҭҙамцқәа аҿҽа ааилдыргоит…
Мшәан, изакәызеи, адгьыл цысыма?..

Цхыбжьонла сыҭҙамцқәагьы рыхәра аатуеит,
Аҵаа еиԥш ссаркьақәагь шьшьоит цхагәазыҳәан.
Асыҭәҳәа аҽеналакны гәыҷрак пытуеит,
Чанахк цәашь-цәыкәбарқәак
анҭәалоит
ашьшьыҳәа…

О, Анцәа, улыпха ҳаҭ, угәапха!

Абахәқәеи абаашқәеи еижәылан иааскьоит,
Нои иҧбеиԥш иԥыххааса ицашт сара схангьы…

Дгьыли-жәԥани рыбжьара ԥырсалкгьы какәхоит,
Иаҳҳылаԥшхәу сиҳәоит сара дунеихааназ:

О, Анцәа, улыԥха ҳаҭ, угәаԥха!...
О, Анцәа дуӡӡа, ҳгәахәтәы ҳахьыгӡа!..

* * *

Еимгеимцарак, аҭх лашьцара ццышәтәуа,
Хәыцрак аалашоит, аҟама аҽеиԥш.
Усҟан «саргьы ԥсынеивгахак сышәҭ!» ҳәа,
Ҭынчрак иаҳәон саамҭагьы, са сгәеиԥш...

Аҭынчра абаҟоу, сгәи сыхшыԥи еидыслоит,
Мшәан, изҳәода, иарбан шәышықәсоу ҳазҭоу?..
Уарла-шәарла хшыԥзцарак мацәыслоит,
Инасгәаларшәо макьана сыԥсы шҭоу...

Сгәи-сыхшыԥи реибашьра еилгашам,
Еигәыдыртцоит наҟ-ааҟ рыхҽаԥәа.
Сыкәша-мыкәша ауеиа баапс еиԥәтәашам,
Аршәаа ишасыц иасуеит аԥшаԥәа...

СЫҨНЫ. СБАРҬА. СААНДА. СГӘАШӘ...

«Сыҩны. СбарҬа. Сааида. Сгәашә.
Схы. Сыԥсы. Нас сҭаацәара...»
Ҳдунеи ҳааида аҳәаақәа ирҭаршә,
Абас ҳаҷуп аҷҭахкаара...

Ус ахныҟәгарагь мариоуп:
«Са сдунеи – са сыҩнаҭоуп...»

Са сгәашә анҭытҬ, адунеи
Даҷеа пҟарак азыԥҬәоуп.
Абра сиит, абра сыԥсуеит, –
«Сара сдунеи – са сыҩнаҭоуп...»

Абас иаҳа-иаҳа итшәахоит,
Ҳара ҳхәыцрақәа. Ҳлаԥшҳәаа...
Ҽа дунеик – хазы инхоит.
Иҳабжьоуп ҳаиҟәызытхо цәаҳәак...

Ус ахныҟәгарагь мариоуп:
«Са сдунеи – са сыкҷыҩроуп...»

Акы еимарклап уахь цьоукы,
Аҳәынҭқаррақәа еибашьлап.
Агәаҕи ашьыцреи рызҩаҷкы,
Зқьы гәнаҳа артцыслап...

«Са сдунеи – схатә ҭызқәа роуп,
Ус ахныҟәгарагь мариоуп…»

«Сыԥны. Сбарҵа. Сананда. Сгәашә.
Аброуп иахьалаго сдаҵ-ҧашә…
Ҷьоукы ирбозаргь омашәа,
Рҟыҟ- ҷыҟ салам, ма рҭызшәа…»

Са сдунеи – са сыкҷыԥроуп,
Ус ахныҟәгарагь мариоуп…

КААМЕҬ ЗЗЫРҲӘАҬӘҞЬО ҞАЛААНЗА…

Амцаҧшь рҷытҟьоит авулканқәа,
Еилашуеит, аиха дырҭәоит…
Еилаҧыххаауа аханқәа,
Урҭ алаламбатә дырҷиоит…

Ҷьоук ҳәаҵәоит, каамеҭ ҟалоит ҳәа,
Ҳаҧьал дырцәгьоит, ҳаҕеиҵа…
Быжьра-быжьҵәа ҳнахәлаз ҳцоит ҳәа,
Хлымзаахк гәарарҵоит еиҵа.

Аха уанзагь… аха уанзагь,
Хыма-ҧсыма ҳаихалап.
Каамеҭ ззырҳәаҵәҟьо ҟалаанзагь,
Ақә-аҵас наҳагзалап…

* * *

Шәаҙыҙарак ҳа ҳзаиааиуам,
Кәанызанрак алоуп ҳшьа…
Ћамчышьҭыбжьуп ҳлымҳа иҭафуа,
Абас ҳшоуп ҳарҭ омашәа…

Шәшьырак ҳеытцак, ҳабжьы нытцак,
Ҳнеиуеит ус ҳапсы ҙаны.
Ҳҳәапыҙыпуеит, ҳцәа ҳҭаҙыҙоит,
Иаххәо-иаауа ћәыншьаны.

Ҳгәыҭћьа-псыҭћьаха?.. Ҳжьақәоума?..
Ҳашьҭа ихыума алашәага?..
Абастцәћьа ҳагага ҳацәшәоума?..
Иҳатцаћәалоума ҳшьамхқәа?..

Иабантәаауеи уи агра-баапс,
Ацәаҳаипш ҳақәзырхаз адәы?
Шьышьас имои, ишәҳәа, ишәҳәа абаапс, –
Мшаҿены иҳацыршаз атәы?..

Шәаҙыҙарак ҳцәа-ҳжьы иалоуп,
Ус ҳаишазаап ҳарҭ Анцәа…
Азә дмақаруеит ћамчпҭцатала,
Ҳарҭ ҳҭаҙыҙагәышьоит ҳцәа…

Ҳабжьы нытцак, шәшьырак ҳҽеытцак,
Ус ҽымҭ-ԥсымшьа ҳнаскьалап…
Ус ҳазнеир даҽеа ԥытрак,
Ԥьанаҭ ҳаҟоушәа ҳбалап…

РҼЫМҬРА АМЫДАҒЬЦӘА ИҬЫҬУАМ АУАА…

Амци аҭабырги рҳәаақәа зынӡаск еилаԥашьоуп,
Ныхахәыс иаҳшьоз ҳҭоурых адаԥ-ԥашәқәагьы
тцкәоуп.
Ишәҳәа, нас, ишәҳәа, изыхьчода аҳәаҭыхла аиаша?..
Издыруеит исаҭашәкуа шәарҭ: «Адунеигьы уаароуп!»

Рҽымтра амыдаҒьцәа иҭытцуам ауаа… Адунеиаҽ
Ацәгьеи абзиеи еиҽагылоуп аҳратәра еимакны.
Снапҟьа-шьапҟьагәышьоит… са сҽеасҭашам баша
аӡлеира,
Са снеиуеит са сҭабырг акәалӡы сышәҭаны…

Избоит: рҽеыԥхьаркит ԥьоукы, аԥаршеи рҽеанраалан,
Ирзеиҭьушәа рбазаап, урҭ амц иаздыргылт абаҟа…
Абарҭқәа зегь срыхәаԥшуа сгылоуп ус ԥшьаала,
Саргьы сбаҟахазшәа, исгәытцаԥсан сгылоуп снапқәа…

Амци аҭабырги рҳәаақәа зынӡаск еилаԥашьоуп,
Исзеилкаауам, аԥсҭазаара ԥхыӡу, ма илабҽабоу?..
Агага – ԥсыгага шкәакәоуп избо – Аиаша,
Ирымоуп рхатә иаша наунагӡа амц агәра зго…

УАБАҠОУ, УАБАҠОУ, УАБАҠОУ, СЫҧША?..

Уабаҟоу, уабаҟоу уара,
Аҧша?..
Еилазырфашьаз асыҭәҳәеиҧш,
Сымшқәеи, сытцхқәеи,
Схәыцрақәеи...

Уабаҟоу, уабаҟоу уара,
Аҧша,
Адунеи сазынзыжьыз,
Аҧсыҧеиҧш,
Аҧхыӡеиҧш?..

Уабаҟоу, уабаҟоу, уара,
Аҧша,
Сан лшьаршьафқәа реиҧш,
Ҽнак зны,
Сыпстҳәа ҟәашқәа
Аакныхны изгаз?..

Уабаҟоу, уабаҟоу, уабаҟоу,
Аҧша,
Стәатлақәа – аҭыпҳацәа,
Рхарпқәа наршәыхны,
Ипхашьа-ҧхатцо амфа ианзырхалаз...

Жәҩантәыла – Абырлаштцла
Абырлаш-рыцқәа ҿыршәшәа,
Аҳәитцәхәа геи-шьхеи
Инархьызыгзаз…

Иарбан ҳаԥыу нас, уара,
Хыԥхьакырҭас иалыухыз иарбан?..
Иарбан тышоу
Узыхәаршәу аԥсаатә еиԥш
Уажәы?..

Уабаҟоу, уабаҟоу, уабаҟоу
Аԥша?
Сыпра – шкәакәақәа мцарсны
Исцәызгаз?

Схәыцра-црышқәа
Ашашәеиԥш иԥыртла,
Гәырӡ-шашәарӡ аӡымшын ихызтцаз…

Уабаҟоу, уабаҟоу, уабаҟоу аԥша,
Ахаанаахыс гәнаҳа-шәк ирытцаз,
Ирытцоу,

Уабаҟоу, сыԥша-шәымкыдтца, сыԥша,
Сгәыԥрақәа рҭәатцла
Ацәа иҭазырӡызо…

АԥАРДА ААѠС – АԥСҬАЗААРА...

Инхоит агәыҕра, ацкьара,
Инхашам уаҳа акы...
Иҳациуеит, иҳацыԥсуеит
Нагҙашьа змам ҳхыԥәкы...
Аԥарда ааѡс – аԥстазаара,
Аԥарда анаѡс – аԥсра...
Иируеит, иԥсуеит аҟазара,
Инхоит Агәрагара!
Уаҳа ԥсыхәагь сымаҙам,
Схы иастоит азҭаара:
«Абри адунеиаҿ сыҟазу,
Сыҟамзу сара?..»
Уи уаҳа еилкаашьак сзамҭакәа,
Ҭагаланеиԥш, снаскьап...
Сгәи-сыпси ирҳамҭаны
Салам шәыҟәԥәак стынхап...
Аԥарда ааѡс – аԥстазаара,
Аԥарда анаѡс – аԥсра...
Ҽымҭ-ԥсымшьа срыбжьаҟазалап
Сыҟанатҵ сара...
Инхап агәыҕра, ацкьара,
Саныҟамлогь абра...
Атцыхәтәантәи лабжышушәа
Сзамѡақәа инархьыҙысап
Ԥсразқәым
Агәрагара...

ВЛАДИМИР АНҚӘАБ ИГӘАЛАШӘАРА ИАЗКНЫ

Аамҭақәа шьҭрақәлоит. Еилашуеит адунеи.
Ҳаҧсадгьыл еимаркуеит аҧсреи абзареи.

Аҧстазаара еихсыҕьшам. Иргылам акәаҧ…
Ҳақәпараҷ дҳагуп Владимир Анқәаб.

Ицәаҩа цьбароуп уи… Иҩҕәоуп ишьаҷа!
Иахьанҙагь кыҙгымҩак даҷоуп иҷекынтца.

Зны ижәылон аҧшатлакә. Адгьыл гәынқьуан.
Апоет Ахақәитра ажәла иҟьауан…

Ахра цыҩ-цыҩра уи имчқәа ашәон.
Илабашьа аҧынтца ашьантца еиҟәнаршәон…

Аҧстазаара еихсыҕьшам. Иргылам акәаҧ…
Ҳақәпараҷ дҳагуп Владимир Анқәаб.

Пхьа инеиуеит ахьырпар. Рбираҟ ҳаракҙоуп!
Инеиуеит… Иааирала рымҩа нагҙоуп!

Урҭ ҧызара рзиуеит апоет-адауаҧшь.
Сылаҧш нахьҙахуеит Володиа икәымжәаҧшь.

Адунеиаҷ Аиаша еиҭымуп ҩаҧхьа.
Изыхьчода аиаша заҵәхазар иахьа?..

Ицеит џьоук рыԥсадгьыл рнапы назҟьаны,
Хыԥхьакырҭак иашьҭалт, иааныжьны Аԥсны…

Аамҭақәа еиқәԥырҭуеит. Аԥшатлакә еиқәтәом.
Ус баша афырхацәа рыхԥа кашәаӡом.

Аԥстазаара еихсыгьшам. Иргылам акәап…
Зԥеимҭуа сашәхә, нас, Владимир Анқәаб?..

* * *

Абар исырцәоит алашара,
Иаԥшәымоуп суадаԥ атцх уажәшьҭа,
Нас даҽеа шәымҭак – еимгеимцарак
Илашоит сыхдырра… Са суахҭа

Сшымчыдоу санаҳәоит аамҭала,
Схаҭатцәҟьа исаҳаӡом сыбжьы…
Сшыҟам сгәаларшәауа схала
Ибылуеит Сыхдырра Ацәашьы!..

Еиқәԥоит, еиқәԥоит сыхшыѡи сытцхи
Ирзеимакыроугьы са соуп.
Шьжьымҭан сааԥшыр: сабаҟоу?.. Сыӡхьеит…
Спыххаа-жьыххаа сцәа стаԥсоуп…

Цәашьҭас исыцбылуаз са сытцхгьы
Иццышәха
суада
иѡнаԥсоуп…

АГӘХЬААМКРА

Иҟоуп хьаԥарчк, уи – агәхьаамкра ахьӡуп.
Агәхьаамкра ҳәеанҳаршәалоит ҳарҭ зегьы заа…
Ус аӡә дубап, нас, хыԥхьакырҭак дашьҭоуп,
Адунеи амца акуазаргьы – имаӡам хьаас…

Уи сара сықәԥара ашоурамца далам,
Уи уара уцәгьагь-убзиагь изеиԥшуп.
Дааизар дыхьчоуп уи – иҽымҭра акәалӡала,
Икәша-мыкәша, зегьы-зегь неибеиԥшуп…

Атәитәыхреи агәхьаамкреи – аѳеишьцәа ирхылтцит,
Ҭәицк ҳахьынҳалоуп ҳарҭ урҭ рыбжьара.
Наҟ ҳнарыбжьацәоит ашьанҭеи аихымцеи,
Ус егьаѳ аѳнахп ҳазқәу аԥсабара…

Иаҳҳыччоит Агәхьаамкра, игылан аганахь:
«Шәарҭ, ашәикәагәқәа, шәеыздышәшьыло
иарбан?..» –
Аԥсҭазаарагь наҟ инкабоит, анашанеиԥш,
Амҭәыжәѳақәа хьашьшьуеит ҳгәыґрақәа руарба…

Иҟоуп хьаԥарчк, уи агәхьаамкра ахьӡуп,
Амԥын уаѳ дықәнажьлом, иҟоуп ахала…
Ус аӡә дубап, нас, хыԥхьакырҭак дашьҭоуп,
Агага шкәакәеиԥш наҟ дниасуеит ԥшьаала…

ҬХЫБЖЬОН

Ҭхыбжьон зны снадгылеит сыҩны,
Такәаамҭа сгылан сышьхныҧсылан…
Ацаҧха-ҭаршәырҭа ҧшааны,
Ус ҽымҭзо, сыжәҩа ҭҟьазшәа сгылан…

Исыхьыз сзеилымкааура нас,
Исзымгәаҧит сышәхымс ахытҧра…
– Нас иарбан ҧхыӡу, мшәан, сызлаз,
Уажә сзырҭаслымуаз иарбан хәыцраз?..

Ус алашьцараҽ бжьык саҳаит,
Сышгылац сгылан сышьхныҧсылан,
– Иҟаҵа шьаҽак… Ухы уаиааи!
Угәы рҭынчны уҩнаҭа унахыла!..

– Уа уеиҧш ус рыхьлоит аӡәырҩы,
Зыҩнашә аҽаҧхьатҷәҟьа иҟьалаз…
Дшаҧшәымоу ихашҭлоит ауаҩы
Иара ихатәы-ҩнаҽгьы аамҭала…

Дшаҧшәымоу ихашҭлоит Ауаҩы…

* * *

Хәыцра- ԥагьак, сышьҭкәыцәааны зны-зынла,
Саԥытԥракны жәԥанахь сагоит…
«Ахала, инсыжьма, мшәан, сыкәанызанра?» –
Ԥсаатәтцас, ус хыхьынтә сааԥшлоит…

Уахьынтә шәызбоит, шәарҭ, ауаатәыԥса,
шәшышкамсқәан,
О, амаҷазын шәхы ҭашәырхоит…
Рымтцәыжәԥа- хажәааақәа срытцакны, схәыцрақәа,
Жәԥангәашәԥхьара ашҟа сыргоит…

«Ишсашәҳәара шәдинаныс, еимашәкуа иарбану?..» –
Хыхьынтә шәызʒәыстуеит сара…
«Схәыцра ԥагьақәа – сышьха уарбақәа!
Сацәышәыхьча ахааназ аԥсра!»

«Гәаҟреи-ааʒаби агым ҳаԥстазаара!» –
Шәыгәрымлоит аамҭала шәара…
«О, шәымчқәа зқәымхауа аидара шәатцамлан!» –
Хыхьынтә шәызʒәыстлоит сара…

Сыжәԥан хьытцәцара, сыдгьылтә гәаҟ-ҭцәаҟрақәа,
Суҳәоит, ахааназ, срыҟәга!
О, сышьха уарбақәа, шәнархыпрааны ахрақәа,
Гәыԥбара ахьыҟам сыжәга!
Гәжәажәара ахьыҟам сыжәга!

ИҲӘАТӘУП ҲӘАТӘ ШҲАМАЗАМ АТӘГЬЫ...

Иҳамаҙамзаргьы ҳәатәык,
Уааи, ҳнеидтәалап ҷымтҙо, сҩыза!
Ҳарҭ баша ҳақәызма адәы?..
Ҳамшқәа ҳааргозма ҳарҩытҵрак?..

Иҳәатәуп ҳәатә шҳамаҙам атәгьы,
Ҳа ҳҷымтра иалиаауеит – ҳахшыҩтцак!
Жәҩангәашәпхьара агәашә аартуп,
Зәыр дизыпшума уахь ахшыҩцагә?..

Ҳәашьа змамоуп зыхә шьатәу,
Зирамш зхазыршҭхьоу ҳдунеиаҷ!
Жәҩангәашәпхьара агәашә аартуп,
Уахьгьы ҳҷымтроуп ҳзыргәаҭеило!..

Иуалыуашалап уахь ҳапсқәа,
Аха ҳаҟанаҵ – араҟа,
Иҳарҭынчлап ҳҷымтрала ҳагәқәа,
Иаҳзымҳәаз гәытҳас иҟамҵакәа!

Ҳҷымтра ҷыцәаауеит цәашьҵас,
Ҳгәаҵаҷ гәыҕрак аиуа ҭамкәа,
Ҳамҩасуеит
ҳазегь
қәаршыҩтцас,
Ҳәашьа змамгьы нхоит иҳәамкәа...

ХЬАҬРА ЗҚӘЫМ, ҲАМШЫН!..

Зегьы-зегь ҳееиҭаҳкуеит маҷ-маҷ,
Хаҷерала, цәаҩала, ҟазшьала.
Уараҙәк уоуп, ишыҟазеиԥш инхаз,
Ҳамшын! Иаҳзааигәоу дала-шьала!

Зынгьы ҳкәанызануан ҳара,
Ҳхьаҳә-хьачон, ҳамшқәа ҳдырлакҩакуан…
Агәыҧра, ахьамҭра, агәрагара,
Бираҟны ишьҭызхуаз уара уакәын!

Угәынқьуан, угәрымуан, уцәқәырԥон,
Еиҭах аамҭала уҽеурҭынчуан.
Иаҳа уанҭынчызгьы – уқәԥон,
Пхьаҟа уеихон! Ипушәон умчқәа…

Ҳа ҳакәзар ҳееиҭаҳкуан лассы,
Ҳаамҭа алеишәа ҳҽанаҳраалон.
Ҳхы ҳахьчон досу – хазы, –
Ианшәарҭаз, ҭәиц-хәычқ ҳахьынҳалон…

Уараҙәк уоуп, хьаҬра зқәым, ҳамшын,
Абжьас еиԥш ақәԥара иазнеиуа!
Лак-ҩакрак ззымдыруа, ҳамшын,
Дгьыли-жәҩани зыргәаҭеиуа!

Уараҙәк уоуп, хьаҬра зқәым, ҳамшын!..

СДӘЫҒБА ҞАПҬЬ

Сгәаҟрақәа срылган сызго
Сдәыҕба-ҟапҵь иамоума нҷасырҭак?..
Апҵшатлакә сышьҭпаа санаго,
Исазхҳәода, исымоума хьатцырҭак?..

Абахә иаҷаршәу сыѽны
Сашьҭоуп, избашам аѽналарҭа...
Сымшқәа сынрыжьит сзатцәны,
Сымѽақәа реихагаларҭаҷ...

Хыхь – сыжәѽан, сыдгьыл – ҭаҟа,
Зыбларак салоуп саагылазар...
Избоит шьҭа сгәы шҭацаха,
Сыгәҭыха засҳәо ҳәа уаѽ дсымазам...

Сдәыҕба-ҟапҵь цоит икауу а,
Иарбан ҭызҭыпу исзалнахуа?..
Испылоит исзымдыруа ауаа,
Исзымдырзо пстазаарак салархәуа!..

Сшәышықәса аҳәаадара салыхәхәа!..

ДНАСКЬААГОН АБЫРГ...

Днаскьаагон абырг аҭоубыҭ дҭатцаны,
Днаскьаагон аҟәыҷа, ашәы ҳашәтцаны.
Иҟада? Инхада? Аҳабла ҭацәит.
Џсра зқәымыз дунеи ссирк –
Агәашә наҳаркит...

Нышәгәҙакгьы нақәҳарҳәҳәит уи Адунеи,
Ҳахшыѳтра лашьцарак дазныжьны ҳҳынҳәуеит...
Ус ҳаахынҳәуеит ҳарҭ иҳакәарҿ ҳахқәа,
«Мап, уи џсра иқәым!» – иаҳҟычуеит ҳагәқәа.

Инаҳагҙон нас ҳзышьцылаз атцас,
Ҳарҭ – ус шаҳаҭцәас аҳабла иазынхаз...
Иаажәуан иныхҭәалан, ҳнахьысуан чгьахьак,
Иаҳгәалаҳаршәахуан аҟәыҷа иҳәахьак...

Аҟәыҷа днаскьаагеит. Иџсахт идунеи.
Ҳарҭ ҳарзынхеит уажә ҳҷымҭреи ҳгәырѳеи.
Днаскьаагеит ҳахшыѳтра. Аҟәыҷара џсит.
Иеиҭымхаз аҳаблаҷ цәашьқәак надыркит...

ДГЬЫЛАХААНТӘИ САХААНУП САРГЬЫ…

Дгьылахаантәи сахааиуп саргьы,
Дгьылахаантәи сшьа иалоуп, сда иалоуп.
Ԥсра Зқәым анапашҵоуп саргьы,
Сааизар маалыҟьҵас сзыниалоу…

Дунеихаантәи сахәҭаҷуп саргьы,
Сыҟәым сыдгьыл ус, баша-маша.
Са саныҟамло амшаз – уеизгьы,
Дгьылахааназтәи сахьчап – са Сиаша!

Сара схәыцра ԥхынгәеиԥш уеилашыѡк!
Еҳ, ицеит сара сыҟәра сапысны…
Дгьыли-жәѡани рыбжьара сыхшыѡ,
Лакьы-лакьуа, зны иаамацәыслап…

Са ишәзынсыжьышт сызхылҵшьҭрақәоу руаз,
Дгьылахаантәи сырхааиуп аҭзамцқәа!
Сара среиуоуп наԥьнатәынтә иаауаз,
Нас аамҭаказ снаскьашт сеилкааҙамкәа.

Дунеихаантәи бызшәоуп сбызшәагьы,
Дунеихаантәи – сахәҭаҷуп саргьы!

ҲА ҲАНЫҠАМ...

Ҳа ҳаныҡам – адунеи ааҳәҙом,
Ҳа ҳаныҡам – адгьыл еиқәыбгом.
Ҳара ҳашьҭахьгьы аҧсҭазаара ҕьацап,
Амҩа иқәу – рымҩа нарыгҙап...

Анацәа агара дыртцыслап,
Ахацәа еиҷамсқәа аҷыҩқәа рааҙалап,
Аапныла итцыруа нҭеиклап анхаҩы,
Дныҳәа-ныҧхьо иҭеиҭәалап аҩы....

Ҳа ҳаныҡам – апсҭазаара еиқәтәом,
Ауаатәыҩса ргәыгракәагь еиҧхьбом.
Иашьапклоит ҳа ҳашьҭахьгьы Анцәа,
Иаанкыланы, мшаҷенеиҧш, агәы, агәатцәа...

Ҳа ҳашьҭахьгьы ихыртцалоит цҳақәак,
Иапыртцалоит игәаражәгоу цәаҳәақәак.
Ҳа ҳнаскьаргьы, игылап ҷеа цьоукы,
Изыҙбаша ҳаамҭақәа рразҡы.

Ҳара ҳцамҭаз иаҳгәырҩо акоуп,
Псыншьҭахьгьы ҳзыргәажәало акоуп,
Еиқәхарыма ҳақәпара ахыпша?
Ҩыстааи-цьныши ирзымшьыз ҳа ҳҡазшьа?..

* * *

Шьҭа сықәрагьы маҷзам.
Уи аисыр хыб снытцатәан,
Сышьҭахьҟа схьапшырц ҭаххашт…

Сышьҭахьҟа схьапшыр –
Сара – сара сакәзам…
Иахьанза сыззықәпоз
Схы ақәтца, сыпсақәтца,
Азымлагеипш иниакәкәа ицашт…

Иахьанза ахырҭәага скылызхуаз
Сышықәсқәагь,
Зны сеиқәдырхашт…
Ҭадырхашт…

О, ишпаҭаху, зны-зынла ишпаҭаху,
Ишпаҭаху,
Сҽаасхарц сара сқәаршыѡха…
Ҵхыбжьон зны зыжәѡа қшаз имѡахәаҭаҽы
Сеиқәыларц сара
Сымцаха….

Зны еибаха-еибафон, рѡашҵас сыпҭазаара,
Шьҭа иарбан инхаз?..
Ахыпсыхь?..
Сарыхьтшьуа , быгьѡеижьҵас сныхшәаларгьы

Шпаҵаху
Зхьышьҭреиԥш сыгәхьаазгало
Сзыхь!..

О, ишпаҵаху зны-зынла стҵәыуо ауеимада
Ҳкәаскьа амардуан снаҽатәар...
Аапын тҳы иалашәҭуа атҵәатҵлакәа еибырҳәо
Амаза цқьа еилсыргар...

Артҵуқәа ирҳәало ашәа иазыҙырԝырц,
Аетҵә лаҟәуеит
Шарпазҙа...
Адгьылахь ашәҭқәа аҟьоит
Шьытҵәра-шьытҵәрала,
Атцых лацәааихьшь ҟамтца...

Жәабжьыс исоуҳәозеи, шьҭа, са сыпсҭазаара?..
Избоит, ишьхныпсылт ҳшьаҽакәа...
Стәоуп сара сықәра аисыр хыб атцаҟа,
Иаслоит хрыжь-хрыжь аԥшақәа...

Уаҟа еисырла ихыбу са спацхаҽы
Илакьҭоит са сыхдырра Ацәашьы!
Апсҭазара гәхьааго, сфархьымца снатҳалап,
Сеаҭазан Атцх Азышьшьы...

САРКЬАЛБЖЬУШӘА ИААҨУЕИТ...

Сара саԥсыуоуп,
стәыла хәыҷ ала сыҕехәоит...
Дырмит Гәлиа

Сара саԥсыуоуп!..

Саркьалбжьушәа иааҨуеит аҟәыҷа ибжьы.
Еилагылоит уи слымҳа ианҭаҨуа схәы-сжьы.

Сара саԥсыуоуп...

Аԥшатлакәи, асыҭәҳәеи ирылсны иааскьоит,
Уи абжьы сеиԥәнархоит...уи абжьы сҭанархоит...

Сара саԥсыуоуп!..

Ихьыԥшым Сыԥсынтәыла аҳәаақәа ҭшәахоит,
Ҷьоук ашьха, ҷьоук ага, ҷьоук абна рҭаххоит...

Сара саԥсыуоуп...

Хкаарашьҭынҭас, ҷьоук ҳаандақәа ршәоит,
Сара ҳашьцәа-амҳаҷьырқәа рҳақгьы сацәшәоит...

Сара саԥсыуоуп...

«Дзыниазеи?!.» – сааҷьаршьоит Аҟәа сбызшәа заҳауа,
«Ҳхы абахоу?..» – шәа шәакәҙам, са схоуп сазҭааууа...

Сара саԥсыуоуп…

Макьана скәашоит сшьаҵәхыртәуа ԥсыуаҵас,
Ҷьоук хырхәоит, ҷьоук шсыхәаԥшуа збоит
кьанҷьаҵас…

Сара саԥсыуоуп…

Схьыԥшымра иашьаноуп скаба-скәымжәы.
«Анцәа ишиҳәара сыҟоуп, ижәбама, уажәы!»

Сара саԥсыуоуп!..

Са сыгәжәажәара иарччоит ҷьоукы,
Са сангылоуп акырҳа ихәарҿеу цҳакы…

Сара саԥсыуоуп…

Са сытҵәҩаншьапы арсуп сдунеи ду агәҭа,
Ҵааимбартҵас схыԥшылоит
Дырмит ду илакҭа!

АМОНОЛОГ

Ҭынч умардуан улаҽатәа
Хәылпазыказ…
Ухәыцла, угәы унҭахәыцла,
Ухәыцра шлақәа,
Акаҷыҷ-ҩеиԥш,
Хәылԥшәаԥшь нархьыжжып…

Амшын Еиқәа аҵеиԥш
Угәаҵа унҭаԥшып…

Ухәыцла, угәы унҭахәыцла,
Иугәаларшәа узхаану, узхааным,
Зегьы-зегь угәаларшәа,
Ухыԥшыла ицахьоу рлакҭақәа…
Хәыц-хәыц зегь угәаларшәа,
Ҳаамҭагьы ыҟоушәа збоит
Сара акалашәа,
Ҳҭоурых аҵеиԥш угәаҵа
Уҭаԥшла…

Ухәыцла, угәы унҭахәыцла,
Уҽерымхла уԥхыҙқәа напхыцла…
Уахьышьацәхныслаша –
Дыршьа амаҙам…
Аамҭа иаԥысуеит
Аамҭа амаҙа….

Ҳҭоурых еихьыжә-кәыжәха,
Уапаҟаԥшьк аҽылаҳәан,
Иааԥшуеит ахарантә,
Аас-лаба ԥагәа аҽантԥа…
Лакҭа хьшәашәала,
Ҷьныш лакҭа-цәгьала,
Мышьҭацәгьала,
Ҳҭоурых иахәаҽуеит
Ҳара ҳгәаҳәара…

Ухәыцла, уԥхыҵқәа уҽерымхла
Напхыцла…
Заамҭеи зԥьынԥьи знаԥхаз
Урызхәыцла…

Иугәаларшәа амшқәа,
Гәнаҳак ззынужьыз,
Иугәаларшәа атҳқәа,
Аҳақеиԥш,
Агәҭыха ззынужьыз…

«Ишԥа, уара ҳаԥсҽыхыѡцәа ршьа
Шәыблакьама?» ҳәа
Иѡнытҷәааз рыбжьқәа
Лассаамҭа еихсыгьырцу…

Апсуа наунагҵа
Атәитәыхра данышәарцу…

Зегьы-зегь угәаларшәа,
Амаҷгьы, адугьы,

Ҽзымдыр ҟазҭо ҳҭоурыхгьы
Наугәаларшәа…
Ҳҭоурых қәыршә-ҭаршәны иаҳзырбогьы –
Наугәаларшәа…

Иҳәа уара уҭабырг,
Ԥсраҽенынӡагьы уашьапкла, –
Иҳәа уара уҭабырг,
Дҟалап уара иухыӷәаауагь…

Ҭынч умардуан унаҧатәа
Хәылпазыказ,
Ухәыцла, угәы унтахәыцла,
Уԥхыз-зыхәашьқәа
Уҽерымхла напхыцла…

Узхаану, узхааным,
Зегьы-зегь угәаларшәа,
Ҳаамҭагьы ыҟоушәа збоит
Сара акалашәа…

ИҲӘАТӘУ ЗЕГЬ ҲӘОУП…

Иҳәатәу зегь ҳәоуп, еиҭаҳәоуп,
Са сажәақәагь хеит, иааԥсеит…
Ҽа знызаҵәык ажәа саҳәоит,
Даҽеа гәҭыхак самыртәеит…

– Иахытҵуазеи, мшәан, угәҭыха…
Уаҳа цәыргашьак змауз… –
Исырҭагәышьом сымшқәа аԥсыха,
Нас исымаз ус разҟыс…

Ҽазнызаҵәык саҳәоит ажәа,
Нас сахьӡароуп уи уеизгьы,
Адгьыл сықәнаҵ са сыгәжәажәоит,
Исшәырҳәа шәҽахәгьы, сҽахәгьы…

Сара схьаа, шәара шәхьаа,
Ақәрахьымӡақәа руасиаҭ,
Зҳәаха смоуз сара заа,
Исырҳәа сразҟы, нас, сгәаҭ!

Сара ажәа саҳәом баша,
Исҳәарц сашьҭоуп ҳәашьа змам.
Шьанҵа-ҧеыхан сара сиаша,
Сцәа-сжьы иалоуп… са сеилкаам…

Иҳәатәу зегь ҳәоуп, еиҭаҳәоуп,
Лаԥшеимӄьара- ссирк ԥшааны,
Ҩазнызаҭәык ажәа саҳәоит,
Сыдгьыл сыԥәҭырц Суаз ҳәаны…
Шәаргьы саргьы ҳуаз ҳәаны!..

СҬЕЛ АҨЫСХУЕИТ…

Сҭел аҨысхуеит… зегьы ижәдыруаз,
Уажәшьҭа сгылоит наскхашәа.
Хәычи-дуи ҳаилаҭырраҨ,
Са сааԥсаҭәӄьеит омашәа…

Шәа ишәзынсыжьуеит шәара шәдәыԥсшәа,
Сара сҭынчроуп – сара сбааш!
Нас ҳнеивыслап ус ҩымҭ-ԥсымшьа,
Уаҭә иаҳԥеиԥшхо – нас иаабашт…

Шәалаз, шәалаз шәхыҵа-ҩыҵа,
Сара сҭынчра ԥшьоуп са сзы.
Дгьыли-жәҩани рҿеилаҩынтраҨ
Хацк иакызаит са сыԥсы…

Сҭел аҨысхит… Сыӄаз схала,
Аԥсны ибылгьалааит акәтаҵь.
Лаԥықәшәак сыҭо сажәеинраала
Саамҭаҵь хьанарԥшлашт са сахь…

Сыӄаз схала. «Иҳадуи харас…»
Рхы иахашшаауеит ԥьоукы.
Агәра згеит сара ахааназ
Са Схықәкыдара Ахықәкы!

АИҬАГАҚӘА

МИХАИЛ ЛЕРМОНТОВ

АБААНДАҨЫ

Нас сыҭшәыжь, сыҭшәыжь абахҭа,
Амш лашара са исшәырба.
Аблеиқәара дцәыртцып сҽаԥхьа,
Ицәыртцып сҽаԥхьа аҽеиқәа.
Ауԥшәыл ззырҳәо са сналԥылап,
Сҽыжәлап ахьуҳәа сласҙа,
Адәеиужь сҽеиуастәып зынҙа!

Иҳаракҙоуп абахҭа ахышә хәыҷ,
Ашә хьанҭоуп, сапаткгьы ҧоуп.
Аблеиқәара баша слышьҭоуп, –
Лхан хьытцәцара дыԥнатәоуп.
Икәаруа иқәуп дәы иатцәарак
Аҽеы гәыбзыҷ – ҷәра зхаҙам,
Ихәмаруеит, иԥуеит амацара,
Атцыхәагь арҙысоит аԥша…

Са сзатцәуп – исымам гәыҷрак,
Абахҭа аҭзамцқәагьы ҭацәуп,
Илашоит цәымзак – иабасыхәо? –
Уигь аԥсхыхра иазыԥшуп.

Убри аамҭаз ашә анаѡсан,
Аҕьеѡ-аҕьеѡхҳәа ишьаҷеа еихго,
Атцх аҭынчрагь еилаго,
Аҟарул дныҟәоит ибжьы мырго.

1837

СШӘАЗЫЗОИТ САНАЗХӘЫЦУА...

Сшәаҙыҙоит саназхәыцуа испеиԥшу,
Исаѡсхьоу сылахь еиқәнаҭоит.
Ашьра зқәу цәгьауѡык са сиеиԥшуп,
Гәыла исзааигәоу дсыԥшаалоит...
Уа ԥсҷыхѡык са сыԥсы дахьҙозар?
Аԥстазаара зызкыу сирбозар?
Ма сгәыҕреи сгәаҳәареи зызкыу?
Иаҳхылаԥшхәу хразҟы иҙбозар?..
Ма сқәыԥшра амѡақәа иҷаҟәозар?
О, исазҳәода, нас, уи закәу?..
Са сыдгьыл иадыстцеит исуалыз,
Сыбзиа, сыцәгьа, сгәыбылра,
Иаамҭоуп шьҭа даҷеа мѡакала,
Ҽа ԥстазаарак аҷеазырхиара,
Сашьак даанхашам са сдунеиаҷ,
Иаркараҙеит са сгәы гәаҭеирак,
Са сеиԥш уигь залтцшам ашәеиқәа...
Атцәа кәампеиԥш – заа иҷалаз,
Иҷшәоит сара сыгәгьы аамҭала,
Ицоит аҭәага шоура иналаҙ,
Уи аҷеаннаршәоит ауахҭа...

1838

ФИОДОР ТИУТЧЕВ

АЗМЫЦӘАРА

Еицакра зқәым асаат абжьы,
Атцх ауаз аҳәоит иаашаанза, –
Итәым бызшәоуп уи зегьы рзы
Зны ҳаламысеиԥш еилкаахаанза!

Гәырԥада иазыҙырԥхьада, ишәҳәа?
Идунеитәу аҽаҳа-ҽымтра иналак,
Ҳаамҭа иҭахәаҽеу агәала, –
Иаҳԥеиԥшу ҳазҳәо ацәаҳәа?

Ҳгәы иаҳнаҭоит: еибахаз ҳдунеигьы,
Изхымԥо Аџьал ахьҙахьеит,
Хамҳа-џьымшьа ҳагәаҭеираҽ
Ҳхи ҳареи ҳаизынхаҙеит.

Ҳапстазаарагьы цәыртцуеит ҳҽапхьа
Наурҭас – иахьзымнаҙо лаԥшы,
Ҳԥызцәеи ҳшәышықәсеи реиԥш акәхап,
Уи ишахыгго уажәшьҭа аԥштәы.

Игылт иҽыцу абиԥара,
Иҧьацеит урҭ амра нархаԥхо,
Ҳа ҳаамҭа мԥасит. Аԥсабарагь
Агәхашҭреиԥш акәхап ҳшазынхо.

Имԥаԥго аамҭала, самарҭалтцас,
Илахьеиқәтцагоу атцас – хазы,

Игоит асаат абжьы, саркьалҭас,
Нарцәымҩа ҳақәҭо ҭхагәазы.

1829

* * *

Цәаныррак хым бара блакҭа,
Ибҽытцшәом иашакгьы уажәшьҭа,
Ихаҳәхазшәаҭцәкьа бгәы-бгәаҭцәа.

Уҽеырхаҭа сгәы – са сҽахәҳәаҩы:
Арҽиамҭаҽ дыҟам Арҽиаҩы!
Сызуҳәои, нас, Анцәа?..

1836

PROBLEME

Абахә иаҽыбган, хаҳәык адәкаршәараҽ аҽеарҭынчит.
Ишҧалкьеи уи? Ҧсы зхоу аҳәы издырам –
Ахала иалкьоу ашьхақәа ркьышәкьышәра?
Ма даҽеа мчу уи дәықәызҭаз ахшьырахь?
Ицоит, ицоит ашәышықәсҟәа еишьҭалан,
Уи азҭаара ҽеишәа еилыргам иахьанҳагь.

АҬЫХӘТӘАНТӘИ АКАТАКЛИЗМ

Аҭыхәтәантәи асаат анааилак аҧсабараҽ,
Еимышәшәашт ҳа ҳадгьыл злеибарку ахәҭақәа.
Бла иабо зегьы хнаҩап амшын цәқәырҧара,
Хахь иҟоу илаҧш рхылап нас аҳқәа!

1830

НИКОЛАИ ГУМИЛИОВ

АХӘЫШҬААРА АҨАПХЬА

Агага ааскьон… Амца еихәлацәон шьҭа,
Дгылан уи дзаҵәза, игәытцапса инапқәа,

Ибла ааихмырсыҧь, уи дыпшуан хара,
Нас даҽын хрыжь-хрыжь, игәҭыха аҳәара:

«Тәылақәак хьзы-змам, сҽыргәылахала избарц,
Пшьынҩажәа-мшы сцон, сацны счаландар.

Игәыҭҟьагаҙан храқәак, абнақәагь лашьцан,
Тәым қалақьқәак уа, рцәаара снахьыпшуан.

Ҳанааҧсалак ҵхыбжьон, ҭыпкаҽы ҳнатәон,
Уубыжьқәак митәха, харантә иҳаҳалон.

Ишьҭаҳҵон абна хшьаа, ажракәа аажуан,
Ианаахәлоз, имлашьуа, алымқәа ааруан.

Дҳаламызт ҳара, ихьаҵуаз згәы шәаны,
Хреихсуан агыгшәыг, рыпсырҭатцәкьа пшааны.

Пслымзрак аҽы уа, избеит ижәытәзоу баашк,
Зиас ҽыцкгьы нас сыхьз шаху инхашт.

Зиа згым аҳҭынраҽы еицырдыруан хә-цуҭак,
Аамҭала урҭ нцәахәыс срыман са схаҭа.

Ԥхыҙк иагазшәа сымч, схәарҿаҳеит уажәшьҭа,
Иуашәшәыроуп сгәы, илашьцоуп слакҭа.

Шьҭа издырт, издырт ишытрысҙаз сгәы, –
Аԥшьы-ҭҙамцк рыбжьара ианыҟала сҳатгәын.

Амшын ду ацәқәырԥа, ма ихьҙырку ашәақь
Ирзеиѡтцәом азынцьыр, сызҳәынчаз, алушәак...»

Лыблақәа ирхыз гьангьашра баапск ҭәахшәа,
Уи иажәабжь заҳауаз, ԥҳәыск дгылан настҳашәа.

АУАРБАЖӘ

Иаҳа-иаҳа ауарбажә аѡада еихон,
Амч аҳратәрахь, аетцәақәа ргәашәахь!
Ипагьаз апыррагь блахкыганы иаанхон,
Ҳаракырак уи амҭцәыжәѡа цәхаԥшьқәа ԥнашәон.

Иабаҟаз анкьа? Аҳәынтқар иаҳҭынраҽы,
Издыруада, аихацқәа ирҭакызҭгьы?
Уи кьиуан, дгәаҭан ҙгабк амҙырхаҽы,
Апринц қәыԥш иакәын лгәаҳәара зызкызгьы.

Издыруада, ԥьныш-ҭыѡракаҽ ԥьара,
Уи абла ҭраа ианкылыԥшуаз аҽышәҭа,
Аҳаракыра ихнахҙазар иара?
Аԥсаатә агәгьы мрахазар уи ашәымҭаз?

Шьҭа зегь акоуп… Хәычы-хәычла иаатуан,
Уи маҳа-аргама ихызххьаз аиашьылра.
Ауарбажә хаха-хымыш иҧыруан,
Аҧсгьы ахытцт, иазхымгакәа ахақәиҭра.

Аҧсы анахытц, иҭамлеит икакәкәа,
Аҽеанаҭеит уи ҭынч планета-еикәшарак.
Иҽарҳасуан тымитышакгьы ҵаҟа,
Аха иҧсыҽхон адгьыл амч-алшара.

Шәахәала ирысын ажәѡан еилыхха,
Иаатуан аҧсаатә аҽаҧхьа жәѡангәашәҧхьара.
Ицон ишцац уи иаҭәамшьа аҧсра,
Етцәаҵьаа ирылсуан, иамбаҳо лашарак.

Акырынтә иҭагәҭасхьан адунеи,
Аҧааимбарцәа рылаҧшгьы ахын уа,
Гьангьашреи хынҭа-ѡынҭареи ирцәынхеит
Ауарбажә ҧагьа аҧсыжырҭа хазына.

АЛЕКСАНДР БЛОК

* * *

Уа ԥҳәызбак ашәа лҳәон ауахәамаҿ,
Атәым-дгьыл иқәхаз зегь уи дрызгәыкын.
Уа аҕбақәа зегь – амшын-цәқәырԥа иамаз, –
Уа згәырҕьара зхашҭыз зегь лашәа рызкын.

Лыбжьы – гәыкы шьҭытцуан ашьшьыҳәа аҭуанахь,
Лыжәԥа ҟәашқәарҿ шәахәакгьы лашон.
Ацәытцлашьцарахьтә зегьы ираҳауан уа, –
Лытцкы шкәакәагь лыбжьеиԥш ишәаҳәон.

Зегьы-зегьы гәыҕуан, хиррак ҟалап ҳәа
Хыԥхьакырҭак роуп ҳәа аҕбақәагь уа,
Игәырҕьахәу ԥсҭазаарак ҿыц иаиап ҳәа
Икараха атәым-дгьыл иқәхаз ауаа.

Лыбжьы ԥсырҭынчган, ашәахәа ԥшқарахын, –
Аҳҭынра агәашәаҿ ахәыҷ итцәыуабжьы гон.
Амаӡа здыруаз иараӡә-заҵәык иакәын,
Ихнымҳәыц хынҳәышьак шрымам ибон.

1905, нанҳәа

СҨЫЗЦӘА РАХЬ

Шәеихсыҧь, игәыпҵәагоу арахәыцқәа!
А. Маиков

Ҳаицәгәышуеит иҳамҳәозаргь аргама,
Ҳаитцашьыцуеит, ҳарҭ ҳгәаҧқәагь еимоуп.
Ишпааури, ҧсыхәажәлагь ҳамам,
Ҳааизаргь ҳазҿу еицәгәышроуп!

Нас иааури? Ҳазегь ҳнапала
Ирыҩнаагалеит ашҳам ҳаҩнқәа,
Ихәшәыркыуп ҳа ҳатҙамцқәагьы шҳамла,
Хкыдҵарҭак нымхеит уажәшьҭа!

Ишпааури? Хирроуп, кашырроуп,
Ҳхы ҳтәымшәа, ҳхы ҳхаршҵны ҳаччоит.
Ҳхы ҳзымдыруа арыжәтә ҳҿеаҳаршьыроуп, –
Абар ҳаҩнқәагь шьҭа еилыбгоит!

Чарҳәара ҳзибаухьеит кырынтә,
Ҳажәақәагь ҭлаҧҟоуп рацәа!
Ишпааури! Рымҩа ааҳартыроуп
Ахара иҟоу ҳпацәа!

Ахәацраҿ, ааида инацәхыкны,
Апсыбаҩқәа анышәаҙа иахәхап.

Ҭоурыхҭцааҩык – иагханы ицәыртцыз,
Иусумҭагь урҭ ирызкхап…

Агәырҩа иаиргашт, амышьҭацәгьа,
Аҧкәынцәа гәнаҳарак злам,
Урҭ аниіз-ианыҧсыз еилмыргакәа,
Зцитатақәа ҧхьазкырц згәы иҭам…

Ари закә уахҭоузеи? Ишҧацәгьоу,
Кашырроушәа апсҭазаара цоит,
Уҭоурых дыртытлоит адоцентцәа,
Критикцәа ҷыцқәакгьы иилоит.

Ҳәирак уҽенылажьны уҽеытцәах,
Наунагӡа ҧхыӡ баапск уҽеаҭ!
О, ашәҟәқәа, исмаҳароуп шьҭа шәыӡбахә,
Ахаангьы шәҟәыбгьыцк аасмыртӡац!

ВАЛЕРИ БРИУСОВ

АССАРГАДОН

(Ассириатәи анҵамҭа)

Адунеи зегь амаа зку са соуп – Ассаргадон.
Аҳәынҭқарцәа, ишәасҳәоит: иаҳзыԥшуп агәаҟра!
Амчра шсоуз еиԥш, аҿааанахеит Сидон,[1]
Сидонгьы сырхәашеит, зыԥшрак ҟамҵакәа.

Египет, ԥҟаракеиԥш, са сажәа азыԥтцәан,
Суахҭа снарбарц Еламԥ хыԥшылон сыла, –
Саҕа иԥсыбаѡ иқәсыргылт са схан,
Аҳәынҭқарцәа ишәасҳәоит: арыцҳара ҳҭагылоуп!

Исаԥызго дарбану? Са исаҟарада ма?
Изҿу закәузеи ԥхыӡ-хәашьк иалоушәа ауаа? –
Афырхатцара азхьра – гәмырҿыҧьга хәмарроуп.

Изжәит инҭыркәкәаны са саамҭа ахаара-бзаара.
Сгылан ус. Схы-сгәы азҭан. Схыԥша ҭәҭәахон…
Са сакәын аҳцәа раҳ – Ассаргадон.

1897

[1] Сидон – ажәытәтәи мрагыларатәи ақалақь-ҳәынҭқарра.

***

Игәхьааган умҵәыуан,
Ицаз – уи цахьеит!
Игәырҕьахәу бжьыла
Ҳамш ҳазҽнаҭуеит.

Уҏсы ухытцит – уаныцәа,
Уанааҏш – уҏсы ҭалт.
Ухы укәаҿ, умхәыццәан,
Жәҩантәылахь уҏшла.

Ахаантәи – гәаҏхароуп!
Иуҭахымха – иуҭахха, –
Уҏсы ааиҭамкҙо уцалароуп,
Уцалароуп ҧхьаҟа!

1896

РЕДИАРД КИПЛИНГ

АПИКТЦӘА РАШӘА

Рим жәылоит, иаҳҳысырцаз ҳҟәаҟәан,
Аҽышьаԥхыц хыгәыгәқәа рыла.
Рим ԥшуп ишыԥшыц, аҽырдагәан,
Аш хылахьеит римаагьы рыла.
…Рҟарулцәа тҩа рымам. Кыр рымчуп.
Ҳа ҳаибашьцәагь рышьҭа дырфашьоит,
Ҳахәрақәа ажәала иҳарҭынчып,
Цәаҩалагь ҳа ҳбаша-машам.

«Шәызустцәада?» – хьаасгьы ҳашәкышам,
«Шәызустцәада?» – уаасгьы ҳашәшьашам…
Аха иалымшои, иалымшои шәфашьар,
Иҽарҳаслоит шәа шәзыҳәангьы тышак!..
Ҳа ҳаума, нас, иеиԥшу ахәаҷа?
Ҳа ҳаума, нас, иеиԥшу аԥакәа?
Ҳарҭ ҳҭәымаҷқәан, ԥыр-еимаак ҳаҭоуп,
Ҳшьа бжьысхьеит! Иҳалтцуеит шьҭа ахәа!

Иацрыхоит аҳәынаԥгьы шахак,
Ҭлак ахәдагьы ҭкарып мышә-ҙахәала, –
Иҟаҙам ԥсыхәакгьы уаҳа,
Игәаҟуа – дазныжьуп игәала.
Ҳа ҳажәларгьы ԥсыҽуп, имчыдоуп,
Ҳаҭоуп ҽымҭ-ԥсымшьа еидарак,

Ҳа ҳцәыргам, нас ҳамаҙагь ҷыдоуп,
Акыр зычҳаз – акрибароуп…

Макьана ҳа ҳҭәиц – хәыҷуп шәылаҷ,
Иаамҭам, изаацәоуп шәыргәамтқра,
Цҽа ҳамам! Нас ҳееибаркны ҳдәықәлар,
Ххақәитразын иқәаҳцашт амца!
Шәышықәса ҳҭан шәа шәхәура,
Иаҳқәашьын арыцхара, агәаҟра!
Шәа шәзатцытцшам ахьымзг. Ҳара
Шәҳатгәынқәа ҳрықәкәашарц ҳаҟоуп!

АҚӘЫЦЬМАҚӘА

Аҧсы дымҽаҧызгаз шхьатцлак шьҭахьҟа,
Алаҳәа аҽешатцәахлак наҟ,
Ақәыцьмақәа аакылсуеит иқымқымуа рыпсҟәа,
Иаауеит урҭ ианыланы мҽак.

Иҧстазаашьаз, мамзаргьы иоуз тцыхәтәас –
Уи дара рзын зегь акоуп.
Ишыхәлоу ҧсыбаҽк ацрыхара иахьҙарц –
Изыргәаҟуа абри заҭәык ауп.

Ақәыцьмақәарз аибашьра ачара архиеит,
– Ишәзыфо шәфала, абаапсы! –
Ҧсы зхоу зегь рахьтә – иҟоу ҧсаҭала иҳәатәхеит,
Зегь реиҳа дыхьчам аҧсы.

Итәѡасуеит аџьма, иахьчарц ахы,
Шьацәқәыпла дықшоит ахәыҷы.
Акрал исалдаҭ иоуп излымшаӡо акы, –
Дызѡахом дахькажьу инапы.

Хапыцла ақәыцьмақәа апслымз ржуеит,
Ифѡышәо иҕызуеит, иҽамҟәоит.
Ахлаҳәада имагәқәагьы аѡада иԥшуеит,
Жәѡанахьтә уи амза ихаҷҷоит.

Абар дазкылсит лашарак иара,
Дахьимаӡам ѡызак, ҭынхак,
Ишпаиури, иблақәа ҭнаблааит апсра,
Ихагьежьуеит ақәыцьма уахак.

Дшәыргәындоу, дфырхаҵоу ҳәа ақәыцьма лапшуам,
Агыгшәыгқәа ус ирҟазшьоуп.
Ақәыцьмақәа апсцәа рыхьз рҟьашьуам,
Ус ҟазҵо – ауаа роуп.

ШАРЛЬ БОДЛЕР

ЗГӘЫ ҬАПҔӨУ АСАРКЬАЛ

Иҟоуп иҵынчу гәырԥак: ҵхыбжьонтәи аҽымҭраҽ,
Урзыҙырԥуеит кры зхыҵуа угәалашәара ашьаҽақәа, –
Ицәажәоит ауаҵьаҟ, адәныҟа еиқәтәом асыҵәхәа,
Асаркьал бжьы рылыԥуеит ҵхыбжьонтәи абыжьқәа.

Асаркьал – насып змоу! Иааԥсашам аҟырҟы,
Ажәра иазымхәаҽеит – адин аҙыргаԥ иаша.
Икаԥуеит уи абжьы, иамоуп ус разҟыс,
Уи иеиԥшуп афырхаҵа аидыслара иаршлаз.

Уара, уара, са сгәы, ухәуп, избоит, ухәуп,
Санызмыцәало ҵхыбжьон, ушәаҳәарцгьы уҵахуп, –
Еҳ,башами уажәшьҭа, ахы уқәшәазшәа ууазыруеит…

Убас, зԥызцәа инрыжьыз ахә, дахьрытҷажьу апсцәа,
Баша дыхәцәырххоит, дытҙызҙаауа ицәа,
Уа ахлаҳәада, иаҵьал шааигәахаз идыруеит.

РАИНЕР МАРИА РИЛЬКЕ

АШӘҨӘЫ САНАПҲЬОЗ

Схы схаршҭзан сапҳьон ҭынч ашәҟәы,
Ақәа ауеижьҭеи итцуан уажәшьҭа такәы.
Ашәҟәыпхьара маҷ-маҷ са сатәнатәзеит,
Адәныҟа ақәа шауазгьы смаҳазеит…
Кычырстақәошәа избон ацәаҳәақәа,
Мшәан, аамҭа аатгылоу, идәықәлоу ма шьҭахьҟа?
Абар аџьашьахәы, иҟапшьы-уарцеиуа
Ақьаад ианылт, хәылпҵ-шәапшь, хәылпҵ-шәапшь,
Арахәыц иахшәаз еимхәыцтцас нбанқәак леиуан,
Цәаҳәақәакгьы ацрышәшәон ажәабжьк.
Са издыруеит – амра абаҳча ныжьны ианцоз,
Ихьапшыр акәын даҽазнык иааҭгылан, –
Аҽынахырҳәҳәан ааида, ашәапшь зхьыкәкәоз.
Абар ихәлеит уажәшьҭа, иубартә зегь рыла,
Рҽеидыркылоит амҩа ахықәахьшәа ҭлақәак,
Гәыпҵ-гәыпла еизазгьы еибырҳәоит ажәақәак,
Ицәажәоит ҭынч, урҭ инарҽытцшәалак уахак,
Зынзаск ихьыразнушәа ирыдыркылоит

Инаҟәысыҭхар са сылапшгьы ашәҟәы,
Нас сшанхашәа сыпшлар, сыпшлар адәныҟа,
Иҟалап зегьы исзааигәаны, ишыҟац,
Уи аимгаимцараз ираҳаҭхап сгәы.
Ацәыҭлашьцарагь сашьцыларц стахуп,

Тҳыбжьонтәи анаурқәа хьаас имкыкәа,
Еилыскаап усҟан, аҳабла ҟәыншьаны,
Ҳадгьыл злаҟаз аасҭагь иазҳаны,
Иамҽеханакуа ишалагаз жәҩантәыла.
Етҭәак каҷҷоит аҳабла анаҩс, ихараны, –
Азә хытҵакырҭак дашьҭоуп – цәашьыркыла!..

АННА АХМАТОВА

***

Са срылам аимҭәаԥцәа ирызҭаз
Зцьынць-зыпсадгьыл хьаас имкы.
Исаҳарц сҭахым урҭ рапсшәа ԥысҭаа,
Урҭ сашәа рысҭарцгьы сҭахым.

Ахааназ дрыцҳауп ихҭәаз, ианыҙааз,
Уи дбаандаԥуп, игәгьы рахәым.
Уи дгәаӷха, мԥа мыждак данызаашт,
О, ишпашоу, итәыму аҽатахәы…

Араӷа, ҳзалҭуам мцеилашырак,
Ҳхы мшаҭа, иҭаҳархоит ҳҽара.
Даушла иҳажәлахьеит акырынтә,
Зныкгьы ҳхы ҳмыхьчеит ҳара.

Мышкызны уи зегь хәшьарак арҭап,
Ахҽыхшьагь ҳақәшәап ҳарҭ мшаҽнеипш,
Ҳа ҳаипш лабжышк назҽымшәо дарбан..
Ипагьоу, ибашазо ҳа ҳаипш?..

1922

***

Ухьанҭахеит уажәшьҭа, еиқәуп уа улахь,
Мап рцәукхьеит ахьыӡ, азыхьра,
Аха акалашәа угәыбзыԥуп сара сылаҷ,
Уа улахьеиқәрагь иатцоуп агәыкра.

Иужәуеит аҩы, ихәашьуп иԥуҷеуа атцхқәа,
Шьҭа иуцәеилагеит уԥхыӡи-улабҷабеи,
Ииатцәоуп ашьацеиԥш ублақәа – сзыргәамтцуа, –
Уара ухьаақәа арыжәтәгьы иазмырдеит.

Иаалырҟьан аԥсроуп узыҳәауа уаазқәылаз,
Уақәгәамтцуеит ццакра злам улахьынтца.
Мраҭашәаратәи аԥшоуп исзырҳауа лассы-ласс,
Ухы уаныӡбауа, ушиашьапкло Анцәа.

Аха уа ушҟа ахынҳәра згәаҧырцу?..
Иԥштәыдоу сыжәҩан атцаҟа уажәшьҭа
Исылшо акоуп: са сшәаҳәаларц, сузхәыцларц, –
«Уара сухаршҭ!» ҳәа уасҳәоит са схаҭа.

Ус амшқәа цоит, гәырҩа-хьанҭарак уатцоуп,
Нас иасҳәарызеи уара узын ҳазшаз?
Са сыбзиабара шыҟатцәкьоу убасоуп,
Ураҭцәкьагь шьышьа узамҭеит уи зынӡаск.

* * *

Ҭагалан лаҕырҙышоит – ԥҳәысеибак леиԥш,
Шәеиқәала уи ҭаҳәҳәоуп, иҭнашьааyеит агәқәа…
Убас, аамҭала, еихсыҕьра зқәым ауазеиԥш,
Лхатца иуасиаҭ еиҭалхәоит ԥҳәыск, дгәыкуа.
Игәырԥоит ҭагалан, ԥҳәысеибак леиԥш иҕьазкын,
Уи ахьаақәа иҭынчҙоу асырхәы ихнаҽааанҙа…
О, агәхашҭра-гәҟычга! Иаԥсоуп, иаԥса уа узын,
Ахатә ԥсҭазаарагьы мап ацәкра – наҙаҙа…

* * *

Мышкызны, идунеи аниԥсахлак ауаԥы,
Рҽырыԥсахуеит уи ипатреҭқәа.
Даҽеакала иухәаԥшуеит иблақәа. Иқьышәқәагь
Зынҙаск даҽеа ччаԥшькала иччоит.
Уи гәасҭеит сара ҽенак зны
Поетк иԥсыжраҟынтә саныхынхә аԥныҟа.
Уи аахысгьы кырынтә ари сазхәыцхьеит,
Сгәы зызԥозгьы шиашаз агәра згеит.

1940

* * *

Шьҭа уафԥсык дазыҳырԥышам ашәа.
Ҳцәа иалашәахьаз амшқәа ҳаарҭагылт.
Уа утцыхәтәантәиуп. Сдунеи шьҭа саршанхашам,
Уеихсыҷь нас сашәа. Еиҟәуымжәан са сгәы.

Ухы уақәиҭны ааигәанҳа ажәԥан уалан,
Иласын аҳауеиԥш уԥырра шьыжьла.
Ахлаҳәада, угәараз шьҭа ункыдыгәгәала, –
Тәым гәашәк сзаазыртрыда ҳәа уԥшлап.

* * *

Бжьык саҳаит. Уи дсыԥхьо, ҷааиҭит:
«Бааскьа са сахь! Шьаҷак ҟаҵа!
Иааныжь нас гәнаҳа згым быԥсадгьыл,
Урыстәыла мап ацәкы зынҳа!
Ашьа зхьыкәкәо бнапқәа са исрыцқьап,
Хьымҳгык аансыжьрым ба бгәаҷы,
Нас хьҳыкгьы бзысыԥшаап – иҷыцҳоу,
Уи бхьаа, быгәҭыха, зегь хнаҷеып».

О, мап! Ажәакгьы сыдсымкылеит,
Снапала слымҳақәа сшәаҳан…
Ицәаԥҷеыгоу хьҳы баапсык ахымларц
Са сгәаҟра иахылҵыз са сдоуҳа.
1917

МАКСИМИЛИАН ВОЛОШИН

* * *

Абар хәылп-шәаԥшь аԥштәы ахыггоит…
Ақәацә аҽаԥхьа еихәлацәоит мцак,
Иахылҭуеит аарла, аԥсыԥеиԥш, лԥак,
Уи уԥхьоит, ухьышьҭрахь уаанагоит…

Сашьа, ухынҳәуазар ҳәа сыԥшлоит,
Бхынҳәы, иҭынхадахаз саҳәшьа!..

Аҽееимаабжь ҭахәаҽеҙа – харантә
Исаҳаит. Исаԥсыршәашам бжьык,
Дагоит аҽеыуаԥ ижәԥантәу мчык,
Аҽегьы хәжәахьеит ишыхәжәара…

Уахынла амахҽе аԥсы еивнагоит,
Иҙыҙымкуа, еиқәҽыртуеит аҭәҵәақәа,
Уа иԥычо аԥслымҙраҽ рпатәқәа,
Убас етҵәаҵьаагь идыршоит…

Цҳаражәҳәаԥцәоушәа ишьҭхысаа ицоит
Са схәыцрақәагь – иахьҙарц аҽеы…

1916

* * *

Сыжәжьа, сышәҟатәа, нас… ахааназ сыжәжьа,
«Избан?» ҳәа сымҭаартә еиԥш… схы
схашҭыртә зынӡа, –
Лак-ѡакрак ҟамҭакәа, уи амц агәра згартә,
Алашьцараҷ, сызжьаз аӡәы слышьҭалан сцартә…
Акасыжәала сыблақәа хызѡаз дсымбартә,
Сгәы ззымѡаӡо залқәак срыѡныган сылгартә…
Уи лыԥсыԥ сара сӡамѡақәа амца днаркып,
Ус сназго – лнапала снапаштҵа лыблып…
Нас, санҷыхо… атҳ лашьца збап лабҷаба,
Сыжәжьа, нас… Шәымц агәра жәгап шәхаҭақәа…

Академик Џьорџь Хьиуитти аиубилиар Владимир Зантәариеи

Владимир Зантәариа иубилеитә ныҳәа
ицеиҩызшаз иуацәеи иҩызцәеи рыгәтә

Сааныбзиала!

ОСИП МАНДЕЛЬШТАМ

* * *

Иазызурызеи сцәа-сжьы? Уи сатәеишьеит Анцәа,
Уи са истәуп ишыстәу еиԥш сааизар сгәы-сгәатцәа.

Ҭынч сынхартә-сынтцыртә еиԥш, исымазар азин,
Иҭабуп ҳәа засҳәарыда, сара убри азын?

Сара соуп нас, ашәҭааҙаѡ – ашәҭыцгьы са соуп,
Сзатцәым адгьыл атцангьы, уахьгьы акы саԥсоуп.

Наунагҙара асаркьагьы ианылахьеит уажәшьҭа,
Сара сықәыԥсычҳара, сара сыԥсаҭа.

Сахьакгьы ахааназын инанхалап уа,
Цәаарак – ааигәа-сигәанҙа цқьа ирзеилмыргоз ауаа,

Еимгеимцара ҙыхәашьрак ҭаатәалалап ҭаҟа,
Игәыку асахьагьы аанхап еилыхха…

1909

МАРИНА ЦВЕТАЕВА

* * *

С.Е.

Исымаҙам часак, лашарак,
Исымаҙам ҷамԥак аҙы.
Иаҳҳылаԥшхәугь иситом ԥсгарак,
Уахь, жәԥанахь дсыԥхьоит уи, абжьарак,
Сцьабаақәа рыхә ишьаразы…

Ус стәоуп, нас, чаҕьак насҷамыршәҙо,
Убригь насыԥс исшьоит сара, –
Издыруада са сышьаҳитра,
Уазҷыхыр Сеибашьԥы, уара?!

1920

* * *

Еицрыхшьа шрымам ауаԥытәыԥса инапқәа,
Убас еизааигәаҙоуп бареи сареи ҳагәқәа.

Арҕьа мтцәыжәԥеи арма мтцәыжәԥеи реиԥш ҳара
Ҳаиднакылоит ҟәандарак абра.

Аха нас фырҭын баапсык ааскьоит,
Арҕьеи армеи тымитышак еиҟәнагоит.

1918

* * *

Ҭ̌хыбжьон сцәашьы уаргәамтцит баша,
Ухатцкы! Уи шьҭумхын гәырҩас!
Са сыцәа ҟьалт. Лацәааихьшь ҟалтцашам
Апҳәыс аамсҭашәа, зхала инхаз.

Азмыцәарагьы – уи уадаҩым,
Ажьыжәга қәабеиԥш ҳаилашлап.
Иҳабаргәузеи. Аамҭа ааип,
Нас ҳцәа-ҳжьы анышәаҷ апсы ашьап.

Мап, стәом сара ахәхәа сҷарҳасуа,
Дыцәоуп спа, шьҭа сҩызагь даап,
Сҩыза иҷаԥхьа схы неиҭасҳәап,
Сыҧкәын хәыҧ Анцәа дихьчап.

Зынзаск имаҧзахамашь сымчқәа?
Акы саԥсазар уажәазын, –
Сыԥстазаарагьы рзысшеит ҩыцьа:
Сытцх имаз сҩыза, сымш – спа изын.

1917

КОНСТАНТИН БАЛЬМОНТ

* * *

Гәаҳәарак азнымхазар угәатца,
Адгьыл уқәыз ублақәа хҩаны.
Ажәҩан мап ацәукзаргьы наӡаӡа,
Уҟаз ус, аӡәыс упхьаӡаны…

Удәықәыз ус, ухьшәашәаӡа, уа ухала,
Ашәымҭақәа иҷыцәааз хьаас имкы.
Ус иацәыӡлоит абнагьы аамҭала,
Агәыгреиԥш наҟ имҩасуа аԥшшәахәы.

Угәы зызхьлоз зегь мап рцәукыр алшоит,
Иухашҭыр алшоит уԥсы зыҷҳәараз…
Хашҭра зқәым, иудыруаз, иацтәи амшоуп,
Иацтәи амшоуп хашҭра зқәымкәа инхаз!

АБАХҬАҨ

Ҳарҭ ҳаиқәыхьшәашәа ҳақәиоуп абахҭа адашьма,
Ҳбаандаҩцәоуп ҳарҭ – ҧааҳәырак змаҙам.
Ацәытцлашьцарахь ҳапшуеит ҳара ҳалақәа ҭраа,
Уи ак ҳзалбаауа ҳаҟам зынҙа!

Апсыгага иеиԥшу акәаҷабқәа роуп уа
Аҭуанахьтә лашарак ҳзырбо.
Уа ҳабла ихгылоуп гагақәак цыс-цысуа,
Ршеынеитцыхшәа… нас ԥшьаала еикәшо.

Ақәылаҩцәеи аҭхи раҳратәраҧ ҳара
Ҳѳызцәагь ҳархадыршҭхьеит шьҭа.
Зны амреи амзеи шыҟаз ԥьара,
Уигь ҳхашҭхьеит… Ицәгьан ҳа ҳуахҭа.

Ҳаидырҕәҕәала абахҭа аҭзамцқәа ҳаркуп,
Ҳаихнаҭәоит аԥыр иалху амаҟа.
Ҳаԥьнышқәоуп.Ҳапы-лашьцак аҭан ҳҭәахуп,
Изеибадырҙом зынҙаск ҳа ҳҳаҧқәа!

ФАЗИЛЬ ИСКАНДЕР

АШӘАРЫЦАҨИ АЗЫНТӘИ АЖЬИ РЗЫ АБАЛЛАДА

Роуф игәалашәара иазкуп

Ԥслаҳә ҳасабла ушԥатԥҟьеи
Аҽарҳа ашьҭа урхарцаз!
Ушԥатԥҟьеи, сашьа, ушԥатԥҟьеи,
Ухызатцәны ахызатцә уахьҙарцаз!

Ушԥақәшәоз инаумҩатәшәа ахысшьа,
Ахылаҕьара уанҭалоз.
Иҟәашкакараз асыԥса
Цԥҟьа-шәԥҟьа хлантцы уанҭалоз.

Итԥҟьеит, нас, ахпатәи ахызатцә
Итԥҟьеит уи иаԥшаарц ацәԥҟьара!
Ҽазныкгьы аԥьал иахыԥарц
Ишьҭыпеит аҽарҳа аҿԥҟьараҿ!

Асыԥсеи ашьеи неилаҙҩеит,
Аҿааитцнахт ашәарах ԥшьаала, –
Апырраз иршаз аҙҕаб
Лыжәҩан днамԥәытцшәазшәа лхала…

Урҭқәа лассы инаухыԥсаарцаз
Ахәра нанутцеит уи ахәда,

Ахәы ԥышқарахын уи ԥсаатәҵас,
Ашьа кашуан ицаҳә-цаҳәуа.

Абар ажьымжәа еиѣәыншәыла,
Захәакгьы аѣәнуп ара-махә,
Жьыргәыцқәакгьы уаѣа еидшәыла,
Асыԥса иҭатҵәахны иамоуп.

Ари зегьы лакәуп уа узыҳәан!
Улаԥш нахужьит уи атҵла,
Нас уааччахит ашьшьыҳәа
Ушәақьгьы ааиқәуқшеит – уатҵхарц.

Ухысыбжь абна иазынужьит
Уи инашьҭархх игеит аныѽбжьы.
Ѽ-жьымжәа еишьылк лаушьҭит –
Ѽ-рдәынак иреиԥшын рыѽбагь.

Иқәыҕәҕәон ужәѽа аҽарҳа,
Асы цәаҕәауа уагәылсуан.
Нас ажьыргәыцқәа ршьақар-хаа
Ихьшәашәаҙа уқьышәқәа ирылсуан.

Иахьыҙсон ашьа-цәыкәбарқәа
Ашәарах, ужәѽа иқәыз.
Рцәа каԥсон ажьыргәыцқәа
Хызатҵә еиқәатҵәақәоушәа.

Ҳхы мшаҭауа храк ҳанаҽалоз,
Ҳхы ҳхарштҙан акы ҳанашьҭаз, –
Сашьа, еилкаашьас иамааз,
Иаҳԥеиԥшыз ҳара, иаҳқәашьыз?..

Агәра згозма, шықәсык аҩнытҵҟа,
Инеихауршәып ҳәа уқьышәқәа?..
Уҽы иҭуршәшәозшәа ажьыргәыцқәа
Урыҧҳа шьаршәны иаҧыуҽытцуаз?

Чгахьас ҳәа – ҽатцак ачаҕьа,
Ҽамҩак аҩы – иныхҭәалан...
Иҳәаадоу аҕныжәҩан хьшәашәа,
Итцааршәу жьымжәак – ахала...

АЛЕКСАНДР БАРДОДЫМ

* * *

Шьҭа дажәит Уарызмаг, ишықәсқәагь цеит,
Иразныҵсараха ижакьагьы шлеит.
Ишьамхқәагьы хәарҿуп, шьҭа дзанысшам мҩакы,
Изырххашам ихыц, уи ахҿа наҿакы…

Ҳарҭ ҳамчымхоуп аамҭа аҿаԥхьа уеизгьы.
Уск аҵыхәала диазҵаашам қәыԥшк уи абырг, –
Џьоук наивсуеит ганха, ишьҭых рыжәҩахыр.
Абас ашықәс гьангьашқәа, ашла дшьаҿуа,
Ицоит инаихысны, ишша иҩраԥҿуа.

1988

«КЬАРАЗИ» НЕСТОР ЛАКОБЕИ РГӘАЛАРШӘАРА ИАЗКНЫ

1

Акаҭәараҽ ихысуеит: «Атцыкь! Атцыкь!»,
Ашәақьқәа рымацәыс иабылуеит атцых!

Икьыркьыруеит аҽеыццышәқәа: ргәы еилашʒазаап,
Ахызатцәқәа рхашәышәуеит уаҟа Кьаразаа.

Аибашьцәа еихоит уа Амшын Еиқәа аҽықәахь,
Рхықәкы нарыгʒароуп, ирымаʒам ԥсыхәагь!

Имацәысуеит раҳәақәа. Лакоба драԥгылоуп.
Шьҭа Аҟәа инаʒароуп. Рышькылқәа ирынгылоуп.

2

Амра нкахәыцуа иааԥшуеит аҭашәамҭаз.
Абырзенцәагь иркәыруа иааргоит бзарбзанқәак.

Ахы рыԥсаҟьоит урҭ. Кьаразаа ирыжәлоит.
Аха иџьбарами Кьаразаагьы ргәыжәлагь.

Ишәымам нагʒашьа шәа шәнап ианырцаз:
Аԥсуа ихҭырԥа шкәакәа амца ашәыркырцаз…

Абырзенцәа, шәабақәтци, шәынхарҭақәа ныжьны?
Шәзыԥшуазеи абас, нас, шәылахь еиқәыжьны?

Иҽааихар аԥсуа, дықәҟьаны ишьара,
Имырҟаԥшьышеи хәылԥы-жәԥан шәа шәшьала…

Шәыхҟәа нашәхыцҟьаа, шәбираҟ ду атцаҟа,
Алаґьа шәҭартцап шәарҭ шәшьаҙа-гәаҙаха.

3

Ирҽыхоуп ақалақь – ацәа хаа иалаз,
Амшынаҽ – анышьқәа. Иԥсҽыхгоу аԥшалас!

Чыкьла иҭалаҳау амшын-ҽыкәгьы гәжәажәоит,
Алыхәҭеиԥш хыццышәла икылыжәжәоуп ажәԥан…

Шәҽеиқәышәк! Ишәымаз хырґәґәарҭак аанкылан!
Кьараз-ҟаԥшь, уеиқәшәоума уара цьаԥҳаныла?..

Лакоба, уҙырԥла, уа ушькылкәа аарҽеишәа!
Иарцьбарарц иҟоуп уаамҭагь алеишәа!

Ақыртқәа рабцьарқәа, рсаса ааихыхны,
Шәыкәыртцарц иҟоуп шәызегьы шәґәыхны!

Амра лашәхашт. Нас ибап уа избаша,
Алабжыш шылашәо ашьа цәыкәбаршәа…

4

Шьҭа Ритцаҟа ԥсшьара ҳәа мԥак унанылар…
Ԥшәыма ҽыцк дтәоуп уа, аҳра аанкылан.

Улацәа ааихьыушьит, уҽырҭынчшәа зынҙаск…
Иуаҳама? Шьхатәылантә ииаскьоит Кьараз!

Амцақәа хәытҵьоит. Иубома, аҩыза?
Инеиуеит Кьаразаа, Лакоба драҧызан…

Уаҟа аҩн-дуқәеи ашәаҧшьи рыбжьара,
Игоит ахысыбжьқәа – мацәысеимҟьаран!

Уара, зықәра маҷым ақәыцьма шкәакәа,
Иухәаҙом қарҭаа, уҭарҟәаҟәоит Аҟәа!

Уҽытцәах, уаныҙаа, аҙыблара уҽеаҭа!
Абар иазааигәахеит аибашьцәа ууада.

Аатрақәа уҽерывак, уеиха авокзалахь!
Ашәқәа ааимҟьеит. Иҭацәыми азал уа.

Нестор дааҩналеит. Илаҧш ҷьбаразаап:
«Зыхьк насыҙташәҭәа… Амҩа сашәазаап…»

1988

СЕМИОН КИРСАНОВ

Ҩ-ҬХЫЗК

1
Иаашааҙа сыҳәхәон.
Аҙәгьы сыбжьы имаҳаҙеит.
Аҙәгьы дмааиҙеит са сахь.
Сыҧсит сара.

2
Сыҧсит сара.
Аҙәгьы имаҳаҙеит.
Уаҩ дмааиҙеит са сахь.
Иаашааҙа сыҳәхәон.

3
– Сыҧсит сара! –
Иаашааҙа сыҳәхәон.
Аҙәгьы имаҳаҙеит.
Уаҩ дмааиҙеит са сахь.

ЛЕВ ОЗЕРОВ

* * *

Ицеит аԥсаатә – атра аанхеит.
Атыстра еимыртцәеит. Атцла шәтуеит.
Атцла каҳаит. Иаанхеит ахцыц.
Ахцыц снықәтәаны иапыстцоит ашәак.
Зытра аанзыжьыз аԥсаатә уи азкыуп.

* * *

Досу изалхуп имаҷзаны аамта
Дариз инаркны – цсраҽенынза.
Аха цьоукы иранашьоуп аамта рацәа
Рыпстазаара аҳәаақәа рынтытцгьы.
Абарон Раухенбах имаҳмызқәа еиниҟьон,
Аныҳәаақәа раан уи дықәпраа дкәашон.
Аха дырхашҭит наҙаҙа…
Атаацәара ду ирылатәаз Бах,
Ахоралқәеи, апрелиудиақәеи, афугақәеи
Аԥызтцоз хкы-хкыла,
Дыргәалашәоит шьардаамта.
Сгәы иснатоит, уи наунагҙа дыргәалашәалоит ҳәа,
Абарон, ухатцкы.
Аха уртқәа рҽы акагь ҳамчым ҳара, абарон!
Цьоукы рмаҳмызқәа реинҟьабжь рхашҭышт лассы.
Цьоук рхоралқәа галашт ахааназ.

ДАВИД САМОИЛОВ

* * *

Сара малс исымоу акызатҵәык ауп–
Аурыс бызшәа.
Зегь реиҳа ахә цәгьоуп
Сара сҳәоу,
Схәыцра убасеиԥш иҭазыҳәҳәо, –
Сҳәоугьы схәыцрагь
Аныкгьы
Илыхшазшәа…

АРСЕНИИ СЕДУГИН

* * *

Аҭаҳмада шлаҕәаҕәа
Дтәоуп аԥшаҳәаҽы,
Дазыҙырԥуеит – Дгьылахаантәи,
Игәгьы дынҭахәыцуеит:
«Смаҭа хәыҷ леимаақәа
Хеит…»

* * *

Ауаԥразын дшықәпоз
Уи ицәыҙит
Иреиҕьыз игәы абжа,
Ашьҭахь уи мыцхәы
Ианыгәнига,
Ицәыҙит зегьы…

ВИАЧЕСЛАВ КУПРИАНОВ

АЖӘЫТӘ ГРАВИУРА

Иҷыцәааз аетцәақәа
аихац ааида иеиԥшуп.

Урҭ ирхьынҳалеит
ажәфан абираҟ еишьыл.

Уи еитцыхтәуп,
ишьҭыхтәуп
фаԥхьа.

* * *

Ахақәиҭра
аҷкы:

зегь реиҳа уи
ныҟәызго ауаа роуп,
абзиабара зцәа иалаҵены,
изхызгахьоу.

РАСУЛ ГАМЗАТОВ

* * *

– Атцарақәа, зҽышәымҭуеи шьыжьаахыс?–
Ақәа ауеит, ҽымҭ-цсымшьа ҳа ҳзырԥуеит.
– Шәарҭ зҽышәымҭуазеи, апоетцәа? –
Ақәа ауеит, ҽымҭ-цсымшьа ҳа ҳзырԥуеит…

* * *

«Иҳәа, нас, ашьха зышқәеи, абнеи
Узрацәажәозеи аамҭала, ауаԥы?..»
«Зегьы ҳзын ибзиами аҟәышцәа
Рҽы иҭытцуа ажәа анҳаҳауа…»

ФУДЗИВАРА ЕСИНОРИ

* * *

Адәкаршәра иқәу абынҵеацәеиҧш
Аҧхын ҷымҭ,
Убас саргьы сзаҵәуп…
Ишәаҳашам сгәынқьыбжьык, –
Сылабжышқәа рзаза нахьыжжуеит смаҕра!..

ИДЫРЫМ АВТОР

* * *

Бара са сзын зынзаск бхароуп уажәы,
Харантә ибхьызыгзоит гәыблыла сылаҧш…
Бара бхароуп…
Ишыхароу еиҧш Кацураги, ма Такама,
Рыҟәцәқәа ирзааигәоу аҧстҳәа… бхаразоуп!..

ТОСИНАРИ

* * *

О, нҵырак змам ҳдунеи! Гәырҩала иҵәу!
Нас иҟои ҧсыхәас? Абас мацара ҳцоума?
Са сзалҵшам сылахьеиқәра…
Шьхатәылантә, аҩхаа иҵыҩны
Абынҵеацә аҵәыуабжь саҳауеит!

ИСЕ

* * *

Уа уакәызҭгьы уи аҕба
Нахьхьи инеиуа
Амшынгәы еиԥырффо, –
Иуасҳәон усҟан:
Са сҽоуп иахьыҟоу ахааназ усқьала,
Мап, иҟам уаҳа уи ԥьаргьы!

КИ ТОМОНОРИ

* * *

Азныказ иааимҟьоит
Ахи аҭыхәеи амаҟа,
Ԥаԥхьа ԥьарак иааиԥылоит нас, –
Баргьы саргьы убас:
Ҳаиԥыртԥлоит ҽымҭ аамҭала,
Ҳаиқәшәарцаз ҽыц, ԥаԥхьа!

САИГЕ-ХОСИ

* * *

Гәыла-ԥсыла убас сара сааԥсеит,
Адунеи са сзын сымч зқәымхаӡо еидароуп.
Ус баацәыртцт бара,
Исызцәырго гәрагарак,
Шьҭа сдунеи аԥыртцрагь сцәыуадаҳхеит даара!

* * *

Гәаҭеиреи, гәаґи згым ари адунеи
Шынсыжьхьоугьы сара, –
Сылахь еиқәнатцоит
Ҭагалантәи ахәылԥ анаҭаауа
Аӡырчра…
Ҷнышкгьы ықәтәам усҟан уа махәык…

ЕНКЕИ – ХОСИ

* * *

Ақәацә ашәч ахытцәахьеит зынʒа.
Угәы нҭыԥсаап. Зегь ааниҩьит аԥшәма.
Уаѡԥсык дахʒам иѡны…
Аха имѡахытцлоит есышықәса арахь
Зылахь еиқәу ҭагалан…

ФУДЗИВАРА ТОСИУКИ

* * *

Суминое аʒыбжьахалаҷ
Ахьарчҳәа аҟәара ианасуа ацәқәырԥа
тҳыбжьон,
Ԥхыʒла сышҟа умѡахытц:
Аԥхыʒ-мѡахәасҭа уанылан уанаауа,
Душьклаԥшрым харантә уара аʒәы…

АПАРОДИАҚӘА

ГЕГЕЛЬ-МЕГЕЛЬРААИ РАУЛИИ

Дунеи дук Гегель ахы ҭиҟьеит,
Исубстанциагь ԥьашьатәуп.
Ҟәараԥк схаршәын. Кыргьы сеысҟьеит…
Сапсуара ахә шьатәуп…

Рауль Лашәриа

Дабастахыз Феирбахгьы,
Сааигәа дшыҟаз Ермолаи…
Хәтышаамтак ҟалашт еитахгьы,
– Шәгәы кашәмыжьроуп, аҳаҳаи!

«Ишәымоума шәарҭ субстанциак?
Баша шәасуоу адаул?» –
Дәыԥбак дақәтцын Тамшь астанциаҿ,
Ԥьоукы дразтцаауан Раул…

Ус сышнеиуаз, схылда-ҙылдо,
Амҩан Гегельгьы даасҵылт,
– Узсышьҭои, аҵсцәаҳа, ҭаха сымҭо? –
Ицәа дҭысцеит уи, даанкыл…

Ишпаиурыз Гегель рыцҳа,
Дгәыҭҟьа-ҵсыҭҟьа, иҽеиҭеит ганк…
«Сишьуеит, шәанаԥьалбеит, шәсыцхраа!» –
Даағьатцәы-ғьатцәит Вольфганг.

Гегель-Мегельраагь ныҵхастцан,
Сҿаасхеит Аҟәаҟа сласны.
Кындыԥ шыҟоу сара сааихьан,
Ҽаҙә даасҵылт ифырмахьтцә кны…

«Уаԥсыуоума?» – ҽааиҭит асас,
Маҷк слаԥшықәҵаны сара.
Харантә ииаз акы дшазҟазаз,
Сымѡашьахуа, изгеит агәра.

Сысас зынҭрыс даалак-ѡакын,
Сышҟа еихигеит нас шьаҽак.
Уи ипенсне даалаха-ѡахан,
Дазыԥшуан изҵаара аҭак…

«Са саԥсыуоу, мамзар счеху,
Хьаас изиоури, дад, ҽаҙәы?
Бызла са сзыхҭоукзеи, Чехов?
Ихжәаз ԥьушьо сҟаб ахәҵәы?..»

Абас маҷзак саамырмырын,
«Иԥшааит шәтып!» ҳәа, саагәынқьны,
Кәыдры, нас Маҷарка снырын,
Аҟәа сналалт, иаахәлоны.

Абар рыцҳа, сара стәқәаҵәкьа,
Енуер, Сатбеич, Уальдамар…
Абар аѡынтәыршыра, ацқьа,
Ҳгәы ахәша кыдызҵо ацәыкәбар…

Субстанциас иҟоу – ҟәыдуп, быстоуп,
Угәы иалымсааит, дад, Кант.
Са сыцьнышым, са саѡыстаам,
Сара снықәнагоит стыркант…

Дабастахыз Феиербахгьы,
Дабастахыз Еккерман…
Шәааи «Фен-клубаҽ» – ирмаҷзан ахәгьы –
Ҳаицхырааны иааѡып романк…

ЦӘЫБЛАҨЫ

Брежнев ма дхатцамзи, дыпшҙан, уи дыхҭаҳкрым,
Аха Черненко изҳәатәузеи, дабаҳго.
Ах, ҳара апсуаа, ҳапсуара ҳамкыр,
Ҳнасыпдоуп. Идыруп, еицлабны ишҳалго.

Черненко инапеинҟьабжьқәа салырхуан ацәа.
Андропов ипхыҙ цәгьа сзалымҭуа салан.
Дабакылси уҳәаруеи Горбачов мцацәа,
Их-паш иантцаны Америка ахсаала…

Рауль Лашәриа

ЦәыблаҨы сылкын. Пхыҙ баапсык салан,
Иаашаанҙа среипхыҙуан Аполитбиуроаа.
Исеиҳәон Брежнев псаҭа-шкәакәа игәала,
Дазҭаауан апсуаа уажә пенсиас ироуа…

Нас игәалашәеит Дранда аеропорта҆ҽ
Шәы-грамк шрыцижәхьаз ҳапсуа ҭаҳмадцәа.
Изымбаз иарбан пхыҙыс, сорт-сортла,
ЦәыблаҨы сылкызшәа сзалтцуамызт ацәа.

Апсцәа срылахеит, мшәан измааноузеи?
Черненко, Суслов, Пельше, Андропов…
Апскы сзыркызеи, урҭ, сзыхдырҟьозеи?
Гәнаҳак сатцам р҆ҽапхьа, истоубоуп!

Иаҳзеилои иареи сареи Миша- акомбаинер?
Иахьҳаимҭаз гәнигоу ианиааз астатус?
Узсыдтәалоу иарбан, апсцәерымга, ууаины?
Издыруада сара суҭаххазар шаҳатыс?..

Сгәашаха, сиарҭа сыѽхыҟәтәалт ашамҭаз…
«Закә пхыҙ мааноузеи, цакыс уи иамеи?
Сзыхҭашәкызеи, дадраа, срыцҳара гәамҭа,
Шәареи-сареи ахаҳәым҆ҽыхәтцәҟьа ҳабжьами!»

Аҭак ҳәа акагь сырымҭеит. Итҵәыуон аҳәҳәыҳәа
Брежнев, Суслов, Черненко, Андропов.
Аԥскы сзышәкызеи, сыҟоуп ашьшьыҳәа,
Акымзарак схараҙам шәҿаԥхьа, истоубоуп!

АҞЫЗ АКӘАТА АХЫЛҬҴОМ...

Акәтаҧь арацәа агәылҬҴом,
Згәы ҭбааy дyнеиҬҴас – дыззом,
Идyззоy ддyззоyп – гәыла,
ДфырхаҬҴоyп yи – зегь рыла...
Рауль Лашәриа

Акәтаҧь арацәа агәылҬҴом,
Аҟыз акәата ахылҬҴом,
Аха саашәыргәамҭыр,
Иҟалоит жәеинраалак алҭыр...

Идyззоy ддyззоyп – гәыла,
ДфырхаҬҴоyп yи зегь рыла,
Дабашәҭаху ачычиа,
Ахәыртлаҧь, адыгаҷиа...

Акәтаҧь арацәа агәылҬҴом,
Уи зынҙа ишаҟәазар,
Аҟыз акәата ахылҬҴом,
Урҭ руак нашԥазар...

Машәыршәа ибрызар сажәа,
Нас акры сзырҿеима?
Шьҭа уаангыл ҳәа сашәҳәар,
Сашьҭалап ҿеа темак...

Акәтаҧь арацәа агәылтҷзом,
Аҟыз акәата ахылтҷзом,
Аха сышьҭнахит сшыгәаҭеиуаз,
Арифмақәа рызлеира...

АҧСҬАЗААРА ҬӘА-ҞКАҧШЬЫМ...

Аҧсҭазаара ҭӡа-ҟаҧшьым, ма мандаринам...
Илфоз лымамызт Цветаева Марина.
Дигәаҧхозшәа дыҟан Борис Пастернак,
Ихааза иҟаиҭон лысаламқәа рҭак...
Аха маатк лыимырҧсахт иара игәаҧьны,
Ифилософиатә мшын ду дагон агәахьы...

Рауль Лашәриа

Аҧсҭазаара ҭӡа-ҟаҧшьым, ҷьоук усшәа ижәбозаргь,
Шәеиқәышәк, шәыстыҳә уара, абзҳәацәа наҟ!
Амандаринеи Маринеи ирзеилои, ишәҳәозар?
Атцәа-ҟаҧшь дзахибааи лара Пастернак?

Нас мааткгьы лимырҧсахкәа, ихьи, афисааит!
Абастцәҟьа дкаҷбеины дышҧеишеи Анцәа?
Бзиа дибаанзагьы, кыраамҭа дҭитцааит,
Еилгамыз Марина насыпда лгәатцәа!
– О, шәара ациникцәа, бызла сзыхҭашәкзеи?..
Акы сарбарҷьеизар, арифма сгәаҧхан...
Урҭ ацәгьа рыбжьысҳәоушәа, баша шәгәы изҭашәкзеи?
Мшәан, иарбан изсышәҭо амаҷаз гәыбган?..

Акы рзымгәаҧъзо иниасит наҟ Пастернакраа...
Дысгәаҧхоит, изышәцәызҙои, Марина схаҭа.
Санмаҷыз дыспылазҭгьы лымала Аҟәа,
Мандаринак сышҧеигзоз ла лзын, ҳаҧеиҭа!

Апсҭазаара тҷаа-ҟаԥшьым, ма мандаринам,
О, ба бынцәахшоуп, са сызуҫта Марина?..
Сара с-Лашәриоуп, иагьсыхьзуп Раул!
Дарбан иқәызхырц иашьҭоу скәыкәыл!

АѺЦАРАҨЫ

Сашьит, аха сышԥашьи?!
Изжәит, аха ишԥазжә?
Ташьи, уара ташьи,
Имкәашо зегь шԥажә?..

Срыҟәныхәо ауалырқәа,
Ажьхәага сырҽхәеит.
Исацлабыз «абҟәылқәа»,
«Руадыхәқәагь» аасырххеит...
Рушьбеи Смыр

Схы сазгәаан, ҽенак зны,
Сҽеасыршьзеит сара.
«Пан или пропан!» ҳәа
Снықналеит ҳаѺцара.

Ихсыршәҭит ауалырқәа,
Исытцалеит аѺар!
Нас, снацҳан уаҟа ҷыркәак,
Сшьацәхыртәуеит абар!

Срыцкәашоит суалырқәа
СзамѺақәагь ҟаԥшьуп.
Снацҳауеит уа сҷыркәа,
Срезина сыхәда ихшьуп...

Ус маҷ-маҷ сҕьазкызаап,
Уажә ҳаиаҳәа стаиоуп!

Иауеи, нас, ҽенак сашьызар?
Иҟоу, дад, уаҩроуп!

АПОЕТЦӘА

Зны ашьыжь, зны атцых ҳаҽеналак,
Акы хаала, акы мчыла иҳаҩуеит.
Ацгәы ԥшқа еиԥш икьиуеит жәеинраалак,
Абнацә еиԥш аҩызак быҩуеит…

Ҳагьмаҷцәам, ҳааидкыланы уҳалаԥш:
Абжьаратәқәа, ақәыԥшцәа, аиҳабцәа.
Уа суҳәоит, ҳацәыхьчала алаԥш,
Гәыхшәарас ҳумкын, уара Анцәа!

Рушьбеи Смыр

Ҳарҭ акалашәа ҳшоуп – апоетцәа,
Зны ҳкьиуеит, зны ҳууеит бгатцас.
Аамҭала иаҳҳарԥоуп ҳарҭ ацыҕ-цәа,
Ҳҳәаалоит зны мышәқьареиԥш зынӡаск…

Ҳәатцысушәа ҳҩымҭақәак ғәыруеит,
Аҳәа иашьҭо, аҳәа-ғәырбжь иаҳауеит.
Ҽа поеткгьы, аҽетцыс еиԥш дкьыркьыруеит,
Ҳазбо ԥьашьахәысгьы ҳаркуеит…

Иссируп ҳсимфониа, иссирӡоуп!
Иҟарматцысхеит абар, аҟәараан.
Цқьа ҳзыргам макьана, ҳшәыздырӡом,
Апремиақәарз ҳақәгылт гәаран…

Инеиуеит жәеинраалак хыс-хысуа,
Инахиҟьоит иҟамчы апоет.
Абар уажә поемакгьы тәҩасуа,
Ицәымзкызшәа, ибғьатуа, ибыҩуеит…

Ҳарҭ акалашәа ҳшоуп, апоетцәа,
ҲҔыруеит, ҳкьиуеит, ҳгәыруеит, ҳбыԥԥуеит.
Хшыԥла иаҳзымгаргьы, бжьыла иаагароуп,
Хаала иамур, мчыла ҳаԥуеит!...

АПОЕТИ АХШ-ХАРҬӘЫДАРЕИ

Ажәхьа ачыргә еиԥш, иҔәашъа,
Апсҭҳәаҟәа хшьуп.
Аҟәа леиуеит, иахьа ихашәҭа,
Амш шәшьуп...

Ҷьаргьы шәаъоушәа, ипашәъа,
Ҽытк убоит.
Аха акыр ираъоушәа икәапъа...
Апша иагоит...

Анатоли Лагәлаа

Ажәхьа ачыргә еиԥшнысшьалеит
Уа ԥсҭҳәаҟәак.
Аха сныга ахш анҭәалаъом
Рацәак.

Сынтәа аарԥароуп, зынъа имаҷхашт
Са сҽаԥра.
Ачашә-чамыта агхашт
Сыкҽаԥра.

Абан ҽа-ԥсҭҳәакгьы ашәаъеиԥшҭцәҔьа
Иԥышқоуп.
Шәы-грамк рышьҭахь, иреиҧьу цыфоуп,
Зынъа ихәшоуп.

Сынтәа аарԥароуп, саргьы сзышоит,
Сгәы былуеит.

Шаҟа дрыцҳауи
Ахартҷәы анигхо
Апоет…

Ҽымҭзо, ажәҩан сатцаԥшгәышьоит
Сныга кны.
Илбаазгароуп уахьынтә сыжәхьа,
Атәыҩа ианкны…

Апоезиеи ахш-хартҷәыдареи
Еимаҭәам.
Стцәыуоит хәыцрақәак сыҽрыҵа,
Инеимаҭәа…

АБАБИРАҼ

Аҳа лызҽыхуа, алаҳа лызҽыхуа,
Иҽыхуа, иҽыхуа,
Сышнеиуаз ԥшьаала, дхыхуа, дхыхуа,
Сышнеиуаз дхыхуа,

Шьацк ҳнылаиеит, лыԥсы ҭыхуа,
Сыԥсы ҭыхуа.
Абҳәа-еимаҷаҷ еиԥш, ҳаузеидымхуа,
Ҳаузеидымхуа!..

Анатоли Лагәлаа

Уи дазхымхит, уи дазхымхит са сцьынцьыхәа,
Са сцьынцьыхәа!
Баҳчак снытцалгалеит сыԥсы ҭыхуа,
Сыԥсы ҭыхуа!
Сеырбзамыкәшәа, зны-зынлагьы
Дсырчыхәчыхәуан!
Егьа зундазгь, уи дазхымхит
Са сцьынцьыхәа!

Ла лзы иҽысхит нас аҳа, атцәа, абиа,
Илзысыԥәшәеит меигӡарахда атцытцындра!
Нас маҷ-маҷ уи днылазгалеит абабира,
Изгәаҕьқәоузеи, ҳаи, Анцәа сишьында!

Абабираҽ такәаамҭагьы ҳаибарбылгьон,
Амца ҳкымзи ҳҩыцьагь аԥыр-ԥырҳәа!
Ехҳ, уи аԥьныш са сымшаҭа лԥамчы схылԥьон,
Сара стцәыуон, ла дыччахуан акыркыр ҳәа…

Уи дазхымхит са сцьыныцьыхәа, сара сбиа,
Такәаамҭагьы ҳаибарбылгьон абабираҽ!..

ИБСЫРБАП, СБЫХЬЗАР

Уи дкәаԥ-кәаԥ, кәаԥ-кәаԥ, кәаԥ-кәаԥуа,
Уи дкәаԥ-кәаԥуа дцоит.
Уара шәишәитцас уҽыргәаԥуа,
Умҭәыжәҩақәа ашҭа рԥссоит!

Анатоли Лагәлааа

Кәаԥ-кәаԥ сыҩуа слышьҭан хәлаанӡа,
Шәишәитцас сыҽесырчлон.
Ашҭа атцыхәан сналыхьӡаанӡа,
Днытцашәкәа дцалон.

Сыҽесырбабон, сыҽесыргәаԥуан,
«Ибсырбап, сбыхьӡар!»
Аха сҽаԥхьа иаакәаԥкәаԥны,
Инытцабон сцицар!

Сцәа сташьшьы сышлеишәарыцоз,
Сҽыббаӡа саанхеит.
Акгьы снамҭеит аҽыргәаԥра,
Баша саамҭа цеит.

Еидҽеырбалоит рцынеи рбаҕьи,
Ус ишоуп ҳдунеи.
Акымзарак сылымшаргьы,
Шәишәитцас сыҽесырчуеит…

БЫМНЕИЗЕИТ

Бымнеиҙеит, бымнеиҙеит,
Бымнеиҙеит, сыбжьеит.
Уи ҳацҳагь бамеигҙеит,
Амаакыра хәыҷ пҵәеит…

Анатоли Лагәлаа

Бымнеиҙеит… бабацеи, бҵыхәа сҽаҟьа?
Ҳлаԥанраҽ сышгылаз, иаасырхәлеит иахьа…

Ибзыскыз ссонетқәа абазго уажәшьҭа?
Сабацои, схы абазжуеи? Исыԥсыхәои схаҭа?..

Сгәы сыхьуеит… Ҳаимаздоз ҳмаакырагьы пҵәеит,
Ба бышҟа са сназгалоз ацҳагь ҭабгеит…

Сабацои, схы абазжуеи… Исыԥсыхәои уажәшьҭа?
Ахыԥшыларҭа сызҵода бара блакҭа…

Уатцәы ҳәа ак ыҟами… иамуит иахьа,
Сеикәаҕа хәыҷ шьҭысхып, цҳак хыстцап ѡаԥхьа…

Бабацеи, бабацеи, бабацеи, аамҙа?
Ус баша сгәы шкамҳазгьы басҳәап, имҙа:

Уа сшьамхы иныкәкны изѡып ҽа сонетк,
Амаҷаз игәы каҳар ҟалом апоет…

Сгәыԥлоит, бааузар ҳәа аҙхыкәаҽ сыԥшлоит…
Абраҟа алаԥанраҽ атцых сыршоит…

«АБГЫЗРА ҞКАПҬШЬЫ – РАПҲЬАТӘИ АГӘЫЗРА...»

Схы инаркны сшьапаҟынзаа сеилысит.
Абгызра ҟапҬшь –
рапҲьатәи агәзра...
Уқьышәқәа ирықәххыз
ааПын схьысит,
сқьышәқәа ирықәыхәхәоз
рапҲьатәи агәзра...
Схы инаркны сшьапаҟынза
сеилысит...
Ажәфан, скәаба...

Гунда Сақаниа

Уа ҳгәаҳеанзамкәа иаадыды-мацәысит,
Икыдхаҽеан аҽааанахеит ақәа.
Схы инаркны сшьапаҟынзатцәҟьа сеилысит,
Ҳнамтцалт бгызрак, азыпсы ҳхьыкәкәа...

О, соуПшәыл, усҟан уара ухала иудырит,
Са исымҳәаргьы – сызлахурпашаз аПсра!
ИПсҽыхгоу ашьхардацеиПш сцәа ианырит
Абгызра амтцан рапҲьатәи агәызра...

Агәызра ашьҭахь агьама збан абгызра,
Цқьа иҟамлацызт, абҳәасеиПштцәҟьа итцәытцәын.
Нас ҳеаҳҭан игәыҟажагаз хәыцрак,
Ҳқьып-шәыпуа, амш еилгаанза ҳәа ҳаПшын.

О, ахааназ хаштра ақәума уи амшцәгьа,
Ақырбыҷ иафызаз рапҲьатәи агәызра!
О, ишПацәгьаз уи абгызра-ҟамла ашьҭагь,
Саҽуп иахьанзагь срыхьҭашьны аПсра...

О, сыбгалаҷ! Абас лассы иухашҭма
Ҳқьышәқәа амаалықьцәа шырхьыкәкәаз?
О, ишпасҭаху аамҭала схыларц ашьҭа
Ҳцәанырра ссирқәа рапхьатәи рекстаз!..

Иааҳгәалашәоит ҳантәо «Пингвин» аҿапхьа,
Абгыӡра ҟапшьы – рапхьатәи агәыӡра!
Уа Еротгьы илапш ҳхызар акәхап,
Уи снаихьыпшлоит блатцыхәала цьара…

АХШЫҨИ АЦӘАНЫРРЕИ

Ажәа ԥшӡақәа
Ацәаныррақәа ирныхгоуп,
Аамҭала ирҩышьыгақәоуп,
Изыҟалом иԥсҿыхган.
Баҩ алам
Ҷырҳәала ажәақәа рдырра.
Ацәанырра мацәысны
Ажәа дыдыроуп…

Геннади Аламиа

Ажәа хьанҭақәа, рҳәара хьанҭагәышьоуп,
Аҳәоу хьанҭақәа – иаҳагьы ихьанҭоуп…
Сара сҳәоугьы цқьа еилышәкаарц сҭахгәышьоуп,
Ишәхарои, сҿы исзамырҳәазар сгәы иҭоу…

Изҭахыда са саҟара сгәаҿ цәаныррак мацәысыр,
Аха уи, шәара ишышәҳәо, ус имариам…
Ари адунеиаҿ исыхҭысхьоу шәыхҭысыр,
Ишәамхаҳәар алшоит шәгәы иҭам, ма шәхы иҭам…

Шәаасҧеиԥш, са сцәаныррагь маҷәысып мышкызны!
Сытцнарбблоит зны-зынла, зынҙаск акгьы злам…
Сыхшыѡ неиуеит сцәанырра иаԥысны, –
Знызаҭәык ауп, нас, ианышәҭуа акалам…

ҨХЫЗЛА АҨЫРРА

Ашьха уарба,
Машәыршәа сылаԥш итҷашәаз,
Исгәаланаршәеит ахаан
сара сышзымԥырхьаз…
Игор Хәарцкьиа

Ҩхыҙла са сҧырхьан акырынтә,
Жәындәрыԥшь, Хыԥсҭа сырхыпраахьааз шаӄантә…
Сымҭәыжәѳа аасҟьар, снаҙон зны Очамчыра,
Хәарцкьииаа ҳтәарҭа гәаҭаны схынҳәуан…

Аха абар аԥьашьахәы,
Схара-хаԥшуа Аҟәа сшалаз,
Ҽнак ҟәараанк аҽеыларкәҙан иаасхалт…

Сцәа саатҙыҙеит,
Агәра згеит аамҭала,
Сааизар ҽенак сышзымԥырхьаз сара…

Схы сцәымыцхеит сара,
Убри ашәымҭаз,
Аҟәараан ҟырлышажә
Исгәанарԥхеит аԥсра…

Сшазаарын сара аԥырразын ҩхыҙла,
Ацәа саалҭыр, сызҽыз ҳәазаран….

АЕПИГРАММАҚӘА

ГУНДА САҚАНИА ИЛЫЗКНЫ

Ицоит ашықәсҟәа ниакәкәа,
Ларгьы шьҭа дхәыҷзам.
Гунда Сақаниапҳа,
Лбаѽхатәра ахә шьаҙам.

Ла лакәзар ҳа ҳ-Ахматова?
Ҳзыршанхо зегьы?
Лхы ҙырымго, лыҽгәаҭауа,
Дааиуеит ус ларгьы…

Илыѽуеит аепиграммақәа,
Иааҳхылхуеит ҳцәа ккаҙа!
Ишәырҕәҕәала шәҕьатамақәа,
Илҟьоит уи лҟамч-ԥцаҵа!

Гунда Сақаниапҳа,
Гунда ҳа ҳ-Сапфо!
Изшәасҳәалак – шәҽылцәышәыхьча
Зхәы иаҭәҳәан акрызфо…

АНАТОЛИ ЛАГӘЛАА ИЗКНЫ

Анатоли Ианкәа-иԥа Лагәлаа
Иҭышәынтәалт акырҙа иныҟәашәа.
Даҽеа маҷк еиҳазҭгьы ишәагаа,
Баграт дуззa диеиԥшхон омашәа.

Ҽызгас иҟоу уи мацара акәзам,
Баграт маҷк баѡхатәралагь деиҳан.
Аха Толиагь ҭыԥк иԥшааит икәапҳа,
Кырҙагьы дазааигәахеит Ахан!

Шьҭа дхәыҷым, иҳаракуп ипафос!
Заа иазхәыцзар цәгьам ибаҟагьы.
Цьоукгьы ус иажәит аган ишаваз,
Парнас мыжда иаднакылаҙом зегьы...

РУШЬНИ ЦЬАПУА ИЗКНЫ

Ирҳәалоит изгәдуны: Ахьы-Рушьни,
Ҳақтиор, ҳпоет, ҳадраматург!
Зҧабцәақәакгьы рыҽшьуа ишьҭоуп,
Ламырбеиа наҟ днарывсуеит урҭ…

Қьалышь-беи еиԥш дналслоит Рушьни Аҟәа,
Ачынуаагьы лакҭахаак дирбаҙом.
Адунеи зегь ықәыҧәҧәоит иҟәаҟәа,
Ҳарҭ ахархьуаа ҳҟынҙатцәкьа длаҟәҙом…

«Митәеиқәатцәа иақәшәаз Аԥсынтәыла!» –
Даагәынқьлоит абас уи иахьагьы.
Чынчорраа аԥсшәа иарҳәалоит, иааҭгылан,
Зны-зынла дареихырхәоит иаргьы…

СЕРГЕИ АГЫНДИА ИЗКНЫ

Иарҭмаҟ шьҭеитцеит наҟ лассы,
Аха ихеитцеит уи ахылпарч.
Дшыжәбо дыҟоуп уажәазы,
Агындиа Сергеи – ижәбац!

Акым, ѡбам, нас, уи ишәҟәқәа,
Шьҭа лабашьакгьы ирктәзами?..
Медалла иѳычоуп зегь ҳагәқәа, –
Нас «Ахьз-аԥша» Сергеи дзаԥсами?

РАУФ ЕБЖЬНОУ ИЗКНЫ

Дыкритикуп Рауф Ебжьноу,
Аха жәохә-шықәсаҟа ҿиҭуам.
Дшәеигзом шәымариа аниоу,
Ижәдыруаз, ԥсеивгарҭакгьы шәиҭом.

Иҭахын нас аамҭа – иҿеирхиарц,
Аха дыҟоуп анышә шәеиҭарц…
Асҟаамҭа изымҳәаз зегь иҳәарц,
Уаҩеимшхароуп, игәы иааҭеикыр!

НИКӘАЛА ҲАШЫГ ИЗКНЫ

«Аԥсуара» ҳәа шәҟәы-дуӡӡак ҭижьит
Ҳашәҟәыѡѡы Никәаала Ҳашыг.
Абиԥарақәа аҭынха рзынижьит,
Иамыԥхьац дыҟоума уаѡԥсык?..

Уи аахыс кырӡа иҭышәынтәалеит
Уи ашәҟәы иаԥхьаз рҟазшьа.
Иаҳныҳәап «Аԥсуареи» Никәаалеи,
Иахьҳамоу урҭ – насыԥс ишьа!

МУШЬНИ МИҚАИА ИЗКНЫ

Иҷыҭцшәо ажәа – былгьы-ѡацоуп,
Дышмаҷӡаз дааӡеит Тур-ихәы.
Иѡаӡараҷ уаѡ дзыѡаӡом,
Инархьлоит ҳцәажәашьа ихы…

«Исымаз зегьы ргеит исымхны…»
Апоет аамҭала абас дашшуеит, –
– Ҷьоукгьы сҳәамҭақәа ирылхны,
Адиссертациақәа рыѡхьеит…»

Иажәаԥҟақәа, ихәыцрақәа
Иа иааста қәрала еиҳабуп.
Апатриархроуп дызхыццакуа,
Уи дшалаҟоу иаахтны иҳәатәуп…

ГЕННАДИ АЛАМИА ИЗКНЫ

«Сара схәыцуеит даҽеакала!» –
Абас даацәыртцын ҽенак иара,
Ҳатрадициа иацәирҟьалан,
Ргәы ахиршәеит цьоукгьы аҩра.

Философиак ҳналаигалан,
Аполитикахь деихеит.
Иааҙамҭацәа ирымоуп гәалак:
«Иаҳҳәо ҳҽамшәо ус ҳаанхеит...»

Аха иҟоуп Гена ишкола,
Изалымгазаргь уи зегьы.
Апоезиагь – «пепси-колам»,
Зегьы ирчысхәым уи уеизгьы...

ВЛАДИМИР БАСАРИА ИЗКНЫ

Дмыццакҳакәа, ҭынч деимдо,
Ҳлитература абнаршәыраҷ
Иҭып ылихит Вальдо,
Дытцамгылеит аҳә ишәшьыра!

Ипапиросқәа рыбжа хҭәо,
Иҭижьт имаҷымкәа ароманқәа.
Изҳәода иреиҕьу-иреицәоу?..
Баша ҳрыван ҳарҭ аганқәа…

Адахҭа инықәиргылт, абар,
Ҳара ҳашәҟәыѽы-хатәра итомқәа.
Иудкыл аԥхьаѽ атауар,
Атомқәа рываргыл уальбомқәа!..

ЦЬУМА АҲӘБА ИЗКНЫ

Абар дахьааиуа Аҳәба Цьума!
Еицакра ақәым иныҟәашәа…
Дыццакцәоума? Иажәа мчума?..
Дзыжәбои ҳаҵкәын омашәа?..

«Са саҙәыкны! Са саҙәыкны!» –
Игәҭыха цәыригоит абас.
Дцәажәоит Аԥсынра данықәны,
Ихы ҙыригом зынҙаск…

Зны дрызгәаалоит аиҳабыра,
Рыгха ранаижьлоит нас!
Аҳәынҭқарра амаакыра
Рыцикызар иамои цәгьас?..

Иаҳзызыфрыдаз иара ида
Ажәабжь шьахәқәа «Бзоу», «Ҭоуҩан»?..
Нас изцьашәшьои, уажә аамҭала
Дазааигәазар Цьума Ахан?..

ИГОР МАРЫХӘБА ИЗКНЫ

Иргылахьеит инапала
Уи ахатца ибаҟа!
Хыхьза дгылоуп иара дхалан,
Ҳара ҳитцаԥшуеит тцаҟантә!

Ԥсыхәас иамоузеи авождизм?
Ишаасашәҳәара, шәхатцкы!
Ленинизм, марыхәбизм,-
Итызтцаахьада, урт ртцакы?..

Итцәахуп Аду иархивқәарҿ
Фактқәак, цәыргашьа змазам.
Дырзыԥшуп уи аамта ссирқәак,
Нас уи аамтагь – харазам.

– О, Аду, Аду, Аду! – ҳәа,
Уи диашьапклоит Ермолаи,
– Иҟатцатәуп Лыхнашта аныҳәа,
Ԥапхьа Адураа раамта мааи!..

Нас ҳаҿекажьны ҳазегь ҳиҳәап,
«Дад, икы, агәы-агәатцәа!».
Ҳшьамхнышгыланы даҳныҳәап:
«О, даҳзеиқәырха, Анцәа!»

ЛЕОНИД ЕНЫКЬ ИЗКНЫ

Ус баша дцәажәом Леонид Еныкь,
Иажәа ԥҟоуп, ихшыҩгьы еилашыҩкуеит.
Ианаҭахыугьы дасуеит уи абыкь,
Ачарҳәаҩцәа уи омажә рыхҭихуеит!

Шьхатәыла ибаҩхатәрагьы цәқәырԥоит,
Архарахь данылбаалак – деиқәтәоит.
Даӡрыжәхьеит Хәыхәыт ибатальон,
Мгәыӡырхәаа ирхылтцыз ҳ-Напалеон!

Акигымхеит дақәӡырц «временшьчик»,
Аха иҭаиршәит уи ахҭа…
Аҕьал-пал ахылтцзаргьы хәыҷык,
Архив иаҳҭеит уи аус уажәшьҭа.

Фен-клубаҿ дажәарҟазоит уи акыр,
Оппозициа дшалаӡаз дышлеит.
Дазшәырхынҳә Лиониа – уи нахьнатә дзызку:
Иабаҟоу иара инаало акабинет?..

ВИТАЛИ ЦЬЕНИА ИЗКНЫ

Дыскульпторуп. Ихьзуп Бос.
Асахьаҭыхцәа Дрыбчараҳуп.
Ицәаҩа ҭынчушәа дызбоз,
Дырзыҭрысхьеит, иҭкәыцәаан иаҳәа.

Ичаҧеит аҳәса рбаҟақәа,
Ҳаргачамклоит реиҧартәышьа.
Ршьапқәа, рыгәчамақәа, ргәыҳәпқәа –
Избаз дқәыпсычҳаит: «Оф! Оф, гәышьа!»…

Роденраа дреикануеит иара,
Ахаҳә ирцәажәоит Аҧьениа.
О, мап, дшьацәхныслашам ҧьара,
Избанзар дрымаҳәуп Ламиаа!

ИННА ҲАЦЬЫМПҲА ИЛЫЗКНЫ

Ашьхацамѡақәа дырҷан,
Тәамѡахә змам Ҳацьымпҳа Инна.
Цәгьа данаалон аекран,
Ла лхатә дунеихәаҧшрагьы лыман.

Аха даналырхуаз ҳ-Хада,
Лгәаанагара аахтны илҳәазаап.
Арха дыҟәуп уи уажәшьҭа,
Лы-Ҳацьымпҳара дахҟьазаап!

Ажәеинраалақәа лыѡуеит,
Уи ала лгәы лҟажоит аамҭала.
Мышхәыбзазак дазыҧшуеит,
«Лышьхацамѡа» деиҭаҷаларц!

ИАҚӘЫҧ ЛАКОБА ИЗКНЫ

Жәлар Рпартиа дахагылоуп,
Ҧсахшьагь имаҙам бзантцы.
Аҧсуа мафиа дырҷагылоуп,
Ишәҳәала нас ибзырзы!

Игәхьааигалоит уи «Кьаразаа»,
Иҷеыхәа дақәшәыртәа Иақәыҧ!
Зегьы ишырбо зныкдчаразааит,
Даҧсоуп, ишәҭ Иақәыҧ аҭыҧ!

Дишаҭашам изду ахара, –
Иаҳәагь авыр-выр ҳәа иҟьон! –
Изгәыдууп уи Лакәараа,
Ҧсра-зқәым аҧсуаа ҳ-Цицерон!

Уасил-иҧа ҳа-Иақәыҧ ду,
Иҷаҧхьа иҳаман ҳазегь грак…
Абар иахыршьит орденк ихәда,
Аҧьа ибахьеит нас уи асҟак…

Уасил-иҧа ҳа Ҳиақәыҧ-ду
Кьаразаа дуӡӡақәа рытцкар!
Ацәгьа-мыцәгьа ихҷеа рыҟәкыуп,
Дишаҭашам уи ҳәынҵқарк!

Иа ихаҭа дынцәоуп, дҳәынҵқаруп,
Макьана дгылазаргь тцаҟа…

Изааҙарызеи, ҳаргьы иаҳҳароуп, –
Иабаҟоу ҳарԥыс ибаҟа?..

Дабаҟоу ԥҳәызбак, иара инаалоу,
Изырҭынчша игәы-иԥсы?..
Даанышәмыжьын ҳԥыза ихала,
Шәицхраа, ишәыхьзеи, абааԥсы!..

Иақәыԥ иажәа, иԥшра-исахьа,
Цлабҩы дамаҙам уеизгьы!
Дызну амҩагь иақәым ԥсахра,
Иҩаԥхьа ҳҳырхәалап зегьы!

АХҚӘА

Апхьажәа ацынхәрас 3

АЖӘЕИНРААЛАҚӘА

Ашьац аира 7
Ажәԥан атца цқьоуп… 8
«Сқыта ацәа иалан иҭахәхәа…» 9
Изхылтцыз ашьхақәа ирцәыбналаны… 10
Агәаҳәара 12
Арратә цикл 13
Апхыз шкәакәа 16
Уахынлатәи хәыцрақәак… 17
Лырҷыхара згәаҧуада?.. 18
Аҷымҭра абжьы 19
Ахацәа, ахацәа, афырхацәа… 20
Аапынра бырлаштцас бырлашо бамоуп… 22
Ииран иҟоу сажәа 23
Бара быччабжь 24
Ҽнак 26
Аапынра иамаз шьанас… 27
Сычҳара маԥны сҟалоит… 28
Гәыԥбарак иартынчуам урт рыгәқәа… 29
Акәицқәа рашәа 30
Апслыш-тлақәа рхы рҷышуеит… 31
Псҳәытәи ацикл 32
Ҳдунеи дагыуп Ихата… 36
Хәылбыҽхала, хәылбыҽхала… 37
Аангыламԥак рымазам ахҷақәа… 38
Нанҳәаз тәи атцых 39
Сҷымҭра 40

Са сҽалызгарц сашьҭан… 41
Ахацәа рымҩа 42
Сбырлаш ԥшаахқәеи сцәыӡқәеи еиҟароуп… 43
Атцых агәы иамырга… 44
Макьана… 45
Пстазаарак аетцәыш… 46
Аԥсуа уахәамақәа 47
Амшын амазақәа 48
Зқьыцьара цьартцас рҽеихда… 49
Мап, ауаҩы дҭахазом… 50
Иԥшуп асқьала… 53
Агәыгра ашхәа 54
Баандаҩык сиҩызоуп схаҭагьы 55
Сҩыза уахь 56
Ҷымҭ агәтацәажәара 57
Убасҟан ипстазаара далтцуеит аҳәы… 58
Згәы амца шоура зызхымгаз… 59
«Угәы унҭахәыцыр ҷымтӡо, ԥшьаала…» 59
Атцыхәтәантәи аччаԥшь 60
Ураҭагалан ацамҭаз 61
Зылаԥш ҳҳыу 62
Мрашәахәала иҩычаз сымшқәа 63
Уахынла 64
«Адгьылгьы ахьаақәа рацәоуп…» 65
Ацәқәырпқәа жәылоит… 66
«Лыԥхыӡ шкәакәа дшалтцуеиԥш атыпҳа…» 66
«Асаркьа ԥыххааса иагаанҳа…» 67
Сымш иннажьыз ашәа ссирқәа… 68
Зегь ыҟоуп, иҟанатц ҳашәа! 69
Абазгаа руасиат 70
Арҩашқәа рышьтыбжь 71
Псшьаҩык иахь 72
Асҟаамта уззыԥшыз… 74
Даҽа дунеиқәак рҭынчра хьшәашәа… 75

Схәыцрақәа сдырцәап, сцәымзагьы сырцәап… 77
Сара сыцәа ҭынчымзаргь… 78
Абас, ауардыншьҭра сышхыу… 79
Зегь рыԥеыхак…зегь наԥшыхақә… 80
Сабду игәҭыха… 81
Аҽқәеи амзеи 83
«…Хашҭра иқәымкәа дыздыруаз ргәатцаҽ…» 85
Шьауардынқәаны ашықәсқәа ҳхалоит… 86
Ааԥны-мшык – аҳын агәҭан… 89
Сгәыҷреиԥш, сыԥсҭазааре иԥш, са слахьынҵеиԥш… 90
Аҵарақәа аҵлақәа рхыбуеит 91
Быбла қаруақәа ирхылап… 92
«Иҟоуп мышқәак…» 93
«Сгәалашәара иарҽыхо асахьақәа…» 94
«Пшьаала, умгәаҟын, дад, укаҳап… 95
Аԥныш заҵә 96
Сара схала, схала, схала… 97
Акымзарак нымхеит… 98
«Саб, адгьылҵысра ҟалоума?..» 100
Иагхазгьы, иахьҙазгьы… 103
Аҳаракыраҽ – абҕацымкыраҽ… 104
«Аԥсны алаԥшуеит…» 105
Анапеицҩахара 106
Архнышьна 107
Аҵәашәҵқәа 108
Уабаҟоу ҳаԥхьагылаҩ?.. 109
Анцәа ду иԥьшьаны… 110
Амаԥоуп, амыцхә иҵахҙам… 111
Ибжеиқәа-бжашлоу са сдунеи… 112
Исцәуан ахаҳәқәа… 114
Ашьхатә етиудқәа 116
Иҟаҙам ажәлар… аҭыԥхьыҙқәа нхеит… 118
Мчыбжьыктәи аԥсҭазаара 119
Ари адгьылаҽ… 120

Агәхашҭра 122
«Зегь ҳаицәнарҙит ҳаамҭа...» 123
Шәа шәыгәтыха шәҳәала... 124
Аԥхыҙаҷеиԥш лашарак... 126
Урҭ наурқәоуп... 127
«Илеиуан зынҙаск сыззыԥшҙамыз асы...» 128
«Сымчыдан усҟан, са сзаҭәын...» 129
Ҭагалангьы ниасп ашьшьыҳәа... 130
Ааԥын. Атцых. Анаҟә хыуп... 131
«Сааԥшит сара ҭцхыбжьон...» 132
Агәалашәара ацыԥхьқәа 133
«Аҙын-ҭцхы иалыхәхәа аԥсаатә...» 134
Ашәышықәсҟәа реилашыѡкраҷ 135
Мѡабжаранҙа 136
Геи-шьхеи ҳашрыбжьоу 137
«Акымзарак еилкаамкәа...» 138
«Шықәсыла ахаҳәцәѡы ицәуан абаҟа...» 139
«Ус ишоуп са сдунеи. Ус ишоуп...» 140
«Зны изаацәан ааԥынра аауеит...» 141
Агәаҳәара – еимгеимцара 142
Иҟоуп мчык 143
«Ҳаԥы лашьцарак итцоуп зны адәыҕба...» 144
«Абар шьҭа аҙын-ҭцхы...» 145
«Ҳаракырак сгәы ҭнаҟьозаргь...» 146
Акымзарак 147
«Иаартуп са сгәы иԥшьоу аѡыреиԥш...» 148
Иаахәлар, ҷытбжьык иаҳазшәа агәашәахь... 149
«Асы ауеит Москва...» 140
«– Изҭахыда уажәеинраала?..» 152
Аҟама аҷы ҳаҷагылан... 155
«...Са салтцхьеит шәа шәтыҙшәа...» 156
Ахәыцра-ҟьалеиԥш... 157
«Ари адунеиаҷ зегь гәаҭан, зегь ԥышәан...» 158
«Атцлакәа игәныргоит раамҭа ахьымѡасуа...» 159

Ҳаанхон ҳаилкаамкәа ҳхаҭақәа… 160
Иумырцәгьан, Ҳанцәа ду, ҳцыхәтәа! 161
Уи хазцо, ихазымҭо дҟалап… 162
Шьаркәаҵала инеиуа рышьҭа схуп 163
Аҟәа. Амҿышаҿены. 164
Гәнаҳа хыхра ҳаҭалоушәа аныха… 166
Амзаҭәымҭеиԥш… 167
Алаф зумҳәои, изеиқәузеи улахь?.. 168
Изырҽеиуада са сыгхақәа? 169
Аԥааимбарцәа реиқәшәара 170
Сгәашә анҭытц иууан аԥша… 171
Ус иҟоуп ҳа ҳаамҭа… 172
Сашьцәа рҽымҭра 174
«Ассирҭәкьа сақәшәеит. Сыѡны – сбаандаѡхеит…» 175
«Дыҟам сѡызак. Дыҟам сгәылак…» 176
Аҽымҭра абааш 177
Иниаст аамҭа афырҭын еиԥш… 178
Уажәы-уашьҭан 179
Ажәѡан блуп еҵәа-мцала… 180
«Сыжәѡан ӡмыжьра иҭызгоит еҵәақәак…» 181
«Исазҳәода уаха сахьио?..» 182
Хыбқәак рматра-хылпақәа 183
«Хәылԥ-шәаԥшь са сқьаад инахьыжжит…» 184
«Апҟара-пҟара ҳәа… апҟара-пҟара ҳәа…» 185
«Аацынрала…» 186
Аҭоурых ду алуқәа 187
Сыгәтацәажәарақәа рымшынҵа 188
Аамҭалатәи ҳҭынчра 190
Иҭаҵәыз азышьҭреиԥш, сара сгәы… 191
Ашьхарыуаа, ашьхарыуаа!.. 192
«Кыр цуеит еимарыԥсеижьҭеи ҳцеиць…» 194
Ҵхыбжьонтәи аевкалиптқәа 195
Асаҭыр 196
«Мамзышьхантәи иасит аԥша…» 197

«Патреҭ зҭасам ԥшьыркцақәоушәа иҭацәза…» 198
Еигәныҩуеит ҳабжьқәа, еигәныҩуеит ҳаԥсқәа… 201
Шьҭа ашықәсгьы нҵәоит… 203
Зрахәыц зытԥшәаз агәыреиԥш… 204
Агәашә. Агәарԥ. Ахәышҭаара 205
Уара мҩа харак уқәуп, сашьа!.. 206
Сара стәазааит иаашаанза, ҷымҭ-ԥсымшьа… 208
Ҳаҟоушәа… ҳаҟамшәа… 209
«Уахынлоуп. Суаџьаҟ-хәыч…» 210
Мшынҵақәоушәа, быгьҩежьқәак каԥсоит… 211
«Сара сцәа-сжьы…» 212
«Абанҭ аԥҭа быбышқәа реиԥш…» 213
Уа иҙыхгылоуп ҷандарқәак ҳа ҳкәара… 214
«Абар ишыхәлара ихәлеит…» 215
Абранза гәынхәтыстала сааит… 216
«Акымзарак ҳхаҳамгаҙазшәа…» 217
Инеилап сышықәсқәагь еишьҭалан… 218
Шьыбжьышьҭахьтәи аԥстазаара 219
Александр Бардодым иҳаҭгәын аҷаԥхьа 220
«Зымҭәыжҩақәа аԥшатлакә иажәжәаз аԥсаатәеиԥш…» 221
Аԥстазаарагь ҭбааун адәкаршәреиԥш… 222
«Рышьхәа ахьеивҭоу дгьыли-жҩани…» 223
Аҙын-ҭхы иалыхәхәа апсаатә… 224
Баграт Шьынқәба игәаларшәара иазкны 225
Сара амаҷоуп сзызхьыцәкьо, амаҷ!.. 226
Ԥшак ацрыхоит слыкә… 227
Убас, шьаҷа-шьаҷала… 229
Аха уеизгьы… аха уеизгьы… 231
«Ҷымҭроуп. Иҟазам бжьык…» 232
Пицундатәи аетиуд 233
Ақыҭатә сахьантцақәа… 234
Сыпсыр сумҭәыуан!.. 235
Азатцәра – лабашьак напышьтцыргәа итәоит… 236
Ҷышәтак – ҷышәтак … 237

Са сызхаану – сызхааным рыбжьара… 240
Шьҭа сымшқәагь, ацәаҕәацәқәа реиԥш… 241
Аҿымҭра амшынҵа 242
О, сышԥацәшәо Атҳ анаԥар… 244
Ааи, ҳқәыцьмақәоуп ҳара!.. 249
Иҟоуп ҭызҭыԥқәак – иԥхьакыу… 252
Уахынлатәи адиалог 253
«Нахьхьи аԥсатҵла еишьылақәа иҩархыкны…» 254
Саҵьал сахзырԥо: «Ҽа маҷзак уеиха!» 255
Иԥҵәазшәа узхьынҳалаз шахак… 256
Хьшәашәарак, зынра баапсушәа… 257
Ҩ-шәышықәсак рыбжьара 258
Аҟәада зқәу иеиԥш… 259
Мегаполис салҵны сдәықәлоит… 260
Ҭынчрак гәхьаазгашт сырҩашқәа рыбжьеиԥш… 262
«Шьыжьымҭан дҩагылан…» 263
Икашәмыжьын шәышықәсқәа рлабҷашь!.. 264
«Са саазқәылаз даара сыццаклоит…» 265
«Ҵьоукгьы наҳәааҳәуа, икәаратҵоит…» 266
«Агәрамгареи агәрагареи…» 267
«Сажьеит сыбҕьыц ианшәалаз сажәа…» 268
«Сцәажәоит сыбжьы нҭыганы…» 269
«Агәалашәареи аамҭеи рыбжьара…» 270
«Зегь зеиԥшха сгәашә сынҭытҵт иахьагьы…» 271
Ашәышықәса анҵәамҭоуп… Зынроуп… 272
Аҩ-шәах еиԥш атҳ каҭәоит… 273
«Ақәацәыкәбарқәагь аԥсра иацәшәозаап…» 274
Сыҭәҳәа-еилаҩынтракаҿ сыҳхьеит саргьы… 275
Сдунеи агәҭа 276
Исазҳәода? Ҳхы абахоу?.. 277
«Убасеиԥш ҳҭагылоуп, аҩызцәа, аамҭак…» 279
Исазҳәода?.. 280
Шьалҵас, атҳ набыкәыршан… 281
«Иамысхт сыбласаркьа…» 283

«Ари амш – анцәа иишаз мшуп!..» 284
Шәҵашәыхла ҳшәышықәса ҽырбоит... 286
«Ашацкыра ақәыԥсычҳара...» 287
«Сырцәыхаран хра цыѡ-цыѡқәак...» 288
Таиф Аџьба игәалашәара иазкыуп... 289
«Иниасуан даҽеа мшык ҭацәны...» 291
«Абартцаҿ дтәаны хәылпазыказ...» 292
Сҭынчра абызшәа 293
Иаабо иарбан ҳапхьаќа ҳнапшыргьы? 294
«Аџь-ҭла адацқәа, рҽеларԥсны анышә...» 295
Сыхдырра - Сыԥсҿыхѡы 296
Гәларшәс сыззымхо... 297
«Исаѡсхьоу ʒааќәрылоит ахааназ ахаҳәеиԥш...» 298
Схалоит аѡада... 301
Ауаа – агәылшьапқәа 302
Ех, аԥша, аԥша, хлаҳәада!.. 304
Икаххаа иаартын Пицунда аԥшаҳәа... 306
«Нас дарбан, исҳәо хазҵауа?!...» 307
Исзыԥшыда? Сыззыԥшыда?.. 308
Нас иќаҵәќьоу сазҳәода?.. 310
Баша схьаԥшуеит сышьҭахьќа... 311
Ҳара иаҳтәым ролькәоуп иаҳахәмаруа... 313
«Мышкызны гәалашәарак сеиԥшхап...» 314
«Шәцәажәала аԥсышәала!» 315
«Сара агәилқәа сырзышәаҳәом шьҭа...» 317
Ахҭысқәа мѡасуеит қәаршыѡҵас... 318
«Снаргоит сышықәсқәа са сгәысҿантца...» 319
«Сара сдоуҳа – са сынцәахәы, са сныха...» 320
«Шәааи, ҳаҿыԥшлап амра!..» 321
Ашьшьыхәа снаҿыхәоит уа Фениа лкаҳуа!.. 323
«Сгәы рыхшәеит сара аќаҵарбақәа...» 327
«Аʒмахҵәќьа ишԥеиԥшу атҳ уаха?..» 328
Ԥсышәахаак – шәахәа-цыԥхьк злыжжуа ... 329
«Абри адунеи ду азыҳәан...» 332

«Уара уацәыхьчам хәымгарак…» 333
«Абзиабара… Ауафы… Апсабара…» 334
«Ҽаҳәы…» 335
Иацы, иахьа, уатцәы, уатцәашьтахь… 336
«Итызтцаахьада ҳара ҳцәафа?..» 337
««Де-иуре», «де-факто»…» 338
«Уа қәыцьма млашьқәоушәа игәароуп цьоукы…» 339
«Ишьтыхны иркыуп цьоукы рыхқәа…» 340
«Цхыбжьонуп…» 342
«Ахәылпаз…» 343
«Нас ҳауафыбжара ҳантыслак…» 344
«Амш закәызеи? Еимгеимцарак…» 345
Ишәфычала шәгәышпқәа! 346
Абзырҳы… 347
Пспра зқәым агәалашәара ахтынраҷы… 348
Сыжәфан самтцапсоуп са спыххаа… 349
«Сгәи сыхшыфи еиндатлоит…» 350
Сдунеи иапсхаку 353
«Рыцҳароуп, рыцҳароуп…» 354
«Абаашқәа ҳәазоит…Аханқәа ҳәазоит…» 356
«Еимгеимцарак, атцх лашьцара ццышәтәуа…» 357
Сыфны. Сбартца. Сананда. Сгәашә… 358
Каамеҭ ззырхәатцәкьо ҟалаанҳа… 359
«Шәаҳыҳарак ҳа ҳзаиааиуам…» 360
Рҷымтра амыдағьцәа итытцуам ауаа… 361
Уабаҟоу, уабаҟоу, уабаҟоу, сыпша?.. 362
Апарда аафс – апстазаара… 364
Владимир Анқәаб игәалашәара иазкны 365
«Абар исырцәоит алашара…» 366
Агәхьаамкра 367
Цхыбжьон 368
«Хәыцра- пагьак, сышьтқәыцәааны зны-зынла…» 369
Иҳәатәуп ҳәатә шҳамаҳам атәгьы … 370
Хьатцра зқәым, ҳамшын!.. 371

Сдәыҕба ҟапшь 372
Днаскьаагон абырг… 373
Дгьылахаантәи сахаануп саргьы… 374
Ҳа ҳаныҟам… 375
«Шьҭа сыҟәрагьы маҷзам…» 376
Саркьалбжьушәа иааѡуеит… 378
Амонолог 380
Иҳәатәу зегь ҳәоуп… 383
Сҭел аҿысхуеит… 384

АИҬАГАҚӘА

Михаил Лермонтов
Абаандаѡы 387
Сшәаҙыҙоит саназхәыцуа… 388
Фиодор Тиутчев
Азмыцәара 389
«Цәаныррак хым бара блакҭа…» 390
Probleme 390
Атцыхәтәантәи акатаклизм 390
Николаи Гумилиов
Ахәышҭаара аҿапхьа 391
Ауарбажә 392
Александр Блок
«Уа ԥҳәызбак ашәа лҳәон ауахәамаҿ…» 394
Сѡызцәа рахь 395
Валери Бриусов
Ассаргадон 397
«Игәхьааган умҭәыуан…» 398
Редиард Киплинг
Апиктцәа рашәа 399
Ақәыцьмақәа 400
Шарль Бодлер
Згәы ҭаԥҿеу асаркьал 402
Раинер Мариа Рильке
Ашәҟәы санапхьоз 403

Анна Ахматова
«Са срылам аимҭәаҩцәа ирызҭаз…» 405
«Ухьанҭахеит уажәшьҭа, еиқәуп уа улахь…» 406
«Ҭагалан лаҕырҙышоит – ԥхәысеибак леиԥш…» 407
«Мышкызны, идунеи аниԥсахлак ауаҩы…» 407
«Шьҭа уаҩԥсык дазыҙырҩышам ашәа…» 408
«Бжьык саҳаит. Уи дсыԥхьо, ҽааитит…» 408
Максимилиан Волошин
«Абар хәылп-шәаԥшь аԥштәы ахыггоит…» 409
«Сыжәжьа, сышәҟатәа, нас…ахааназ сыжәжьа…» 410
Осип Мандельштам
«Иазызурызеи сцәа-сжьы?..» 413
Марина Цветаева
«Исымаҙам часак, лашарак…» 414
«Еицрыхшьа шрымам ауаҩытәыҩса инапқәа…» 414
«Ҵхыбжьон сцәашьы уаргәамтцит баша…» 415
Константин Бальмонт
«Гәаҳәарак азнымхазар угәаҵа…» 416
Абахҭаҽ 417
Фазиль Искандер
Ашәарыцаҩи аҙынтәи ажьи рзы абаллада 418
Александр Бардодым
«Шьҭа дажәит Уарызмаг, ишықәсҟәагь цеит…» 421
«Кьарази» Нестор Лакобеи ргәаларшәара иазкны 422
Семион Кирсанов
Ҩ-ԥхыҙк 425
Лев Озеров
«Ицеит аԥсаатә – атра аанхеит…» 426
«Досу изалхуп имаҷҙаны аамҭа…» 426
Давид Самоилов
«Сара малс исымоу акызаҵәык ауп… 427
Арсении Седугин
«Аҭаҳмада шлаҕәаҕәа…» 428
«Ауаҩразын дшықәпоз…» 428

Виачеслав Куприанов
Ажәытә гравиура 429
«Ахақәитра…» 429
Расул Гамзатов
«–Атдарақәа, зҽышәымтуеи шьыжьаахыс?…» 430
«Иҳәа, нас, ашьха ҙышқәеи, абнеи…» 430
Фудзивара Есинори
«Адәкаршәра иқәу абынҵеацәеипш…» 431
Идырым автор
«Бара са сзын зынҙаск бхароуп уажәы…» 431
Тосинари
«О, нтцырак змам ҳдунеи! Гәырҩала итәу!…» 431
Исе
«Уа уакәызтгьы уи аҕба… 432
Ки Томонори
«Азныказ иааимкьоит…» 432
Саиге-Хоси
«Гәыла-псыла убас сара сааҧсеит…» 433
«Гәатеиреи, гәаҕи згым ари адунеи…» 433
Енкеи-Хоси
«Ақәацә ашәч ахытцәахьеит зынҙа…» 434
Фудзивара Тосиуки
«Суминое аҙыбжьахалаҷ…» 434

АПАРОДИАҚӘА
Гегель-Мегельрааи Раулии 437
Цәыблакы 439
Аҟыз акәата ахылтцҙом… 440
Апстазаара тцәа- ҟапшьым… 441
Аҩцараҷы 442
Апоетцәа 443
Апоети ахш-хартцәыдареи 444
Абабираҷ 445
Ибсырбап, сбыхьҙар 446
Бымнеиҙеит 447

«Абгыӡра ҟаԥшьы – раԥхьатәи агәыӡра …» 448
Ахшыѳи ацәаныррреи 449
Ԥхыӡла аԥырра 450

АЕПИГРАММАҚӘА

Гунда Сақаниаԥҳа илызкны 453
Анатоли Лагәлаа изкны 454
Рушьни Џьапуа изкны 455
Сергеи Агындиа изкны 456
Рауф Ебжьноу изкны 456
Никәала Ҳашыг изкны 457
Мушьни Миқаиа изкны 457
Геннади Аламиа изкны 458
Владимир Басариа изкны 459
Џьума Аҳәба изкны 460
Игор Марыхәба изкны 461
Леонид Еныкь изкны 462
Витали Џьениа изкны 463
Инна Ҳаԥьымпҳа илызкны 464
Иақәып Лакоба изкны 465

Владимир Константин-иԥа Занҭариа

ИАЛКААУ

Ажәеинраалақәа
Аиҭагақәа
Апародиақәа
Аепиграммақәа

Владимир Константинович Зантариа

ИЗБРАННОЕ

Стихи
Переводы
Пародии
Эпиграммы

на абхазском языке

Аредактор *Света Ладариа*
Акорректор *Емма Адлеиба*
Асахьаҭыхԥы *Руслан Габлиа*
Компиутерла еиқәлыршәеит *Наала Картозиа*

Аформат 84х108 $^{1}/_{32}$. Атираж 500.
Иҟаҵә. акь. бҕь. 15.
Инықәыр. акь. бҕь. 25,2.
Аҽаҵаԥҟа №